﴿ يَٰقَوْمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ ﴾

"Ey halkımız! Allah'ın davetçisine uyun"

(Ahkaf, 46/31)

"Allah'ın emrine aykırı davrananlar, başlarına bir belâ gelmesinden veya kendilerine çok elemli bir azabın isabet etmesinden sakınsınlar." (Nur, 63)

KEŞKE SAKINSAN!

Günahlardan ve Fitnelerden Korunma Rehberi

Yayında Mihenk Taşı

الغرباء
guraba

« ليتك تحذر »

Özgün Adı: Leyteke Tahzer
Telif: Ali Halil
Çeviri: Hüseyin Nohut
Yayına Hazırlık: Guraba Yayın Heyeti
Abdullah Yolcu - Mustafa Yiğit - Murat Kahraman
Kapak: Guraba
Baskı-Cilt: Step Ajans Bosna Cad. No: 11
Bağcılar / İstanbul Yayın Sertifika No: 45522
Guraba Yayınları: 237
ISBN: 978-625-8434-53-8
M. 2025 / H. 1447
2. Baskı

Her Hakkı Saklıdır

GURABA YAYINCILIK TİC. LTD. ŞTİ.
الدار الأثرية للطباعة والنشر والتوزيع والترجمة

Başakşehir Mh. Sabahattin Zaim Cad.
Life Park Evleri No: 8/G Başakşehir/ İstanbul

guraba yayınları
@gurabayayinlari
@gurabayayinlari
guraba yayınları

(+90) 212 526 06 05
(+90) 507 286 14 14
guraba@hotmail.com
gurabayayinlari@gmail.com

www.guraba.com.tr

Ali Halil

KEŞKE SAKINSAN!

Günahlardan ve Fitnelerden Korunma Rehberi

الغرباء
guraba

guraba *Yayında Mihenk Taşı*

NEDEN GURABA?

قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ :

«بَدَأَ الإِسْلَامُ غَرِيبًا، وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ؛ فَطُوبىٰ لِلغُرَبَاءِ».

رَوَاهُ مُسْلِم، وفي رِوَايَةِ التِّرْمِذِي:

«فَطُوبىٰ لِلغُرَبَاءِ؛ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي».

❊ ❊ ❊

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır:

"İslam garib olarak başladı. Başladığı hale geri dönecektir. O halde müjdeler olsun Guraba'ya/gariplere!"

[Müslim, Kitâbu'l-İmân]

Tirmizî'nin rivayeti şöyledir:

"Guraba'ya/gariplere müjdeler olsun! Onlar benden sonra sünnetimden insanların bozdukları şeyleri düzeltenlerdir."

[Tirmizî, İmân]

MUKADDİME

Hamd, âlemlerin Rabbine; salat ve selam da peygamberlerin sonuncusu olan Allah Rasûlü'ne, onun âline, ashabına ve kıyamete kadar ona dost olanların üzerine olsun!

İslam'ın gönderildiği dönemin başlarında ilk kuşak olan sahabe, Allah Rasûlü ﷺ'i örnek alıp ona uymuş, onun ahlakıyla ahlaklanıp onun yolundan gitmiş ve onun emrettiklerine tabi olup yasakladıklarından kaçınmışlardır.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Herkesin yaptığı iyiliği ve yaptığı kötülüğü hazır bulacağı günde kişi, kötülükleri ile kendi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister. Yine Allah, sizi Kendisine karşı dikkatli olmanız hakkında uyarmaktadır. Allah, kullarını çok esirgeyicidir."** (Al-i İmran, 30)

Tabiînden Hasan el-Basri şöyle demiştir: "Allah ﷻ'nun, kullarını kendi nefislerinden sakındırması, onlara olan şefkatindendir."

Ebu Cafer et-Taberi de şöyle demiştir: "Yani Allah ﷻ, mahlukatına karşı çok merhametlidir; onların dosdoğru din, Sırat-ı Mustakim ve kerîm olan elçisinin yolu üzere olmalarını sever."

Elinizdeki eser, insanın doğumundan ölümüne kadar olan kıssaları ve tavsiyeleri içerir; Müslüman için sakınılması gereken hususları kapsar. Bunlar arasında

ayetler, hadisler, hükümler, siyerler, sözler, ilim deryasından damlalar niteliğinde olan çeşitli görüşler ve tercih edilen fikirler, salih insanların yazmış olduğu kitaplardan nakiller, değerli kaynaklardan alıntılar ve kıymetli okuyucuların istifade etmesi için özet bilgiler yer alır.

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye önceki dönemde yaşamış insanların ilimleri hakkında şöyle demiştir:

"Dinde hiçbir mesele yoktur ki selef o meseleler hakkında konuşmamış olsun! Muhakkak ki onlar her bir meseleyle ilgili muhalif veya destekleyici sözler söylemişlerdir. Biz başka yerlerde belirtmiştik ki onların sözlerindeki doğruluk daha çok ve daha güzeldir. Onların bir mesele hakkındaki hataları, sonraki insanların hatalarından daha az olmuştur. Sonraki dönemde yaşayan insanların hataları daha çok ve daha fahiştir. Dinî ilimlerin tümünde de durum aynıdır. Bunun örnekleri o kadar çoktur ki burada zikretmeye kalksak satırlar yetmez. En doğrusunu Allah bilir."(1)

Sahabeye baktığımızda dinî öğretileri küçüğüyle-büyüğüyle, erkeğiyle-kadınıyla, emirleriyle-yasaklarıyla birlikte öğrenmişler; çirkin ve yasaklanmış şeylerden ve fitnelerden de insanları sakındırmışlardır.

Allah Rasûlü ﷺ aralarında olduğu sahabeyi peşinden sürüklemiş, doğruya ulaştırmış, onları yumuşak ve şefkatli bir şekilde uyarmış, onlara en iyisini emretmiştir. Yine sahabeye, imanın rükünlerini öğretmiş, onları fitnelerden sakındırmıştır. Zira hiç kimse kendi için

(1) İbn Teymiyye el-Harranî (728 h.), *Mecmuu'l-Fetava*, 13/17.

bile fitnelerden emin değildir. İşte bu yüzdendir ki Allah Rasûlü ﷺ, ümmetine, fitne döneminde ne yapmaları gerektiğini öğretmiş, kötü akıbetten ve fitneye düşmekten onları sakındırmıştır.

Bu fiilleri yapmanın haram olduğuna dair Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayet varid olmuştur. Örneğin:

"Allah'tan başkasına kulluk etmeyin!" (Hud, 26); **"'Râ'inâ** (bizi gözet)**' demeyin!"** (Bakara, 104); **"Hakkı batıla karıştırmayın!"** (Bakara, 42); **"Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın!"** (Ankebut, 36; A'raf, 74); **"Sadakalarınızı başa kakarak ve eziyet vererek boşa çıkarmayın!"** (Bakara, 264); **"Mallarınızı aranızda batıl yollarla yemeyin!"** (Nisa, 29); **"Sakın şüphe edenlerden olma!"** (Bakara, 147); **"Şeytanın adımlarına uymayın!"** (Nur, 21); **"Günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın!"** (Maide, 2)

"Temizi pis olanla değiştirmeyin!" (Nisa, 2); **"Mescitlerde ibadete çekilmişken** (itikaftayken) **kadınlarla cinsel ilişkide bulunmayın!"** (Bakara, 187); **"Haddi aşmayın! Şüphe yok ki Allah haddi aşanları sevmez!"** (Maide, 87); **"Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın!"** (Bakara, 195); **"Hacda kadına yaklaşmak, günah işlemek ve kavga etmek yoktur!"** (Bakara, 197); **"İman etmedikleri müddetçe müşrik kadınlarla evlenmeyin!"** (Bakara, 221)

"Haksızlık etmek ve zarar vermek için onları nikâh altında tutmayın!" (Bakara, 231); **"Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin!"** (Al-i İm-

ran, 28); **"Bölünüp de parçalanmayın!"** (Al-i İmran, 103); **"Babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin!"** (Nisa, 22); **"Adaleti yerine getirmede nefsinize uymayın."** (Nisa, 135); **"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme!"** (İsra, 36)

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme!" (İsra, 37); **"İnsanları küçümseyip yüz çevirme!"** (Lokman, 18); **"Bir topluluk bir diğerini alaya almasın!"** (Hucurat, 11); **"Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın!"** (Hucurat, 11); **"Birbirinizin gıybetini yapmayın!"** (Hucurat, 12); **"Casusluk yapmayın!"** (Hucurat, 12); **"Allah'ın gazap ettiği kavmi dost edinmeyin!"** (Mümtehine, 13); **"Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın!"** (Münafıkun, 9); **"Sakın isteyeni azarlama!"** (Duha, 10); **"Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın!"** (Nisa, 36)

Huzeyfe b. el-Yeman ﷺ dinî öğretiler bağlamında şöyle demiştir: "İnsanlar, Allah Rasûlü ﷺ'e hayırlarla ilgili soru sorardı. Ben ise bana ulaşabileceği korkusuyla hep şerle ilgili sorardım. Yine bir gün, 'Ya Rasûlallah! Biz daha önceden cehalet ve şer içindeydik. Allah ﷻ bize bu hayrı (dini) gönderdi. Peki, bu hayırdan sonra tekrar şer olacak mı?' diye sordum, Allah Rasûlü ﷺ, *'Evet'* dedi. Ben, 'Peki, bu şerden sonra tekrar hayır olacak mı?' diye sordum, *'Evet, fakat onun içinde duman* (fitne dönemi ve bulanıklık) *olacak'* buyurdu.

Ben, 'O hayrı bulandıran duman (kirlilik) nedir?' diye sordum, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: '*Bazı insanlar benim sünnetimden ayrılarak başka bir yol tutacaklar*

ve benim getirdiğim hidâyetten başka bir yol gösterici arayacaklar. Onların yaptığı işlerin bir kısmını güzel görürsün, bir kısmını da çirkin!'

Ben, 'Bu hayır devrinden sonra yine bir şer ve fesâd devri gelecek mi?' dedim. Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Evet, gelecektir. O devirde bazı davetçiler, insanları cehennemin kapılarına çağıracaklar. Kim onların çağrısına icabet ederse, onlar o kişiyi cehenneme atacaklar.'*

Ben, 'Ya Rasûlallah! Onları bize tarif edebilir misiniz?' dedim, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Onlar bizim milletimizin insanlarıdır ve bizim dilimizle konuşurlar.'*

Ben, 'O devre yetişirsem nasıl hareket etmemi emir buyurursunuz?' dedim. Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'İslam cemâatinden ve onların imamlarından ayrılmazsın!'*

Ben, 'Peki, onların bir cemaati ve imamı yoksa?' deyince Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'O zaman o grupların hepsini terk etmek, bir ağaç kütüğünü ısırmak kadar zor bile olsa yine de terk et! Artık ölüm gelinceye kadar bu hal üzere ol* (İnzivaya çekil)*!'*[2]

Ben bu kitabı yukarıdaki hadisten yola çıkarak tamamladım. İstedim ki böylece bizi kuşatmış olan şerlerden sakınıp korunalım! Bundan dolayı da kitabın ismini "Keşke Sakınsan!" olarak koydum.

(2) Buhari, 3606.

Bu kitapta; helak edici günahlardan, yasaklardan ve fitnelerden nasıl sakınmamız gerektiğini izah ettim. Böylece evlatların ve malların fayda vermeyip de sadece selim bir kalp ile gelmenin fayda vereceği o güne hazır olmuş olalım!

Her şeye gücü yeten Allah'tan niyazım, bu çalışmamı Kendi rızasına ulaştırsın, kıyamet gününde bu çalışmamı amel defterlerimize koysun, tüm Müslüman kadın ve erkeklere fayda versin!

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a olsun.

Ali Halil

01.08.2021 m.

22.12.1442 h.

1- CİNLERDEN VE ŞEYTANLARDAN SAKIN!

Cinler âlemi gaybî bir âlemdir, zira biz onları göremeyiz ve duyamayız. Cinlerin "cin" olarak isimlendirilmesi gözle görülmemeleri, yani insanların onları görme imkânının olmamasındandır. Cinler âlemi, işte bu nedenle "gaybî" olarak adlandırılmıştır. Biz Müslümanlar da gayba iman etmekle emrolunduk.

Cinlerin asi olanları "şeytan" olarak adlandırılır. İbn Abbas ﷺ şöyle demiştir: "İblis, isyan edince lanetlendi ve şeytan oldu."(3)

İblis şerre davet eder, insanları hayırdan alıkoyar. Şeytan, müblistir (ümit kesendir). Zira Allah ﷻ'nun ona lanet etmesinden sonra Allah'ın rahmetinden ümidini kesmiş, böylece de kovularak şeytan olmuştur.

Sadık Müslümanın yapması gereken, gayba iman etmesidir. Zira gayba iman etmek, İslam akidesinin esasıdır. Kur'an ve sünnette delillerinin olması hasebiyle cinlerin varlığı hususunda şüphe yoktur. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Hani cinlerden bir grubu, Kur'an'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik!"** (Ahkaf, 29)

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye cinlerle ilgili olarak şöyle demiştir: "Müslüman taifeden hiçbiri cinlerin varlığı ve Allah ﷻ'nun Peygamber ﷺ'i onlara gönderdiği hususunda muhalefet etmemiştir. Çünkü cinlerin varlığı, peygamberlerden tevatüren gelen haberlerle zaruri olarak bilinir. Onların diri, akıllı ve iradeleriyle iş yapan var-

(3) Şeyhu'l-İmam Bedrettin Ebi Abdullah Muhammed b. Abdullah eş-Şibli (ö. H.769), *Âhkamu'l-Mercan fi Ahkâmi'l-Cann*, s. 11.

lıklar olduğu aklen zorunlu olarak bilinir. Onlar da iyilik yapma ve kötülükten uzaklaşma emrine muhataptırlar. Bazı mülhitlerin iddiasının aksine onlar insanlara veya bazı canlılara bağlı araz ve sıfatlardan ibaret değildir.

Kafir taifelerin çoğu cinlerin varlığını kabul eder. Yahudiler ve hristiyanlar gibi ehl-i kitap da Müslümanlar gibi, cinlerin varlığını kabul ederler, ancak onların arasında da -aynen Müslümanların içinde olduğu gibi- cinlerin varlığını inkar edenler vardır. Mesela Müslüman taifeler arasından Cehmiyye ve Mutezile, cinlerin varlığını inkar ederler, ancak çoğu taife ve önderleri cinlerin varlığını kabul ederler."(4)

İbn Hacer el-Heytemi şöyle demiştir: "Ehl-i sünnet ve'l-Cemaat, cinlerin varlığına inanır."

Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'den, şöyle işittiğini nakletmiştir: *"Adem'in çocuklarından hiçbir çocuk yoktur ki doğduğunda şeytan ona dokunmamış olsun! Çocuğun doğarken ağlaması, işte bu şeytanın dokunmasından kaynaklanmaktadır. Ancak Meryem ve oğlu* (İsa) *bundan müstesnadır."*(5)

Sonra Ebu Hureyre ﷺ şu ayeti okudu: **"Rabbim! Onu da onun neslinden gelecekleri de o melun şeytanın şerrinden korumanı niyaz ediyorum."** (Al-i İmran, 36)

Allah Rasûlü ﷺ, her doğan çocuğa şeytanın arada bir engel olmaksızın dokunduğunu haber vermiştir.

(4) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 9/19.
(5) Buhari, 3431; Taberani, *Müsned-i Şamiyyin*, 3018.

Nitekim Buhari'de şöyle geçmektedir: *"Çocuk doğduğunda, şeytan, o çocuğun iki yanını parmağıyla dürter."*(6)

Çocuk, doğduğu zaman, şeytanın bu dokunmasından dolayı ağlar. Ancak Meryem ve oğlu İsa ﷺ müstesnadır. Allah ﷻ onları şeytanın dokunmasından ve çimdiklemesinden korumuştur.

Çocuğun ilk doğduğu zamanki bu ağlaması, ciğerlerine havanın girmesinden veya başka bir sebepten ötürü çocuğun bunlardan etkilenmesinden dolayı ortaya çıkan ağlamasına muarız değildir. Zira ağlamanın bazen pek çok sebebi olabilir.

Bazıları çocuk doğduktan yedi gün sonra onun sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet okurlar. Bu, bazı zayıf rivayetlerde sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet okunduğu şeklinde geçer. Bunu terk etmede herhangi bir sorun yoktur. Ömer b. Abdulaziz de ilim ehli bazı gruplar da böyle yapmışlardır. Kişinin bunu yedinci günde yapmasında da bir sorun yoktur. Kişi bunu yapmayıp da çocuğa sadece isim koyarsa, bunda da bir sakınca olmaz.

Nitekim Allah Rasûlü ﷺ, oğlu İbrahim doğduğunda onun kulağına ezan ve kamet okumadan sadece isim vermiştir. Bazı sahabîler de yeni doğan çocuklarına yedinci günde kulağına ezan ve kamet okumadan sadece isim vermişlerdir. Bazıları ise çocuklarının doğduğu ilk gün isim vermişlerdir. Bunda da bir mahzur yoktur.

(6) Buhari, 3286; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 10394.

Çocuğun doğduğu ilk günde de, yedinci günde de isim konulabilir. Bunu yapmak sünnettir.(7)

Cinlerin türleriyle ilgili gelen rivayetlerin birinde Ebi Salebe el-Huşenî, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Cinler üç çeşittir:*

1- Kanatları olup da havada uçanlar.

2- Yılan ve köpek suretinde olanlar.

3- Bir yerde ikamet eden ve oradan ayrılanlar."(8)

Vikayetu'l-İnsan mine'l-Cinni ve'ş-Şeytan adlı eserde şöyle geçer: "Cinler daha çok, çöller gibi insanların olmadığı tenha yerleri mekân olarak tercih ederler. Bazıları çöplük ve mezbeleliklerde bulunurken, bazıları insanlarla beraber ikamet ederler. Bu nedenledir ki Allah Rasûlü ﷺ çöle çıkmış, cinleri Allah'a davet etmiş, onlara Kur'an okumuş ve dinlerini öğretmiştir."(9)

Şeytan, Âdemoğlu için daimî düşmandır. Şeytan, onu çeşitli vesile ve yollarla saptırmaya çalışır. Bu mücadele, yani şeytanın insanı cehenneme sokmaya çalışma gayreti insanın doğumundan ölümüne kadar sürer. Orası da varılacak ne kötü yerdir!

Onlar insanları yoldan çıkartmaktan ümitlerini kesmezler. Ancak onların peşinden giden insanlar, yaptıklarından dolayı pişman olurlar. Nitekim bu hususta

(7) İbn Baz, *Fetvalar*.

(8) İbn Hıbban, 6290; İbn Hacer, *Metalibu'l-Aliye*, 3438. Elbani, bu hadise "sahih" demiştir. Bkz: *Sahihu'l-Cami*, 3114.

(9) Abdusselam Vahid Bali, *Vikayetu'l-İnsan mine'l-Cinni ve'ş-Şeytan*, s. 25-26.

Allah ﷻ Kur'an'da şöyle buyurmuştur: **"Kâfirler, cehennemde, 'Rabbimiz! Cinlerden ve insanlardan bizi saptıranları bize göster de aşağılanmışlardan olsunlar diye onları ayaklarımızın altına alalım!' diyecekler."** (Fussilet, 29)

"İşte böylece Biz her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Bunlar aldatmak için birbirlerine yaldızlı laflar fısıldarlar. Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı. O hâlde, onları iftiralarıyla baş başa bırak." (Enam, 112)

"De ki: Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren sinsi vesvesecinin şerrinden insanların Rabbine, insanların Melik'ine, insanların İlâh'ına sığınırım." (Nas, 1-6)

İbn Adil ed-Dımeşki'ye ait *el-Lubab fi Ulumi'l-Kitab* adlı eserde şöyle denmiştir: "Yukarıdaki ayette geçen iki kişiden biri İblis, diğeri Âdem'in oğlu olan ve kardeşini öldüren Kabil'dir. Küfür, İblis'in açtığı yol; haksız yere adam öldürmek de Kabil'in açtığı yoldur. İkisi de masiyet yoludur."

Mukatil'e göre, **"Aşağılanmışlardan olsunlar diye onları ayaklarımızın altına alalım!"** ayetinde kastedilen anlam şöyledir: "Cehennemde bizim altımızda olsunlar." Zeccac ise bu ayette "Derki'l-Esfel"in kastedildiğini söylemiştir.

Bazı âlimler de yukarıdaki ayetle ilgili olarak şöyle demişlerdir: "Bizi saptıran iki şeyden kasıt, şehvet ve öfkedir. Onların ayakların altına alınmasından mak-

sat ise bu iki hasletin nefsin emrine amade kılınması ve nefse boyun eğmesi, nefse galip gelemeyip onu dizginleyememesidir."[10]

Başka bir ayette ise o insanların cinlere taptıkları, yani İblis'e ve avanesine itaat ettikleri şöyle zikredilmiştir: **"Dediler ki: 'Seni tenzih ederiz. Bizim velîmiz onlar değil Sensin.' Hayır, onlar cinlere tapar olmuşlardı. Onların çoğu cinlere iman edicilerdi."** (Sebe, 41)

Kurtubi şöyle demiştir: "**'Seni tenzih ederiz.'** ibaresinde kastedilen şudur: 'Bizim dostumuz onlar değil Sensin. Sen dost edindiğimiz, itaat ettiğimiz, taptığımız ve ibadette ihlaslı davrandığımız Zat'sın.' **'Onların çoğu cinlere iman edicilerdi'** ibaresinde kastedilen ise şudur: 'Onlar İblis'e ve avanesine itaat ettiler.'"

Tefsirlerde şöyle geçer: "Huzaa kabilesinden olup da 'Benî Melih' denen bir taife vardı ki onlar cinlere tapardı; cinlerle görüştüklerini, cinlerin melek olduklarını ve Allah'ın kızları olduklarını iddia ederlerdi. İşte Allah ﷻ'nun şu fermanı bu hususla ilgilidir: **"Allah ile cinler arasında da nesep bağı kurdular."** (Saffat, 158)[11]

Başka bir ayette ise şöyle buyrulur: **"Doğrusu bizim beyinsiz olanımız** (iblis veya azgın cinler)**, Allah hakkında pek aşırı yalanlar uyduruyormuş! Halbuki biz, gerek insanlar gerekse cinler Allah hakkında asla yalan söylemezler sanmıştık."** (Cin, 4-5)

---

(10) Ebu Hafs Ömer b. Ali b. Adil ed-Dımeşki el-Hanbeli (ö.880h.), *el-Lubab fi Ulumi'l-Kitab*, 17/136.

(11) *Tefsiru't-Taberî*.

İbn Kesir, tefsirinde şöyle demiştir: "Biz, insanların ve cinlerin, Allah'ın eşi ve çocuğu olduğu iftirasını atacaklarını sanmazdık. Ancak Kur'an'ı dinledikten ve ona inandıktan sonra anladık ki onlar bu konuda Allah'a iftira ediyorlar."(12)

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İblis, tahtını su üzerine kurar. Sonra* (kötülük yapmaları için) *ekibini sağa sola gönderir. Makam ve mevkice ona en yakın olan, fitnenin en büyüğünü yapandır. Ekibinden biri, yaptıklarını anlatmak üzere İblis'in yanına gelir ve 'Ben şunu şunu yaptım.' der. Ancak İblis ona, 'Senin yaptığın bir şey değildir!' der. Sonra bir başkası gelir ve 'Falan adamı, karısından boşatıncaya kadar onun yakasını bırakmadım.' der. İblis onu kendine yaklaştırır ve 'Sen ne mükemmelsin!' diyerek ona iltifat eder."*(13)

Müminlerin annesi Aişe ﷺ şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ bir gece dışarı çıkmıştı. Ben de onu kıskandım (Yani kalbinde eşine karşı bir kıskançlık hissetti). Sonra Allah Rasûlü ﷺ geldi ve benim ne yaptığımı gördü. Bunun üzerine, *'Ne oldu ey Aişe? Yoksa kıskandın mı?'* dedi.

Ben de 'Benim gibi biri senin gibi birini nasıl kıskanmasın?' dedim. Allah Rasûlü ﷺ, *'Sana şeytanın mı geldi* (Yani, vesvese mi geldi)*?'* buyurdu.

(12) *Tefsir-i İbn Kesir.*
(13) Müslim, 2815; *Müsned*, 13968.

Ben, 'Benimle şeytan mı var?' diye sorunca *'Evet'* dedi. Ben, 'Her insanda var mı?' diye sordum, Allah Rasûlü ﷺ, *'Evet'* diye cevap verdi. Ben, 'Seninle beraber de var mı?' deyince şöyle buyurdu: *'Evet, ancak Rabbim bana yardım etti de o Müslüman oldu.'*"[14]

2- CİNLERİN EZİYETİNDEN SAKIN!

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bereketli topraklarda, bereketli zamanlarda, suyu ve otu bol mekânlarda yol giderseniz bineklerinizin oradaki otlardan yemesine imkân verin, hayvanların mola yerlerinde dinlenmesine fırsat verin ve bu hususta haddi aşmayın* (hayvanlara yumuşak ve şefkatli davranın). *Eğer kuraklık zamanında ve çorak topraklarda yolculuk yaparsanız su ve yiyecek olmadığından dolayı hayvanlarınızın zayıf düşmemesi için oradan hızlıca geçip gidin.*

Gece yolculuğu yapın! Çünkü gece vakti yollar dürülür (yani yolculuk daha hızlı, daha kolay, daha serin olur). *Eğer cinler karşınıza çıkarsa onlara ezan okuyarak karşılık verin* (Çünkü ezan onları kovar ve korkutur; onların şerrini, Allah'ı zikrederek savın). *Yol ortasında namaz kılmaktan ve konaklamaktan sakının. Zira yollar yılanların ve yırtıcı hayvanların mekânıdır. Oralarda tuvaletinizi yapmaktan da sakının. Çünkü* (bunu yapanlar) *lanete maruz kalır."*[15]

(14) Müslim, 2815.
(15) Nesai, *Sünenu'l-Kübra*, 10791; *Müsned*, 13865.

İbn Mesud ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste ise Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Bana cinlerin davetçisi geldi. Onunla gittim de cinlere Kur'an okudum."*

İbn Mesud ﷺ şöyle devam etmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ bizi götürerek cinlerin izlerini, ateşlerinin emarelerini bize gösterdi. Cinler, Allah Rasûlü ﷺ'e azıklarını sorunca Allah Rasûlü ﷺ, *'Elinize geçen, üzerine besmele çekilmiş her kemik, olabildiği kadar bol etli olarak sizindir. Her deve tezeği de hayvanlarınıza yemdir.'* buyurdu.

Daha sonra Allah Rasûlü ﷺ bize yönelerek *'İşte siz de bunlarla istinca yapmayın* (taharetlenmeyin). *Çünkü onlar din kardeşlerinizin yiyeceğidir.'* buyurdu."[16] Yani onlar, insanların yiyeceklerinin artıklarını yerler.

Eve giriş âdâbından biri, eve Allah'ı zikrederek girmektir, yemeye başlamadan önce de Allah'ı anmak (Besmele çekmek) gerekir. Eğer bir kişi yaşadığı eve girerken veya yemeğe başlarken Allah'ın adını anarsa şeytan, kendi tebâsına, yaverlerine ve ekibine şöyle der: "Artık size burada ekmek yoktur." Yani burada ne barınabilirsiniz ne de yemek yiyebilirsiniz. Eğer bir kişi meskenine girerken ve yemeğe başlarken Allah'ın adını anmazsa, o zaman da şeytan, "İşte siz hem mekânı kaptınız hem de akşam yemeğine yetiştiniz!" der. Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir adam, evine girerken ve yemek yerken Allah'ı anarsa şeytan,* (yardımcılarına,)

(16) Müslim, 450.

'Sizin için ne mesken var ne akşam yemeği!' der. Ancak evine girerken Allah'ı anmazsa, şeytan, 'Mekânı kaptınız!' der. O adam, yemeğine başlarken besmele çekmezse, şeytan, 'Hem mekânı kaptınız hem de akşam yemeğine yetiştiniz' der."

Bir rivayette ise, *"Yemeğine başlarken ve eve girerken Allah'ın ismini anmazsa..."* şeklinde geçer.(17)

Allah Rasûlü ﷺ, şeytanın dünyada ve ahirette vereceği zararlara karşı ümmetini uyarmış, ondan nasıl korunmaları gerektiğini de beyan etmiştir. Nitekim bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *"Gece karanlığı çöktüğü zaman ya da akşama eriştiğiniz zaman çocuklarınızın dışarıya çıkmasına engel olun! Çünkü şeytanlar o vakitte dağılır. Gecenin bir kısmı gidince onları salın, kapıları kapatın ve besmele çekin! Çünkü şeytan kapalı kapıyı açamaz. Tulumlarınızın ağzını bağlarken besmele çekin! Kaplarınızın üzerini örterken besmele çekin! Hatta kaplarınızın üzerine bir çubuğu koymak bile olsa bunu yapın! Kandillerinizi de söndürün!"*(18)

Allah Rasûlü ﷺ bu hadiste kapıların kapatılmasını ve besmele çekilmesini emretmiştir. Zira şeytan, kapalı bir kapıyı açamaz. Allah ﷻ onlara, başka hususlarda kudret ve kuvvet vermiş olsa da kapıyı açabilme kuvvet ve kudretini vermemiştir.

(17) Müslim, 2018; Ebu Davud, 3765.
(18) Buhari, 5623; Müslim, 2012.

Allah Rasûlü ﷺ bu hadisinde su tulumlarının ağzını bağlamayı, kapların üzerlerini kapatmayı -hatta kapların üzerine yatay bir çubuk bile olsa koymayı- ve kandilleri söndürmeyi emretmiştir. Zira kandiller ateşle aydınlatır; eğer bir fare gelip kandilin fitiliyle oynasa veya kandili sürüklese yangın çıkmasına sebep olur. Bu hadis, şeytanın üşengeç ve tedbirsiz insana musallat olduğunu, tedbirli ve korunan insana musallat olmadığını gösterir.

Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah şöyle anlatıyor: "Ben babama, 'Bazıları cinlerin insan bedenine girmediğini iddia ediyorlar. Bu doğru mu?' diye sordum, Ahmed b. Hanbel, 'Ey evladım! Onlar yalan söylüyorlar. Zira cinler bizzat böyle diyen insanın diliyle konuşuyor!' dedi."(19)

Mücahid şöyle demiştir: "Siz nasıl ki onlardan korkuyorsanız onlar da aynı şekilde sizden korkarlar."

Mücahid yine şöyle demiştir: "Şeytanın sizden korkması, sizin ondan korkmanızdan daha şiddetlidir. O size musallat olursa ondan korkmayın, yoksa sizin sırtınıza biner. Bilakis ona karşı sağlam durun, böyle yaparsanız şeytan çekip gider."(20)

Cabir ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste, evde ihtiyaç fazlası yatağın serilmesi yasaklanmıştır. Bir erkek için tek yatak yeterlidir. İkinci yatak, kişinin eşi içindir. Üçüncü yatak, misafir içindir. Dördüncüsü ise şeytan için olur. Eğer ihtiyaç yoksa dördüncü yatağın serilmesinden şey-

(19) *Mecmuu'l-Fetava*, 24/276.
(20) Abdusselam Vahidi, *Vikayetu'l-İnsan*.

tan hoşlanır. Zira bu yatak, şeytanın keyif çatma ve uyuma yeri olur.

Cabir ﷺ'ın rivayet ettiği bir başka hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Bir yatak erkek için, bir yatak karısı için, bir yatak da misafir içindir. Dördüncüsü ise şeytan için olur."*(21)

3- ŞEYTANIN VESVESESİNDEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ Ramazan ayının son on gününde mescitte itikâftayken müminlerin annesi ve Allah Rasûlü ﷺ'in eşi olan Safiyye bt. Hüyey onu ziyarete geldi. Bir müddet oturduktan sonra gitmek için kalktığında Allah Rasûlü ﷺ de ayağa kalkarak onu uğurlamak için yürüdü.

Mescidin kapısına, Ümmü Seleme'nin odasına yakın olan kapıya geldiğinde Ensar'dan iki genç(22) geçiyordu. O iki genç Allah Rasûlü ﷺ'e selam verip hızlıca geçerken Allah Rasûlü ﷺ onlara, *"Yavaş olun! Bu,* (eşim) *Safiyye bt. Huyey'dir."* dedi.

O gençler, "Sübhanallah ya Rasûlallah! Biz sana kalbimizde hüsnü zandan başka bir şey beslemeyiz." deyince Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Şüphesiz şeytan, Ademoğlunun içinde, kanın aktığı yerden* (damarın içinde) *akar. Size gelip kalbinize vesvese vermesinden endişe ettim."*(23)

(21) Müslim, 2084; Ebu Davud, 4142.
(22) Bu iki genç, Abbad b. Bişr ve Useyd b. Hudayr'dır.
(23) Buhari, 2038, 3101; Müslim, 2177, Ebu Davud, 2470.

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasulü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah, içlerinden geçen vesveselerle amel etmedikleri veya onu konuşmadıkları sürece, o şey yüzünden ümmetimi hesaba çekmeyecektir."*(24)

4- TUVALETTEKİ CİNLERDEN SAKIN!

Zeyd b. Erkam ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hakikaten bu* (huşuş) *helalar şeytanların hazır bulundukları yerlerdir. Bunun için biriniz* (anılan yerlere) *girmek istediği zaman, 'Allah'ım! Ben hubs ve habaisten Sana sığınırım' desin."*(25)

Allah Rasûlü ﷺ tuvalete girerken "hubs ve habais"ten Allah ﷻ'ya sığınmamız için bizi uyarmıştır. Çünkü bu mekânlar pistir. Bu mekânlarda insanlara zarar vermek için cinler ve şeytanlar hazır bulunurlar. el-Azim Abadi, *Avnu'l-Mabud* adlı eserinde böyle demiştir.(26)

Münavi de *Feyzu'l-Kadir* adlı eserinde şeytanların tuvaletlerde hazır bulunduklarını söylemiştir. Zira tuvaletler habis olan, avretlerin açıldığı ve Allah ﷻ'nun anılmadığı mekânlardır. Bu nedenle pis yerler, pis olanlara layıktır.(27)

Hadiste geçen "huşş" kelimesi aslında "bostan" manasındadır. İnsanlar tuvaletler yapılmadan önce ih-

(24) Buhari, 2528.
(25) Ebu Davud, 6; İbn Mace, 296.
(26) *Avnu'l-Mabud*, 1/13.
(27) *Feyzu'l-Kadir*, 2/352.

tiyaçlarını bostanlarda giderirlerdi.(28) "Hubs" kelimesi "habis"in çoğuludur ve şeytanların erkek olanları demektir. "Habais" kelimesi ise "habise" kelimesinin çoğuludur, bu da dişi şeytanlar için kullanılır. Hadiste geçen duayı okuyan kişi, tüm şeytanlardan Allah ﷻ'ya sığınmış olur.(29)

5- ŞEYTANLARLA BERABER YEMEK YEMEKTEN SAKIN!

Aişe ﵂ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ sahabeden altı kişiyle beraber yemek yiyordu. Bir Arabî gelerek yemeği iki lokmada bitirdi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu:

"Şunu bilin ki eğer o bedevî 'Bismillah' demiş olsaydı yemek hepinize yetecekti. Bu nedenle biriniz bir yemek yiyeceği zaman (başlarken) *'Bismillah / Allah'ın adıyla' desin. Şayet yemeğin başında 'Bismillah' demeyi unutursa,* (yemek esnasında hatırladığında) *'Bismillahi fi evvelihi ve âhirihi / Başında da sonunda da Allah'ın adıyla' desin."*(30)

Vehb b. Abdullah es-Suvai Ebu Cuheyfe şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ'in yanında idim. Huzurunda bulunan bir adama şöyle dedi: *'Ben bir yere yaslanarak yemek yemem!'*"(31)

(28) *El-Misbahu'l Munir fi Ğarib-i Şerhi'l-Kebir*, 1/13.
(29) Ebu İshak b. Ali b. Yusuf el-Firuzabadi eş-Şirazi (ö.476h.), *el-Muhezzeb fi Fıkhi İmam-ı Şafii*, s. 55.
(30) İbn Mace, 3264; Darimi, 2020.
(31) Buhari, 5399.

Abdullah b. Ömer ﷺ'dan rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"Yemek yediğiniz zaman sağ elinizle yiyin, bir şey içtiğiniz zaman sağ elinizle için. Çünkü şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer."*(32)

Ebu Hureyre ﷺ'tan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: "Nebi ﷺ, hiçbir yemeği ayıplamamıştır. Bilakis hoşuna giderse yer, gitmezse yemezdi."(33)

Said b. Cübeyr'in İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre (o dedi ki): Nebi ﷺ'e bir tepsi tirit getirildi. O şöyle buyurdu: *"Kenarından yiyin, ortasından yemeyin. Zira bereket ortasına iner."*(34)

6- ŞEYTANIN ADIMLARINI TAKİP ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği** (yüz kızartıcı suçları) **ve kötülüğü emreder."** (Nur, 21)

Nisaburi, Kasım b. Velid'den, Katade'nin yukarıdaki ayetle ilgili olarak şöyle dediğini nakletmiştir: "Allah'a karşı işlenen her günah, şeytanın adımlarını takip etmek demektir."

İbn Kesir, yukarıdaki ayetle ilgili olarak tefsirinde şunları yazmıştır: "Ebu Miclez şöyle demiştir: 'Günah işlemek için adak adamak, şeytanın peşinden gitmektir.'"

(32) Müslim, 2020.
(33) Buhari, 3563.
(34) Tirmizi 1805; Darimi 2046; Nesai, *el-Kübra* 6762. Aralarında küçük farklar vardır.

Mesruk şöyle anlatıyor: "Bir adam, İbn Mesud ﷺ'ın yanına gelerek 'Ben yemek yemeyi nefsime haram ederek yemin ettim' dedi. İbn Mesud ﷺ da ona, 'Bu, şeytanın vesvesesidir/kışkırtmasıdır. Yemininin kefaretini ver ve yemek ye!' dedi."

İmam Şa'bi, çocuğunu kesmeyi adayan kişiye, "Bu, şeytanın verdiği vesvesedir. Sen koç kes." diye fetva vermiştir.

İbn Ebu Hatim dedi ki: Bize babam anlattı: Bize Hassan b. Abdullah el-Mısrî anlattı; bir de Seriy b. Yahya anlattı: Süleyman et-Teymî'nin Ebu Rafi'den rivayet ettiğine göre, o şöyle dedi: "Bir gün karım ile bir cariye arasındaki bir problemden dolayı hanımıma kızdım. Bunun üzerine hanımım şöyle dedi: 'Bu cariye bir gün yahudidir, bir gün hristiyan. Eğer beni boşamazsan bütün köleler ona helaldir!'

Bunun üzerine ben İbn Ömer ﷺ'ya geldim (bu hususu sordum.) Dedi ki: 'Bunlar şeytanın vesveseleridir/kışkırtmalarıdır.' Zeyneb bt. Ümmü Seleme de aynı şeyi söyledi -ki Zeyneb bt. Ümmü Seleme o zaman Medine'nin kadınları arasında fıkhı en iyi bilendi.- Asım b. Ömer'e geldim, o da aynı şeyi söyledi."(35)

7- ESNEMEKTEN KAÇIN! ZİRA ESNEMEK ŞEYTANDANDIR

Ebu Hureyre ﷺ'tan rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Şüphesiz Allah hapşırmayı sever,*

(35) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim.*

esnemekten hoşlanmaz. Kul, hapşırır da ardından 'elhamdülillah' derse, onu işiten her Müslümanın hapşırana 'yerhamükallah' demesi, hapşıranın hakkıdır. Esnemek şüphesiz şeytandandır. Elinden gelen, esnememeye gayret etsin. Çünkü 'haa…' (esneme esnasında çıkan ses) *dediğinde şeytan ona gülmeye başlar."*(36)

8- İSTİDRACTAN(37) SAKIN!

Ukbe b. Amir ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah'ın, bir kula sevdiği dünyalık şeyleri verdiğini, kulun da hayatını günahlar üzere yaşadığını görürseniz bilin ki bu, istidractır."*(38)

Amr b. Said, Ebu Hazim'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Sen günahlar içinde yüzüyorken nimetlerin sana peş peşe geldiğini görürsen, bu durumdan sakın!"(39)

9- HASETÇİ GÖZLERDEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, hasetçi gözlerden Allah'a sığınır, insanın başına gelebilecek her türlü şer ve kötülükten

(36) Buhari, 6223.

(37) İstidrac; kulun şer işlemeye devam etmesine rağmen ona dünya nimetlerinin verilmesidir. Oysa kul, bu nimetlerin verilmesiyle Allah'ın kendisinden razı olduğu zannına kapılır. Nitekim Kur'an'da şöyle buyrulmuştur: **"Âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, Biz onları bilemeyecekleri bir yerden yavaş yavaş felakete götüreceğiz. Ben onlara mühlet veririm. Şüphesiz Benim tuzağım çetindir."** (Araf, 182-183).

(38) Taberani, *Mucemu'l-Evsat*, 9272; Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, 4540.

(39) Ebu Yakub Nisaburi, *el-Menahi ve Ukubatu'l-Measi*, s. 20.

insanları sakındırır, sahabesine duaları ve şer'î rukyeleri(40) öğretirdi.

Ebu Said el-Hudri ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ cinlerden ve insanların gözlerinden Allah'a sığınırdı. Felak ve Nas suresi ininceye kadar böyle yaptı. Felak ve Nas sureleri inince bu sureleri okumaya başladı, okuduğu diğer duaları bıraktı."(41)

Bu da Felak ve Nas surelerinin cinlerden, nazardan ve haset insanlardan Allah'a sığınma hususunda ne kadar faziletli olduğunu gösterir.

İbn Kayyım el-Cevziyye şöyle demiştir: "Bir kulun, bu iki sureyle Allah'a sığınmaya olan ihtiyacı, o kulun nefes almaya, yemek yemeye, su içmeye ve elbise giymeye olan ihtiyacından daha büyüktür.

Biz şunu söyleriz: Yardım istenecek olan ancak Allah'tır. Bu iki sure (Felak ve Nas) üç esasa şamildir ki bunlar istiazenin esaslarıdır. Birincisi, istiazenin kendisi; ikincisi, istiaze yapılan; üçüncüsü, kendisinden istiaze edilendir. Bunlar bilinirse bu iki sureye ne kadar şiddetle ihtiyaç ve zaruret duyulduğu da bilinir."(42)

10- ŞİRKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah, Kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını** (günahları)**, dilediği kimse için bağışlar. Allah'a**

(40) Rukye; Kur'ân, hadis ve caiz duaları okuyarak yapılan tedavi yöntemidir (Mütercim).
(41) Tirmizi, 2058.
(42) İbn Kayyım el-Cevziyye, *Bedaiu'l-Fevaid*, s. 246.

ortak/şirk koşan kimse büyük bir günah (ile) **iftira etmiş olur."** (Nisa, 48-49)

İbn Kesir, tefsirinde şöyle demiştir: "Allah ﷻ, Kendi huzuruna (tövbe etmeden) müşrik olarak gelmiş kişiyi bağışlamaz. Bunun dışında hangi günah işlemiş olursa olsun, affetmek istediği kulunu affeder."(43)

Ebu Hureyre ؓ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah Teâlâ sizin için üç şeye razı olur, üç şeyden ise hoşlanmaz.* (Yalnızca) *Kendisine kulluk etmenize ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanıza, hep birlikte Allah'ın ipine tutunarak ayrılığa düşmemenize razı olur. Sizin için dedikodudan, çok soru sormaktan ve malı zayi etmekten hoşlanmaz."*(44)

Allah ﷻ, yalnızca Zatına kulluk yapılmasını, hiçbir şeyin Kendisine ortak koşulmamasını, sadece Kendisine ibadet edilmesini, en küçük ve en büyük şirkten de günahtan da kaçınılmasını emretmiştir. Zira bir kimse, Allah ﷻ'ya olan ibadetine başkasını ortak koşarsa, o ibadeti Allah ﷻ kabul etmez. Zira O ﷻ şöyle buyurmuştur: **"De ki: 'Size tek bir öğüt vereceğim. Allah için, başkalarıyla birlikte veya tek başınıza şöyle bir durup düşünün!** (Görüyorsunuz ki) **arkadaşınızda cinnetten eser yok; o ancak şiddetli bir azap öncesinde sizi uyaran bir kimsedir."** (Sebe, 46)

(43) İmaduddin İbn Kesir el-Kareşi ed-Dımeşki (ö.774h.), *Tefsiru'l-Kurani'l-Azim.*

(44) Müslim, 1715, İbn Hibban, 3388, 4560; Buhari, *Edebu'l-Müfred*, 442.

Kurtubi, tefsirinde şöyle demiştir: "**'Size tek bir öğüt vereceğim.'** ibaresiyle Allah ﷻ, müşriklere hüccet tamamlamıştır. Bu, şu anlamdadır: 'Ey Muhammed! Onlara de ki: Ben ancak size öğüt veriyorum. Yani size hatırlatıyorum ve sizi, içinde bulunduğunuz halin kötü akıbetine/sonuna karşı uyarıyorum.'

'Tek bir öğüt/nasihat' ibaresinden maksat şudur: Yani, tüm kelamları kapsayan bir tek kelimeyle nasihat ediyorum -ki bu kelime şirki nefyetmeyi ve ilahı ispat etmeyi gerektirir-.

Mücahid, bu tek sözün 'La ilahe İllallah' olduğunu söylemiştir."(45)

11- BÜYÜ/SİHİR YAPMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ şirkten ve büyü yapmaktan insanları sakındırmıştır. "Büyü"den kastedilen; büyü yapan kişinin başka insanlara zarar vermek amacıyla şeytanları kullanmak için vesile yaptığı üfleme, ipliklere düğüm atma ve tılsım gibi şeylerdir. Ya da büyü yapan kişi, çeşitli ilaçları ve hapları kullanarak insanların bedenlerine, aklına ve iradesine etki etmek ister.

Ebu Hureyre رضي الله عنه'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Yedi büyük günahtan kaçının. Bunlar;*

- Allah'a şirk koşmak.

- Sihir yapmak.

- Haksız yere bir canı öldürmek.

(45) Kurtubi, *Tefsiru'l-Kurani'l-Azim*, Sebe suresi, 46. ayet.

- Faiz yemek.

- Yetim malı yemek.

- Savaşta (harp günü) *cepheden kaçmak.*

- Mümin ve evli olan namuslu ve suçsuz hanımlara iftira atmaktır."(46)

Büyücünün yaptığı büyü, Allah ﷻ izin vermediği sürece kişiye zarar veremez. Zira Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Hâlbuki onlar, Allah'ın izni olmadıkça o sihirle hiç kimseye zarar veremezlerdi.** (Onlar böyle yaparak) **kendilerine zarar veren, fayda getirmeyen şeyleri öğreniyorlardı."** (Bakara, 102)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Süfyan es-Sevri şunu ifade etmiştir: Allah takdir etmedikçe büyü zarar veremez."

Muhammed b. İshak şöyle demiştir: "Allah ﷻ'nun, kul ile büyü arasında, murad ettiğinin dışında bir şey olmaz."

Hasan el-Basri, **"Allah'ın izni olmadan o sihirle hiç kimseye zarar veremezler."** ayetiyle ilgili olarak şöyle demiştir: "Allah ﷻ onları, insana isterse musallat eder, istemezse etmez. Onlar, Allah ﷻ'nun izni olmadan bir kişiye zarar vermeye güç yetiremezler; tıpkı Allah ﷻ'nun ayette buyurduğu gibi.

Bir rivayete göre ise Hasan el-Basri şöyle demiştir: "Bu sihir, ancak insanın içine girerse zarar verir."

(46) Buhari, 2766, 6857; Müslim, 91; Ebu Davud, 2874.

"...kendilerine zarar veren, fayda getirmeyen şeyleri öğreniyorlardı." ayetine gelince; onlar kendi dinlerine zarar verirler. Onların zararına eşdeğer olabilecek bir fayda asla söz konusu olamaz.(47)

Nitekim İslam şeriatı, müneccimlikten şiddetle sakındırmıştır. Müneccimlik, yıldızlara ve burçlara bakarak, tabiatın ahvalini izleyerek bunların zamanlarına göre, gaybî bilgilere dair iddialarda bulunmaktır.

Zeyd b. Halid el-Cüheni şöyle rivayet etmiştir: Rasûlullah ﷺ bize Hudeybiye'de gece vakti yağan yağmurun izleri belli iken sabah namazı kıldırdı. Namaz bittikten sonra cemaate dönerek, *"Siz Rabbinizin ne buyurduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca sahabe, "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ (kudsî bir hadiste) şöyle buyurdu:

"Kullarımdan bazısı Bana inanan bir mümin olarak sabaha çıkarken bazısı da kâfir olarak sabaha çıktı. Kim, 'Bu yağmur, Allah'ın lütfu ve rahmeti ile üzerimize yağdı' dediyse o kişi Bana inanan ve yıldızların güç/kuvvet sahibi olduğunu reddeden bir mümindir. Kim de 'Bu yağmur, şu ve şu yıldızlar sayesinde yağdı' derse o kişi Beni inkâr etmiş ve yıldızların güç/kuvvete sahip olduğuna iman etmiş demektir."(48)

Abdullah b. Abbas رضي الله عنهما'nın rivayet ettiği hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Yıldızlardan ilim*

(47) *Tefsir-i İbn Kesir.*
(48) Buhari, 846; Ebu Davud, 3906.

alan kimse sihirden bir bölüm almış olur. (Yıldızlardan aldığı bilgiler) *arttıkça* (sihirle olan ilgisi de) *artmış olur."*(49)

12- KÂHİNE GİTMEKTEN SAKIN

Allah Rasûlü ﷺ'in bazı hanımları, onun şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: *"Kim bir kâhine gidip de bir şey hakkında soru sorarsa, onun kırk gece* (gün) *namazı kabul edilmez."*(50)

Ebu Hureyre رضي الله عنه'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Kim bir kâhine veya arrafa gidip de onun dediklerini tasdik ederse, o, Muhammed'e indirileni inkâr etmiş olur."*(51)

13- RİYÂDAN SAKIN!

Riyâ; küçük şirktir, akıbeti de vahimdir. Riyâ, Âdemoğlunun amelini boşa çıkartır, akidesini ifsat eder. Riyâ "küçük şirk" olarak isimlendirilmektedir, çünkü kul, Allah ﷻ'yu da O'nun ulûhiyetini de inkâr etmiyor, ama riyakârlık yapmakla, bir başka kişiyi Allah'a ortak koşmuş oluyor; bir şeyi sadece Allah ﷻ için yaparak O'na karşı ihlaslı davranmıyor.

Bu bağlamda Allah Rasûlü ﷺ riyâ konusunda ilim taliplilerini ve amel işleyenleri ikaz ediyor. Zira ilim ve amel sadece Allah ﷻ için ihlaslı olarak yapılır. Eğer bir kişinin ilmin ve amelin peşinden koşması, insanların

(49) Ebu Davud, 3905; İbn Mace, 3726.
(50) Müslim, 2230.
(51) Müsned, 9252; Beyhaki, *Sünenu'l-Kübra*, 15162.

rızasını kazanarak dünyalık elde etmek, dünyanın süsüne ulaşmak, insanlar görsün veya duysun diye ya da mevki-makam veya mal elde etmek için olursa, bu, o kişi için ahirette şer ve vebal olur.

Mahmud b. Lebid ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizin hakkınızda en çok korktuğum husus, gizli şirk olan riyadır. Allah, insanların işlediği amellerin karşılığını verdiğinde şöyle buyurur: 'Şimdi dünyadayken kimin için riyakârlık yaptıysanız onlara gidin. Bakın bakalım onların yanında, amellerinizin karşılığını bulabilecek misiniz?'"*(52)

Cündüb b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her kim* (yaptığını) *işittirirse, Allah da o kimseyi işittirir* (insanlara rezil eder). *Her kim riya yaparsa, Allah da onun içyüzünü insanlara gösterir."*(53)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kendisiyle Allah'ın rızası kazanılan bir ilmi, sırf dünya menfaati elde etmek için öğrenen kimse kıyamet günü cennetin kokusunu alamayacaktır."*(54)

14- KÖTÜ NİYETLİ OLMAKTAN SAKIN!

İslam, Müslümanı kötü niyetli olmaktan sakındırır. Allah Rasûlü ﷺ, ahir zamanda bir kavmin Kâbe'ye bas-

(52) *Müsned, 23124; Beyhaki, Şuabu'l-İman*, 6831.
(53) Müslim, 2987.
(54) Ebu Davud, 3664; İbn Mace, 252.

kın düzenleyeceklerini, Allah ﷻ'nun onları yerin dibine geçireceğini, Mekke ile Medine arasında onlara azap indireceğini, sonra da onları, niyetlerinin iyi ve kötü olmasına göre diriltileceğini haber vermiştir. İşte bu, kişinin niyetinin iyi olmasının önemini gösterir.

Müminlerin annesi Aişe ﵂ şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Bir ordu Kâbe'ye baskın yapmak için yola çıkacak, bir çöle geldiklerinde baştan sona bütün ordu yere batacaktır.'*

Ben, 'Ya Rasûlallah! Onların arasında ticaret için yola çıkanlar ve kötü niyetli olmayanlar varken niçin hepsi birden yere batacak?" diye sordum. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Hepsi birden yere batacak, (ancak, ahirette) niyetlerine göre diriltilip hesaba çekileceklerdir.'"*(55)

15- TEMİMEDEN(56) SAKIN!

Ukbe b. Amir ﵁ şöyle naklediyor: On kişilik bir heyet Allah Rasûlü ﷺ'e biat etmek için gelmişti. Allah Rasûlü ﷺ dokuz kişinin biatını kabul etti, birinin biatını kabul etmedi. Sahabîler, "Ya Rasûlallah! Dokuzunun biatını kabul ettin de neden birinin biatını kabul etmedin?' diye sorunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Şüphesiz ki onun üzerinde temime* (nazar boncuğu) *var!"*

Bunun üzerine o kişi kolunda boncukların takılı olduğu ipi kopartıp attı. Allah Rasûlü ﷺ de o kişinin biatı-

(55) Buhari, 2118; İbn Hibban, 7314; Müslim, 2884.

(56) Temime; bela ve afetlerden koruması için boyna asılan (nazar boncuğu/nazarlık gibi) şeylerdir (Mütercim).

nı kabul edip şöyle buyurdu: *"Kim temime* (yani nazar boncuğu/nazarlık) *takarsa, muhakkak ki o, Allah'a şirk koşmuş olur!"*(57)

Ebu Beşir el-Ensari şöyle anlatıyor: "Ben Rasûlullah ﷺ ile birlikte bir yolculukta bulunmuştum (Ravilerden Abdullah b. Ebi Bekir şöyle demiştir: Sanırım Abbad b. Temim, "İnsanlar gece uykuya dalmıştı" demişti). Allah Rasûlü ﷺ bir elçi göndererek şu talimatı verdi: *'Develerden hiçbirinin boynunda yay kirişinden yapılmış tasma bırakmayın! Ya da develerin boynunda kesilmedik tek bir tasma bile kalmasın!'*"(58)

Hadisin aslında geçen "kılade," devenin boynuna asılan çan, nal yahut benzeri bir şeydir; "vetr" ise yayın kirişidir. Bu, ip gibi bir şeydir. Bununla yayın iki tarafını birbirine çekerek bağlarlardı. Bunu da nazar değmesin diye boyunlarına asarlardı.

İbn Abdilberr şöyle demiştir: "Bir kişi bu tür şeylerin kendisini nazardan koruduğuna inanırsa, kaderde takdir edileni geri çevirdiğini de zanneder ki böyle bir inanç caiz değildir."(59)

16- ALLAH'TAN BAŞKA BİR KİMSE (BİR ŞEY) İÇİN KURBAN KESMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Üzerine Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanlardan yemeyin. Kuşkusuz bu büyük günahtır. Gerçekten şeytanlar dostlarına,**

(57) Hâkim, 7577; İbn Ebi Şeybe, *Musannef*, 23817.
(58) Buhari, 3005; Müslim, 2115.
(59) Ahmed b Hanbel, *Müsned*, 36/212.

sizinle mücadele etmeleri için telkinde bulunurlar. Eğer onlara uyarsanız şüphesiz siz de Allah'a ortak koşanlar olursunuz." (Enam, 121)

Ebu Cafer et-Taberi şöyle demiştir: "**'Üzerine Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanlardan yemeyin.'** ayetinde şu kastedilmiştir: Kesilmeden önce ölen ya da Kur'an'da Allah ﷻ'nun beyan ettiği kanunlara inanan muvahhid birinin kesmediği hayvanları yemeyin. Zira bu size haram kılınmıştır. **'Allah'tan başkası için kesilen'** ayetinden murat ise müşriklerin, putları için kesmiş olduğu hayvanlardır. Bu fısktır, yani küfre götüren bir günahtır."(60)

Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah'tan başka bir kimse* (bir şey) *için hayvan kesenlere Allah lanet etmiştir."*(61)

İmam Nevevi şöyle demiştir: "Hayvan kesen veya avlayan kişinin, 'Muhammed'in adıyla' veya 'Allah'ın ve Muhammed'in adıyla' demesi caiz değildir. Zira kişi hayvan keserken ve yemin ederken sadece Allah'ın ismini anmalıdır -ki bu, Allah'ın hakkıdır-. Yine kendisine secde edilmesi de sadece Allah'ın hakkıdır. Bunlarda hiçbir mahlûk Allah'a ortak olamaz. İmam Gazali de *Vasit* adlı kitabında şöyle demiştir: 'Bir kişinin, 'Allah'ın ve Muhammed'in adıyla' diyerek hayvan kesmesi caiz değildir. Zira bunda şirk vardır.'"(62)

(60) *Taberi Tefsiri*.
(61) Müslim, 1979; Nesai, 4422.
(62) Nevevi, *Ravdatu't-Talibin*, 2/474.

17- TAŞLARI VE AĞAÇLARI ÖPMEKTEN SAKIN!

Müminlerin emîri Ömer b. Hattab ﷺ bir gün Haceru'l-Esved'in yanına gelerek onu öptü ve şöyle dedi:

"Biliyorum ki sen sadece bir taşsın; ne fayda verebilirsin ne de zarar. Eğer Allah Rasûlü ﷺ'in seni öptüğünü görmeseydim ben de seni öpmezdim."(63)

Allah Rasûlü ﷺ, Haceru'l-Esved'i, bir faydası ve zararı olmamasına rağmen öpmüş, Ömer ﷺ da Allah Rasûlü ﷺ'e uymak için onu öpmüştür. Ömer ﷺ, Haceru'l-Esved'in fayda veya zarar veremediğini biliyordu.

Bunu yapmasının amacı, sadece Allah Rasûlü ﷺ'in yaptığı bir şeyi yapmak ve onu öpmek suretiyle sünneti yerine getirmekti. Muhakkak ki Allah ﷻ bazı taşları bazı taşlara, bazı toprakları bazı topraklara, bazı geceleri de bazı gecelere üstün kılmıştır. Bunu Ömer ﷺ söylemiştir. Çünkü insanlar İslam'a girmeden önce putlara taparlardı. İnsanlar da henüz yeni İslam'a girdikleri için Ömer ﷺ, bazı cahillerin, Haceru'l-Esved'i istilam etmenin (selamlamanın) Arapların cahiliye döneminde putları öpmekle eşdeğer olduğu zannına kapılmalarından endişe etmiştir.

Bu nedenle de Haceru'l-Esved'i istilam etmedeki maksadın Allah'ı tazim etmek olduğunu insanlara öğretmek istemiştir.

(63) Buhari, 1597.

18- CAHİLİYE İNANÇLARINDAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini, tevhidi bozan bazı cahiliye inançlarına ve vehimlerine karşı uyarmıştır. Mesela hastalığın bulaşması Allah'tandır. Zira hastalığı yaratan da takdir eden de O'dur.

Rasûlullah ﷺ, tevhidi bozan cahiliye inançlarının ve evhamlarının hepsine karşı uyarıda bulunmuştur. Uğursuzluk da bu evhamlardandır. Zira onlar, Allah'ın aylarından bir ay olan Safer ayını uğursuz sayarlardı. Aynı şekilde haram ayların yerini değiştirirlerdi. Yine geceleri uçan "hame" adındaki kuşu uğursuz görürlerdi.

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"İslam'da, bir hastalığın kendiliğinden bulaşması da Safer ayının ve baykuşun uğursuz sayılması da yoktur."*

Bunun üzerine bir Arabî, "Ya Rasûlallah! Peki, benim kumdayken ceylan gibi seken, ancak uyuz bir deve geldikten sonra kendisine de uyuz hastalığı bulaşan devem hakkında ne buyurursun?" diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ de şöyle buyurdu: *"İlk deveyi uyuz eden kimdi?"*(64)

Yani uyuz hastalığını yaratan da o hastalığı diğer develere bulaştıran da Allah ﷻ'dur!

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Uğursuzluğa inanmak şirktir* (üç defa tekrar etti). *Oysa bizden* (kalbinde bu düşünce geçmeyen bir kimse) *yoktur. Fakat Allah bu*

(64) *Sahih-i Buhari*, 5717.

duyguyu tevekkülle giderir."[65] Yani Allah ﷻ Müslümanı tevekkülle korur.

Tabiînden Kays b. Ebi Hazim şöyle nakletmiştir: "Ebu Bekir ؓ, Ehmes kabilesinden Zeyneb adlı bir kadının yanına uğramıştı. Baktı ki o kadın hiç konuşmuyor! Oradakilere, "Neden konuşmuyor?" diye sorunca oradakiler "Hacca gitti ve sükuta büründü." dediler. Bunun üzerine Ebu Bekir ؓ o kadına, "Konuş! Zira bu yaptığın cahiliye âdetindendir, helal değildir." dedi. Bunun üzerine o kadın konuşmaya başladı."[66]

19- CANLI VARLIKLARIN RESİMLERİ BULUNAN EŞYALARI KULLANMAKTAN SAKIN!

Rivayet edilir ki müminlerin annesi Aişe ؓ, üzerinde resimler bulunan yastıklar satın aldı. Allah Rasûlü ﷺ bunu görünce kapıda durdu, içeri girmedi. Aişe ؓ, Allah Rasûlü ﷺ'in yüzündeki hoşnutsuzluğu görünce, "Ya Rasûlallah! Allah'a ve Rasûlüne tövbe ederim. Hangi günahı işledim?" dedi. Peygamber ﷺ, *"Bu yastıklar neyin nesi?"* diye sordu. Aişe ؓ, "Üzerinde oturman ve yaslanman için satın aldım." dedi. Peygamber ﷺ, *"Bu resimleri* (ruhu olan bir canlının resmini) *yapanlara kıyamet gününde azap edilecektir. Onlara, 'Yarattıklarınıza can verin' denilecek!"* dedi.

Sonra da Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"İçinde resimler bulunan eve melekler girmez."*[67]

(65) Ebu Davud, 3910; İbn Mace, 3538.
(66) Buhari, 3834.
(67) Buhari, 2105.

Allah Rasûlü ﷺ Abdullah b. Abbas ﷺ'nın rivayet ettiği hadiste şöyle buyurmuştur:

"Dünyadayken kim (ruhu olan bir canlıya ait) *resim çizerse, kıyamet günü ona ruh üfürmekle mükellef tutulacak, ancak asla bunu yapamayacaktır."*(68)

20- CANLILARIN HEYKELLERİNDEN VE KÖPEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Bana Cibril ﷺ geldi ve şöyle dedi: 'Dün gece sana gelmiştim. Senin yanına gelmeme engel olan husus kapının üzerinde nakışlı suretler olması ve evde üzerinde resimler olan nakışlı duvar örtüsü olmasıydı. Bir de evde köpek bulunuyordu. Evdeki heykelin başının koparılmasını emret, (o zaman) *başı kesilir ve bir ağaç şekline döner. Örtü için de emir ver, kesilsin ve ondan yere atılıp çiğnenen iki minder yapılsın. Köpek için de emret,* (oradan) *çıkarılsın.'"*

Allah Rasûlü ﷺ bunları yaptı. Bir de ne görsünler! Peygamber ﷺ'in ailesinin yatağı altında Hasan ya da Hüseyin'e ait bir köpek yavrusu var. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ o yavrunun oradan çıkarılmasını emretti de o çıkarıldı."(69)

(68) Buhari, 5963; Müslim, 2113.
(69) Tirmizi, 2806; Ebu Davud, 4158.

21- NAMAZ KILMA HUSUSUNDA ÜŞENGEÇLİK YAPMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Onlar namazlarından gafildir."** (Maun, 5)

Yukarıdaki ayetle ilgili olarak Kurtubi'nin tefsirinde şöyle geçer: "Dahhak,(70) İbn Abbas ﷺ'nın şöyle dediğini nakletmiştir: Ayette bahsedilen kişi, namaz kılsa bile o namazın sevap getireceğini ümit etmez, namazı terk etse de bundan dolayı azap göreceğinden korkmaz."

Yine ondan gelen bir rivayet şöyledir: "Ayette bahsedilen kişiler namazlarını erteleyerek geç kılanlardır."

Muğire'nin İbrahim'den yaptığı nakilde de şöyle geçer: "'Sahun' kelimesi 'vakti zayi etmek' anlamındadır."

Ebu'l-Aliye şöyle demiştir: "Onlar namazlarını vakitlerinde kılmazlar, rükû ve secdelerini tam eda etmezler."(71)

İbn Ebi Yala'nın *Tabakatu'l-Hanabile* adlı kitabında geçtiği üzere Ebu Abdullah Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: "Hadiste şöyle geçer: *'Namazı terk eden kişinin İslam'dan bir nasibi yoktur.'*(72) Namazı hafif ve basit görenlerin tümü İslam'ı hafif ve basit görmüştür. Onların İslam'dan nasipleri, namazdan nasipleri kadar-

(70) İbn Müzahim el-Hilali'dir. Bazı sahabîlerden hadis rivâyet edip ilim almıştır. Tefsir alanında meşhurdur, 105 h. yılında vefat etmiştir.

(71) Kurtubi, *Tefsir*, Maun Suresi, 20/211.

(72) *Muvatta*, 80; Ömer b. Hattab'tan mevkuf olarak rivayet edilmiştir.

dır. Aynı şekilde onların İslam'a olan rağbetleri/şevkleri, namaza olan rağbetleri oranındadır.

Ey Allah'ın kulu, nefsini tanı! Bil ki senin İslam'dan nasibin ve payen, namazdan nasibin ve payen kadardır. Allah ﷻ'nun huzuruna çıktığında İslam'dan nasip almamış olma!

İslam'ın senin kalbindeki yeri, namazın kalbindeki yeri kadardır. Zira Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Namaz dinin direğidir.'*(73)

Sen, bir çadırın direği çökerse çadırın da çökeceğini bilmiyor musun?! Direk çöktüğü zaman çadırın iplerinin ve kenarındaki kazıkların bir faydası olmaz. Ancak çadırın direği sağlam olursa ipler ve kazıklardan da istifade edilir. Namazın İslam'daki yeri işte böyledir!

Ey Allah'ın merhametine mazhar olası kullar! Şimdi tefekkür edin, akledin ve namazı sağlam/doğru kılın! Namaz konusunda Allah ﷻ'dan korkun, namaz hususunda birbirinize yardımcı olun, birbirinize öğreterek öğüt verin, gaflete ve unutmaya karşı birbirinize namazı hatırlatın.

Allah ﷻ size, iyilik ve takva hususunda birbirinize yardımcı olmanızı emreder! Namaz da iyiliklerin en efdalidir. Çünkü Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

'Dininizde ilk kaybedeceğiniz şey emanettir. En son kaybedeceğiniz ise namazdır. (İşte o zaman-

(73) Tirmizi, 6162, Hürmetu's-Salat Babı. Tamamı ise şöyledir: "İşin başı İslam, direği namaz, zirvesi cihaddır."

lar) *hayırdan nasibi olmayan kavim bile namaz kılacaktır.'*(74)

Bir hadiste de Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Kıyamet günü kulun ilk sorguya çekileceği ameli namazı olacaktır. Eğer namazı kabul edilirse diğer amellerine de bakılır. Ancak namazı reddedilirse diğer amelleri de reddedilir.'*(75)

Namazımız dinimizin son kalesi, yarın hesaba çekileceğimiz ilk amelimizdir. Namaz gittikten sonra din de İslam da kalmaz. İslam'da en son yitirilecek olan ibadet namazdır. Sonu yitirilen her şeyin de bütünü gitmiş olur. O halde dininizin son kalesine sımsıkı yapışın ey Allah'ın merhametine mazhar olası kullar!

İmamla yarış edercesine ondan hızlı kılarak namazını hafife alan ve basit gören kişi bilsin ki bu şekilde kıldığı namaz, namaz olmaz. Kişinin namazı gittiği zaman dini de gitmiş olur.

Ey Allah'ın rahmetine mazhar olası kullar! Tüm bunlardan sonra yapmanız gereken, namaza tazim göstermeniz ve ona yapışmanızdır. Hususen namazda, umumen de tüm işlerinizde Allah ﷻ'dan korkun!

Bilin ki Allah ﷻ Kur'an'da, namazın öneminin büyük olduğunu zikretmiş; namazı da namaz kılanları da değerli saymış, tüm ibadetler arasında en çok namazı

(74) *Silsileti'l-Sahiha*, Elbani,1739. Elbani, "Dininizden ilk kaybedeceğiniz şey emanet, son kaybedeceğiniz şey ise namazdır." No: 1739. (Namaz kılmayanların hayır namına ne nasipleri ne de değerleri vardır.)

(75) İbn Ebi Şeybe, *Musannef*, 5897, Temim b. Seleme tarikiyle.

zikretmiş, özellikle namaz kılınmasını da ferman buyurmuştur.

Bu bağlamda şunu ifade etmek gerekir: Allah ﷻ, Firdevs cennetine girmeyi vacip kılan amelleri zikrettikten sonra bu amelleri namazla açıp namazla kapatmıştır.

Dinlerine ve namazlarına itina gösteren, hayırlı insanları öne geçiren, bu hususlarda Allah Rasûlü ﷺ'in sünnetine tabi olan, bununla da Rablerine yakın olmak isteyen insanlara Allah merhamet etsin!

Ey Müslümanlar topluluğu, Allah'tan korkun! Namazlarınızı muhafaza edin, Peygamberiniz ﷺ'in ve ashabının sünnetine yapışın! Zira bu size farz kılınmıştır. Onların peşinden gidenlere Allah ﷻ'nun vaadi vardır ki o vaad de Kendi rızası ve ebedî olarak kalınacak olan cennettir. Nitekim Kur'an'da şöyle buyurmuştur: **'Öne geçen ilk Muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya; işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur.'** (Tevbe, 100)

Kıyamet gününe kadar Muhacir'in ve Ensar'ın peşinden gitmek her Müslümana farzdır.

Rivayet edilir ki Muhammed b. Sirin'in, namaza kalktığı zaman Allah korkusundan ve O'ndan ayrılma endişesinden dolayı yüzünün rengi giderdi. Hatta Muhammed b. Sirin, namaza başladığı zaman Allah korku-

sundan ve namazla meşgul olmasından ötürü etraftaki herhangi bir sesi duymaz, başka bir şeyi hissetmezdi.

Amir el-Anberi -ki kendisine Amir b. Abdi Kays da denir- şöyle demiştir: 'Omuzlarım arasına hançer darbeleri almam, benim için, namazda dünyalık bir işi düşünmekten daha sevimlidir.'"(76)

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kişi ile şirk ve küfür arasında namazın terki vardır."*(77)

İmam Makdisi, *Tövbekârlar* kitabında namaz kılma konusunda üşengeç davranan biriyle alakalı şu kıssayı anlatır: "Abdullah b. Merzuk, Halife Mehdi ile beraberdi ve konforlu bir yaşamı vardı. Bir gün oyun ve eğlencedeyken içmiş, bu yüzden öğle, ikindi ve akşam namazını kılmamıştı. Bu esnada kalbinde hatırı olan cariyesi onu uyarıyordu. Yatsı namazı vakti olunca cariyesi bir ateş parçası getirip ayağına koydu. Bunun üzerine Abdullah b. Merzuk irkildi ve 'Ne yapıyorsun?!' dedi. Cariyesi, 'Bu dünya ateşidir ve sen buna bile katlanamadın. Ahiret ateşi karşısında ne yapacaksın?' dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Merzuk hıçkıra hıçkıra ağladı ve namaza durdu. Cariyesinin söylediği sözler kalbine dokunmuştu. İçinde bulunduğu durumdan kurtulmanın tek yolunun sahip olduğu malı terk etmek olduğunu gördü. Bunun üzerine cariyelerini özgür bıraktı, işçilerin hakkını verip onlarla helalleşti, geriye kalan malını da tasad-

(76) İbn Ebi Ya'la el-Hanbeli, *Tabakatu'l-Hanabile*, 1/320-330.
(77) Müslim, 82.

duk etti. Sonra da geçimini tahıl ürünleri satarak temin etti. Bunun üzerine cariyesi onu yalnız bırakmayarak peşinden gitti."(78)

Namazda huşu içinde olmak şarttır. İbnu'l-Cevzi şöyle demiştir: "Bir gün bir köle, efendisinin yanına geldi ve ona, 'Atların yem torbası kayboldu' dedi. Bunun üzerine efendisi kalkıp namaz kıldı. Namazını bitirince 'Yem torbası şurada' dedi. Kölesi, 'Efendim, namazını iade et! Zira sen namazdayken yem torbasını düşündün.' dedi."(79)

22- CUMA NAMAZINI TERK ETMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﷺ ile Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in, minberinin basamakları üzerindeyken şöyle buyurduğunu işitmişlerdir: *"Ya bazı adamlar cuma namazlarını terk etmekten vazgeçerler ya da Allah, onların kalplerine kat'i olarak mühür vurur da böylece gafillerden olurlar!"*(80)

Ebu'l-Cad ed-Damri ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim üç kez Cuma namazını önemsemeyerek terk ederse Allah onun kalbini mühürler."*(81)

23- NAMAZDA KONUŞMAKTAN SAKIN!

Muaviye b. el-Hakem, es-Sülemi'den şöyle naklediyor: "Bir defasında ben Allah Rasûlü ﷺ ile namaz

(78) Makdisi (v.620h.), *Tevvabîn*, s. 127.
(79) İbnu'l-Cevzi (v.597h.), *Tebsira*, s. 236.
(80) Müslim, 865; İbn Mace, 794.
(81) Tirmizi, 500; Nesai, 1396.

kılarken cemaatten biri aksırdı. Ben hemen, 'Yerhamükallah! / Allah sana merhamet etsin!' dedim. Cemaat bana dik dik baktı.

Ben, 'Vay başıma gelenler! Şimdi siz neden bana bakıyorsunuz!' dedim. Bunun üzerine elleriyle uyluklarına vurmaya başladılar. Onların beni susturmaya çalıştıklarını görünce öfkelendim ama sustum. Allah Rasûlü ﷺ'e anam-babam feda olsun! O gün de daha önce de onun kadar güzel öğreten hiçbir muallim görmedim. Vallahi beni ne azarladı ne dövdü ne de sövdü. Namazını kıldıktan sonra şöyle buyurdu:

'Bu namaz var ya, onda insan sözünden bir şey konuşulursa sahih olmaz. Namaz ancak tesbih, tekbir ve Kur'ân okumaktan ibarettir.' Ya da buna benzer şeyler söyledi.

Ben, 'Ya Rasûlallah! Ben cahiliyeden yeni kurtulmuş bir kişiyim. Gerçi Allah İslam'ı gönderdi ama bizden öyle adamlar var ki hâlâ kâhinlere giderler.' dedim. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Sen onlara gitme!'* buyurdu. Ben, 'Bizden bazıları da bazı şeyleri hâlâ uğursuz sayarlar' dedim. Allah Rasûlü ﷺ, *'Bu onların kalplerinde buldukları bir şeydir. Umarım bu durum onları yoldan çıkartmaz!'* buyurdu. (İbnü's-Sabbâh, 'Umarım sizi yoldan çıkartmaz' şeklinde rivayet etmiştir.)

Ben, 'Bizden bazı adamlar da kum üzerine çizgi çiziyorlar.' dedim. Allah Rasûlü ﷺ, *'Daha önceki peygamberlerden biri çizgi çizerdi. Her kim onun çizgisine uygun düşürürse isabet etmiş olur.'* buyurdu."

Muaviye devamla şöyle anlatıyor: "Benim bir cariyem vardı. Uhud ve Cevâniyye taraflarında koyunlarımı güderdi. Bir gün kendisine bakmaya gittim. Farkettim ki onun koyunlarından birini kurt götürmüş! Ben de bir insanım. Diğer insanlar gibi ben de üzülürüm! O anda cariyeye bir tokat attım. Sonra Allah Rasûlü ﷺ'in yanına geldim.

O, bu yaptığımı ağır buldu. Ben, 'Ya Rasûlallah! O halde cariyeyi âzâd edeyim mi?' dedim. Peygamber ﷺ, *'Sen onu bana getir.'* buyurdu. Ben de derhal getirdim.

Peygamber ﷺ ona, *'Allah nerededir?'* diye sordu. Cariye, 'Göktedir.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'Ben kimim?'* diye sordu. Cariye, 'Sen Allah'ın elçisisin' dedi.

Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu:

'Onu âzâd et, çünkü o müminedir.'"(82)

24- NAMAZDA GÖZLERİ YUMMAKTAN SAKIN!

Zübeyr b. Avvam ﷺ şöyle anlatır: Allah Rasûlü ﷺ teşehhütte oturduğu zaman sağ elini sağ dizine, sol elini de sol dizine koyardı ve sağ elinin işaret parmağını havaya kaldırırdı; bakışları da işaret parmağının ötesini geçmezdi."(83)

(82) Müslim, 537.

(83) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 16100. Elbani bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

25- SECDEDE KOLLARINI YERE YAYMAKTAN SAKIN!

Enes b. Malik ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Secdede mutedil olun; hiçbiriniz, köpeğin yere yayıldığı gibi dirseklerini yere koyarak yayılmasın."*(84)

Bu hadiste, kişinin secde halindeyken, köpeklerin yere yayıldığı gibi dirseklerini yere koyarak yayılması yasaklanmıştır.

26- NAMAZDA, TEŞEHHÜTTE SOL EL ÜZERİNE YASLANMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﷺ, namazda otururken sol eli üzerine dayanan -Hârûn b. Zeyd, "sol yanına yaslanan" dedi- bir adam görünce ona, 'Bu şekilde oturma! Çünkü azap edilecek olanlar böyle oturur' dedi."(85)

27- ABDEST ALIRKEN ACELE ETMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Amr ﷺ şöyle anlatıyor: "Biz Allah Rasûlü ﷺ ile birlikte Mekke'den Medine'ye dönüyorduk. Nihayet yol üzerindeyken bir suya rastladık. İnsanlar ikindi namazını kılmak için acele ederek çabucak abdest aldılar. Topuklarına su değmediği görülüyordu. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Ateşte yanacak topukların vay haline! Abdesti tastamam alın."*(86)

(84) Buhari, 822.
(85) Ebu Davud, 996.
(86) Buhari, 165; Müslim, 241.

28- DURGUN SUDA GUSÜL ALMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, "Sizden hiç kimse durgun suda gusül abdesti almasın." deyince ondan sözü rivayet eden kişi "Peki, adam nasıl alacak?" diye sordu. Ebu Hureyre ﷺ, "O sudan alıp yıkanacak." dedi.(87)

Durgun su, akmayan sudur. Bu sudan gusül alınmasının nehyedilmesinin sebebi, insanların suyunun ifsad edilmesine ve onların tiksinmesine engel olmaktır. Bir suyun vasıflarından olan tadı, rengi ve kokusu bozulursa o sudan abdest alınmaz. Ancak o durgun sudan bir miktar su alınır da kişi onu dışarıya çıkartıp öyle yıkanırsa o zaman gusül abdesti tamamlanmış olur.

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden hiç kimse durgun suya bevledip* (idrarını yapıp) *sonra da ondan abdest almasın."*(88)

29- NAMAZDAYKEN YUKARI BAKMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ namazdayken göğe bakılmasını yasaklamıştır; kişi ister namazda dua ettiğinde veya dua dışında olsun, ister rükudan kalkarken olsun, isterse namazın başında olsun fark etmez. Sahih olan, kişinin namazdayken secde ettiği yere bakması, sağı-solu ile ilgilenmemesidir.

Enes b. Malik ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bazı topluluklara ne oluyor ki*

(87) Müslim, 283; İbn Mace, 605.
(88) Tirmizi, 68.

namazdayken gözlerini göğe dikiyorlar?" Daha sonra biraz daha sert konuşarak şöyle buyurdu: *"Ya böyle yapmaktan vazgeçerler ya da gözleri kör edilir."*(89)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir topluluk dua ederken ya gözlerini göğe çevirmekten vazgeçerler ya da gözleri kör edilir."*(90)

Müminlerin annesi Aişe ﷺ şöyle demiştir: "Kâbe'ye girdiği zaman *Allah* ﷻ'*yu* tazim amacıyla gözünü göğe doğru dikip de dua eden Müslümanın hali ne tuhaftır! Oysa Allah Rasûlü ﷺ Kâbe'ye girdiği zaman, çıkıncaya kadar gözlerini secde ettiği yerden ayırmazdı."(91)

Yine Aişe ﷺ şöyle anlatıyor: "Ben Allah Rasûlü ﷺ'e kişinin namazdayken sağa-sola bakmasını (başka bir şeyle ilgilenmesini) sorduğumda şöyle buyurdu: *"Bu, şeytanın bir kulun namazından aşırdığıdır."*(92)

30- RÜKUDA VE SECDEDE KUR'AN OKUMAKTAN SAKIN!

İbn Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ perdeyi açtı. İnsanlar Ebu Bekir ﷺ'ın arkasında saf tutmuşlardı. Bunu görünce Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Şurası kat'idir ki Müslümanın göreceği veya ona gösterilecek salih rüyadan başka nübüvvetin müjdecilerinden hiçbir şey kalmamıştır. Şunu*

(89) Buhari, 750.
(90) Müslim, 429.
(91) Hâkim, 1761. Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih hadistir.
(92) Buhari, 751.

bilin ki ben, rükû veya secdede Kur'an okumaktan nehyedildim. Rükûda siz Allah ﷻ'ya tazimde bulunun ("Subhane Rabbiyel-Azim" deyin)*! Secdede ise dua etmeye çalışın! Zira secdedeki dualar kabul olmaya daha layıktır."*(93)

Ali b. Ebi Talib ﷺ ise şöyle demiştir: *"Peygamber ﷺ bana altın yüzük kullanmayı, ipek karışımı kumaş giymeyi, rükû' ve secdelerde Kur'an okumayı ve sarı renge boyanmış elbiseler giymeyi yasakladı."*(94)

31- CAMİYE GİDERKEN SOĞAN VE SARIMSAK YEMEKTEN SAKIN!

Ma'dân b. Ebi Talha el-Ya'meri ﷺ şöyle anlatıyor: "Ömer b. Hattab ﷺ Cuma günü ayağa kalktı (veya Cuma günü hutbe vermek istedi). Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi: 'Ey insanlar! Siz şu sarımsak ve soğanı yiyorsunuz ki ben onları kötü kokusundan dolayı pis/habis görüyorum. Oysa Allah Rasûlü ﷺ döneminde, mescitteyken kendisinden soğan ve sarımsak kokusu gelen adamın mescitten çıkartılarak elinden tutulup Bakî kabristanı tarafına doğru götürüldüğüne şahit olmuştum. O halde kim bunları yiyecekse, en azından pişirmek suretiyle kokusunu gidersin."(95)

Yani pişirerek onların kokusunu gidersin (ki bu durumda onları yemesinde bir sorun kalmaz).

(93) Müslim, 479.
(94) Müslim, 2078; Tirmizi, 137.
(95) İbn Mace, 836.

Cabir b. Abdullah ﷺ'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Kim bu bitkiden -sarımsağı kastediyor- yemişse mescidimizde bizim aramıza katılmasın." Dedim ki: "Bununla neyi kastetti?" Dedi ki: "Çiğ olarak yenilenden başkasını kastettiğini zannetmiyorum."

Mahled b. Yezid'in İbn Cüreyc'den rivayet ettiğine göre (İbn Cüreyc) şöyle demiştir: "Pis kokusundan başkasını…"

32- MAZERET OLMADAN AYAKTA İDRAR YAPMAKTAN SAKIN!

Aişe ﷺ şöyle anlatıyor: "Kim size Allah Rasûlü ﷺ'in ayakta küçük abdest yaptığını söylerse inanmayın. Allah Rasûlü ﷺ kendisine Kur'an indirildiğinden itibaren ayakta idrarını yapmadı."(96)

Kişi idrarını yaparken biri selam vermiş olsa, onun selamını almak da caiz değildir. Abdullah b. Ömer ﷺ şöyle rivayet eder: "Bir adam Allah Rasûlü ﷺ'in yanına uğradığında. Allah Rasûlü ﷺ küçük tuvaletini yapıyordu. O adam selam verdiğinde Allah Rasûlü ﷺ onun selamını almadı."(97)

33- İDRAR NECASETİNDEN SAKIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kabir azabının çoğu idrardan kaynaklanır. Bu nedenle idrarı üzerinize sıçratmaktan sakının."*(98)

(96) Tirmizi, 12; Nesai, 29; İbn Mace, 307.
(97) Müslim, 370.
(98) *Şerhu Müşkili'l-Asar*, Tahavi, 13/189.

Abdullah b. Abbas ﷺ yine şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ, Medine'deki (veya Mekke'deki) bahçelerden birine uğradı. Kabirlerinde azap gören iki insanın sesini işitti. Bunun üzerine şöyle buyurdu: *"İkisi azap görüyorlar. Bu azap, işledikleri büyük bir günah sebebiyle değildir. Biri, idrarından sakınmazdı. Diğeri ise insanlar arasında laf taşırdı* (nemime)*."*

Sonra Allah Rasûlü ﷺ bir dal istedi. Dalı ikiye ayırarak her birinin kabrinin başına bir parçasını dikti. Ona, "Ya Rasûlallah, bunu niçin yaptın?" diye sorulunca şöyle buyurdu: *"Umulur ki bu dallar kurumadıkça onların azabı hafifletilir."*(99)

Abdurrahman b. Hasene ﷺ şöyle anlatıyor: "Bir gün Amr b. As ile birlikte Allah Rasûlü ﷺ'i ziyarete gitmiştik. Allah Rasûlü ﷺ, yanında sığır derisinden bir kalkanla çıktı. Sonra onun (arkasına) gizlenerek küçük abdestini bozdu. Biz, 'Dikkatle bakın! Peygamberimiz ﷺ kadınlar gibi oturarak (ve gizlenerek) abdestini yapıyor (bozuyor)." dedik. Allah Rasûlü ﷺ bunu duydu ve şöyle buyurdu: "*İsrailoğullarından birinin başına gelenleri bilmiyor musunuz? Onlar* (elbiselerine) *bulaştığı zaman idrarın isabet ettiği kısmı keserlerdi. İşte İsrailoğullarından bir kimse bundan* (idrarın değdiği yeri kesmekten) *onları nehyetti. Neticede o,* (idrarın elbise üzerinde kalmasına sebebiyet verdiği, böylece onları doğru olanı yapmaktan alıkoyduğu için) *kabir azabına uğratıldı."*(100)

(99) Buhari, 216; Nesai, 2068.
(100) İbn Mace, 346; Ebu Davud, 22.

Allah Rasûlü ﷺ bize avret yerlerimizi açmayı yasaklamış, tuvaletimizi yaparken insanların göreceği yerlerden uzaklaşmamızı ve gizlenmemizi, idrarın üzerimize sıçramasından korunmamızı ve böylece idrarın elbisemize bulaşmamasını emretmiştir. Nitekim kendisi de tuvalet ihtiyacını gidermek için dışarıya çıktığında yanına bir deri kalkan almış, sonra oturarak ihtiyacını gidermiştir. Bunu gören insanlar, "Kadının tuvalet ihtiyacını giderirken oturduğu ve gizlendiği gibi oturuyor ve gizleniyor" demişti. İnsanlar bunu, şaşırdıkları için söylemişlerdi. Zira onların âdetinde erkekler idrarını ayakta yapıyordu. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *"İsrailoğullarından birinin başına gelenleri bilmiyor musunuz?"* buyurmuş ve ashabını böyle davranmaktan nehyetmiştir. Zira böyle davranmanın cezası kabir azabına uğramaktı. Bu nedenle Allah Rasûlü ﷺ, yahudilerin başına gelenin ashabının da başına gelmemesi için ashabını bundan sakındırmıştır.

34- SAĞ ELLE TAHARETLENMEKTEN SAKIN!

Ebu Katade el-Haris b. Rebi ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Biriniz idrarını yaparken sağ eliyle cinsel organını tutmasın, sağ eliyle taharet almasın, suyu üfleyerek içmesin."*(101)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Şüphesiz ben size, bir babanın, çocuğuna öğrettiği gibi öğretirim. Sizden biriniz tu-*

(101) Buhari, 154.

valete gittiği zaman önünü ve arkasını kıbleye doğru çevirmesin, sağ eliyle taharetlenmesin."

Sonra Allah Rasûlü ﷺ üç tane taşla istinca etmeyi emretti; kemik ve hayvan pisliği (tezek) ile istinca yapmayı yasakladı.(102)

35- KÖPEĞİN NECASETİNDEN SAKIN!

Ebu Hureyre ؓ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Birinizin kabından bir köpek yalamışsa kişi o kabı yedi defa yıkasın; birincisi ise toprakla olsun."*(103)

Yine Ebu Hureyre ؓ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir köpek birinizin kabından su içerse, o kabı yedi defa yıkasın."*(104)

Allah Rasûlü ﷺ zaruret olmadıkça evde köpek beslemeyi yasaklamıştır. Çünkü melekler, köpek bulunan eve girmezler. Malumdur ki köpekler necaset yayar, bu nedenle bir köpek salyasıyla veya diliyle bir kabı kirlettiği zaman, bu, hastalıklara sebep olacağı için o kabın temizlenmesi şarttır. Kabın ilk yıkanması toprağın, kabın içine konarak iyice ovulması ile olur. Kabı yalayan köpeğin, mubah kılınan av köpeği olması ile başka köpek olması arasında fark yoktur.

Allah Rasûlü ﷺ, köpeğin parayla alınıp satılmasını, bu şekilde kazanılan paranın yenmesini yasaklamıştır. Bu şekilde elde edilen para, güzel olmayan bir kazanç

(102) Nesai, 40.
(103) Müslim, 279; Ebu Davud, 71.
(104) Buhari, 172.

olmuş olur. Müslümanın; bekçi köpeği, çoban köpeği ve av köpeği haricinde köpek edinmesi ve eğitmesi yasaklanmıştır. İstisna tutulan köpeklere ise istifade edilmesi için ruhsat verilmiştir.

Ebu Mesud Ukbe b. Amr ﷺ şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ, köpek alıp-satmaktan, zinadan ve falcılıktan para kazanmayı yasaklamıştır."(105)

Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İçkiden kazanılan para haramdır. Zinadan elde edilen para haramdır. Köpek alıp-satmaktan elde edilen para haramdır. Davul* (çalmaktan elde edilen para) *haramdır. Eğer köpeğin sahibi gelir de parasını isterse onun elini toprakla doldur. İçki ve kumar haramdır. Her sarhoşluk veren şey haramdır."*(106)

36- CAMİDE CEMAATLE NAMAZ KILMAYI TERK ETMEKTEN SAKIN!

İbn Ümmü Mektum ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ bir gün mescitten çıkmıştı. İnsanları gevşek görünce şöyle buyurdu: *"İnsanlara namaz kıldırması için yerime bir kişiyi bırakarak dışarı çıkmayı ve cemaatle namaz kılmaktan geri duran her kimi yakalarsam onun evini* (başlarına) *yakmayı isterdim."*

Ben, "Ya Rasûlallah! Benim evimle mescidin arasında hurmalıklar ve ağaçlıklar var. (Gözlerim görmediği için) Her zaman bana kılavuzluk yapacak kimse

(105) Buhari, 2237; Tirmizi, 1133.
(106) Ebu Davud, 3482.

de bulamıyorum. Evde namazımı kılabilir miyim?" diye sordum. Allah Rasûlü ﷺ, *"Ezanı duyuyor musun?"* diye sordu. Ben "Evet" deyince Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"O zaman camiye gel!"*(107)

Ebu Derda ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Köyde ve kırda üç kişi bir arada olur da namazı cemaatle kılmazlarsa şeytan mutlaka onlara galip gelir,* (musallat olur ve onları Allah'ın zikrinden alıkoyar). *Bu nedenle cemaate sarılın! Çünkü kurt, sürüden ayrılan koyunu kapar."*(108)

37- CEMAATLE NAMAZA YETİŞMEK İÇİN ACELEYLE YÜRÜMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kameti duyduğunuz vakit namaza gidin! Giderken vakur biçimde yürüyün, acele etmeyin! Yetiştiğiniz kadarını kılın, yetişemediklerinizi ise* (imam selam verdikten sonra) *tamamlayın!"*(109)

Abdullah b. Ebî Katade, babasından şöyle naklet-miştir: "Biz Allah Rasûlü ﷺ ile beraber namaz kılarken birilerinin patırtıları duyuldu. Allah Rasûlü ﷺ namazı bitirince onlara, *'Ne oldu?'* diye sordu. Onlar da 'Namaza yetişmek için acele etmiştik' diye karşılık verdiler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Namaza sakin bir şekilde gelin. Yetiştiklerinizi kılın, yetişemediklerinizi tamamlayın!'"*(110)

(107) *Müsned*, Ahmed b. Hanbel, 15430.
(108) Ebu Davud, 547; Nesai, 847.
(109) Buhari, 636; Müslim, 602.
(110) Buhari, 635; Müslim, 603.

38- SAFLARIN İÇİNDE BOŞLUK BIRAKMAKTAN SAKIN!

Numan b. Beşir'den rivayet edildiğine göre o dedi ki: Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"Ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah aranıza ihtilaflar sokar da birbirinizden yüz çevirirsiniz."*(111)

Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre o dedi ki: Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"Saflarınızı düzeltin! Zira safları düzeltmek namazın kemâlindendir."*(112)

Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre o dedi ki: Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"Safları tamamlayın! Zira ben sizi (siz) arkamdayken de görüyorum."*(113)

39- NAMAZ KILAN KİŞİNİN ÖNÜNDEN GEÇMEKTEN SAKIN!

Ebu Salih es-Semmân şöyle anlatıyor: "Ben bir Cuma günü Ebu Said el-Hudri ﷺ'ın, insanların kendi önünden geçmesine karşı bir şeyi sütre edinmiş şekilde namaz kıldığını gördüm. Derken Benî Ebi Muayt kabilesinden bir genç geldi ve Ebu Said'in önünden geçmek istedi, o da onun göğsüne dokunarak onu engelledi. Genç adam etrafına baktı, ancak Ebu Said'in önünden başka geçecek yer bulamadı. Bunun üzerine yine ora-

(111) İki şekilde izah edilmiştir: Ya yüzlerin insan suretinden başka bir surete değiştirilmesi ya da cihetlerin, yani Müslümanların bir meseleye bakış açılarının değiştirilmesi ve bunun neticesinde ihtilafa düşmeleri. (Çeviren).

(112) Buhari, 723; Müslim, 433.

(113) Müslim, 434.

dan geçmeye kalkıştı. Ebu Said onun göğsüne ilkinden daha şiddetli şekilde vurarak onu engelledi. Bu sefer o genç, Ebu Said'e kötü söz söyledi. Sonra da (Medine valisi) Mervan'ın yanına girerek Ebu Said ile yaşadıklarını anlatıp şikâyet etti. O gencin arkasından Ebu Said de Mervan'ın yanına girdi. Mervan ona, "Şu kardeşinin oğluyla aranızda ne var?" dedi. Bunun üzerine Ebu Said, Allah Rasûlü ﷺ'den şu sözleri işittiğini söyledi:

"Biriniz namaz kılarken önünden geçmek isteyen olursa onu geçirmesin, ona engel olsun. Şayet yine dinlemezse onunla savaşsın (onu itsin)*. Çünkü o ancak bir şeytandır."*(114)

Zeyd b. Hâlid, Büsr b. Said'i Ebu Cüheym'e gönderip ona, Allah Rasûlü ﷺ'in, namaz kılanın önünden geçen kişi hakkında ne buyurduğunu sormasını istemiş. (Büsr, Ebu Cüheym'e gidip bu soruyu sormuş). O da şöyle cevap vermiştir: Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu işittim: *'Namaz kılanın önünden geçen ne kadar büyük bir günah işlediğini bilseydi onun önünden geçmek yerine kırk* (zaman) *beklemeyi daha hayırlı bulurdu.'*"

Ebu'n-Nadr şöyle demiştir: "Ravi kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı dedi, hatırlamıyorum."(115)

Bu hadis, namaz kılan kişinin önünden geçmenin çok büyük bir günah olduğunu gösterir. En faziletli olanı, namaz kılan kişinin namazını bitirmesini bekle-

(114) Buhari, 509; Müslim, 505.
(115) Buhari, 510.

mek veya başka bir yerden geçmenin yolunu bulmaya çalışmaktır. Namaz kılan kişinin yapması gereken ise, önünden geçilmesine engel olmak için bir sütre veya bir engel edinmektir.

Ebu Said el-Hudri ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden biriniz namaz kıldığı zaman sütreye doğru kılsın ve ona yakın dursun."*(116)

40- BİR NAMAZI BAŞKA BİR NAMAZA BİRLEŞTİRMEKTEN SAKIN!

İbn Cüreyc dedi ki: Ömer b. Ata şöyle dedi: Nâfi' b. Cübeyr, Saib bt. Uhti Nemir'e göndererek Muaviye'nin namaz hususunda onda gördüğü bir şeyi sordurmuş, Saib de şu cevabı vermiştir:

"Evet, ben onunla birlikte Maksure'de(117) cuma namazını kıldım. İmam selam verince ben olduğum yerde ayağa kalkarak namaz kıldım. Muaviye içeriye girince bana, 'Bir daha böyle yapma! Cuma namazını kıldığın zaman, konuşmadıkça yahut oradan çıkmadıkça onu başka namazla birleştirme! Çünkü Allah Rasûlü ﷺ bize bunu, (yani) konuşmadıkça yahut mescitten çıkmadıkça hiçbir namazı başka namaza birleştirmemeyi emretti' dedi."(118)

Başka bir rivayette ise "Selam verince olduğum yerde ayağa kalktım." demiş, ancak "imam" kelimesini zikretmemiştir.

(116) Ebu Davud, 698; İbn Mace, 954.
(117) Halife için mescitte tahsis edilen yer (Mütercim).
(118) Müslim, 883.

41- İMAMDAN ÖNCE VEYA SONRA HAREKET EDEREK ONA MUHALİF DAVRANMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İmam kendisine uyulması için vardır. Ona muhalif hareket etmeyin! O rükûya vardığında siz de rükû edin, 'Semi'allahu limen hamideh' dediği zaman siz 'Rabbena lekel hamd' deyin, o secde edince siz de secde edin, o oturarak kılıyorsa siz de oturarak kılın ve namaz kılarken safları düzgün tutun. Çünkü safların düzgün olması namazın güzelliklerindendir."*(119)

Allah Rasûlü ﷺ cemaatle kılınan namazlarda safların düzgün tutulmasını, rüku ve secdede imamdan önce hareket edilmemesini veya çok geç kalınmamasını emretmiştir. İmama tam olarak uyulması demek hemen peşinde hareket edilmesi demektir.

Enes b. Malik ﷺ şöyle anlatıyor: "Bir gün Allah Rasûlü ﷺ bize namaz kıldırdı. Namazı bitirince yüzünü bize döndürüp şöyle buyurdu: *'Ey insanlar! Ben sizin imamınızım. Öyleyse rukuya varmada, secdeye gitmede, kalkmada ve namazdan çıkmada sakın benden evvel davranmayınız. Şüphe yok ki ben sizleri önümden ve arkamdan görüyorum.'*

Sonra da *'Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler benim gördüğümü görmüş olsaydınız muhakkak az güler, çok ağlardınız.'* buyurdu. Sahabîler, 'Ya Rasûlallah, ne gördünüz?'

(119) Buhari, 722.

diye sorunca Allah Rasûlü ﷺ, *'Cenneti ve cehennemi gördüm.'* buyurdu."(120)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Başını imamdan evvel kaldıran kişi, Allah'ın onun başını eşek başına veya suretini eşek suretine çevirmesinden korkmaz mı?"*(121)

42- MESCİTTE PARMAKLARI KENETLEMEKTEN SAKIN!

Kâ'b b. Ucre ﷺ şöyle anlatıyor: "Ben mescidde-yken Allah Rasûlü ﷺ geldi ve beni, parmaklarımı birbirine kenetlemiş şekilde bulunca şöyle buyurdu: *"Ey Kâ'b! Mescidde olduğun zaman parmaklarını birbirine kenetleme. Zira sen, namazı beklediğin sürece namazdasındır."*(122)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in Kâ'b b. Ucre ﷺ'a şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Abdest alıp mescide girdiğin zaman ellerini birbirine kenetleme."*(123)

Allah Rasûlü ﷺ, her zaman mescidin belirli bir yerinde oturmayı yasakladı. Abdurrahman b. Şibl'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah ﷺ, secdeyi, karganın gagalaması gibi hızlı hızlı yapmayı, secdede aslanın ön ayaklarını yere yapıştırıp yaydığı gibi elleri yaymayı ve mescitte kişinin kendine mahsus yer edinmesini yasakladı."(124)

(120) Müslim, 426.
(121) Buhari, 691; Müslim, 427.
(122) Ebu Davud, 562; Tirmizi, 36; Ahmed b. Hanbel, 1114.
(123) İbn Hibban, 2149.
(124) *Sahih*, Ebu Davud 862, Elbani, "Hasen hadistir" demiştir.

43- NAMAZDA ELBİSE VE SAÇLARI TOPLAMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Alın,* (alnını gösterirken eliyle burnu üzerine işaret etti) *eller, dizler ve ayak uçları olmak üzere yedi kemik* (aza) *üzerine secde etmekle emrolundum.* (Namaz kılarken) *Elbisemizle saçımızı* (durumu bozulmasın yahut tozlanmasın diye) *toplamaktan da nehyolundum."*(125)

Abdullah b. Abbas ﷺ, Abdullah b. el-Hâris'i, saçlarını arkasından toplayıp tepesine bağlamış olarak namaz kılarken gördü. Hemen kalktı ve onun saçlarını çözmeye başladı. Abdullah b. el-Haris, namazdan çıktığı zaman İbn Abbas'a döndü ve 'Senin, benim başımla ne işin var?' dedi. Bunun üzerine İbn Abbas şöyle dedi: 'Ben Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu işitmiştim: *'Böyle yapan kişinin misali, kollarını arkadan bağlayarak namaz kılan kişinin misali gibidir.'"*(126)

Şu husus da nehyedilmiştir. Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden biriniz, namaz kılmak istediği zaman ayakkabılarını sağına veya soluna koymasın. Çünkü onun solu, başka bir kimsenin sağı olur. Ancak solunda hiçbir kimsenin bulunmaması hali müstesna* (o zaman soluna koyabilir). (Şayet solunda da birisi varsa o zaman onları) *ayaklarının arasına koysun."*(127)

(125) Buhari, 812; Müslim, 492.
(126) Müslim, 492.
(127) Ebu Davud, 654.

44- KABİRLERİ MESCİT EDİNMEKTEN SAKIN!

Cündüb b. Abdullah ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ'in, vefatından beş gün önce şöyle buyurduğunu işittim: *"Sizlerden birinin halilim olmasından Allah'a sığınırım. Çünkü Allah İbrahim'i nasıl halil edindiyse beni de öyle halil edinmiştir. Şayet ümmetimden bir halil edinecek olsaydım Ebu Bekir'i edinirdim. Şunu iyi bilin ki sizden önceki milletler peygamberlerinin ve salih insanlarının kabirlerini mescit edinmişlerdi. Sakın siz de kabirleri mescit edinmeyesiniz. Ben sizi bundan men ediyorum."*(128)

Aişe ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ bir daha şifa bulup ayağa kalkamadığı hastalığında şöyle buyurmuştu: *'Allah yahudilerle hristiyanlara lanet etsin. Onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.'"*(129)

Aişe ﷺ şöyle demiştir: "Bu endişe olmasaydı Allah Rasûlü ﷺ'in kabri açık bulundurulurdu. Lâkin onun da mescid edinilmesinden korkulmuştur."

Abdullah b. Abbas ﷺ ve Aişe ﷺ'dan rivayet edildiğine göre (dediler ki): Rasûlullah ﷺ'in hastalığı şiddetlenince yüzünü ince bir örtüyle örtmeye başladı. Nefesi daralınca kaldırıp yüzünü açıyordu. O haldeyken şöyle buyurdu: *'Allah, yahudilere ve hristiyanlara lanet etsin! Peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler.'"*(130) Bu şekilde, onları, yaptıklarına karşı uyarıyordu.

(128) Müslim, 532.
(129) Muttefekun aleyh. Buhari, 4441; Müslim, 529.
(130) Buhari, 3453.

45- KÖTÜ ARKADAŞ EDİNMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Yazık bana! Keşke falancayı** (bâtıl yolcusunu) **dost edinmeseydim! Andolsun, Kur'an bana geldikten sonra beni ondan o saptırdı. Zaten şeytan, insanı yardımcısız bırakıverir."** (Furkan, 28-29)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde bu ayetle ilgili şöyle demiştir: "**'Batıl yolcusu'**ndan maksat, kişiyi doğru yoldan çeviren ve sapkınlık yoluna götüren kişidir (sapkın davetçidir). Bu kişinin Ümeyye b. Halef veya onun kardeşi Ubey b. Halef veya başka insanlar olması arasında fark yoktur."(131)

Ebu Hureyre'den ﵁ rivayet edildiğine göre o dedi ki: Nebi ﷺ'in dualarından biri de şöyleydi: *"Allah'ım! Kötü komşudan, beni genç yaşta ihtiyarlatacak eşten, üzerime efendi kesilecek evlattan, azabıma sebep olacak maldan, -gözü üzerimde, kalbi benimle meşgul; güzel bir şey görünce saklayan, kötü bir şey görünce de yayan- dosttan Sana sığınıyorum!"*

Nebi ﷺ, burada kulun bu hayatta evinde olsun dışarıda olsun kurtulamayacağı zemmedilmiş/kötülenmiş sıfatlardan Allah'a sığınmaktadır. Burada ilk olarak kötü komşuyu, sonra kötü kadını, sonra hayırsız evladı, haram malı ve içten pazarlıklı dostu zikretmektedir. İçten pazarlıklı dost, sana seviyormuş gibi bakıp içinde kötülük besleyen, aleyhine zarar verme fırsatı kollayandır.

Fudayl b. Iyad şöyle demiştir: Eğer sen bir kişiyi arkadaş edinmek istiyorsan onu öfkelendir! Eğer onu,

(131) İbn Kesir (v.774h.), *Tefsir*.

(bu durumda) olması gerektiği gibi gördüysen onunla arkadaşlık yap! Ancak günümüz çok tehlikelidir. Çünkü sen birini öfkelendirdiğin zaman hemen sana düşman olur. Bunun sebebi, safiyetin (saf arkadaşlığın) yok olmasıdır. Oysa selefin gayesi sadece ahiretti. Bu nedenle de kardeşlikte ve dostlukta niyetleri halisti/saftı. Amaçları dünya değil dindi. Şu an ise dünya sevgisi kalpleri istila etmiştir. Bu nedenle sen eğer din kapısında birini görürsen, onu dene ve öfkelenip öfkelenmediğine bak!"(132)

Ömer b. Hattab ﷺ şöyle demiştir: "İyi ve sadık dostlar edin ve onlarla beraber yaşa. Zira onlar bolluk zamanında ziynet, darlık zamanında ise yardımcılarındır."(133)

Malik b. Dinar şöyle demiştir: "İyi insanlarla taş taşıman, facirlerle tatlı yemenden daha hayırlıdır."(134)

Said b. Ebi Eyyub ise şöyle demiştir: "Kötü insanlarla arkadaşlık etme! Çünkü böyle yapmak, ateşten bir parça tutmak gibidir. Kötü kişinin ne sevgisi dürüstçe olur ne de o, verdiği sözü tutar."(135)

46- KİŞİYİ HEDEF GÖSTERMEKTEN SAKIN!

Aişe ﷺ şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ'e, bir kişinin yaptığı bir fiil söylendiğinde o, 'Falan kişiye ne oluyor

(132) Makdisi, *Adabu Şeriyye*, 3/553-554.
(133) İbn Asakir, *Tarihu Medineti Dımeşk*, 10/363.
(134) Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensari, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'an*, 7/22.
(135) İmam Hafız Ebu Hatim Muhammed b. Hibban el-Busti, *Ravdatu' Ukala ve Nuzhetu'l-Fudela*, s. 119.

da böyle yapıyor?' demeyip *'Bazı insanlara/topluluklara ne oluyor da şunları şunları yapıyor?'* derdi.(136)

İbn Mesud ﷺ'tan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Üç kişi bir arada bulunduğunuz vakit, başka insanlara karışıncaya kadar,* (içinizden) *iki kişi, diğerini bırakıp da kendi aralarında fısıldaşmasın. Çünkü bu fısıldaşma, o kişiyi üzer."*(137)

İki kişinin kenara çekilip fısıldaşması durumunda şeytan, dinleyen kişinin kalbine, kendisine zarar verileceği veya önem verilmediği, anlamadığı veya anladığı dilde de olsa aleyhine konuşulduğu vesvesesini verir. Böyle bir durum üçüncü kişinin arkadaşlık duygusunu ve onlara verdiği değeri azaltır. Ancak üçten daha fazla kişi varsa, bu şekilde konuşulabilir.

Sen bir kardeşinde hoşlanmadığın bir şey veya hata görürsen, onun daha önceki iyiliklerini düşün. Hepimizin hayatında güzel işler de affedilmiş olan çirkin işler ve hatalar da vardır. Dolayısıyla sen de onun bu hatasına bir mazeret bul, "Belki de benim bilmediğim bir mazereti vardır" de, nefsine ve hevana muhalefet et.

Ali b. Ebi Talib ﷺ şöyle nakletmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ, Ömer b. Hattab ﷺ'a şöyle dedi: *"Belki de Yüce Allah, Bedir ehlinin haline muttali oldu da 'Dilediğinizi yapın, sizleri bağışladım' buyurdu!"*

(136) Ebu Davud, 4788.
(137) Müslim, 2183.

Bunun üzerine Allah ﷻ şu ayeti indirdi: **"Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri yakın dost, sırdaş ve işlerinize vekil edinmeyin! Siz onlara safça sevgi gösterisinde bulunuyorsunuz. Oysa onlar size gelen gerçeği inkâr etmiş ve sırf Rabbiniz olan Allah'a inandığınız için Peygamber'i ve sizi yurdunuzdan çıkarmışlardır. Eğer siz gerçekten Benim yolumda cihad etmek ve rızamı kazanmak maksadıyla yurdunuzu terk edip çıktıysanız, kâfirlere nasıl sevgi gösterip sır verebilirsiniz?! Gerçek şu ki sizin gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da Ben çok iyi bilmekteyim. Bundan böyle içinizden kim onlara sevgi besler ve sır verirse kesinlikle doğru yoldan sapmış olur!"** (Mümtehine, 1)[138]

47- KALBİNİN KATI OLMASINDAN VE KÖTÜ AHLAKTAN SAKIN!

Taberi, *Tefsir*'inde, **"Eğer katı yürekli, kaba biri olsaydın insanlar senin etrafından dağılıverirlerdi."** (Al-i İmran, 159) ayetiyle ilgili olarak şöyle demiştir:

"Ayetteki 'fazzan,' 'cafi' demek olup 'kaba/sert' manasındadır. 'Galize'l-kalb' kelimesinden maksat da şefkati ve merhameti olmayan katı kalptir. Allah Rasûlü ﷺ'in sıfatı ise yumuşak kalpli ve merhamet sahibi olmasıdır. Nitekim Allah ﷻ, Peygamber ﷺ'i şöyle tavsif etmiştir: **"Müminlere karşı merhametli ve şefkatlidir."** (Tevbe, 128)[139]

(138) Buhari, 4274; Müslim, 2494.
(139) *Tefsir-i Taberi*, 6/186.

Hafız b. Kasım şöyle anlatıyor: "Abdullah b. Mübarek, 'İnsandaki en hayırlı haslet hangisidir?' diye sorulunca, 'Akıl yeteneğidir.' dedi. Ona, 'Peki, o yoksa?' diye sorulunca, 'Güzel edeptir.' dedi. 'Peki, o da yoksa?' denilince, 'Salih bir arkadaşla istişare etmektir.' dedi. 'Peki, o da olmazsa?' denilince, 'Uzun zaman sükût etmektir.' dedi. 'Peki, o da olmazsa?' denilince, 'O zaman acil ölüm!' cevabını verdi."(140)

48- ALLAH'IN BAŞKALARINI ÜSTÜN KILDIĞI NİTELİKLERİ TEMENNİ ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın, kiminizi kiminize üstün kılmaya vesile yaptığı şeyleri,** (haset ederek) **arzu edip durmayın. Erkeklere kazandıklarından bir pay vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. Allah'tan, O'nun lütfunu isteyin. Şüphesiz Allah her şeyi hakkıyla bilendir."** (Nisa, 32)

Abdurrahman es-Sa'di, bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Allah ﷻ müminleri, bazı kullarını diğerlerine mümkin veya gayri mümkin bazı hususlarda üstün tutması karşısında temenni içine girmekten nehyetmiştir. Mesela kadınlar, erkeklere mahsus bazı özellikleri -ki bu özellikleri kadınlardakinden üstündür- temenni etmemelidir. Yine fakir ve özürlü olanların da -mutlak olarak- zenginliği ve sağlıklı olmayı temenni etmemesi gerekir. Zira böyle bir temenni hasedin ta kendisidir. Yani Allah ﷻ'nun başkasına vermiş olduğu nimeti sana vermesini ve o kişiden de alınmasını istemen hasettir.

(140) *Tarih-i Medineti Dimeşk,* 32/459.

Böyle yapmak Allah'ın takdirine karşı öfkelenmeyi, daimî tembelliği ve çalışıp kazanmayı gerektirmeyen batıl kuruntuları getirir. Bu meseleyle ilgili olarak övülen sadece iki husus vardır. Kul, dünyasına ve dinine fayda veren işler için kendi gücüne göre gayret göstermeli, Allah ﷻ'tan lütfunu istemeli, nefsine de Rabbinden başkasına da güvenip dayanmamalıdır. Bu bağlamda Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Erkeklere, kazandıklarından bir pay vardır.'** Yani işledikleri ameller, talep edilen neticeleri vermiştir.

'Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır.' İki tür de kazandıkları ve uğrunda yoruldukları şeyin dışında başka bir şeye sahip olamazlar.

'Allah'tan, O'nun lütfunu isteyin.' Yani dininiz ve dünyanız için faydalı olan şeyleri isteyin. Çalışmayı terk etmeyen veya nefsine ya da Rabbinin dışında bir şeye dayanıp güvenmeyen kul için bu, kemal ve saadet adresidir. Böyle davranmamak ise kayıp ve zarardır.

'Allah her şeyi bilendir.' âyetinde ise şu kastedilmiştir: Allah ﷻ ehil olana verir, olmayana ise vermez."[141]

Beğavi, bu ayetin (Nisa, 32) tefsirinde şöyle demiştir: "Mücahid der ki: Ümmü Seleme, 'Ya Rasûlallah! Erkekler savaşa gidiyor, ancak biz gitmiyoruz. Onlar mirasta bizim iki katımız pay alıyor. Eğer biz de erkek olsaydık onların savaştığı gibi savaşır, onlar gibi iki kat miras alırdık.' dedi. Bunun üzerine yukarıdaki ayet nazil oldu."

(141) *Tefsir-i Kerimu'r-Rahman fi Tefsir Kelam el-Mennan*, s. 176.

Yine denilmiştir ki: Allah ﷻ erkeklere mirasta iki kat pay verince kadınlar şöyle dediler: Biz mirastan fazla pay almaya erkeklerden daha müstahak, daha muhtacız. Çünkü biz maişeti talep etme hususunda daha zayıfken erkekler daha güçlüdür."

Bunun üzerine Allah ﷻ **"Allah'ın, kiminizi kiminize üstün kılmaya vesile yaptığı şeyleri** (haset ederek) **arzu edip durmayın."** ayetini indirdi.

Katade ve Suddi ise **"Erkeklere iki pay vardır."** ayeti hakkında şunları söylemişlerdir: Erkekler demişti ki: Biz nasıl ki mirasta kadınlara üstün tutulduysak ahirette de sevaplarımız kadınların sevaplarından üstün olur. Bunun üzerine **"Erkeklere, kazandıklarından bir pay vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır."** ayeti indi.

Yani bu ayetin anlamı şudur: Ahirette sevap hususunda erkekler de kadınlar da eşittir. İyiliklere on kat sevap verilmesi hususunda kadın-erkek eşittir. Her ne kadar dünyada erkekler kadınlara üstün kılınsa da…

Yine, **"Erkeklere, kazandıklarından bir pay vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır."** ayetinin manasının eşlere itaat ve iffetlerin korunması olduğu söylenmiştir. Yani erkekler için cihadın fazileti varsa, kadınlar için de eşlere itaat etme ve namuslarını muhafaza etme fazileti vardır.(142)

(142) *Tefsir-i Begavi*, 1/204.

49- YERİLMİŞ OLAN ŞAKADAN KAÇIN!

Allah Rasûlü ﷺ, insanlara, çirkin şaka yapmayı yasaklamıştır. Mesela bir kişinin, kardeşine ait bir eşyayı şakayla veya oyun olarak ondan izinsiz alması, övülmüş şakalardan değildir. Zira böyle yapmak kini galeyana getirir, kişiye veya malına zarar vermesine sebep olur. Oysa Allah Rasûlü ﷺ bize, vakarla ve heybeti çiğnemeden müminlere şefkat kanatlarını germemizi, güleryüzlü olmamızı ve onlara sevgi göstermenin peşinden gitmemizi tavsiye etmiştir.

Ebu Hureyre ؓ şöyle anlatıyor: "Sahabîler, 'Ya Rasûlallah! Sen de bizimle şakalaşıyorsun!' deyince Allah Rasûlü ﷺ, *'Ben ancak hak olanı söylerim* (Yani doğruyu konuşurum ve şakada bile itidal çizgisinden ayrılmam).*'* buyurdu."(143)

Abdurrahman b. Ebu Leyla el-Ensari şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ bir gazve için yola çıkmıştı. Bazı sahabîler, şaka amacıyla arkadaşlarının ok torbasını alıp sakladılar. Derken o kişi ok torbasını aradı, kaybettiğini zannedip korktu. Bunun üzerine ok torbasını alan sahabîler gülmeye başladı. Bu durumu gören Peygamber ﷺ, *'Sizi güldüren nedir?'* diye sordu. Sahabîler, 'Biz sadece şaka olsun diye falan kişinin ok torbasını aldık. Ancak bu, o arkadaşımızı korkuttu. İşte bizi güldüren olay budur.' dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Bir Müslümanın, diğer Müslümanı korkutması helal değildir.'*"(144)

(143) Tirmizi, 1990.
(144) Tahavi, *Müşkilu'l-Asar*, 1625.

50- MÜSLÜMANLARA EZİYET VERMEKTEN VE ONLARI YERMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Mümin erkeklere ve mümin kadınlara, yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir."** (Ahzab, 58)

İbn Kesir bu ayeti şöyle tefsir etmiştir: "Yani onların, müminlere, yapmamış oldukları ve berî/uzak oldukları şeyleri isnat etmeleridir. Onların büyük bir iftira ve günah yüklenmelerine gelince; mümin erkekler ve mümine kadınlar hakkında, onların yapmadıkları şeylerin anlatılmasıdır ki bundaki amaçları o insanları karalamak ve kusurlu göstermektir. Allah ﷻ'nun bu tehdidinin kapsamına giren gruplar genelde Allah'ı ve Peygamberini inkâr eden insanlardır.

Sonra da Rafızîlerdir ki onlar, sahabeyi kusurlu görmüş ve karalamışlardır. Oysa Allah ﷻ sahabeyi temiz saymış, onları Rafızîlerin nitelendirdiği şeylerin aksi şeylerle nitelendirmiş, Muhacir ve Ensar'dan razı olduğunu haber vermiş, onlara meth u senada bulunmuştur.

Ancak bu cahil ve ahmak insanlar onları kusurlu görüp onlara hakaret ediyor, sahabenin yapmadığı şeylerle onları dillerine doluyorlar… Bu durumda Rafızîlerin kalbi ters çalışıyor ve övülmüş olan insanları yeriyor, yerilmiş olan insanları ise övüyorlar…"[145]

Müslümanlara eziyet etmenin bir çeşidi de onların namuslarına dil uzatmaktır. Nitekim müminlerin annesi

(145) *Tefsir-i İbn Kesir*, 6/481.

Aişe ﵂ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, *'Allah katında en büyük faiz nedir?'* diye sorunca sahabîler, 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir' dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Allah katında faizlerin en büyüğü, Müslüman bir kişinin iffetini helal saymaktır* (namusuna dil uzatmaktır)*.'* Rasûlullah ﷺ, sonra da **'Mümin erkeklere ve mümin kadınlara, yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.'** (Ahzab, 58) ayetini okudu."(146)

51- HAC ESNASINDA MÜNAKAŞA ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Hac** (ayları)**, bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa, artık ona hacda cinsel ilişki, günaha sapmak, kavga etmek yoktur. Siz ne hayır yaparsanız Allah onu bilir.** (Ahiret için) **azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takva**(Allah'a karşı gelmekten sakınma)**dır. Ey akıl sahipleri, Bana karşı gelmekten sakının."** (Bakara, 197)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Ayetteki 'fısk,' günahların tümüdür. İhram yasakları onların bir kısmıdır. 'Cidal' ise tartışmak, çekişmek ve hasım olmaktır. Cidalin yapısında şerri harekete geçirmek ve düşmanlık oluşturmak vardır. 'Hac'dan maksat, Allah ﷻ'ya boyun eğmek, mümkün olduğunca O'na yaklaştıracak amelleri yapmak ve günah işlemekten de uzak durmaktır. Hac, ancak bu şekilde makbul bir

(146) Lalekai, *Şerhu Usul*, 2356; Beyhaki, 6785.

hac olur. Makbul bir haccın karşılığı ise ancak cennettir. Bahsedilen hususlardan kaçınmak her zaman ve her yerde yasaklanmış olsa da hac yaparken bunlardan, daha çok kaçınmak gerekir. Bil ki Allah ﷻ'ya yakın olmak, günahları terk etmekle tamamlanmış olmaz. Aynı zamanda emirleri de yerine getirmek gerekir."(147)

Her zaman ve zeminde tartışmayı terk etmek güzel ahlaktandır. Hatta kişi haklı bile olsa… Zira tartışmak ihtilafa ve safların dağılmasına sebep olur.

Ebu Umame el-Bahilî ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ben, haklı olduğu halde tartışmayı kesen kimseye cennetin avlusunda, şaka bile olsa yalan söylemeyen kimseye cennetin ortasında ve ahlakını güzelleştiren kimseye de cennetin yukarı kısmında bir ev verileceğine kefilim."*(148)

52- İHRAMLIYKEN AVLANMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! İhramlıyken** (karada) **av hayvanı öldürmeyin. Kim** (ihramlıyken) **onu kasten öldürürse** (kendisine) **bir ceza vardır.** (Bu ceza,) **Kâ'be'ye ulaştırılmak üzere, öldürdüğünün dengi olup içinizden iki âdil kimsenin takdir edeceği bir kurbanlık hayvan veya yoksulları yedirmek suretiyle keffaret yahut onun dengi oruç tutmaktır.** (Bu,) **yaptığı işin kötü sonucunu tatması içindir. Allah geçmiştekileri affetmiştir. Fakat kim bir**

(147) Abdurrahman b. Nasır es-Sa'di, *Tefsiru Kerimi'r-Rahman fi Tefsiri Kelami'l-Mennan,* s. 91-92.
(148) Ebu Davud, 4800; Tirmizi, 1993.

daha böyle yaparsa Allah ondan intikam alır. Allah mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Maide, 95)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Allah ﷻ ihramlıyken avlanmayı yasakladıktan sonra şöyle buyurmuştur: **'Ey iman edenler! İhramlıyken avlanmayın!'** Yani hac ve umredeyken avlanmayın. Burada avlanmanın nehyedilmesi avlanmanın öncesine, avlanmaya ortak olmaya, ava işaret etmeye, avlanmaya yardım etmeye, hatta ihramlı kişinin avlanan hayvandan bir şey yememesine de şamildir. Bunların hepsi, hac menasikini tazimdir. Öyle ki avlanma, ihrama girme öncesinde kişi için helal iken ihramlıya haram kılınmıştır.

'Kim (ihramlıyken) **onu kasten öldürürse** (kendisine) **bir ceza vardır.'** Yani deve, inek, koyun veya benzeri hangi hayvanı öldürmüşse, kişinin, o hayvanın aynısını kesmesi veya o hayvanın değeri neyse o miktarı tasadduk etmesi gerekir.

'İçinizden iki âdil kimse hükmetsin.' Yani hükmü ve bu hususta benzeme yönünü bilen iki şahit olsun. Aynen sahabenin yaptığı gibi. Öyle ki onlar, bir güvercinin öldürülmesi karşılığında bir koyun, devekuşunun öldürülmesi karşılığında deve, antilobun öldürülmesi karşılığında inek kesmeyi veya değerinin tasadduk edilmesini takdir etmişlerdir. Bu hayvanların tümünün ederi, birbirine benzerdir. Nitekim telef edilen hayvanların tazmininde de bu kaidedir.

'Kâ'be'ye ulaştırılmak üzere.' Yani Harem'de kesilmesi gerekir.

'Veya yoksulları yedirmek suretiyle kefaret.' Ya da ihramlıyken avlanma cezasının karşılığı, miskinleri doyurmaktır. Yani o hayvanın değeri neyse o oranda meblağla miskinler doyurulmalıdır."(149)

53- KESİLECEK HAYVANLARA EZİYET ETMEKTEN SAKIN!

Şeddad b. Evs ﷺ şöyle demiştir: Ben, Allah Rasûlü ﷺ'den iki hususu ezberlemiştim. O şöyle buyurdu: *"Allah, her işte iyi davranmayı emretmiştir. Öldürdüğünüzde* (işkence etmeden, en az acı verecek şekilde) *güzelce öldürün. Hayvan boğazlayacağınız zaman bıçağınızı bileyin ve hayvana fazla acı vermeden öldürün."*(150)

Allah ﷻ bize, her işte güzel davranmamızı emretmiştir. Kesilmesi veya öldürülmesi caiz olan hayvanlar için de güzel davranmamızı emretmiştir. Mesela bıçağı güzelce bileyip hayvanı bağlayarak kuvvetli ve süratli bir şekilde kesmek gibi. Zarar verici hayvanları da eziyet vererek ve işkence ederek değil de güzelce öldürmek gerekir.

Said b. Cübeyr ﷺ'dan şöyle rivayet edilmiştir: İbn Ömer ﷺ bir defasında Kureyş'ten bir grup çocuğun yanına uğramıştı. O çocuklar bir kuşu hedef yapmış, ona ok atıyorlardı. Attıkları oklardan hedefe isabet etmeyen her bir oku da o kuşun sahibine tahsis etmişlerdi. Bu

(149) Abdurrahman b. Nasır es-Sa'di, *Tefsiru Kerimi'r-Rahman fi Tefsiri Kelami'l-Mennan*, s. 243.
(150) Müslim, 1958; Tirmizi, 1409; Ebu Davud, 2815.

çocuklar İbn Ömer'in geldiğini görünce dağıldılar. İbn Ömer de onlara, 'Bu kuşu kim hedef tahtası yaptı? Bu işi yapana Allah lanet etmiştir. Şüphesiz ki Allah Rasûlü ﷺ kendisinde ruh bulunan herhangi bir canlıyı hedef tahtası yapan kimselere lanet etmiştir' dedi."(151)

Said b. Cübeyr ﷺ'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "İbn Ömer ﷺ'nın yanındaydım. Bir tavuğu hedef koyup ona atış yapan bir grup gencin -yahut bir topluluğun- yanından geçtik. Onlar onu görünce tavuğu bırakıp dağıldılar. İbn Ömer ﷺ da şöyle dedi: 'Bunu kim yaptı?! Şüphesiz Nebi ﷺ, böyle yapanları lanetlemiştir.'" [Başka bir rivayette şöyledir: "Nebi ﷺ, canlılara eziyet edenleri lanetlemiştir."]

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ bir gün yüzü dağlanmış bir merkebe rastlayınca şöyle buyurmuştu: *'Allah bu hayvanın yüzünü dağlayan, kulağını veya burnunu kesen kişiye lanet etsin.'*"(152)

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle demiştir: Allah Rasûlü ﷺ şu dört hayvanı öldürmeyi yasakladı: *"Karınca, arı, hüdhüd kuşu ve surad kuşu."*(153)

54- AYNI DELİKTEN İKİ DEFA SOKULMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

«لاَ يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ».

(151) Müslim, 1958.
(152) Müslim, 2117.
(153) Ebu Davud, 5267.

"Mümin, bir delikten iki defa sokulmaz."(154)

«لدغ» / "Ledeğ" kelimesi zehirli hayvanlar tarafından sokulmak manasındadır. «جحر» / "Cuhr" kelimesi ise -bilindiği üzere- daracık mekândır. Mümin, gaflet gösterip de aynı hataya ikinci kez düşmez. Bazen bu durum dinî hususlarda olur ki bu daha önemlidir. Bazen de dünyevî hususlarda bu hataya düşülür.

Bu hadisin sebeb-i vürudu şöyledir: Allah Rasûlü ﷺ Bedir'de, şair olan Ebu İzze'yi esir etmiş ve ona iyilik yaparak, tekrar dinin aleyhinde konuşmaması ve kötü söz söylememesi şartıyla, ondan söz alarak onu serbest bırakmıştı.

Ancak Ebu İzze, kavminin yanına döndüğünde Müslümanları eleştirici ve Peygamber ﷺ'i hicvedici tavırlarına devam etti. Ebu İzze, Uhud savaşında tekrar esir alınınca Allah Rasûlü ﷺ'den, yine serbest bırakılmayı istemiş, Allah Rasûlü ﷺ de *"Mümin, bir delikten iki defa sokulmaz."*(155) buyurmuştur.

Ebu Ya'la el-Hanbeli'nin *Tabakatu'l-Hanabile* adlı kitabında şöyle geçmektedir: "Ebu Abdullah Ahmed b. Hanbel, kendisine *'Mümin, bir delikten iki defa sokulmaz.'* hadisinin anlamı sorulduğu zaman şöyle cevap vermiştir: 'Mümin, Allah ﷻ'ya isyan edemez. Etmişse, tekrarını yapamaz; döner ve tövbe eder. O, hiçbir kötü şeyi ikinci defa yapmaz.'"(156)

(154) Buhari, 6133; Müslim, 3000; Ebu Davud, 4862.
(155) Buhari, 6133; Müslim, 3000; Ebu Davud, 4862.
(156) Ebu Ya'la el-Hanbelî, *Tabakatu'l-Hanabile*, s. 37.

55- KARDEŞİNİN YÜZÜNE KESİCİ BİR ALET YÖNELTMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği bir hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Her kim kardeşine demirle işaret ederse (yani kesici alet yöneltirse) *onu terk edinceye kadar melekler o kişiye lanet eder. Aynı anne-babadan olan kardeşine yöneltmiş olsa bile."*(157)

Allah Rasûlü ﷺ bir Müslümanın, kardeşinin yüzüne, onu korkutmak için veya şaka amaçlı olsa bile bir demir parçasını veya silahı yöneltmesini yasaklamıştır.

İbn Hacer dedi ki: İbn el-Arabî şöyle demiştir: "Bir demir parçasını kardeşinin yüzüne doğrultan kişi lanet okunmayı hak etmişse, onu karşısındakine saplayan kişinin hali nice olur?! Kişi böyle bir hareketi, ister ciddi olarak isterse şaka amaçlı yapsın lanete müstahak olur ki bu husus daha önce zikredilmişti. Burada, şaka yapan kişi, kardeşini korkuttuğu için sorumlu tutulmuştur. Ciddi olmasını bir yana bırak, şaka amaçlı da olsa insanların birbirine kınlarından çıkmış kılıçları uzatıp vermelerinin nehyedildiği ve bunun günah olduğu gizli bir husus değildir. Bunu ciddiyetle yapmanın günahı, şakayla yapmanın günahından daha fazladır. Zira böyle bir durumda kılıcı tutan kişi bir anda dalgın davranarak kılıcı elinden düşürüp de başkasına zarar verebilir."(158)

(157) Müslim, 2616.
(158) İbn Hacer, *Fethu'l-Bari*, 13/28.

56- YÜZÜKOYUN YERE YATMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ, yüzükoyun yere yatan bir kişiyi görünce şöyle buyurdu: *"Bu, Allah'ın sevmediği bir yatış şeklidir."*(159)

Tıhfe b. Kays el-Gığğari ﷺ da şöyle anlatıyor: "Ben yüzükoyun bir şekilde yatarken bir kişi gelip ayağıyla beni dürttü ve *'Kalk! Bu şekilde yatış, Allah'ın hoşlanmadığı bir yatış şeklidir.'* dedi. Kafamı çevirince bir de baktım ki karşımda Allah Rasûlü ﷺ!"(160)

Allah Rasûlü ﷺ bize sünnet olan yatış şeklini de yasak olan yatış şeklini de öğretmiştir. Çünkü o, ümmeti için bir öğretmen ve eğitimci idi. Bu nedenle bize hayırlı olan her işi izah etmiş, kötü olan her işten bizi sakındırmıştır. Bu bağlamda; sünnet olan uyuma şekli, kişinin sağ tarafı üzerine yatması, uyumadan önce de Allah'ı zikretmesidir.

57- TAVLA OYNAMAKTAN SAKIN!

Şari (kanun koyucu), insanları cahiliye ehlinin bazı oyunlarından nehyetmiş ve sakındırmıştır. Bunun sebebi, Müslümanların akidelerini ve mallarını muhafaza etmektir.

Tavla; küp şeklinde ve her tarafında rakam olan zar oyunu demektir ki bundan maksat, kumar veya kumara götüren oyundur. Şu biliniyor ki bu oyun, insanların mallarını batıl yollarla elde etmeye sevk eder; Allah'ın

(159) Tirmizi, 2768. Fakat ihtiyaçtan veya memnuniyetten dolayı sırtüstü yatanlara hiçbir zarar gelmez.

(160) Buhari, *Edebu'l-Müfred*, s. 1187.

yolundan ve namazdan alıkoyar; insanların kalplerine kin ve nefret tohumları eker.

Ebu Musa el-Eşari ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Tavla oynayan, Allah'a ve Rasûlüne isyan etmiş olur."*(161)

Büreyde b. el-Huseyb el-Eslemi ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her kim tavla oynarsa, elini domuz eti ve domuz kanıyla boyamış gibi olur."*(162)

58- ÖFKEDEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, Müslümanları, yerilmiş olan öfkeden sakındırmıştır. Çünkü bu tür öfke, kibri inşa eder, haddi/hukuku aşmaya sevk eder, dünyayı ifsat etmeye, dine muhalif olmaya götürür. Yine öfke, merhameti koparır, öfkelenilen kişiye eziyet etmeye sebep olabilir. Hâkimin, öfkeli anında bir insanı yargılaması haramdır. Hele de karşısındaki husumetlisi ise…

Ancak bu sakındırma, övülmüş olan öfkeye şamil değildir. Çünkü bu, Allah için, hak için ve Müslümanları savunmak için öfkelenmek demektir. Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kuvvetli kimse (pehlivan)*, başkasının sırtını yere getiren değildir. Kuvvetli kimse, öfke anında nefsine hâkim olandır."*(163)

(161) Ebu Davud, 4938; İbn Mace, 3762.
(162) Müslim, 2260; Ebu Davud, 4939.
(163) Buhari, 6114; Müslim, 2609.

Ebu'd-Derda ﷺ şöyle rivayet etmiştir: Bir kişi gelip Allah Rasûlü ﷺ'e, kendisini cennete götürecek bir işi sorunca Allah Rasûlü ﷺ, *"Öfkelenmezsen sana cennet var."* buyurdu.(164)

Bir adam, Selman-ı Farisi'ye gelip, "Ey Ebu Abdullah! Bana tavsiyede bulun!" dedi. Selman ﷺ da "Konuşma!" dedi. Adam, "İnsanların arasında yaşayıp da onlarla konuşmamaya kimse güç yetiremez." dedi. Bunun üzerine Selman ﷺ, "Konuştuğun zaman ya hakkı konuş ya da sükût et!" dedi.

Adam, "Daha fazla tavsiyede bulun!" dedi. Selman ﷺ, "Öfkelenme!" dedi. O, "Sen bana öfkelenmememi söylüyorsun ama öfkelenince beni öyle bir ruh hal bürüyor ki kendimi kontrol edemiyorum." dedi. Selman ﷺ, "Öfkelendiğin zaman diline ve eline sahip ol!" dedi.

Adam, "Biraz daha fazla tavsiyede bulun." dedi. Selman ﷺ, "İnsanların arasına karışma!" dedi. Adam, "İnsanların içinde yaşayıp da onların arasına karışmamaya kimsenin gücü yetmez." dedi. Selman ﷺ, "İnsanların arasına karıştığın zaman doğruyu konuş ve emanete riayet et!" dedi.(165)

59- NESEP HUSUSUNU HAFİFE ALMAKTAN SAKIN!

Vasile b. Eska ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"En büyük iftiralardan biri de kişinin, babasından başka birinden olduğunu iddia*

(164) Taberani, *Mucemu'l-Evsat*, 2353; *Müsned-i Şamiyyîn*, 21.
(165) *Tarih-i Medineti Dimeşk*, s. 443.

etmesi ya da gözüyle görmediği şeyi gördüğünü söylemesi ya da Allah Rasûlü'nün söylemediği bir şeyi söylemiş gibi ona iftirada bulunmasıdır."(166)

Ebu Zer el-Gıfari ﷺ'tan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Bildiği halde babasından başkasına mensup olduğunu iddia eden bir adam kâfir/nankör* (babasının, üzerindeki hakkını inkâr etmiş) *olur. Kendileriyle nesep bağı olmayan bir kavimden olduğunu iddia eden kimse de cehennem ateşindeki yerine hazırlansın."*(167)

İslam, anne ile çocuklarını ayırmaktan insanları menedecek kadar insanların hislerine yön vermiştir. Zira böyle bir ayrım, hem çocuklara hem de annelerine zarar verir. Nitekim Ebu Eyyub el-Ensari ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kim anne ile çocuğunu ayırırsa Allah da kıyamet günü o kişiyle sevdiklerini ayırır."(168)

60- İNSANLARIN BASKISI ALTINDA KALMAKTAN VE AĞIR BORÇ ALTINDA EZİLMEKTEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ Müslümanları, erkeklerin tasalluta ve şiddetine karşı uyarmış, bunlardan ve ağır borçtan da Allah ﷻ'ya sığınmıştır. Hele de ödeme zamanı gelmişse…

(166) Buhari, 3509.
(167) Buhari, 3508.
(168) Hâkim, 2369; Tirmizi, 1566; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 23513. Elbani bu hadisi hasen olarak kabul etmiştir.

Nitekim Enes ﷺ şöyle rivayet etmiştir: Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Ey Allah'ım! Üzüntüden ve kederden, acizlikten ve tembellikten Sana sığınırım. Korkaklıktan, cimrilikten, ağır borç altında ezilmekten ve insanların baskısı altında kalmaktan Sana sığınırım."*(169)

Şeyh Ebu Tayyib Muhammed Şemsu'l-Hakki'l-Azim el-Abadi şöyle demiştir: "Hadiste geçen 'Dalau'd-Deyn,' borcun ağırlığı ve şiddetidir. Öyle ki kişi, borcunu ödeyecek hiçbir şey bulamaz. Hele de borç verdiği kişi borcunu istediğinde… Seleften biri şöyle demiştir: "Borcun üzüntüsü bir kalbe girince aklı alır ve bir daha da aklın geri dönüşü olmaz."

Hadiste geçen 'Ğalebetu'r-Rical' ise insanların baskısı ve kişiye şiddetle musallat olunmasıdır. Burada kastedilen kişiler zalimler ve alacaklılardır. Allah Rasûlü ﷺ de bu hususlarda nefsin küçük düşmesinden ve insanların kahrı altında kalmaktan Allah'a sığınmıştır."(170)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim ödemek niyetiyle insanların parasını alırsa, Allah onun adına onu öder* (ödemesinde kolaylık ihsan eder). *Kim de insanların malını, telef etmek niyetiyle alırsa Allah da onu telef eder."*(171)

(169) Buhari, 6369; Ebu Davud, 1555.
(170) *Avnu'l-Mabud Şerhu Sünen-i Ebi Davud*, 3/255.
(171) Buhari, 2387.

61- NEFSİN İÇİN İNTİKAM ALMAKTAN SAKIN!

Aişe ﵂ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ kendi nefsi için intikam almazdı. O, sadece Allah ﷻ'nun hakkı/hukuku çiğnendiği zaman Allah ﷻ için intikam alırdı."(172)

Süfyan-ı Sevri şöyle anlatıyor: "Bir adam Ali b. Hüseyin'in yanına geldi ve ona, 'Bir adam senin aleyhinde konuşuyor ve incitici şeyler söylüyor.' dedi. Ali b. Hüseyin, 'Bizi ona götür.' dedi, o adam da götürdü. O adam zannetti ki Ali b Hüseyin kendi nefsi için intikam alacak. Ali b. Hüseyin o adama şöyle dedi:

'Ey adam! Eğer benim hakkımda söylediklerin doğruysa Allah beni affetsin. Eğer benim hakkımda söylediklerin doğru değilse Allah seni affetsin."(173)

62- İNSANLARIN NESEBİNE DİL UZATMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﵁, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İnsanlarda iki haslet vardır ki bu iki haslet nesebe dil uzatmak ve ölüye feryat etmektir* (ağıt yakmaktır). *"*(174)

Ubeydullah b. Ebi Yezid el-Mekki, İbn Abbas ﵄'dan şöyle duyduğunu nakletmiştir: "Bazı hasletler, cahiliye dönemi hasletlerindendir. Mesela neseplere dil uzatmak ve ölüler için ağıt yakmak bunlardandır. (Senetteki ravilerden Ubeydullah) üçüncüsünü unuttu. (Yine senetteki ravilerden) Süfyan, o üçüncüsünün, yıldızların doğuş ve

(172) Buhari, 7633.
(173) İbnu'l-Cevzi, *Sıfatu's-Safve*, 1/67.
(174) Müslim, 67; *Müsned*, 10213.

batış yerleri vesilesiyle onlardan yağmurun yağmasını dilemek olduğunu söylemiştir."[175]

Yüce Allah, insanlara, çocukları gerçek babalarına nispet etmelerini emretmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: **"Onları** (evlat edindiklerinizi) **babalarına nispet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin. Yanılarak yaptıklarınızda size vebal yoktur; fakat kalplerinizin bile bile yöneldiğinde günah vardır."** (Ahzab, 5)

63- SÖVMEKTEN SAKIN!

İslam, Müslümanların sövmesini/küfretmesini, diğer Müslümanların namus ve şerefine dil uzatmasını yasaklamış; Müslümanları kardeş olmaya, birbirlerine şefkatli davranmaya, birbirlerinin onur ve şereflerine tazim göstermeye davet etmiştir. Nitekim Abdullah b. Mesud'un rivayet ettiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Müslümana sövmek fısk, onunla savaşmak küfürdür."*[176]

Yine İslam, bir Müslümanın, başka insanların annebabasına dil uzatarak küfür etmesi neticesinde onların da kendi anne-babasına dil uzatmasına ve küfretmesine sebep olmasını da yasaklamıştır ki anne-babanın haklarına riayet etmemek Allah ﷻ'ya şirk koşmaktan sonra

(175) Buhari, 3850.
(176) Buhari, 48, 6044; Müslim, 64; Tirmizi, 1983.

en büyük günah sayılmıştır. Anne-babaların, çocukları üzerindeki hakları büyüktür, bundan dolayı da böyle bir duruma düşmekten sakınmak şarttır.

Abdullah b. Amr ﵄ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ *"En büyük günahlardan biri de kişinin, anne-babasına sövmesidir"* buyurduğunda sahabîler, "Bir kişi kendi anne-babasına nasıl sövebilir?" dediler. Allah Rasûlü ﷺ de şöyle cevap verdi: *"Kişi başka bir adamın anne-babasına söver; o kişi de bu kişinin anne-babasına söver."*(177)

Yine Allah Rasûlü ﷺ, müşriklerin ilahlarına sövmeyi de yasaklamıştır. Zira böyle yapmak, müşriklerin de Allah ﷻ'ya küfretmesi gibi daha büyük fesatları doğurur. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah'tan başkasına tapanlara** (ve putlarına) **sövmeyin; sonra onlar da bilgisizce, düşmanca Allah'a söverler. Böylece Biz her ümmete kendi işlerini câzip gösterdik. Sonunda dönüşleri Rablerinedir. Artık O, ne yaptıklarını kendilerine bildirecektir."** (En'am, 108)

64- RÜZGÂRA SÖVMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ, rüzgârda bir rahmet ve azap tayin etmiştir ki onun hayrını veya şerrini Allah ﷻ'dan başka kimse bilemez. İşte bundan ötürü rüzgâra sövmekten sakın! Ebu Hureyre ﵁'ın rivayet ettiği bir hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Rüzgâr, Allah'ın rahmetlerinden bir rahmettir. Rahmeti de azabı da getirir. Onu gör-*

(177) Buhari, 5973; Müslim, 91.

düğünüzde sövmeyin. Allah'tan, rüzgârın hayır getirmesini isteyin, onun şerrinden de Allah'a sığının."(178)

65- HOROZA SÖVMEKTEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, horoza küfredilmesini nehyetmiştir. Zira horozun insanlara faydası vardır. O fayda da ötmesi nedeniyle insanları teheccüd ve sabah namazlarına uyandırmasıdır. Bu nedenle horoz küfredilmeyi değil övülmeyi hak eder.

Zeyd b. Halid, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Horoza sövmeyin! Zira o, namaza uyandırır."*(179)

Allah Rasûlü ﷺ, horoza lanet edilmesini ve küfredilmesini yasaklamıştır. Zira bazı hayvanların idraki, insanın hissiyatının, idrakinin üstündedir. Bazen bu hayvanlar ve kuşlar, insanın muttali olamadığı şeyleri hissedebilir. Öyle ki sesleriyle ve hareketleriyle hisseder, bu da uyarı veya müjde olarak addedilir. Horozun övülmüş hasletleri vardır; gece ve gündüz vakitlerinin bilgisi kendisine ilham edilmiştir, özellikle de gece vakti. O, teheccüd namazına da sabah namazına da uyandırır. Gece uzun da olsa kısa da olsa horoz bu hususta neredeyse hata yapmaz. Horoz, kendisine ilham olunan bir canlıdır, bu nedenle de övgüyü hak etmiştir. Horozu bu hususta doğruya ileten Allah'ın şanı ne yücedir!

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği bir hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Horozun ötüşünü duy-*

(178) Ebu Davud, 5097; İbn Mace, 3727.
(179) Ebu Davud, 5101.

duğunuz zaman Allah'ın lütfundan isteyin! Çünkü o, melek görmüştür. Merkebin anırmasını işittiğiniz zaman ise şeytandan Allah'a sığının. Zira o da şeytan görmüştür."(180)

Yani, horozun ötüşünü işittiğiniz zaman Allah ﷻ'ya dua edip O'nun lütfundan isteyerek şöyle deyin: "Allah'ım! Senden, lütfunu istiyorum."

Çünkü horozlar, öttüğü zaman bil ki meleklerden bir meleği görmüştür. Sonra, Allah Rasûlü ﷺ bize, merkebin anırmasını işittiğimizde şeytandan Yüce Allah'a sığınmamızı ve şöyle dua etmemizi emretmiştir: *"Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım, şeytanın şerrinden de vesvesesinden de Allah'a sığınırım."*

Çünkü merkep, şeytanı gördüğü için anırmıştır.

Şeyh Kemaladdin ed-Demiri, *Hayatu'l-Hayvanatu'l-Kübra* adlı eserinde şöyle demiştir: "Sahabîler ﷺ namaz vakitlerini bilmek için seferlerde horozları yanlarında taşırlardı."(181)

66- DEHRE (ZAMANA) SÖVMEKTEN SAKIN!

Zamanı tasarrufunda bulunduran, işleri evirip çeviren, Allah ﷻ'dur. Zamanın içinde O'nun murad ettiği hayır ve şerler vardır. Bu itibarla zamana sövmek, hakikatte Allah ﷻ'ya sövmeye (hâşâ) döner. Zira kim bir sebebe söverse, sanki o kişi, o sebepleri yaratana küfretmiş gibidir. Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği ha-

(180) Buhari, 3303; Müslim, 2729.
(181) *Hayatu Hayvanatu'l-Kübra*, s. 432.

diste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Sizden biriniz dehre* (zamana) *sövmesin. Çünkü zaman* (dehr), *Allah'tan başkası değildir* (Zamanın sahibi O'dur). *Yine sizden biriniz üzüme 'kerm'*(182) *demesin. Çünkü 'kerm,' Müslüman kişidir."*(183)

Ebu Hureyre ﷺ'dan gelen diğer bir hadiste ise Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: Âdemoğlu, 'Vay zamanın musibetine!' diyerek Bana eziyet veriyor. Sizden biriniz sakın, 'Vay zamanın musibetine!' demesin. Çünkü dehr* (zaman) *Benim. Zamanın gecesini ve gündüzünü döndürür, dilediğim zaman ikisini de tutarım."*(184)

Zaman, Allah ﷻ'nun yarattığı bir şeydir. Zamanın kendi başına verebileceği ne fayda ne de zarar vardır. Bilakis her şey Yüce Allah'ın elindedir; kâinatı sevk ve

(182) Araplar bu kelimeyi hem *üzüm* hem de *şarap* anlamında kullanırlardı. Bir de şarap, cömertliğe sevk ettiği için ona "kerm" derlerdi. Bundan dolayı şeriat bu kelimeyi üzüme ve üzüm ağacına isim yapmayı mekruh saymıştır. (İçki gibi haram olan şeylere "kerm" denilmesi yasaklanmıştır) Çünkü bu kelimeyi işiten Arapların hatırına çoğunlukla şarap gelir, nefisleri kabarabilir, hatta içki içebilirlerdi. Allah Rasûlü ﷺ bu isme, ancak Müslüman bir adamın yahut mümin kalbin lâyık olduğunu bildirmiştir. Zira "kerm," "kerem"den alınmıştır. Müminin kalbine "kerm" denmesi; içinde imân, hidâyet, nur, takva ve bu ismi hak eden sıfatlar bulunduğundandır. Müslüman kişi de böyledir. Lügat ulemâsının beyânına göre Araplar "cömert adam" ve "cömert kadın" anlamında "Racülün kermün" ve "İmraetün kermün" derler. (*Müslim Şerhi*, Ahmed Davutoğlu, 2248, Hadisin şerhi) (Mütercim).

(183) Müslim, 2247.

(184) Müslim, 2246.

idare eden, ölçüyü yaratan sadece O'dur. İşte tüm bunlara rağmen insan söverse olayların failine, yani zamanı yaratana sövmüş olur ki geceyi ve gündüzü tasarrufunda bulunduran sadece Yüce Allah'tır ve O, eğer isterse tüm mevcudatı da gece ve gündüzün hareketini de durdurabilir. Zamanın tüm bunların tasarrufunda/oluşumunda bir payı yoktur.

67- ÖLÜLERE SÖVMEKTEN SAKIN!

Müminlerin annesi Aişe ﵂, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ölülere sövmeyin. Çünkü onlar, takdim ettiklerine* (önceden işledikleri amellerine) *kavuştular."*(185)

Muğire b. Şube ﵁ ise Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ölülere sövmeyin. Aksi takdirde dirilere eziyet vermiş olursunuz."*(186)

Enes b. Malik ﵁ şöyle anlatıyor: "Bir cenaze yanımızdan geçmiş ve biz de onu hayırla yâd etmiştik. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Hak oldu.'* buyurdu. Daha sonra bir başka cenazeye rast geldik; onun da kötülüklerinden bahsedildi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ yine *'Hak oldu.'* buyurdu. Ömer b. Hattab ﵁, 'Ne hak oldu?'(187) diye sorunca Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:

(185) Buhari, 1393; Nesai, 1936.

(186) Tirmizi, 1982.

(187) Dolayısıyla Rasûlullah ﷺ onlara ölüyü kötü olarak anmayı yasaklamamıştır. Çünkü Rasûlullah ﷺ'e karşı savaşan kafirleri, küfür üzere ölen münafıkları, davetçisi olduğu bir bidati bulunan yahut sapıklığını neşreden kitabı bulunan, arkasından yolunu ve izini takip eden tabileri olan ve

"Şunu hayırla yâd ettiniz; cennet onun için hak oldu. Şunu da şer ile yâd ettiniz; onun için de ateş (cehennem) *hak oldu. Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz."*(188)

68- MECLİSLERİ DARALTMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Size, 'Meclislerde yer açın' denildiği zaman açın ki Allah da size genişlik versin. Size, 'Kalkın' denildiği zaman da kalkın ki Allah içinizden iman edenlerin ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltsin. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."**
(Mücadele, 11)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Bu, Allah ﷻ tarafından mümin kullarına yönelik bir edeblendirmedir. Müminler bir toplulukta oturdukları, yeni gelen kişiler de oturacak yere ihtiyaç duydukları zaman, oturan kişilerin gelen kişilere yer açması edeptendir. Bu durum oturan kişiye zarar vermediği gibi gelen kişi de zarar

günahını aşikar işleyen fasığı kötülükleriyle anmanın önünde bir engel yoktur. İnsanları ona ve bidatine karşı uyarmak için, böylesine aldanmasınlar diye o kişi günahıyla, bidatiyle ve dalaletiyle anılır. Ölülere kötü söz söylemek konusunda gelen yasak; münafıklar, sair kafirler, bidatini ve fıskını aşikar işleyenler dışında kalanlar hakkındadır. Kafire, münafığa ve aşikar günah işleyene gelince; yollarını izlemeye, yaptıklarına uymaya ve ahlaklarını örnek almaya karşı uyarmak için bunları kötülükleri ile anmanın bir mahzuru yoktur. Dolayısıyla ölüleri kötülükleri ile anmaya sevk eden şey, onları cerh etmenin doğurduğu şer'i ihtiyaçtır.

(188) Buhari, 1367; Müslim, 949.

görmeden ihtiyaç karşılanmış olur. Karşılık, amelin cinsindendir. Kim yeri genişletirse Allah ﷻ da o kişiye genişlik verir. Kim kardeşine kolaylık ve genişlik sağlarsa Yüce Allah da o kişiye genişlik ve kolaylık sağlar."(189)

Abdullah b. Ömer ﷺ şöyle anlatmıştır: "Allah Rasûlü ﷺ bir kişinin, başka bir insanı yerinden kaldırıp da oraya oturmasını yasakladı." Ben, Nafi'ye, "Cuma namazı için mi?" diye sorduğumda o "Hem Cuma namazı hem de diğer namazlar için." dedi.(190)

Yine Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir adam, başka bir adamı yerinden kaldırıp da oraya kendi oturmasın. Yer açın ve yeri genişletin."*(191)

69- KABİRLERİN ÜZERİNE OTURMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Sizden birinizin bir kor ateş üzerine oturup elbisesini yakması ve ateşin vücuduna işlemesi, bir kabrin üzerine oturmasından daha hayırlıdır."*(192)

Amr b. Hazm ﷺ şöyle anlatıyor: "Ben bir gün bir kabre yaslanmışken Allah Rasûlü ﷺ beni bu şekilde görünce şöyle buyurdu: *'Bu kabrin sahibine eziyet verme!'*"(193)

(189) Sadi, *Teysiru Kelimi'r-Rahman*, s. 846.
(190) Buhari, 911.
(191) Müslim, 2177.
(192) Müslim, 973; Ebu Davud, 3228.
(193) *Müsned*, 23412.

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle demiştir: Allah Rasûlü ﷺ kabrin kireçlenmesini, üzerinde oturulmasını ve üzerine bina yapılmasını yasaklamıştır."(194)

Allah Rasûlü ﷺ kabrin boyanmasını, üzerini beyaz kireçlerle sıvanmasını ve süslenmesini yasaklamıştır. Mezarın tazim ve aşırılık bağlamında oda, kubbe ve mescid şekline getirilmesi arasında fark yoktur.

Kadınların kabirleri ziyaret etmeleri meşru değildir. Allah Rasûlü ﷺ mezarlıkları çokça ziyaret eden kadınlara lanet etmiştir.

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah, mezarlıkları sıkça ziyaret eden kadınlara lanet etmiştir."*(195)

Müminlerin annesi Aişe ﷺ şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ nebbaşlara (kabirleri hırsızlık amacıyla açıp talan edenler) lanet etmiştir."(196)

Allah ﷻ diri olsun ölü olsun bedene karşı haddi aşmayı, dövmeyi ve ölünün kemiğini kırmayı yasaklamıştır. Zira ölünün kemiklerini kıran kişi, onun kemiklerini diriyken kıran gibidir.

İmam Ahmed'in *Müsned*'inde geçen bir rivayette Aişe ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu naklet-miştir: *"Ölmüş olan mümin bir kişinin kemiğini kırmak, diriyken onun kemiğini kırmak gibidir."*

(194) Müslim, 970; İbn Mace, 1562; İbn Hıbban 3152.
(195) Tirmizi, 1056; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 8449.
(196) Darekutni, *el-İlel*, 2674.

Allah ﷻ insanı diri de olsa ölü de olsa değerli kılmıştır. Nitekim Kur'an'da şöyle buyurmuştur: **"Andolsun ki Biz, insanoğlunu şerefli kıldık."** (İsra, 70)

70- SAHABEYE BUĞZETMEKTEN VE SÖVMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İslâm'ı ilk önce kabul eden muhâcirler ve ensar ile, iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. Allah, onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük başarıdır."** (Tevbe, 100)

İbn Kesir şöyle demiştir: Allah, muhacirlerden ve Ensar'dan, İslam'ı ilk önce kabul edenlerden ve onlara iyilikle tabi olanlardan razı olduğunu haber vermektedir. Onların Allah'tan razı olmalarının manası, kendilerine hazırlamış olduğu nimet diyarı cennetlerden ve ebedî saadetten razı olmalarıdır.(197)

Ebu Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre o dedi ki: Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"Ashabıma sövmeyin! Sizden biriniz Uhud dağı kadar altın infak etse onlardan birinin bir müddüne*(198) *yahut yarısına bile erişemez."*(199)

Ebu Musa el-Eşari'den rivayet edildiğine göre o şöyle dedi: Rasûlullah ﷺ ile beraber akşam namazını kıldık.

(197) İbn Kesir, *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim* 4/203.
(198) Müdd: O dönem Medine'de kullanılan ölçeklerdendir.
(199) Buhari 3673, Müslim 2541. İki rivayet arasında biraz fark vardır.

Sonra da "yatsıyı kılıncaya kadar oturup beklesek" dedik. (Dedi ki:) Oturduk. Biz o haldeyken Rasûlullah ﷺ yanımıza geldi. Dedi ki: *"Hâlâ burada mısınız?"* Dedik ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Seninle beraber akşam namazını kıldık, sonra da 'seninle yatsıyı kılıncaya kadar oturup beklesek' dedik." Dedi ki: *"Güzel -yahut doğru- yapmışsınız."* Ebu Musa şöyle dedi: "Bu sırada Rasûlullah ﷺ başını göğe doğru kaldırdı. Çoğu zaman başını göğe doğru kaldırır (uzun uzun bakardı). Ardından şöyle buyurdu: *'Yıldızlar göğün emînidirler. Yıldızlar zail olunca göğe va'dedilen şey gelecektir. Ben de ashabımın emîniyim. Ben gittiğimde sahabîlere va'dedilen gelecektir. Ashabım da ümmetimin emînidirler. Ashabım gittiğinde ümmetime va'dedilen şey gelecektir.'*"(200)

Nebi ﷺ ashab-ı kirama buğzetmeye karşı uyarmış ve onların faziletlerine işaret etmiştir. Aynı şekilde Ali'nin رضي الله عنه de faziletine işaret etmiştir. Dolayısıyla her Müslümanın, onu, faziletinden dolayı sevmesi gerekir. Gerçek müminler onu severler. Münafıklar ise ondan nefret ederler. Sahabîlerin hepsi de yıldızlar gibidirler.

Ali b. Ebu Talib رضي الله عنه şöyle demiştir: "Taneyi yarıp (içinden filiz) çıkarana, 'neseme'yi yoktan var edene -yani insanı, ruhu ve nefsi yaratana- yemin olsun ki bu, Peygamber'in bana ahdidir: *'Beni, müminden başkası sevmez; benden, münafıktan başkası nefret etmez.'*"(201)

(200) Müslim, 2531.
(201) Müslim, 78.

Urve b. Zübeyir'den rivayet edildiğine göre o dedi ki: Aişe ﵂ bana şöyle dedi: "Ey ablamın oğlu (yeğenim)! Onlara Nebi'nin ﷺ sahabîlerine istiğfar etmeleri emredildi; ancak onlar sahabîlere sövdüler."(202)

İşte Aişe ﵂ onların yaptıklarına duyduğu şaşkınlığı dile getirmektedir. Zira onlar, sahabîlere istiğfar etmek yerine sövmektedirler.

İmam Zehebî şöyle demiştir: "Nebi ﷺ, bunu Ali hakkında söylediyse bil ki Sıddîk bu hususta elbette daha evladır. Çünkü o, Nebi'den ﷺ sonra, mahlukatın en faziletlisidir. Bu hususta Ömer'in ve Ali'nin görüşlerine göre, Sıddık'a herhangi birini üstün tutan kimseye iftira cezası haddi uygulanır.

Şube'nin Husayn'dan, Abdurrahman b. Ebu Leyla yoluyla rivayet ettiğine göre el-Carud b. Mualla el-Abdi şöyle dedi: 'Ebu Bekir, Ömer'den hayırlıdır (üstündür).' Başkası da şöyle dedi: 'Hayır, Ömer, Ebu Bekir'den hayırlıdır.' Bu olay Ömer'e ulaşınca Ömer onu kırbaçladı. Öyle ki artık adam sekerek yürüyordu."(203)

71- LANET OKUMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﵁ şöyle anlatıyor: Bir gün kendisine, "Ya Rasûlallah! Müşriklere beddua etsen!" denilince Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Ben lanet okuyucu olarak gönderilmedim. Ben ancak rahmet olarak gönderildim."*(204)

(202) Müslim, 3022.
(203) İmam Zehebî, *el-Kebair*, s. 194.
(204) Müslim, 2559.

İmran b. Husayn ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, seferlerinin birindeyken Ensar'dan bir kadın dişi bir devenin üzerinde idi. Derken kadın usandı ve deveye lanet okudu. Allah Rasûlü ﷺ bunu işitince şöyle buyurdu: *"Bu devenin üzerindeki eşyayı alın ve deveyi bırakın! Çünkü o lanetlenmiştir."*

İmran ﷺ sonra şöyle demiştir: "Ben o deveyi hâlâ insanlar arasında dolaşırken görür gibiyim. Kimse ona yaklaşmıyordu."

Hammad'ın rivayetinde İmran ﷺ şöyle demiştir: "Ben onu görür gibiyim; siyahla beyaz arası renkte bir deveydi."

Sakafi'nin rivayetinde şöyle geçer: *"Devenin üzerindeki eşyayı alın ve onu boş bırakın! Çünkü o lanetlenmiştir."*(205) Deveye lanet eden kadına, ceza olmak üzere deve serbest bırakıldı.

Allah ﷻ'nun indirdiklerini gizleyen kâfirler bu lanetten istisna edilmezler. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İndirdiğimiz açık delilleri ve kitapta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidayet yolunu gizleyenlere hem Allah hem de bütün lânet ediciler lanet eder."** (Bakara, 159)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Bu ayet, peygamberlerin getirdiği, kalpler için fayda verici, hidayete ulaştırıcı ve hakiki gayelere delalet eden apaçık öğretileri gizleyen kişiler için şiddetli bir tehdittir. Öyle ki Allah ﷻ tüm bu

(205) Müslim, 2595.

öğretileri, peygamberlerine göndermiş olduğu kitaplarda kullarına beyan etmiştir.

Ebu'l-Aliye şöyle demiştir: Bu ayet ehl-i kitap hakkında indi. Onlar Allah Rasûlü ﷺ'in sıfatlarını gizlemişlerdi. Sonrasında Allah ﷻ, bu yaptıklarından ötürü her şeyin onlara lanet ettiğini haber vermiştir. Aynen âlim olan kişi için her şeyin istiğfarda bulunduğu gibi. Hatta sudaki balıklar, havadaki kuşlar bile âlimler için istiğfar ederler. Ancak bu kişiler, âlimlerin aksine gizlediler, bundan dolayı Allah ﷻ da onlara lanet etti, diğer lanet okuyucular da…

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen ve farklı tariklerle birbirini destekleyen hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse kendisine sorulan bir meseleyi* (bildiği halde) *gizler de cevap vermezse Allah, kıyamet gününde ona ateşten bir gem vurur."*(206)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle demiştir: "Eğer Allah'ın kitabındaki **'İndirdiğimiz açık delilleri ve kitapta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidayet yolunu gizleyenlere hem Allah hem de bütün lânet ediciler lanet eder."** (Bakara, 159) ayeti olmasaydı hiç kimseye bir şey anlatmazdım.

Bera b. Azib ﷺ şöyle anlatıyor: "Biz, Allah Rasûlü ﷺ ile beraber bir cenazedeyken o şöyle buyurmuştu: *"Kâfir birinin alnının ortasına* (kabirde) *öyle vurulur ki insanlar ve cinlerin dışındaki tüm varlıklar onun feryadını işitir. Sonra onun sesini işiten her canlı*

(206) Ebu Davud, 3658; İbn Mace, 264; *Müsned*, 7517.

ona lanet eder. İşte Allah ﷻ'nun şu fermanı bu hakikatten bahseder: ***'Hem Allah hem de bütün lanet ediciler lanet eder.'*** (Bakara, 159) *Yani hayvanlar da onlara lanet eder.*(207)*"*(208)

Zeyd b. Eslem şöyle anlatıyor: "Abdulmelik b. Mervân, Ummu'd-Derda ﵂'ya, kendi yanında bulunan döşeme, minder, sedir ve yastık gibi ev süsü olacak birtakım eşyalar gönderdi. Bir gece Abdulmelik kalkıp hizmetçisini çağırdı. Hizmetçi biraz ağır davranıp huzuruna geç gelince Abdulmelik ona lanet okudu. Sabah olunca Ummu'd-Derda ﵂ Abdulmelik'e hitaben şöyle dedi: 'Geceleyin ben senin söylediğini işittim. Sen hizmetçini çağırdığın sıra ona lanet okudun.' Sonra şunu ilave etti: 'Ben Ebu'd-Derda ﵁'ın şöyle dediğini işitmiştim: Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Lanet ediciler kıyamet gününde şefaatçi ve şahid olamazlar.'*"(209)

72- ALLAH'IN AZABINDAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"(Şuayb,) 'Rabbim, yaptıklarınızı en iyi bilendir' dedi. Velhasıl onu yalancı saydılar da kendilerini o gölge gününün azabı yakalayıverdi. Gerçekten o, muazzam bir günün azabı idi!"** (Şuara, 188-189)

İbn Kesir Tefsiri'nde şöyle geçer: Muhammed b. Ka'b el-Kurazi şöyle demiştir: "Medyen halkına üç çeşit azabla azab olunmuştur: Yurtlarında bir sarsıntı yakala-

(207) İbn Mace, Muhtasar, 4021.
(208) *İbn Kesir Tefsiri*.
(209) Müslim, 2598.

yıverdi de oradan çıktılar; çıktıkları zaman onları şiddetli bir korku yakaladı, evlerine girdikleri takdirde evlerinin başlarına yıkılacağından korktular. Allah Teâlâ onların üzerine, gölge yapan bir bulut gönderdi. Birisi bulutun altına girdi ve 'Bugünkü gibi hoş ve bundan daha serin bir gölge görmedim ey insanlar, buraya geliniz!' dedi. Hepsi birden bulutun gölgesinin altına girdiler. Onlara tek bir haykırışla haykırıldı da hepsi birden öldüler.

Sonra Muhammed b. Ka'b şu ayeti okudu: **"Velhasıl onu yalancı saydılar da kendilerini o gölge gününün azabı yakalayıverdi. Gerçekten o, muazzam bir günün azabı idi!"** (Şuara, 189)[210]

Ebu Musa el-Eşari ﵁ şöyle demiştir: "Muhakkak ki Allah, kullarından bir ümmete rahmet etmeyi dilerse, o ümmetten, önce peygamberinin ruhunu kabzeder de onu o ümmet için bir ferat (şefaatçi) ve bir selef (ulak/kılavuz) yapar. Şayet bir ümmetin helakini dilerse, peygamberi sağken o ümmete azap eder ve peygamberin gözünün önünde onları helak eder. Ümmeti onu yalanlayıp emrine isyan ettikleri için, onları helak etmekle de peygamberini memnun eder."[211]

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetin dalalet yoluna sapıp da helak olmaması için onları uyarmıştır. Allah ﷻ kullarının arasından bir ümmete merhamet etmek istediğinde o ümmetten, önce peygamberinin ruhunu alır, onu geride kalan insanlara kılavuz ve şefaatçi yapar; o peygam-

(210) *Tefsir-i İbn Kesir*, 6/161.
(211) Müslim, 2288.

ber vefat ettiği zaman da ümmetinden razı olmuş bir şekilde ruhunu teslim eder. Allah ﷻ bir ümmeti helak etmek istediği zaman da peygamberleri daha sağken ve onların arasındayken onlara azap eder. O peygamber de bu azabı seyreder. Tıpkı Nuh ﷺ'ın ve diğer peygamberlerin kendi kavimleriyle yaşadıklarında olduğu gibi. Yine Musa ﷺ'ın kavmi yalanlamış, isyan etmiş ve emrettiğine muhalefet etmiş, bunun üzerine de Musa ﷺ, kavminin helakini gördüğü için hoşnut olmuştur.

73- TEHLİKEYE ATILMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: "(Mallarınızı) **Allah yolunda harcayın. Kendi kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever.**" (Bakara, 195)

İbn Kesir Tefsiri'nde bu ayetle ilgili olarak İbn Abbas ﷺ'dan şöyle bir rivayet gelmiştir: "Bu ayette savaş kastedilmemiştir. Kastedilen husus, Allah yolunda infak ederken cimri davranıp da insanın kendini tehlikeye atmamasıdır."(212)

Hadiste geldiği üzere kişinin kendini tehlikeye atarak bundan kaçınmaması, bir evin koruyucu duvarı veya engeli olmayan çatısında uyuması gibidir. Yine zikredildiğine göre böyle bir kişi, şiddetli bir fırtınada deniz yolculuğuna çıkan kişi gibidir. Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Kim korkuluğu olmayan bir evin damında yatar da oradan düşüp ölürse, Allah ﷻ'nun zimmeti ondan berî olmuş olur. Kim dalgalı bir denizde yol-*

(212) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kurani'l-Azim*, 1/529.

culuğa çıkar da ölürse, yine Allah ﷻ'nun zimmeti ondan beri olmuş olur."(213)

Ebu İmran el-Cüveni şöyle anlatıyor: Ben Züheyr es-Sinnuri ile beraber, ayağını, perdeleyecek bir paravan olmayan bir damda sarkıtarak uyumuş bir adamın yanına gitmiştik. Züheyr ayağıyla o adamı dürterek ona, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu söyledi: *"Kim ayaklarını perdeleyecek bir korkuluk olmadan duvarın üstünde uyur da düşüp ölürse Allah ﷻ'nun zimmeti ondan berî olmuş olur. Kim dalgalı bir denizde yolculuğa çıkar da boğulursa yine Allah ﷻ'nun zimmeti ondan berî olmuş olur."*(214)

Ebu Hureyre ؓ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir kişi, 'İnsanlar helak oldu' derse, o kişi insanların en çok helak olanıdır."*(215)

74- DÜŞMANLA KARŞILAŞMAYI UMMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini, düşmanlarıyla karşılaşmayı ümit etmekten sakındırmıştır. Zira Müslüman, işin sonunun ne olacağını, o işten nasıl kurtulacağını ve imtihana karşı sabırlı olup olamayacağını bilemez. Oysa afiyette ve selamette olmak imtihandan ve düşmanla karşılaşmaktan daha önemlidir.

Musa b. Ukbe ؒ şöyle anlatıyor: Ömer b. Ubeydullah'ın kölesi ve kâtibi olan Salim Ebu'n-Nadr

(213) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 20748.
(214) Münziri, *Terğib ve Terhib*, 4/56.
(215) Müslim, 2623.

şöyle dedi: "Abdullah b. Ebu Evfa'nın, Haruriyye'ye (Haricîlere) doğru sefere çıktığı zaman Ömer b. Ubeydullah'a gönderdiği bir mektubu okumuştum. Onda şöyle yazıyordu: Allah Rasûlü ﷺ düşmanla karşı karşıya geldiği bir savaşta güneş tepe noktasından batıya doğru meyledene kadar bekledi. Sonra insanların arasında ayağa kalkıp şöyle buyurdu: *'Ey insanlar, düşmanla savaşmak için karşı karşıya gelmeyi arzulamayın. Allah'tan, hep afiyet isteyin. Ancak düşmanla karşı karşıya geldiğinizde de sebat edin. İyi bilin ki cennet, kılıçların gölgeleri altındadır.'*

Sonra da şöyle dua etti: *'Ey Kitabı indiren, bulutları yürüten, orduları hezimete uğratan Allah'ım! Şu düşmanları da hezimete uğrat ve bizi onlara karşı muzaffer eyle!'*"(216)

75- DÜNYADAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır."** (Al-i İmran, 14)

Amr b. Avf el-Müzeni şöyle naklediyor: "Allah Rasûlü ﷺ, Ubeyde b. el-Cerrah'ı cizyeleri toplayıp getirmesi için Bahreyn'e göndermişti. O sırada Peygamber ﷺ'in Bahreyn halkıyla anlaşması vardı. Zaten Allah Rasûlü ﷺ Bahreyn'e yönetici olarak Ala b. el-

(216) Buhari, 3024.

Hadrami'yi atamıştı. Ebu Ubeyde, Bahreyn'den topladığı mallarla sabah namazı vaktinde Medine'ye döndü. Ensar sabah namazı için mescide gelince onun döndüğünü farkettiler. Allah Rasûlü ﷺ sabah namazını kıldırdıktan sonra mescitten ayrılırken orada bulunanlar hemen onun yanına koşuşturdular. Peygamber ﷺ onları görünce tebessüm edip şöyle dedi: *"Sanırım, Ebu Ubeyde'nin bir şeyler getirdiğini duydunuz!"* Onlar da "Evet ya Rasûlallah!" dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu:

"Müjdeler olsun size! Bundan sonra sizi sevindirecek şeyleri de ümit edebilirsiniz! Vallahi, sizin hakkınızda korktuğum husus fakirlik değildir. Sizin hakkınızda korktuğum husus, dünyanın sizden öncekilerin ayaklarının altına serildiği gibi sizin de ayaklarınızın altına serilmesi, onların bu dünyalığı elde etmek için birbirleriyle kıran kırana yarıştıkları gibi sizin de yarışmanız ve dünyanın onları helak ettiği gibi sizi de helak etmesidir."(217)

76- HARAM OLAN BAKIŞTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyuruyor: "(Rasûlüm!) **Mümin erkeklere, gözlerini** (harama) **dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır."** (Nur, 30)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Mümin kullara, Allah ﷻ tarafından, gözlerini mahrem olmayan

(217) Buhari, 3158.

kadınlara bakmaktan korumaları, mubah olanlar hariç harama bakmamaları ve gözlerini yummaları emredilmiştir. Eğer gözler gayri ihtiyarî olarak harama kaydıysa, kişi hemen gözünü çevirmelidir. Nitekim Müslim'in *Sahih*'inde geçen rivayet şöyledir: "Cerir b. Abdullah el-Beceli der ki: Ben Allah Rasûlü ﷺ'e, karşıma çıktığında harama olan ani bakışları sordum, bana gözlerimi çevirmemi emretti."(218)

Ebu Said el-Hudri ؓ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, *'Yollarda oturmaktan sakının!'* buyurunca insanlar, 'Bizim yolda oturmaktan kaçınmamız mümkün değil. Zira yollar bizim sohbet ettiğimiz meclislerimizdir' dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'İlla yollarda duracaksanız, o zaman yolun hakkını verin'* buyurdu. İnsanlar, 'Yolun hakkı nedir?' diye sordular.

Allah Rasûlü ﷺ, *'Harama bakmaktan sakınmak, rahatsız edici şeyleri yoldan kaldırmak, insanlara sıkıntı vermemek, verilen selamı almak, iyiliği emredip kötülükten nehyetmek'* buyurdu."(219)

Ömer ؓ şöyle demiştir: "Üç husus vardır ki Rabbim ﷻ benim söylediklerime uygun olarak ayet indirdi. Bir defasında ben 'Ya Rasûlallah! İbrahim ؑ'ın makamında bir namaz yeri edinsek!' dediğimde Allah ﷻ şu ayeti indirdi: **'Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edinin** (orada namaz kılın)**.'** (Bakara, 125)

(218) *İbn Kesir Tefsiri*, 1/64.
(219) Buhari, 2465.

Hicab âyetinde de durum böyle oldu. Ben, 'Ya Rasûlallah! Eşlerine söylesen de örtünseler; zira iyi insanlar da kötü insanlar da onlarla konuşuyor.' deyince hicab ayeti indi.(220)

Allah Rasûlü ﷺ'in hanımları kıskançlık konusunda ona karşı birleşmişlerdi. Ben onlara, 'Belki de Allah Rasûlü ﷺ sizi boşar da onun Rabbi, sizden daha hayırlı eşleri ona nasip eder.' dedim, bunun üzerine şu ayet indi: **'Belki de onun Rabbi, sizi boşarsa, sizden daha hayırlı eşleri ona nasip eder.'** (Tahrim, 25)"(221)

Ömer b. Hattab ﷺ kalbine ilham gelen, basiret ve feraset sahibi bir insandı. Bazen Cebrail ﷺ vahiy indirmeden önce o bir şey söyler, sonra da yedi gök öteden gelen vahiy, onun görüşünü teyit ederek inerdi.

Allah Rasûlü ﷺ Zeyneb ﷺ'nın yanına gittiğinde Zeyneb ﷺ, kendisine hediye edilen bal şerbetinden Allah Rasûlü ﷺ'e içirdi. Aişe ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in Zeyneb ﷺ'nın yanında biraz fazla kalmasını kıskandı ve Hadra adlı Habeşli bir cariyesine emrederek Zeyneb ﷺ'nın Allah Rasûlü ﷺ'e ne yaptığını öğrenmesini istedi. O cariye de durumu öğrenip bal şerbeti ikram ettiğini haber verdi.

Bunun üzerine Aişe ﷺ kıskandı ve Allah Rasûlü ﷺ'in diğer eşlerine haber göndererek Allah Rasûlü ﷺ yanlarına geldiğinde ağzının megafir koktuğunu söylemelerini istedi. Allah Rasûlü ﷺ, ağzının güzel kokmamasın-

(220) Nur, 31; Ahzab, 59.
(221) Buhari, 402.

dan rahatsız olurdu. Çünkü onun yanına vahiy meleği gelirdi. Hanımlarının böyle demelerinden dolayı Allah Rasûlü ﷺ, sevdiği bal şerbetini içmekten içtinap etti. Bu haber Ömer'e ulaşınca, o, Allah Rasûlü ﷺ'in hanımlarının yanına giderek onlara nasihat etti. Onlara söylediği sözler arasında şu da vardı: **'Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona, sizden daha hayırlı, Müslüman, inanan, sebatla itaat eden, tövbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir.'** (Tahrim, 5)"

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kadın avrettir* (mahremdir). *O dışarı çıktığı zaman şeytan onu süsler. O, evinin kuytu köşesinde olduğu kadar hiçbir yerde Allah'a yakın olamaz."*(222)

Büreyde b. el-Hasib el-Eslemi ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ey Ali! Bakışına bakış ekleme! Zira ilk bakış sanadır* (günah olmaz); *ama ikinci bakış aleyhinedir* (günahtır)*."*(223)

Yani birinci bakışta sana günah yoktur. Ancak Allah ﷻ'nun haram kıldığı kişiye gayri ihtiyarî yapılan ilk bakıştan sonra, kişi kurnazlık yapıp "Nasıl olsa ilk bakışa cevaz var" deyip de gözleri o kişiden çevirmezse, durum böyle değildir. Yani, ikinci bakışta kişinin kastı olduğu için ona günah yazılır.

(222) Benzer lafızlarla bakınız: Tirmizi, 1173; Taberani, *Mucemu'l-Evsat*, 2890.
(223) Tirmizi, 2777; Ebu Davud, 2149.

77- ÇOCUKLARINI ÖLDÜRMEKTEN VE KIZ ÇOCUKLARINI DİRİ DİRİ GÖMMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Geçim endişesiyle çocuklarınızın canına kıymayın. Biz, onların da sizin de rızkınızı veririz."** (İsra, 31)

Taberi dedi ki: "Yani fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Cahiliye dönemi insanları fakirlik korkusuyla çocuklarını öldürürlerdi. Allah ﷻ bu hususta onlara öğüt vermiş, kendi rızıklarının ve evlatlarının rızıklarının Kendisine ait olduğunu haber vermiştir."(224)

Allah ﷻ yine şöyle buyurmuştur:

﴿بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۝ وَإِذَا الْمَوْءُدَةُ سُئِلَتْ﴾

"Diri diri toprağa gömülen kız için, 'Hangi günah sebebiyle öldürüldü?' diye sorulduğunda..." (Tekvir, 8-9)

Begavi dedi ki: "(Bu ayetlerde) Toprağa diri diri gömülen kız çocuklarından bahsedilmiştir. Bu şekilde isimlendirilmesinin sebebi, üzerlerine toprağın atılmasıdır. Ayette geçen 'مَوْءُدَةُ» /mevude' kelimesi, ölünceye kadar üzerine ağır toprakların atılması demektir. Araplar kız çocuklarını, onlardan utandıkları için veya kendilerinin muhtaç hale gelecekleri endişesiyle diri diri toprağa gömerlerdi."(225)

(224) *Taberi Tefsiri*.

(225) Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî (v.516h.), *Begavi Tefsiri*, ilgili ayetin tefsiri.

78- KIZ ÇOCUĞU DOĞDUĞU ZAMAN ÖFKELENMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Onlardan birine kız çocuğu müjdelendiği zaman, öfkelenmiş olarak yüzü kapkara kesilir."** (Nahl, 58)

Taberi, bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Kız çocuklarını Allah'a izafe eden (erkekleri de kendilerine izafe eden) türden kişilerin, kız çocuklarının doğduğu müjdesi iletilince yüzleri simsiyah kesilir, yüzlerinde hüzünlü bir öfke görünür, ama bunu belli etmemeye gayret ederlerdi."(226)

İbn Kayyım el-Cevziyye de şöyle demiştir: "Kız çocuğu doğduğu için öfkelenmek cahiliye ahlakındandır. Bu tür kişileri Allah ﷻ yermiştir."(227)

79- ADAM ÖLDÜRMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Yanlışlıkla olması dışında, bir müminin bir mümini öldürmeye hakkı olamaz. Yanlışlıkla bir mümini öldüren kimsenin mümin bir köle âzat etmesi ve ölenin ailesine teslim edilecek bir diyet vermesi gereklidir; ancak ölünün ailesi diyeti bağışlarsa o başka. Öldürülen, mümin olmakla birlikte size düşman olan bir topluluktan ise mümin bir köle âzat etmek lâzımdır. Eğer kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir topluluktan ise ailesine teslim edilecek bir diyet vermek ve mümin bir köleyi âzat etmek gerekir. Bunları bulama-**

(226) Ebu Cafer et-Taberi (v.310h.), *Taberi Tefsiri*.
(227) İbn Kayyım el-Cevziyye, *Tuhfetu'l-Mevdud*, s. 21-22.

yan kimsenin Allah tarafından tövbesinin kabulü için iki ay peş peşe oruç tutması lâzımdır. Allah her şeyi bilmektedir, hikmet sahibidir." (Nisa, 92)

İbn Kesir şöyle der: "Allah ﷻ, mümin kişinin, kardeşini hiçbir şekilde öldürmeyeceğini söylemiştir. Nitekim İbn Mesud'dan rivayet edilen bir hadiste şöyle geçer: *"Allah'tan başka hak ilah olmadığına şahitlik eden ve benim de Allah'ın kulu ve elçisi olduğumu kabul eden Müslümanın kanı ancak şu üç şeyden biriyle helal olur: Cana karşı can* (kısas)*, zina eden evli ve dinini terk edip İslam cemaatinden ayrılan kimse."*(228)

Eğer bir mümin bu üç hususta birini yaparsa, onu öldürme yetkisi sadece devlet başkanına veya onun görevlendirdiği kişiye aittir. Bunun dışında insanlardan hiç kimse onu öldüremez."(229)

İbn Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Haksızca öldürülen her bir nefsin günahından bir pay da -haksızca dökülen kan dolayısıyla- mutlaka Adem'in ilk* (olarak kan döken) *oğluna da verilir. Çünkü öldürme çığırını ilk açan odur."*(230)

Abdullah b. Ömer ﷺ şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ'in bir savaşında öldürülmüş bir kadın bulundu. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ (savaşta bile olsa) kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladı."(231)

(228) Buhari, 6878; Müslim, 1678.
(229) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, 2/373.
(230) Buhari, 3335; Müslim, 1677.
(231) Buhari, 3015.

80- İNTİKAM ALMAK AMACIYLA KATİLDEN BAŞKASINI ÖLDÜRMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hiç şüphe yok ki insanların Allah'a karşı en saygısızı üç kişidir: Allah'ın Harem'inde*[232] (insan) *öldüren, muhatabı olan katilden başkasını öldüren*[233] *ve cahiliyeden kalan intikamı için* (insan) *öldüren."*[234]

81- SARHOŞLUK VEREN İÇECEKLERDEN SAKIN!

Müminlerin annesi Aişe ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her sarhoşluk veren şey haramdır. Bir farak*[235] *sarhoşluk veren şeyin bir avucu da haramdır."*[236]

Yani çoğu haram olan şeyin azı da haramdır.

82- SİGARADAN, UYUŞTURUCUDAN VE TÜREVLERİNDEN SAKIN!

İslam, insan sağlığına zararlı olan her şeyden uzak durulmasını emretmiştir. Uyuşturucu kullanmak fiziksel, ruhsal ve sosyolojik rahatsızlıklara sebep olmaktadır.

Her türlü uyuşturucu maddenin etkilerine bakan kişi, bu maddelerin apaçık tehlikeler, olumsuz etkiler

(232) Mekke ve Medine Harem'i kastedilmiştir.
(233) Mesela; kendi yakınını öldüren katilin kardeşini, çocuklarını, eşini veya başka bir yakınını öldürmek için kan davası gütmekten sakınmak gerekir.
(234) İbn Hibban, 5996.
(235) Bir ölçü birimidir (Mütercim).
(236) Tirmizi, 1866; Ebu Davud, 3687.

ve kat'i tehditler oluşturduğunu, aklı giderdiğini, beyni, kalbi ve diğer organları tahrip ettiğini görür.

Uyuşturucu madde ve türevlerini kullanan kişi dinî hükümlere aldırış etmez, Allah'a itaat konusunda gayretli olmaz, Allah'a karşı günah işlemekten korkmaz, insanlara ve topluma karşı görevlerini umursamaz. Öyle ki bunlardan dolayı onun dini ifsat olur, ahireti berbat olur. Madde kullanan kişi makul ve dengeli düşünemez, güzel seçim yapma gücüne sahip olamaz. Nefsini de onurunu da satar, malını çarçur eder. Bu kişinin ölümü de feci ve çirkin olur.

İşte tüm bu sebeplerden dolayı uyuşturucu madde kullanmak, tartışmasız bir şekilde ve kesin olarak haramdır. Bunun sebebi, uyuşturucunun olumsuz ve kötü tesirlerinin ortaya çıkması, kesin olarak zarar verici olması, bireye ve topluma dönük tehlikelerinin olmasıdır.

İbn Cerir, **"Sana, kendilerine neyin helal kılındığını soruyorlar. De ki: Size, temiz olanlar helal kılındı."** (Maide, 4) ayetinin tefsirinde şöyle demiştir: "İnsanlar soru sorunca Allah, Rasûlü ﷺ'e, insanlara şöyle söylemesini emretmiştir: '(Ey Muhammed!) **... Onlara de ki: Size, temiz olan yiyecekler helal kılınmıştır.**' Bunlar da Rabbinizin izin verdiği helal şeylerdir ki yenmesinde fayda ve lezzet olan yiyeceklerdir. Öyle ki bu yiyecekler bedene de akla da zarar vermez. Âraf suresinde Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"(Peygamber,) Onlara iyi ve temiz şeyleri helâl, kötü ve pis şeyleri haram kılar."** (Âraf, 157)[237]

(237) *Tefsir-i Taberi*, 8/91.

İbnu'l-Cevzi der ki: Ayette geçen "habais" kelimesi haram veya yasak olan ve nefse uygun olmayan şeyler anlamındadır. "Hubs" ve "habais" kelimeleri, somut ya da soyut olsun değersiz ve basit olup kendisinden tiksinilen her şey manasındadır. Bu kelimenin kökü, "pis" anlamında olup temiz olan şeylerin zıddıdır.(238)

Uyuşturucu, alkolün haram olma illetini taşır. O da aklı gidererek sarhoş etmesi ve Allah ﷻ'nun lütfettiği nimetleri örtmesidir. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler!** (Aklı örten) **içki** (ve benzeri şeyler)**, kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz!"** (Maide, 90)

Aklı başında bir kişi, uyuşturucunun pis şeylerden tertip edildiğini bilir.

İbn Kesir dedi ki: İmam Zühri, tedavi için idrar içilmesinin hükmü sorulduğunda, bunun tayyibattan (temiz şeylerden) olmadığını söylemiştir.

İbn Vehb ise şöyle demiştir: İmam Malik'e, insanların yemesi için çamurun satılması hususu soruldu, o bunun tayyibattan (temiz şeylerden) olmadığını söyledi.(239)

Uyuşturucu da temiz şeylerden değildir, onun pek çok zararı vardır.

Bu konuda uzman olan veya olmayan bütün insanlar sigaranın da pis olduğu, onun dumanının içen kişiye büyük zarar verdiği hususunda fikir birliği içindedirler.

(238) *Tezkiretu'l-Erib*, İbn Cevzi, s. 119.
(239) İbn Kesir bunu İbn Hatim'den rivayet etmiştir.

Sigaranın pek çok kanser hastalığına, kalp krizine ve nefes darlığına sebep olduğu bilinmektedir. Bu itibarla âlimler sigaranın pis olduğu, mala(240) ve bedene(241) büyük zarar verdiği için haram olduğu hususunda icma etmişlerdir.

Hatta öyle ki kişi, sigara içmediği zaman bilincini kaybeder, bazen de bu durum kişiyi ölüme kadar götürebilir.(242) Bu büyük zararlarından ötürü sigara, kadın-erkek, büyük-küçük her Müslümana haramdır.

İmam Nevevi, *Ravdatu't-Talibîn* adlı kitabında insana zarar veren şeyler hakkında şöyle demiştir: "Yenmesi insana zarar veren cam, taş ve zehir gibi şeyleri yemek haramdır. Temiz olup da zararı olmayan her şey ise helaldir. Ancak temiz olduğu halde pis görülen meni, sümük vb. şeyler de -sahih olan görüşe göre- haramdır."

İmam Nevevi yine şöyle demiştir: "İçinde biraz zehir olan ilaçlar, hastalıktan kurtulma gibi bir yararı olursa ve kendisine ihtiyaç duyulursa, caiz olur."(243)

İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Haşhaş, Hicrî altıncı yüzyılın sonuyla yedinci yüzyılın başında Tatar devleti-

(240) Allah Teâlâ, **"İsraf etmeyin, çünkü Allah israf edenleri sevmez."** (Enam, 141) buyurmuştur.

(241) Allah Teâlâ, **"Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın."** (Bakara, 195) buyurmuştur. Peygamber ﷺ de *"Zarar vermek de zarara zararla karşılık vermek de yoktur."* buyurmuştur. İbn Mace, 2341. Elbani "sahih" demiştir.

(242) Allah Teâlâ, **"Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, size karşı çok merhametlidir."** (Nisa, 29) buyurmuştur.

(243) Nevevi (v.676h.), *Ravdatu't-Talibîn*, 2/548.

nin hakimiyeti sırasında ortaya çıkmıştır ki başlarında Cengiz Han vardır. İnsanlar Rasûlullah ﷺ'in uyarılarına rağmen bunlardan uzak durmayınca Allah onların başına musibet vermiştir. Bu en büyük münkerattandır. Hatta bazı yönleriyle içkiden bile daha şerlidir. Haşhaş, tıpkı şarap gibi alışkanlık ve haz vericidir. Bunu bırakmak, şarabı terk etmekten daha zordur."(244)

İbn Teymiye de şöyle demiştir: "Bu 'ot (esrar),' bize gelen haberlere göre, Müslümanlar arasında ilk olarak altıncı yüzyılın sonu, yedinci yüzyılın başlarında; Tatar Devletinin Müslüman toprakları işgal ettiği dönemde görülmüştür. Ortaya çıkışı Cengiz Han'ın kılıcının Müslümanlara musallat olduğu aynı zamana denk gelmiştir. Şöyle ki: İnsanlar Allah'ın ve Rasûlünün kendilerine yasaklamış olduğu günahları aşikar işlemeye başlayınca Allah onlara düşmanı musallat etmiştir. Bu melun ot da en büyük münkerlerden biri olmuştur. Zira bazı yönlerden sarhoş edici içkilerden kötü, bazı yönlerden de sarhoş edici içkiler ondan kötüdür. Bu ot, yiyeni sarhoş edip uzun süre sersem bırakmasına ek olarak kendisinde eşcinsellik ve deyyusluk duygularının çıkmasına da sebep olmakta, kişinin mizacını (ruh halini) bozmaktadır. Karaciğeri süngerimsi bir hale getirip çok yemek yemeye yol açmaktadır. Ayrıca deliliğe sebep olmaktadır. Bunu yediğinden dolayı deli olmuş birçok insan vardır. Bazıları 'Sarhoş etmez ancak narkoz gibi aklı tamamen kapatır.' diyor, fakat vakıa onların dediği gibi

(244) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 43/602.

değildir. Bilakis aynen içki gibi sarhoşluk, keyif ve tat vermektedir. Zaten kullanılmasına sebep olan da budur. Aynen içki gibi azı da, daha çok tüketilmesine sebep olmaktadır. Bunun bağımlısı olanın bunu bırakması, içki bağımlısı olanın içkiyi bırakmasından daha zor gelir."

İbn Teymiyye yine şöyle demiştir: "Üzüm yaprağından yapılan haşhaş haramdır, şarap içen kişi gibi bunu kullanan da sopayla dövülür. Hatta haşhaş, aklı ve mizacı ifsat etme bakımından şaraptan da pistir. Öyle ki üzüm yaprağından yapılan haşhaş, erkeklerde kadınlık ve deyyusluk huyu oluşturur. Buna benzer pek çok ifsat edici yönü vardır. Düşmanlığa sevk etme ve cinayet işletme gibi etkilerinden dolayı haşhaş, şaraptan daha pistir. Bu iki madde de insanı Allah'ın yolundan ve namazdan alıkoyar."(245)

83- HARAMLARA BULAŞMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah Teâlâ kıskanır. Allah'ın kıskanması, mümin kulunun O'nun haram kıldığı şeyi işlemesi sebebiyledir."*(246)

Allah ﷻ'nun kıskanması, müminin haramlara bulaşmasından dolayıdır. Bu da başka kullara değil sadece mümine hastır. Zira müminin Allah'ın haram kıldığı hususları yapması, başka insanların yapmasından daha ağırdır.

(245) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/187.
(246) Buhari, 5223; Müslim, 1501; *Müsned*, 8314.

Evzai'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bilal b. Sa'd'ın şöyle dediğini işittim: 'İşlenen günahın küçüklüğüne değil, kime karşı işlendiğine bak!'"(247)

Süfyan-ı Sevri şöyle demiştir: "İşlediğim bir hatadan dolayı beş ay boyunca oruç tutmaktan ve geceleri kıyam etmekten mahrum kaldım." Ona, "Ne yaptın ki?" diye sorulunca o şöyle dedi: "Bir gün, ağlayan bir adam görmüştüm de içimden 'Bu adam riya yapıyor' düşüncesi geçmişti. Yaptığım hata buydu."

Salih insanlardan biri şöyle demiştir: "Nice lokmalar vardır ki gece ibadetine engel olmuştur. Nice bakışlar vardır ki kişiyi Kur'an okumaktan mahrum bırakmıştır. Öyle ki kul, bir lokma yer veya bir iş yapar da bundan dolayı bir yıl boyunca gece ibadetinden mahrum bırakılır."(248)

84- HARAM OLAN MÜZİK VE EĞLENCEDEN SAKIN!

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ben ağlamaktan nehyetmedim. Nehyettiğim, sadece iki ahmakça ve facirce sestir. Onlardan biri eğlence, oyun ve çalgıların çalınması esnasındaki çıkarılan sestir* (mizmar)*. Diğeri de musibet anındaki ses, yüzleri tırmalamak, rannetu şeytan, yaka-paça yolmaktır. Yoksa bu* (normal) *ağlama rahmettir."*(249)

(247) Ebu Yakub Muhammed b. İshak en-Nisaburi (v.340h.), *Menahi ve Ukubati'l-Measi*, s. 27.
(248) Abdulhak el-İşbili (v.581h.), *Kitabu Teheccüd*, s. 201.
(249) Tirmizi, 1005.

Cabir b. Abdullah ﷺ bunu rivayet ettiği zaman Allah Rasûlü ﷺ'in yanında Abdurrahman b. Avf ﷺ vardı. Birlikte hurma ağaçlarına doğru giderken Allah Rasûlü ﷺ'in vefat etmekte olan oğlu İbrahim'in yanına uğradılar. Allah Rasûlü ﷺ'in gözlerinden yaşlar boşaldı. Abdurrahman b. Avf ﷺ, Rasûlullah ﷺ'in vefat etmekte olan oğlu İbrahim'in arkasından ağladığını görünce şaşırdı. Allah Rasûlü ﷺ, Abdurrahman b. Avf ﷺ'ın şaşkınlığı karşısında, *"Ben sizi ağlamaktan nehyetmedim..."* buyurdu. Yani söz ve fiillerle İslam şeriatına muhalif olmayan ağlama şekli yasaklanmamıştır.

*"İki ahmak ve facir ses"*ten kasıt, oyun ve eğlence anında ortaya çıkan sestir ki bu, haram olan teğannilere/müziğe işaret eder. Çalgıların şeytana izafe edilmesi ise çalgının (mizmarın) yerilmesine, değersizliğine ve eksikliğine delalet eder.

*"Musibet anındaki ses"*e gelince; bu, musibet anında ortaya çıkan feryattır. Bu da Allah ﷻ'nun hükmüne rıza göstermeme, hoşnut olmama şeklinde tabir edilir. Bunun da pek çok çeşidi vardır.

"Yüzü tırmalamak," tırnaklarla kazımak demektir.

"Yaka-paça yırtmak," uğradığı musibetten dolayı kişinin, elbiselerini parçalamasıdır.

"Rannetu şeytan," onun yaygarası, bağırması ve gürültü çıkarması demektir ki bunların hepsi "Allah'ın hükmüne rıza göstermeme" olarak nitelenir.

"Gördüğün bu ağlama çeşidi (normal) ağlama*),"* Allah'ın rahmetinin emarelerindendir.

Hafız İbnu'l-Cevzi şöyle demiştir: "'Ğına (şarkı/teğanni)' hakkında insanlar uzun uzadıya konuştular. Bazıları haram saydı, bazıları mekruh bile demeden mubah saydı, bazıları mubah görmesine rağmen kerih saydı. Nihaî olarak söylememiz gereken şudur: Bir şeyin mahiyetine baktıktan sonra ona haram veya mekruh demeliyiz ya da başka bir tabir kullanmalıyız.

'Ğına,' birçok şey için kullanılan isimdir. Mesela hacıların yollardaki teğannileri bu türdendir. Acemlerden bazı topluluklar hacca giderken yollarda şiir okurlar ve bu şiirlerinde Kabe'yi, zemzemi ve Makam-ı İbrahim'i tavsif ederler. Bazen de bu şiirlerini deflere vurarak söylerler (ilahî gibi). Bunları dinlemek mubahtır. Zira onların söyledikleri bu ilahîler ve neşitler itidal çizgisinin dışında değildir. Yine savaşa giden Müslümanların, savaşa teşvik etmek amacıyla şiirler (marşlar) okumaları da bu türdendir."(250)

Bir Müslüman, kendini faydalı ve mübah şeylerle meşgul edebilir. Bunlar sakındırılan levhden değildir.

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah ﷻ'nun hatırlanmadığı her şey oyalanma ve gaflettir. Ancak şu dört şey müstesna:*

1- İki mesafe arasında yürümek (düşmana galip gelmek için antrenman yapmak).

2- Atı eğitmek.

3- Kişinin, eşiyle şakalaşıp oynaşması.

(250) İbnu'l-Cevzi (v.597h.), *Telbisu İblis*, s. 278.

4- Yüzme öğretmek."[251]

İbnu'l-Cevzi şöyle anlatıyor: "Ahmed b. Hanbel'e, bir adamın geride bir çocuk ve şarkı söyleyen bir cariye bırakması meselesi soruldu. Öyle ki bu çocuğun, o cariyeyi satmak suretiyle elde edeceği paraya ihtiyacı vardı. Ahmed b. Hanbel, o cariyenin şarkı söyler halde satılmamasını söyledi. Ona, 'Bu cariyenin değerinin otuz bin dirhem olduğu, ancak sade bir şekilde satıldığında yirmi bin dinar edeceği' söylenince Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: 'Onu ancak sade haliyle sat.'" Kitabın musannifi Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzi şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel'in bu fetvayı vermesinin sebebi, bu cariyenin zühdle ilgili kasideleri söylemesi değil aşkı tahrik edici şiirleri söylemesiydi."[252]

85- SAÇIN BİR KISMINI KESİP BİR KISMINI KESMEMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﷺ der ki: Ben, Allah Rasûlü ﷺ'in "el-kaza"dan nehyettiğini işittim.

Ubeydullah b. Hafs dedi ki: Ben (Nafi'in oğluna), "'el-kaza' ne demektir?" diye sordum, Ubeydullah bize işaretle, "Küçük çocuğun saçlarını tıraş ederken, burada bir tutam saç, şurada ve şurada başka bir tutam saç bırakmaktır" dedi. Ubeydullah bu arada alnına ve başının iki tarafına işaret etti. Ubeydullah'a, "Bu hususta kız çocuğu ile erkek çocuğunun durumu aynı mıdır?" diye

(251) Nesai, *Sünenu'l-Kübra*, 8940.
(252) Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzi, *Telbisu İblis*, s. 205.

soruldu. O, "Bilmiyorum" dedi. O, bu şekilde (bana) "çocuk" dedi (erkek-kız ayrımı yapmadı).

Ubeydullah dedi ki: Daha sonra ben bunu Nafi'nin oğluna tekrar sordum. O da şu cevabı verdi: "Erkek çocuğun başının yan taraflarında ve arkasında saç bırakmada bir sakınca yoktur. Fakat 'el-kaza' denilen tıraş şekli, başın yalnız ön kısmında saç bırakıp, başka saç bırakmamaktır. Başının şu ve şu yanı da böyledir."(253)

86- TAMAH ETMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'den rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Dinara, dirheme, kadifeye ve işlemeli elbiselere kul olan kahrolsun* (ona yazıklar olsun)*! (Böyle birine) bir şey verilirse razı olur, verilmezse kızar."*(254)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ bir gün yanında bir bedevi varken şöyle buyurdu: *"Cennet ehlinden biri, Rabbinden, orada ekip biçmek için izin istedi. Allah ﷻ ona, 'İstediğin şeyleri elde etmedin mi?' buyurdu. Adam, 'Evet, ama ben ekip biçmek istiyorum' dedi. Bunun üzerine araziye tohum attı. Tohumlar hemen filizlendi, hasat edilecek hale geldi ve dağ gibi oldu. Allah ﷻ ona, 'İşte al ey Âdemoğlu! Hiçbir şey senin gözünü doyurmaz' dedi."*

Oradaki bedevî şöyle dedi: "Bu kişi olsa olsa Kureyş'ten veya Ensar'dan bir kişidir. Çünkü ziraatçi

(253) Buhari, 5920.
(254) Buhari, 6435. Sadece Buhari'nin rivayet ettiği hadislerdendir.

olan biz değiliz, onlar." Onun bu sözü üzerine Allah Rasûlü ﷺ tebessüm etti.(255)

İbn Battal şöyle demiştir: "Allah ﷻ'nun '*İşte al ey Âdemoğlu! Hiçbir şey senin gözünü doyurmaz*' sözü; kanaat etmenin faziletine, azla yetinmeye, oburluğu ve dünya malına rağbet etmeyi yermeye işaret eder."(256)

Osman b. Ebi'l-Atike şöyle demiştir: "Ebu Müslim el-Havlani bir katır satın almıştı. Karısı ona, 'Allah'a dua et de o katırı bize mübarek kılsın!' dedi. Ebu Müslim el-Havlani de 'Allah'ım, onu bize bereketli kıl!' diye dua etti. Sabah olunca katır öldü. Ebu Müslim tekrar katır aldı. Karısı ondan, yine aynı şekilde dua etmesini istedi. Sabah olunca katır öldü. Ebu Müslim üçüncü defa katır aldı. Karısı yine, 'Ey Ebu Müslim! Allah'a dua et de bu katırı bize bereketli kılsın!' dedi. Bunun üzerine Ebu Müslim, 'Sus ey ahmak kadın! Allah'ım, Sen bizi ondan istifade ettir!' dedi."(257)

87- TİCARETTE MALIN KUSUR VE AYIBINI GİZLEMEKTEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ ümmetini, mal alırken de satarken de malın kusur ve ayıplarını gizlemekten sakındırmıştır. Alıcı da satıcı da malın özelliklerini açıkça söylemelidir ki aldatma ortadan kalksın, insanlar arasında kin/nefret oluşmasın.

(255) Buhari, 2348.
(256) *İbn Battal Buhari Şerhi*, 6/489.
(257) İbn Asakir (v.571h.), *Tarihu Medineti Dimeşk*, 27/213.

Ukbe b. Amir ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Bir Müslümanın, kardeşine ayıplı bir malı satması helal değildir. Ancak o malın ayıbını kardeşine söylerse, bu müstesnadır."*(258)

Rivayet edilir ki hafız Muhammed b. Kasım Ebu Bekir b. el-Enbari bir gün köle pazarından geçerken mükemmel güzellikte bir cariyeye denk geldi. Kendisi bu olayı şöyle anlatıyor:

"O cariyeyi görünce kalbimde bir şeyler hissettim. Sonra müminlerin emîri olan Halife Muhammed b. Muktedir Billah el-Haşimi el-Abbasi'nin evine gittim. Bana, 'Bu saate kadar neredeydin?' dedi. Ben durumu ona anlattım. Bunun üzerine Halife, yaverlerinden birine emretti. Yaver de köle pazarına gidip o cariyeyi satın alarak evime götürmüş. Ben evime gittiğimde bir de baktım ki o cariye! Durumun nasıl olduğunu anladım ve o cariyeye, 'Benden uzak dur! (Hamile olup olmadığın belli olsun.) Ben zihnimi kurcalayan ilmî bir meseleyi araştırırken kalbim seninle meşgul oldu.' dedim. Sonra hizmetçiye, 'Bunu al ve cariye pazarındaki satıcıya götür. Onun, kalbimi ilimden alıkoymasını istemiyorum.' dedim. Hizmetçi onu götürecekken o cariye, 'Bırak da iki kelime konuşayım.' dedi:

'Sen zeki ve muteber birisin. Eğer beni evden çıkartıp da kusurumun ne olduğunu söylemezsen insanların benim hakkımda su-i zan beslemesine karşı selamette

(258) İbn Mace, 2246.

olamam. Bunu beni evden çıkartmadan belirt' dedi. Ben de ona, 'Benim nezdimde senin bir kusurun yok. Ancak beni ilmimden alıkoyuyorsun.' dedim. O, 'Mesele buysa benim için kolaydır.' dedi.

Bu durum Halife'nin kulağına gidince Halife şöyle dedi: 'Hiç kimsenin kalbindeki ilmin varlığı, bu adamın kalbinde bulunduğu kadar tatlı olamaz.'

Ölümün emareleri kendisinde görülünce Enbari, iştihasının çektiği her şeyi yedi ve 'İşte bu, ölümün belirtileridir.' dedi."(259)

88- MAHREM ŞEYLERİN PEŞİNE DÜŞMEKTEN SAKIN!

Ebu Berze el-Eslemi Nadele b. Ubeyd ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ey diliyle iman edip de kalbine iman girmeyen kimseler topluluğu! Müslümanların gıybetini yapmayın, onların mahremlerini araştırmayın! Zira kim onların gizli hallerinin peşine düşerse Allah da o kişinin gizli hallerinin peşine düşer. Allah bir kimsenin gizli hallerinin peşine düşerse onu evinde bile olsa rezil eder* (yani en gizli köşede günah işlemiş olsa da ortaya çıkarıp insanların nezdinde onu rezil eder). "(260)

Mufaddal b. Gassan, babasından naklederek, Bekr b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir adamın, kendi ayıplarını unutup da başka insanların ayıp-

(259) Bağdadî, *Tarihu Medinetu's-Selam*, 4/303.
(260) Ebu Davud, 4880; *Müsned*, 19776.

larıyla meşgul olduğunu görürseniz, onun planlı tuzağa düşmüş olduğunu bilin."[261]

89- HEVANIN PEŞİNE TAKILMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette Kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir."** (Ankebut, 69)

İbn Kayyım şöyle demiştir: "Allah ﷻ, hidayeti cihatla ilişkilendirmiştir. Hidayet açısından insanların en mükemmeli, cihadı en büyük olandır. Farziyette en öncelikli cihat; nefisle, hevâyla, şeytanla ve dünyayla yapılan cihattır. Kim Allah yolunda bu dört şeyle mücahede ederse Allah ﷻ da o kişiyi Kendi rızasına ulaştırır, bu rıza da onu cennete götürür. Kim cihadı terk ederse, bu terk etme oranınca hidayeti kaçırmış olur."

Cüneyd-i Bağdadî[262] şöyle demiştir: "Ayette geçen **'Bizim uğrumuzda cihat edenler'** lafzıyla kastedilenler, hevâlarıyla mücahede/mücadele edenlerdir. Ayette geçen 'fi-na' ibaresinden kastedilen, tövbe etmektir. **'Yollarımıza eriştireceğiz.'** lafzından maksat ise ihlasa ulaştırmaktır. Zahirî olarak, düşmana karşı mücadele etmek, bu saydığımız dört düşmanla bâtınî olarak mücadele etmekle mümkündür. Bu dört bâtınî düşmanı

(261) İbnu'l-Cevzi, *Sıfatu's-Safve*, 3/249.

(262) Cüneyd b. Muhammed Ebu'l-Hazzez'dir. Irak'ta doğup büyümüştür. Fakih ve âlim bir zattır. Serî es-Sakati'nin yeğenidir. Haris el-Muhasibi ile arkadaşlık yapmıştır. H. 297 yılında vefat etmiştir.

yenen, zahirî düşmanı yenmiş olur. Bu dört bâtınî düşmana mağlup olan ise zahirî düşmana da mağlup olmuş olur."(263)

Rebi, İmam Şafiî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Şirk hariç bir kulun tüm günahlarla Allah'ın huzuruna çıkması, azıcık hevâsına uymuş bir şekilde çıkmasından daha hayırlıdır."

İmam Şafiî yine şöyle demiştir: "Eğer insanlar hevâya göre konuşmanın ne kadar ciddi bir suç olduğunu bilselerdi aslandan kaçar gibi ondan kaçarlardı."(264)

Ahmed b. Şihab el-İsferayini şöyle anlatıyor: Ben Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işitmiştim: "Hevâ sahibi insanlardan -az olsun çok olsun- bir şeyler yazmayın! Yapmanız gereken, sünnete ve selef-i salihînin yoluna tabi olan insanların eserlerini yazmaktır."(265)

90- AYRILIĞA DÜŞMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Kendilerine kesin delillerin gelmesinden sonra bölünüp ihtilafa düşenler gibi olmayın. Onlar için büyük bir azap vardır."** (Al-i İmran, 105)

Abdullah b. Mesud ؓ şöyle demiştir: "İhtilaf (etmek) şerdir."(266)

(263) İbn Kayyım, *el-Fevaid*, s. 59.
(264) Abdurrahman b. Ebi Hatim er-Razi, *Adabu'ş-Şafiî ve Menakibuhu*, 187; İbn Asakir, *Tarih*, 14/403.
(265) Zehebi, *Siyeri Alami'n-Nübela*, 11/231.
(266) Ebu Davud, 1960.

Ancak fıkhî meselelerde ihtilafta genişlik ve rahmet vardır; çünkü bu ihtilaf naslardan hüküm istinbat (çıkarma) kapsamında değerlendirilir

Yunus es-Sadefi ise şöyle demiştir: "İmam Şafiî'den daha akıllı bir insan görmedim. Bir gün bir mesele hakkında ihtilafa düştük ve birbirimizden ayrıldık. Daha sonra karşılaştığımızda elimi tutarak, 'Ey Ebu Musa! Bir mesele hakkında ittifak edememiş olsak bile kardeş olarak kalamaz mıyız?' dedi."(267)

91- DİLİNDEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, dil ile işlenmesi haram olan gıybet, laf taşıma, küfretme, iftira atma ve benzeri hususlardan sakındırarak; telaffuz edilmesi gereken zikir, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak gibi sözleri söylemeye teşvik etmiştir. Zira Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

"İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında gözetleyen (rakib) **yazmaya hazır bir melek bulunmasın."**
(Kaf, 18)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Ayette geçen «مَا يَلْفِظُ» tabirinden maksat, her insanın konuştuğu şeylerdir. «مِنْ قَوْلٍ» lafzı her konuştuğu kelime demektir. «اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ» ibaresinde kastedilen ise, kişinin konuştuğu her kelime ve harekenin bile melekler tarafından kaydedilmesidir. Aynen Allah ﷻ'nun şu buyruğunda olduğu gibi: **'Şunu iyi bilin ki üzerinizde bekçiler var,**

(267) Zehebi (v.748h.), *Siyeru Alami'n-Nübela*, 10/16.

değerli yazıcılar var. Onlar, yapmakta olduklarınızı bilirler.' (İnfitar, 10-12)"

İmam Ahmed, Bilal b. Haris el-Müzeni tarikiyle, Rasûlullah ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir adam, Allah'ın rızası olan bir söz söyler de o sözle Allah'ın hoşnut olabileceğini tahmin etmez. Hâlbuki Allah, o güzel söz sebebiyle kıyamete kadar o kişiden hoşnut olur. Yine bir adam, Allah'ın gazabını gerektiren bir söz söyler de o sözün kendisini Allah'ın gazabına uğratabileceğini düşünmez. Hâlbuki Allah o kimseye o çirkin sözü sebebiyle kıyamete kadar gazap eder."*

Hadisin ravilerinden Alkame der ki: "Bilal b. Haris el-Müzeni'nin rivayet ettiği bu hadis beni nice sözü söylemekten menetmiştir."(268)

Ahnef b. Kays şöyle demiştir: "Sağ taraftaki melek hayrı yazar ki bu melek, sol taraftaki meleğin amiridir. Eğer kul bir hata yaparsa sağ taraftaki melek, 'Terk et onu' der. Eğer kul, Allah'a istiğfar ederse bu melek, sol taraftaki meleği günah yazmaktan nehyeder. Eğer kul istiğfar etmezse, o zaman sol taraftaki melek o kulun işlediği günahı yazar."(269)

Hasan el-Basri, **"İki melek** (insanın) **sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar."** (Kaf, 17) âyetini okuduktan sonra şöyle dedi: "Ey Âdemoğlu! Senin için bir sayfa açıldı. Biri sağında, diğeri de solun-

(268) Tirmizi, 2319; *Muvatta*, Kelam 5; İbn Mâce, 3969.
(269) İbn Ebi Hatim.

da olan iki değerli melek senin yaptıklarını yazmak için görevli kılındı. Sağdaki melek, yapmış olduğun iyilikleri kaydeder. Soldaki melek ise işlediğin günahları… Şimdi sen istediğini yapabilirsin; ister az ister çok amel işle! Öldüğün zaman sayfan dürülecek ve boynuna asılarak seninle beraber kabre gelecek, kıyamet günü mezardan diriltileceğin zamana kadar da seninle olacaktır."

Hasan el-Basri bu sözü söyledikten sonra şu ayeti okudu: **"Her insanın amelini** (veya kaderini) **boynuna bağladık. İnsan için kıyamet gününde, açılmış olarak önüne konacak bir kitap çıkarırız. 'Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter.'** (deriz)**."** (İsra, 13-14)

Sonra da şöyle dedi: "Allah, senin nefsini sana hesap sorucu olarak belirlemekle sana adaletli davranmıştır."

Ali b. Ebi Talha, İbn Abbas'ın, **"İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında gözetleyen** (rakib) **yazmaya hazır bir melek bulunmasın."** (Kaf, 18) ayetiyle ilgili olarak şöyle dediğini nakleder: "İnsanın konuştuğu her hayır ve şer yazılır. Hatta kişinin, 'Yedim, içtim, gittim, geldim ve gördüm.' demesi bile yazılır. Perşembe günü olduğu zaman o kişinin sözleri ve amelleri Allah'a arz edilir. Allah ﷻ, o kulun hayır ve şer adına işlediği amellerden hangisini isterse onu kaydeder, geriye kalanını siler. Şu ayet, bahsettiğimiz hususu ifade eder: **'Allah dilediğini siler,** (dilediğini de) **sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır.'** (Ra'd, 39)

Rivayet edilir ki Ahmed b. Hanbel, hastayken inliyordu. Bu, Tavus'un kulağına gidince Tavus şöyle dedi: 'Melek her şeyi yazar, hatta hastayken inlemeyi bile.' Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel ölünceye kadar inlemedi."(270)

Allah Teala şöyle buyurur: **"Hümeze ve lümezenin vay haline!"** (Hümeze 1)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Hemmaz, sözle; lemmaz ise fiille/eylemle… insanları beğenmeyen onları küçük gören demektir. İbn Abbas da şöyle demiştir: 'Hümeze-lümeze; namusa dil uzatan, sürekli ayıplayandır.'"

Sehl b. Sad es-Saidi ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her kim bana iki dudağının arasındaki ile iki bacağının arasındakine sahip olacağına garanti verirse ben de onun cennete gireceğine garanti veririm* (kefil olurum)*."*(271)

Yani Allah Rasûlü ﷺ insanları zinadan sakındırmış, onlara kötü şeyleri terk etmeyi emretmiştir.

Allah Rasûlü ﷺ'in *"onun cennete gireceğine garanti veririm* (kefil olurum)*."* sözü, insanların dille harama düşmesinin kolay olmasından, şehvetli (cinsel dürtülerin kuvvetli) olmasından dolayıdır.

Amir b. Vasile Ebu't-Tufeyl'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ali şöyle dedi: "İnsanlara kavrayabilecekleri şeyleri anlatın. Allah'ın ve Rasûlünün yalanlanmasını ister misiniz?"(272)

(270) *İbn Kesir Tefsiri.*
(271) Buhari, 6474; Tirmizi, 2408.
(272) Buhari 127.

92- DEDİKODUDAN, MALI ZAYİ ETMEKTEN VE ÇOK SORU SORMAKTAN SAKIN!

Muğire b. Şube ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işittiğini söylemiştir: *"Allah sizin için şu üç şeyden hoşlanmadı: Dedikodu, malın zayi edilmesi ve çok soru sorulması."*(273)

Ensar'dan Kays'ın kızı Havle ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işittiğini söylemiştir: *"Öyle insanlar vardır ki Allah'ın* (Müslümanlara verdiği) *malını haksız bir şekilde kullanıp harcıyorlar. Kıyamet gününde cehennem ateşi onların olur."*(274)

Sa'd b. Ebi Vakkas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Müslümanların Müslümanlar üzerindeki en büyük cürmü/suçu, onlara haram kılınmamış bir meseleyi sorup da bu soru yüzünden o şeyin Müslümanlara haram kılınmasıdır."*(275)

Allah Rasûlü ﷺ vahiy indiği vakit çok soru sorulmasını yasakladı. Bu nehiy, abes sorular ve ihtiyaç duyulmayan meselelerle ilgili külfet oluşturan sorulardı; tıpkı İsrailoğulları'nın inek hakkındaki soruları gibi. Ancak ihtiyaca binaen soru sorulması, istenen bir husustur. Ayrıca bu nehiy, Allah Rasûlü ﷺ'in zamanına has idi. Allah Rasûlü ﷺ'in vefatından sonra insanların, dinleriyle ilgili olarak âlimlere soru sormasında sakınca yoktur. Zira teşri (dinî yasa koyma), Allah Rasûlü ﷺ'in yaşadığı

(273) Buhari, 1477.
(274) Buhari, 3118.
(275) Müslim, 2358.

zaman diliminin ardından bitmiştir. Sonraki zamanda bir şeyi haram, helal ve vacib kılma ya da bir şeyi sakıt etme söz konusu değildir (Önceki naslara bakılarak hüküm verilir).

93- ÇİRKİN (ARGO/MÜSTEHCEN) KONUŞMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Amr'dan rivayet edildiğine göre o şöyle dedi: "Nebi ﷺ, kesinlikle edebe aykırı söz söylemezdi. Ayrıca bu sözleri kullanmaya da çalışmazdı. Daima şöyle derdi: *'En hayırlılarınız, ahlakı en güzel olanlarınızdır.'*"

Allah Teala da Peygamberimiz ﷺ hakkında şöyle demiştir: **"Muhakkak ki sen pek yüce bir ahlak üzeresin."** (Kalem, 4)

94- "NEFSİM HABİS OLDU" DEMEKTEN SAKIN!

Aişe ﵂, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden hiç kimse 'Nefsim habis oldu' demesin. Bunun yerine 'Canım sıkkın' desin."*(276)

Allah Rasûlü ﷺ, bir Müslümanı, başına bir sıkıntı ve darlık geldiği zaman kendi nefsini "habis" olarak nitelemekten sakındırmıştır. Ancak bu durumdaki Müslüman, "Nefsim katılaştı, yani nefsime bıkkınlık geldi, yoruldum" desin. Zira "habis" kelimesi "kerih" anlamındadır ve bu kelimeyle şeytanlar, kâfirler ve facirler vasfedilir. Çirkin bir ismin güzel bir isme çevrilmesi ise Allah Rasûlü ﷺ'in daimî sünnetlerindendi.

(276) Buhari, 6179.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! 'Râ'inâ** (bizi gözet/otlat)**' demeyin, 'unzurnâ** (bize bak)**' deyin ve dinleyin."** (Bakara, 104)

Yani, "Ey Müslümanlar, 'Bize bakın' deyin." buyrulmuş olup yahudilerin söylemiş olduğu "bizi otlatın" sözü nehyedilmiştir. Zira bu kelime, "habis" kelimesi gibi çirkin bir anlam taşır.

95- YAPMADIĞIN ŞEYLERİ SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Göklerdekilerin ve yerdekilerin hepsi Allah'ı tesbih eder. O, üstündür, hikmet sahibidir. Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"** (Saf, 1-2)

Beğavi bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: Müfessirler der ki: Müminler "Hangi amellerin Allah'a en çok sevimli geldiğini bilseydik onları yapardık" deyince Allah ﷻ, **'Allah, Kendi yolunda saf saf savaşanları sever.'** (Saf, 4) ayetini indirdi. Bu insanlar Uhud savaşında geriye dönünce bu defa Allah ﷻ şu ayeti indirdi: **"Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"** (Saf, 2)

Muhammed b. Ka'b şöyle demiştir: Allah ﷻ, Rasûlü ﷺ'e, Bedir savaşında şehit olanların mükâfatını haber verince sahabe şöyle dedi: "Eğer biz daha sonra savaşma imkânı bulursak, gücümüz yettiğince koşarız." Ancak Uhud savaşı olduğunda (bazıları) kaçtı. Allah ﷻ **"Yapmayacağınız şeyleri niye söylüyorsunuz?"** ayetiyle işte bunları kınamıştır.

Katade ve Dahhak ise şöyle demişlerdir: Bu ayet, savaşmadığı halde "savaştım" diyen, yaralanmadığı hal-

de "yaralandım" diyen, dövülmediği halde "dövüldüm" diyen bir adam hakkında inmiştir.

İbn Zeyd ise şöyle demiştir: Bu ayet, müminlere destek verdiklerini söyleyerek yalan söyleyen münafıklar hakkında inmiştir.

"Yapmadığınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük bir nefretle karşılanır." (Saf, 3) ayetinde geçen "makt" kelimesi merfu (ötre) halinde olması durumunda anlam şöyle olur: "Allah ﷻ katında bu husus, iğrençlik ve buğz konusunda büyük bir meseledir. Yani Allah ﷻ, yapmadığınız şeyleri söylemenize şiddetle buğzeder."[277]

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Sizler kitabı okuduğunuz halde insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?"** (Bakara, 44)

Kurtubi şöyle demiştir: Ey Yüce Allah'ın muvaffak etme lütfuna mazhar olası kişi! Bil ki ayetteki yerilme iyilik fiilinin terki sebebiyledir; yoksa kişinin başkasına iyiliği emretmesi nedeniyle değildir. Bu nedenle Allah ﷻ kitabında, iyilik fiillerini emredip de kendileri bu iyiliği yapmayan kavmi yermiştir ki bu yergi kıyamet gününe kadar da Kur'an'da okunacaktır.[278]

96- İNSANLARI ÇOKÇA ÖVENLERDEN SAKIN!

Hemmam b. Haris'ten şöyle nakledilmiştir: Bir adam, Osman'ı övdü. Bunun üzerine Mikdad dizlerini

(277) Beğavi, 8/108.
(278) *Tefsir-i Kurtubi*, Bakara 44'ün tefsiri.

doğrultup ayağa kalkarak -ki o iri cüsseliydi- öven kişinin yüzüne toprak saçtı. Bunun üzerine Osman ona, 'Ne yapıyorsun?' deyince Mikdad, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu söyledi:

"Meddahları (insanları yüzüne karşı övenleri) *gördüğünüz zaman yüzlerine toprak saçın!"*(279)

Bazı insanların nefisleri, özellikle de yöneticiler ve hâkimler, övülmeye ve kendini beğenmeye meyillidir. Bu nedenle de övgüler onları tahrik eder, ayıplarını örter ve onları kibre ve gurura sevk eder; böylece onlar kendilerinin bu övgüleri ve daha fazlasını hak ettiklerini düşünürler. Bu da insanların ve beldelerin menfaatine/faydasına olumsuz etki eder. İşte nehyedilen ve yerilen övgü bu övgüdür. Çünkü bu övgünün, övülen kişide hakikati yoktur. Ancak fayda veren övgüde -Allah'ın izniyle- bir sorun yoktur.

Ebi Bekre Nefi b. Haris şöyle anlatıyor: Bir kişi Allah Rasûlü ﷺ'in yanında bir adamı övmüştü. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ o kişiye şöyle dedi:

"Yazık sana! (Defalarca şöyle buyurdu:) *Sen arkadaşının boynunu kopardın! Eğer içinizden biri kardeşini mutlaka övecekse, 'Şöyle olduğunu zannediyorum' desin. Onu hesaba çekecek olan ancak Allah'tır ve Allah'a rağmen, Allah'a karşı kimseyi de temize çıkarmaya kalkmasın."*(280)

(279) Müslim, 3002.
(280) Buhari, 6061; Müslim, 3002.

Eğer kişi, iyi bir şeye şahit olan görgü şahidi gibi, ille de başkasını övecekse şöyle desin: "Falan kişiyi şöyle zannediyorum. Allah'a karşı kimseyi temize çıkaramam." Kişiyi överken bildiği güzel özellikleri söylemekle yetinsin ve kesin bir şekilde konuşmasın. Zira sırları bilen ve kişinin gizli hallerine vakıf olan sadece Allah'tır, kişinin yapmış olduğu hayır ve şerrin karşılığını verecek olan da O'dur.

97- KOMŞUYA EZİYET VERMEKTEN SAKIN!

Ebu Şureyh el-Adevi Huveylid b. Amr ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, *'İnanmamıştır, inanmamıştır, inanmamıştır.'* buyurunca 'Kim inanmamıştır ya Rasûlallah?' diye soruldu. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Yapacağı fenalıktan komşusu emin olmayan kişi mümin değildir* (inanmamıştır).*'"*(281)

Yani bir komşu, kişinin şerrinden, düşmanlığından ve zulmünden emin değilse, o kişi mümin değildir.

Abdullah b. Mesud ﷺ şöyle anlatıyor: "Ben Allah Rasûlü ﷺ'e, 'Ya Rasûlallah! Günahların en büyüğü hangisidir?' diye sordum, o ﷺ, *'Seni yaratan Allah'a ortak/şirk koşmandır'* buyurdu. 'Sonra hangisidir?' diye sordum, *'Seninle beraber yiyip tüketeceğinden korktuğun için çocuğunu herhangi bir şekilde öldürmendir'* buyurdu. 'Sonra hangisi?' diye sorduğumda ise *'Komşunun helaliyle* (hanımı, kızı veya kızkardeşi ile) *zina etmendir'* buyurdu."(282)

(281) Buhari, 6016.
(282) Buhari, 4761, 6861; Tirmizi, 3182; *Müsned*, 4091.

98- İNSANLARA EZİYET VERMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: *"Lanet sebebi olan iki şeyden sakının!"* Dediler ki: "Lanet sebebi iki şey nedir ey Allah'ın Rasûlü?" Buyurdu ki: *"İnsanların gelip geçtiği yolda ya da gölgelendikleri yerde ihtiyacını*(283) *gidermektir."*(284)

Ayrıca insanlara eziyet veren şeylerden ve yol ortasında yahut insanların güneşin sıcağından kaçarak gölgelenip oturduğu ağaç altında ihtiyaç gidermekten sakındırmıştır.

99- MAHCUP ETMEKTEN SAKIN!

Nebi ﷺ bizleri, İslam'ın adap ve ahlak hasletleri ile süslenmeye, Müslümanlar arasındaki ülfet ve sevgi zarar görmesin diye de insanları mahcup etmekten kaçınmaya irşad etmiştir. Bunun yanı sıra misafire ikramda bulunmaya teşvik etmiş ve bu ameli imandan saymıştır.

Abdullah b. Mesud ﷺ'dan rivayet edildiğine göre o dedi ki: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: *"Misafirlik müddeti üç gündür. Bundan fazlası sadakadır. Her iyilik sadakadır."*(285)

Ebu Şureyh Huveylid b. Amr'dan rivayet edildiğine göre o dedi ki: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: *"Allah'a*

(283) Yani büyük yahut küçük abdestini orada bozup insanlara necaset bulaşmasına sebep olandır.

(284) Müslim, 269.

(285) Bezzaz rivayet etmiştir, 57/51. Elbani "sahih" demiştir. *Sahih-i Cami*, 3902.

ve ahiret gününe iman eden, komşusuna ikramda bulunsun. Allah'a ve ahiret gününe iman eden, misafirine hediyesini ikram etsin." Dediler ki: "Hediyesi nedir ey Allah'ın Rasulü?" Buyurdu ki: *"Bir gün bir gecedir. Misafirlik de üç gündür. Bundan fazlası ona sadakadır. Yine Allah'ı ve ahiret gününe iman eden ya hayır söylesin yahut sussun."*(286)

Fudayl b. İyad şöyle demiştir: "İnsanların arasındaki ilişkinin kopmasının sebebi zor durumda bırakmadır. Biri kardeşini davet eder, bundan dolayı kendini zora sokar; neticesinde bir daha gelmekten alıkoyar. Seleften bazıları hazır olan ne varsa onun ikram edilmesi gerektiğini söylerlerdi. Çünkü bu, bir daha gelmeyi sağlar ve ev sahibinin hoşnutsuzluğuna mani olur."(287)

İmam Nevevi şöyle demiştir: "Misafirin, misafir olduğu kimsenin yanında üçüncü günden fazla kalması caiz değildir. Ki ev sahibini günaha düşürmesin. Çünkü ev sahibi, uzun süre kaldığından dolayı gıybetini yapabilir ya da onu rahatsız edecek imalarda bulunabilir yahut hakkında caiz olmayan zanlarda bulunabilir."(288)

Öyleyse misafirin, ev sahibi nezdinde sevilir kalması gerekir. Misafir edenin yanındaki oturuşunu hafif tutmalı, fazla kalmamalıdır. Nitekim hikmet ehli biri şöyle demiştir: "Külfeti az olanın ülfeti daim olur."

(286) Muttefekun aleyh. Buhari, 6019; Müslim, 48.
(287) *Kutu'l-Kulub*, 2/309, Ebu Talib el-Mekki, ö.386h.
(288) *Sahih-i Müslim Şerh-i Nevevi*, 12/31.

100- CASUSLUK YAPMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."** (Hucurat, 12)

Allah ﷻ Müslümanlara, su-i zan ve gıybet yapmayı haram kıldığı gibi casusluk yapmayı da haram kılmıştır. Zira casusluk, kişinin acziyetinden, nefsinin adiliğinden kaynaklanır; onun imanının zayıflığına ve eksikliğine delildir. Nitekim selim akıl ve temiz nefis casusluğu reddeder. Zira casuslukta hak ihlali, amelde ve sözde zelle/dil sürçmesi ve aşağılık bir durum söz konusudur.

Kapalı evin içinde olanı gözetlemek casusluk sayılır. Bu nedenle eve girilmeden önce izin alınması gerekli kılınmıştır. Sehl b. Sa'd es-Sâidi şöyle dedi: Bir adam, Allah'ın Elçisi'nin evinin kapısındaki bir delikten bakıyordu, o sırada Allah'ın Elçisi ﷺ'in elinde, başını ovuşturduğu bir midri'si (demir tarak veya çubuk) vardı. Rasûlullah ﷺ onu görünce (ona), *"Bana (kapıdan) baktığından emin olsaydım, bu (keskin demir çubuk) ile gözünü dürterdim."* dedi. Rasûlullah ﷺ daha sonra şu açıklamayı yaptı: *"Gözün harama kayması mümkün olduğundan içeri girmek için izin istemek emredilmiştir."*(289)

(289) Buhari, 6901; Müslim, 2156.

İmam Evzai şöyle demiştir: "Tecessüs, (gizli) bir şeyi araştırmak demektir. Tehassüs ise bir topluluğun, hoşlanmayacağı bir şekilde sözlerine kulak vermek ve kapılarını dinlemek demektir."(290)

Kurtubi Tefsiri'nde bu ayet hakkında şöyle denilmiştir: "Amr b. Dinar şöyle anlatıyor: 'Medine ehlinden bir adamın kız kardeşi hastalanmıştı. Bu adam kız kardeşini ziyaret etmiş, ancak kız kardeşi o anda vefat etmişti. Bunun üzerine o adam kız kardeşini defnetti. Kabrine inerken üzerindeki altın kesesini mezara düşürdü. Sonra kabirde düşürdüğünü anlayınca bazı kişilerin de yardımıyla mezarı kazmaya başladılar ve altın kesesini buldular. Sonra o adam, 'Kız kardeşimin halinin nasıl olduğuna bir bakayım' dedi ve kız kardeşinin mezarını açınca ateşler içinde yandığını gördü.

Bunun üzerine annesinin yanına gelerek, 'Bana kız kardeşimin hangi amelleri işlediğini anlat!' dedi. Annesi, 'Kız kardeşin öldü. Hangi amelini soruyorsun?' dedi. Adam ısrar edince annesi, 'Kız kardeşin namazlarını vaktinde kılmaz, geciktirirdi. Bir de komşuları uyuduğu zaman komşularının kapısına giderek evin içinde ne konuşulduğuna kulak kabartırdı. Böylece casusluk yapar ve onların sırlarını açığa çıkartırdı.' dedi. Bunun üzerine o adam, 'İşte bu yüzden kız kardeşim helak oldu.' dedi."(291)

Aile sırlarını öğrenmek için çocukları konuşturarak onları dinlemek de haram olan tecessüse dâhildir. Ni-

(290) *İbn Kesir Tefsiri*'nde, İbn Ebi Hatim'in rivayeti olarak mevcuttur.
(291) *Tefsir-i Kurtubi.*

tekim Şeyh San'ani şöyle demiştir: "Bir ailenin veya bir komşunun ne söylediklerini veya neler yaptıklarını bilmek için çocuklardan haber almak da casusluktur."(292)

101- MÜSLÜMANLARA SU-İ ZAN BESLEMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Zandan sakınınız. Çünkü zan, sözün en yalanıdır. İnsanların gizli hallerini araştırmayın, başkalarının gizli konuşmalarını dinlemeye kalkışmayın. Birbirinize buğzetmeyin, kardeşler olun. Bir kimse, kardeşinin talip olduğuna, o, onu nikâhlayıncaya ya da terk edinceye kadar talip olmasın."*(293)

İslam şeriatı, müminleri; ayrılığa, nefrete, kine, düşmanlığa, hasede ve çekememezliğe götüren her şeyden sakındırmış; Müslümanlar arasında kardeşliğe ve ülfete davet etmiştir.

Zan, delil olmaksızın kalpte olan ithamdır, nefsin konuşmasıdır. Zira zannı insanın nefsine şeytan ilka eder (vesvese verir). İşte bu, Müslümanlara karşı su-i zan beslemek demektir.

102- YALAN SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Yalancılık, tüm dinlerde ve milletlerde yerilmiş bir sıfattır. Müslüman, sözlerinde tamamıyla doğru ve dürüst olmaya daha müstahaktır. Hatta şaka bile olsa doğ-

(292) İmam Muhammed b. İsmail el-Emiru'l-Yemeni es-San'ani (ö. 1182), *Subulu's-Selam Şerhu Buluğu'l-Meram min Cemi Edilleti'l-Ahkâm*, 4/679.

(293) Buhari, 5143, 5144.

ruyu söylemelidir. Allah Rasûlü ﷺ insanları, çocuklarla oynarken bile yalan söylemekten ve onlara doğru olmayan vaatlerde bulunmaktan sakındırmıştır. Çoğu kez anne-babalar çocuklarıyla oynarken onları susturmak ve gönüllerini hoşnut etmek için onlara bazı vaatler verir, sonra da va'dettiklerini yerine getirmezler. Yerine getirenler çok azdır. Bu tür yalan, küçük olsun büyük olsun, basit bir işte bile olsa yasaklanmıştır. Zira bunun çocukları yetiştirmede olumsuz tesirleri vardır ve böyle davranmak onların küçük yaşlardan itibaren yalana alışmalarına sebep olur.

Abdullah b. Amir b. Rebia ﷺ şöyle anlatıyor: "Bir gün Allah Rasûlü ﷺ bizim evde otururken annem beni çağırıp 'Gel sana şunu vereyim' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Ona ne vermek istiyorsun?'* diye sordu. Annem, 'Ona bir hurma vereceğim' deyince Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Eğer sen ona bir şey vermeyecek olsaydın bu, senin hakkında bir yalan olarak yazılacaktı.'*"(294)

Ummu Gulsum bt. Ukbe'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *"İnsanların arasını düzeltmek için çaba harcayan ve hayır söyleyen, yalancı değildir."* Ummu Gulsum şöyle devam etti: "Allah Rasûlü ﷺ'in, üç husus dışında yalan söylenmesine ruhsat verdiğini duymadım: İnsanların arasını düzeltmek; erkeğin, karısına; kadının da kocasına söylemesi."(295)

(294) Ebu Davud, 4991.
(295) *Edebu'l-Müfred*, 385; Müslim, 2605.

Abdullah b. Mesud ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Doğruluk, iyiliğe; iyilik de cennete götürür. Kişi doğrulukta daim olursa sonunda Allah katında 'sıddîk' olarak yazılır. Yalan, fücura* (günaha)*; fücûr da ateşe götürür. Kişi yalan söylemeye devam ettiği takdirde sonunda Allah katında 'kezzab/yalancı' olarak yazılır."*(296)

İbnu'l-Cevzi şöyle anlatıyor: "İbn Tulun(297) bir gün sandık taşıyan bir hamal gördü. O yükün altında adeta titrediğini görünce, 'Eğer bu titreyiş yükün ağırlığından olsaydı boynunu çökertirdi. Ancak boynunun dik olduğunu görüyorum. Bu titreyiş olsa olsa korkudandır.' dedi. Sandığın indirilmesini emretti. Sandık indirilince bir cariyenin öldürüldüğünü, cesedinin paramparça edildiğini gördü. İbn Tulun, 'Bana, ne olduğunu doğru bir şekilde anlat!' dedi. Hamal da şöyle dedi: 'Falan kişinin evinde dört kişi bu cesedi taşımam için şu dinarları verdiler.' İbn Tulun bunun üzerine o hamala iki yüz sopa vurdu; dört kişinin de kısas olarak öldürülmesini emretti."(298)

103- İFTİRADAN VE GIYBETTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyet-**

(296) Buhari, 6094; Müslim, 2609; Ebû Davud, 4989; Tirmizî, 1972.

(297) Ahmed b. Tulun Ebu'l-Abbas. Mısır ve Şam topraklarının yöneticisiydi. Çok cömert ve düzgün bir yaşamı vardı. Kendi yaptıklarını sertçe eleştirip nefsini kınayabiliyordu. Hicrî 270 yılında vefat etti.

(298) İbnu'l-Cevzi, *Ezkiya*, s. 122-123.

lerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir." (Hucurat, 12)

İbn Abbas ﷺ şöyle demiştir: "Allah ﷻ gıybet yapmayı ölü eti yemeye benzetmiştir. Zira ölü etini yemek, pis ve haram bir şeydir. Gıybet de dinde haram, nefislerde pis bir husustur."

Katade şöyle demiştir: "İçinizden biri nasıl ki ölmüş kardeşinin etini yemekten imtina ediyorsa, aynı şekilde diriyken de onun etini yemekten imtina etmelidir. Ölü eti yemenin gıybet yerine kullanılması bu sözün Arapların geleneğinde kullanılmasından ötürüdür."(299)

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Beş şey vardır ki bunların kefareti yoktur:*

1- Allah'a şirk koşmak.

2- Haksız yere adam öldürmek.

3- İftira atmak.

4- Savaştan kaçmak.

5- Yalan yere yemin ederek başka birinin malını almak."(300)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle rivayet ediyor: "Peygamber ﷺ sahabeye, *'Gıybet nedir bilir misiniz?'* diye sorunca

(299) *Tefsir-i Kurtubi.*

(300) *Müsned*, 8520; Taberani, *Müsned-i Şamiyyin*, 1161.

sahabîler, 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir' dediler. Peygamber ﷺ, *'Sizden birinin, kardeşini hoşlanmadığı şeyle anmasıdır'* buyurdu. Bunun üzerine bir adam, 'Ya Rasûlallah! Anlattıklarım o kardeşimde bulunursa?' deyince de *'Anlattıkların o kardeşinde bulunursa, gıybetini yapmış olursun. Anlattıkların onda yoksa iftira etmiş olursun'* buyurdu."(301)

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim mümin bir erkeğe veya mümine bir kadına iftira atarsa Allah ﷻ onu 'Redğate'l-habal'de*(302) *hapseder. O kişi söylediği bu sözden dönünceye kadar* (ki artık dönüş yolu kapalıdır, dolayısıyla asla) *oradan çıkamaz."*(303)

Abdullah b. Mesud ﷺ şöyle rivayet ediyor: "Bir kimsenin yanında bir müminin gıybeti yapılırsa ve o kişi de gıybeti yapılan kardeşini desteklerse, Allah ﷻ o kişiyi dünyada ve ahirette mükâfatlandırır. Bir kimsenin yanında bir müminin gıybeti yapılırsa ve o kişi de gıybeti yapılan kardeşini desteklemezse Allah ﷻ o kişiye dünyada ve ahirette şer verir. Bir kimse mümin birinin gıybetini yapmaktan daha şerli bir lokma yutmamıştır. Eğer kişi mümin birini, bildiği bir şeyle zikrederse bu gıybet olur. Eğer bilmediği bir şeyle zikrederse o zaman da ona iftira atmış olur."(304)

(301) Müslim, 2589; Ebu Davud, 4874; Tirmizi, 1934.
(302) Cehennem ehlinin vücudundan akan irinle toprak karışımı olan bir bataklıktır. (Mütercim).
(303) Benzer lafızlarla bakınız: Ebu Davud, 3597; İbn Mace, 3377.
(304) *Sahihu Edebu'l-Müfred*, Elbani, 563; isnadı sahihtir.

Süfyan b. Hüseyin şöyle anlatıyor: "Ben Iyas b. Muaviye'nin yanında bir adamı 'kötü' olarak anmıştım. Iyas benim yüzüme baktı ve 'Rum topraklarında savaştın mı?' dedi. Ben, 'Hayır' dedim. Bana, 'Peki Çin, Hind ve Türk topraklarında savaştın mı?' diye sordu. Ben, 'Hayır' dedim. Bunun üzerine, 'Rum, Çin, Hind ve Türkler senin dilinden kurtuldu da Müslüman kardeşin mi kurtulamadı?' dedi. O günden sonra gıybet etmedim."(305)

Evzai, Hasan el-Basri'den şöyle naklediyor: "Üç kişi vardır ki bunların arkasından konuşmak gıybet olmaz:

1- Bidat ehli olan kişinin bidatini anlatman.

2- Açıktan günah işleyen kişinin günahını anlatman.

3- Zalim yöneticinin zulmünü anlatman."(306)

104- BİZZAT GÖRMEDİĞİN BİR ŞEYİ SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Musa öfkeli ve üzgün olarak kavmine dönünce, 'Benden sonra arkamdan ne kötü işler yapmışsınız! Rabbinizin emrini** (beklemeyip) **acele mi ettiniz?' dedi. Tevrat levhalarını yere attı ve kardeşinin başını tutup kendine doğru çekmeye başladı."** (A'raf, 150)

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini, bir şeyi dinleyip de kesin hükme varmaktan menetmiştir. Onun yapması gereken, olayı gözle görmesidir. Zira bir şeyi gözle

(305) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 13/121.
(306) Ebu Yakub Nisaburi, *el-Menahi ve Ukubatu'l-Measi*, s. 64.

görmek, duymak gibi değildir. Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Haber, görmek gibi değildir. Allah ﷻ, Musa'ya, kavminin buzağıyla ilgili yaşadığı olayı*(307) *haber verdiğinde Musa, levhaları*(308) *fırlatmamıştı. Ancak Musa, kavminin ne yaptığını gözüyle görünce levhaları* (kızarak yere) *fırlattı ve o levhalar kırıldı."*(309)

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini, bir haberi işittiği zaman sebatkâr davranmamaktan sakındırmıştır. Onun üzerine düşen, olayı görmesidir. Zira gözle görmek, bir haberi işitmek gibi değildir.

105- YEMİN-İ ĞAMUSTAN SAKIN!

İslam şeriatı, yalan yere yemin etmekten sakındırmıştır ki bu, kişinin yemin ederek, bile bile yalan söylemesidir ve "yemin-i ğamus"(310) olarak isimlendirilmiştir. Çünkü sahibini ateşe daldırır. Mesela bir kişinin, hakkı olmadığı halde yemin ederek kardeşinin malını alması gibi. İşte bu kişi iftira atarak ve yalan yere yemin ederek o malı gaspetmiştir.

Abdullah b. Amr ﷺ şöyle anlatıyor: "Bir bedevi, Allah Rasûlü ﷺ'in yanına gelerek, 'Ya Rasûlallah! Büyük günahlar nelerdir?' diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ, *'Allah'a ortak/şirk koşmaktır.'* buyurdu.

(307) Samirî'nin onları saptırması üzerine buzağıya ibadet etmeleri kastedilmiştir.
(308) Tevrat'ın yazılı olduğu levhalardır.
(309) *Müsned*, 2447. Elbani "sahih" demiştir.
(310) "Ğamese" kelimesi, bir şeye daldırmak anlamına gelir.

Bedevi, 'Bundan sonra nedir?' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'Anne-babaya asi olmaktır'* buyurdu.

Bedevi, 'Daha sonra hangisi?' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'Yalan yere yemin etmektir* (yemin-i ğamustur)*.'* buyurdu."

"Yemin-i ğamus nedir?" diye sorduğunda Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"Müslüman bir kişinin malına sahip olmak için yapılan yalan yemindir."*

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini yalan yere yemin etmekten sakındırmış, iddia sahibinin delilleri ortaya koymasını, hakkında iddiada bulunulan kişinin inkâr etmesi durumunda yemin etmesi gerektiğini beyan etmiştir.

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir malı elde etmek için haksız yere yemin eden kişi Allah'ın huzuruna, Allah kendisine çok öfkeliyken çıkar. Allah,* ***'Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminlerini az bir bedelle değiştirenlere gelince, işte bunların bir nasibi yoktur. Kıyamet günü Allah onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Onlar için acı bir azap vardır'*** (Al-i İmran, 77) *ayetini indirerek bunu tasdik etmiştir."*

Sonra Eş'as b. Kays yanımıza gelerek, 'Ebu Abdurrahman (Abdullah) size ne anlatıyor?' diye sordu. Biz de Abdullah'ın sözünü aktardık. Bunun üzerine Eş'as, 'Doğru söylemiş. Bu ayet benim hakkımda indirilmişti. Benimle bir adam arasında[311] bir kuyu konusunda

(311) O kişi, Ma'dan b. el-Esved b. Ma'dikerib el-Kindi'dir.

anlaşmazlık vardı. Anlaşmazlığımızı Allah Rasûlü ﷺ'e götürdük. Allah Rasûlü ﷺ (bana), *'Ya iki şahit getir ya da bu kişi yemin etsin.'* buyurdu. Bunun üzerine ben, 'O yemin eder, hiç de önemsemez.' dedim."(312)

Ebu Davud'da ise şöyle geçer: "Kendisi hakkında iddiada bulunulan kişi olan el-Kindi, yemin etmek için hazırlanırken Allah Rasûlü ﷺ, o yemin etmeden önce şiddetli azap uyarısında bulununca Kindi, 'Bu, onundur.' dedi."(313)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim bir şeye yemin eder de daha sonra başka bir şeyin ondan daha hayırlı olduğunu görürse, o hayırlı şeyi yapsın, yemini için de kefaret versin."*(314)

106- YALAN SÖZLE YALANCI ŞAHİTLİKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"(Haram olduğu) size okunanların dışında kalan hayvanlar size helâl kılındı. O halde, pislikten, putlardan sakının; yalan sözden** (yalancı şahitlikten) **uzak durun."** (Hac, 30)

Kurtubi dedi ki: "Ayetin metninde geçen 'zur' kelimesi yalan ve batıl olan söz demektir. Bu kelimenin 'zur' olarak isimlendirilmesinin sebebi ise haktan sap-

(312) Hadisin devamı şöyledir: "Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Bir malı elde etmek için haksız yere yemin eden kişi Allah'ın huzuruna, Allah kendisine öfkeliyken çıkar.'* buyurdu. Sonra, *'Allah bunu doğrulayan bir ayet indirdi'* dedi ve **'Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminlerini...'** ayetini okudu." (Buhari, 2515).

(313) Ebu Davud, 3244.

(314) Müslim, 1650.

mış söz olmasıdır. Hakkın dışında olan her şey 'yalan, batıl ve zur'dur."(315)

Ebu Bekre Nefi b. Haris, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Günahların en büyüğü Allah'a ortak koşmak, ana-babaya karşı gelmek ve yalan yere şahitlik etmektir* (ya da yalan söz söylemektir)." Bu sözü o kadar çok tekrar etti ki biz 'keşke sussa' diye arzuladık."(316)

Yani 'zur,' hem sözlerde hem de şahitlikte söz konusu olabilmektedir.

107- ŞAHİTLİĞİ GİZLEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Eğer yolculukta olur da bir yazıcı bulamazsanız, o zaman alınmış rehinler yeterlidir. Eğer birbirinize güvenirseniz kendisine güvenilen kimse emanetini** (borcunu) **ödesin ve Rabbi Allah'tan sakınsın. Bir de şahitliği gizlemeyin. Kim şahitliği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkârdır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir."** (Bakara, 283)

İmam Beğavi bu ayetin tefsiri hakkında şunları söylemiştir: "**'Şahitliği gizlemeyin.'** Yani Müslüman kişi şahitlik için davet edildiğinde bundan kaçınmamalıdır; aksi takdirde o kişi azapla tehdit edilmiştir. Kim şahitliği gizlerse o kişinin kalbi facirdir. Denilmiştir ki: Allah

(315) Kurtubi, *Camiu'l-Ahkâm*, 21/55.

(316) Buhari, Şehâdât 10; Edeb 6; İsti'zan 35; Müslim, İman 143; Tirmizi, 1901; *Müsned*, 5/36, 38.

hiçbir şeyi, şahitliği gizlemeyi tehdit ettiği kadar tehdit etmemiştir.

'Onun kalbi günahkârdır' ayetinde murat edilen ise, o kişinin kalbinin dönüştürülmesidir. Bundan Allah'a sığınırız.

'Allah, yaptıklarınızı bilir.' Yani gizlemiş olduğunuz şahitliği bilir."

Abdurrahman es-Sa'di ise **"Şahitliği gizlemeyin."** âyetinin tefsirinde şunları söylemiştir: "Hak, şahitlik üzerine mebnidir. Şahitlik olmadan hak sabit olmaz. Şahitliğin gizlenmesi en büyük günahlardandır. Zira doğru haberi söylemeyip bırakarak tersini söylemek yalan olur. Bu da hak sahibinin hakkını yitirmesi demektir. Bu nedenle Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Kim şahitliği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkârdır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir.'**

Allah ﷻ'nun kullarına işaret buyurduğu bu güzel hükümler umumi faydalar ve büyük hikmetler içerir ve şuna delalet eder: İnsanlar, Allah'ın ﷻ gösterdiği yolda ilerlerse dinleriyle beraber dünyaları da salih olur. Zira Allah ﷻ'nun gösterdiği yol, adalete, maslahata, hakların korunmasına, tartışma ve çekişmeyi sonlandırmaya, dünya işlerini düzene sokmaya şamil bir yoldur. Rızasının yüceliğine, saltanatının büyüklüğüne yaraşır şekilde hamd, Allah'a ﷻ olsun. Biz O'na olan hamd'i kelimelere dökemeyiz."(317)

(317) Sa'di, a.g.e.

108- ATALARIN ÜZERİNE YEMİN ETMEKTEN SAKIN!

Cahiliye döneminde Araplar, atalarının üzerine yemin ederlerdi. Onların bir şeye yemin etmesi, onu tazim etmeleri anlamındaydı. Bu nedenle Allah ﷻ, Kendisinden başka bir şeyin üzerine yemin edilmesini yasaklamıştır. Zira böyle yapmak küçük şirke sebep olacak halleri ortaya çıkartır, büyük şirke düşmeye vesile olur.

İbn Ömer ﷺ, bir kafileyle birlikte yol giderken Ömer b. Hattab ﷺ'a arkadan yetişti. O sırada Ömer ﷺ, babası adına yemin ediyordu. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ onlara şöyle seslendi: *"Dikkat edin! Şüphesiz Allah sizlere babalarınız adına yemin etmenizi yasaklıyor. Kim yemin edecekse Allah adına yemin etsin, yoksa sussun."*(318)

Abdullah b. Mesud ﷺ da şöyle demiştir: "Allah adına yalan yere yemin etmem, bana, başkasının adına doğruyu söyleyerek yemin etmemden daha sevimli gelir."(319)

Bu söz, Allah adına yalan yere yemin etmek mubah olduğu için değil, Allah'tan başka bir şey adına yemin etmenin ne kadar büyük bir vebal olduğunu izah etmek için söylenmiştir.

Sabit b. Dahhak ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İslam dışında bir din adına yemin eden kimse, söylediği gibidir.* (Yani, o dine

(318) Buhari, 6108.
(319) İbn Ebi Şeybe, *Musannef*, 12/21.

mensup olur) *Bir kimse kendini bir şeyle öldürürse, cehennemde o şeyle azap görür. Bir mümine lanet etmek, onu öldürmek gibidir. Bir müminin kâfir olduğunu söylemek, onu öldürmek gibidir."*(320)

109- KARDEŞİNLE ÜÇ GÜNDEN FAZLA KÜS KALMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, Müslümanlar arasında düşmanlık ve küslük oluşmasına karşı ümmetini sakındırmış; kin tutmayı, nefret etmeyi ve birbirinden uzaklaşmayı da yermiştir. Zira bu hasletler İslam'ın ruhuna zıttır. İslam, Müslümanların birbirine sırt dönmeleri, birbirinden nefret etmeleri ve birbirinden uzaklaşmaları gibi tavırları şiddetle reddetmiştir.

Enes b. Malik ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Birbirinize buğzetmeyin, haset etmeyin, sırtınızı dönmeyin* (birbirinizden bağlarınızı koparmayın). *Allah'ın kulları olarak kardeş olun. Bir Müslümanın, kardeşine üç günden fazla küs durması helal değildir."*(321)

Hişam b. Amir de Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir Müslümanın, diğer bir Müslümana üç günden fazla küs kalması helal değildir. İki kişi arasında küslük devam ettiği sürece o iki kişi haktan yüz çevirmişlerdir. Barışmak için ilk adımı kim atarsa, bu tavrı onun önceki küskünlüğüne kefaret olur. Eğer ilk adımı atan kişi selam verir*

(320) Buhari, 6652; Müslim, 110.
(321) Buhari, 6065.

de karşısındaki onun selamını almazsa, o selamı melekler alır. Şeytan da diğerine selam verir. Eğer ikisi birbirine küs bir şekilde ölürlerse ebediyen cennete giremezler."(322)

Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Pazartesi ile perşembe günlerinde cennet kapıları açılır ve Allah'a hiçbir şeyi ortak kılmayan her bir müminin günahları affedilir. Ancak kendisiyle din kardeşi arasında kin ve düşmanlık bulunan kimse bu mağfiretin dışındadır. O iki kişi hakkında, 'Birbirleriyle barışıncaya kadar bu iki kişiye mühlet verin! Birbiriyle barışıncaya kadar bu iki kişiyi mağfiretten geri tutun! Birbiriyle barışıncaya kadar bu iki kişiye mühlet verin' denilir."*(323)

110- CEHALETTEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ kıyametin yaklaştığını, alametlerinin ortaya çıktığını, ilim ehlinin ölümüyle salih amelden ayrı olması düşünülemeyen faydalı ilmin nasıl kaldırılacağını, ilmin ortadan kaldırılmasının kalplerden çekip alınmasıyla değil de hakiki ilim ehlinin ölümüyle olacağını haber vermiş ve bu yönde ikazda bulunmuştur.

İlim ehli vefat edince insanlar cahil liderler edinecekler, bu cahil liderler dini kendi görüşleriyle tevil edecek, cehaletleriyle fetva verecekler. Böylece cehalet insanlar arasında kök salacak ve yaygın hale gelecek. Neticede kalplerden haşyet kaybolacak.

(322) *Müsned*, 15824; İbn Hibban, 5781.
(323) Müslim, 5652.

Yani dünyanın ve ukbanın mâmur olması ilmi hıfzetmekle mümkündür ki ilmin ortadan kalkması bu mamur olmayı ortadan kaldırır. Bu itibarla Allah Rasûlü ﷺ ilmin azlığı ve ortadan kaldırılması, cehaletin zuhur etmesi ve çoğalması, haramlara fazlaca bulaşılması ve işlenmesi hususunda ikaz ederek bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *"Kıyametin öncesinde öyle günler gelecek ki o günlerde cehalet yeryüzüne inecek, ilim kaldırılacak, herc de çoğalacak. Herc, cinayettir."*(324)

"İlmin kaldırılıp cehaletin yerleşmesi, içkinin içilmesi ve zinanın açıktan yapılır olması kıyamet alametlerindendir."(325)

Ebu Hureyre ﷺ'tan rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ *"İnsanlara öyle aldatıcı yıllar gelecek ki o dönemde yalancılar tasdik edilecek, doğru söyleyenler yalanlanacak, hain kişiye güvenilecek, güvenilir kişi ihanetle suçlanacak, ruveybidalar konuşacak."* buyurunca "Ruveybidalar kimdir?" diye soruldu. Allah Rasûlü ﷺ de*"Topluma ait meselelerde konuşan ahmak/sefih kişilerdir."* buyurdu.(326)

Abdullah b. Amr ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Şüphesiz Allah, ilmi, kullarından doğrudan çekip almaz, âlimlerin canını almakla ilmi kaldırır. Nihayetinde geride birtakım cahiller kalır. İnsanlar onlardan fetva isterler; ancak onlar* (bilgisizce) *kendi görüşlerine göre fetva verirler.*

(324) Buhari, 7062.
(325) Buhari, 80.
(326) İbn Mace, 4036; *Müsned*, 7852.

Böylece hem kendileri sapmış olur hem de başkalarını saptırmış olurlar."(327)

Allah ﷻ ilmi, Hanif dinin metoduna ulaşmak için bir yol ve kılavuz eylemiştir. İlim olmadan insanlar sapar. Şaibelerden uzak olan sahih ilim, kişiyi yanlışlara düşmekten alıkoyar. Bu itibarla hadiste Allah Rasûlü ﷺ haber vermiştir ki Allah ﷻ ilmi, âlimlerin kalplerinden ve zihinlerinden izale ederek insanlar arasından çekip almaz. Ancak ilmi, âlimleri öldürmek suretiyle alıp yok eder. Artık o âlimlerin vefatından sonra arkasından halefi olacak kişiler kalmaz. Her ne zaman bir âlim gider, onun vefatıyla ilimden bir parça da gider. Ta ki; Allah ﷻ hiçbir âlim bırakmaz ve böylece cahil insanlar İslam şeriatından çıkıp hiç de hak etmedikleri fetva makamlarına gelirler, minberlere çıkarlar ve bilgisiz bir şekilde fetva vererek Allah ﷻ'nun haram kıldığını helal, helal kıldığını da haram kılarlar, kendi fasid görüşleriyle nasları mukayese ederek hem kendileri saparlar hem de kendilerine tabi olan çoğu insanı saptırırlar.

Müslim b. Abdullah, İbn Mübarek'ten şu sözleri işittiğini söylemiştir: "Kim ilmi talep ederse onu öğrenir; ilmi öğrenen, günahtan korkar; günahtan korkan, ondan kaçınır; ondan kaçınan da hesaptan kurtulur."(328)

Hilal b. Alâ şöyle demiştir: "İlmin peşinden gitmek zordur. İlmi muhafaza etmek, onun peşinden gitmekten de zordur. İlimle amel etmek, ilmi muhafaza etmekten

(327) Buhari, 7307; Müslim, 2673; Tirmizi, 2652.
(328) İbn Asakir, *Tarihu Medineti Dimeşk*, 32/466.

de zordur. İlimde selamette kalmak ise ilimle amel etmekten de zordur."(329)

Berbehari der ki: "Ben Sehl'in şöyle dediğini işitmiştim: Allah ﷻ dünyayı yarattı, orada âlimleri de cahilleri de var etti. İlmin en faziletlisi, kendisiyle amel edilen ilimdir. İlmin tamamı (kişinin aleyhine) hüccettir. Ancak kendisiyle amel edilenler hariç. Amel edilen ilimlerin de sağlam ve düzgün olması gerekir ki heba olmasın. Sağlam ve düzgün olanlara gelince; ben, Allah'ın diledikleri hariç, 'şunlar şunlar sağlam ve düzgündür' diye kesin bir şey söyleyemem."(330)

111- YAPTIĞIN İYİLİĞİ BAŞA KAKMAKTAN VE MUHATABINI İNCİTMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, yaptığınız hayırlarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer ki sağanak bir yağmur isabet etmiş de onu çıplak, pürüzsüz kaya haline getirivermiştir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez."** (Bakara, 264)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah ﷻ, **'Yaptığınız hayırlarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın.'** buyurmakla, sadaka verip de arkasından

(329) Zehebi, *Kebair*, 138.
(330) Ebu Ya'la el-Hanbeli, *Tabakatu'l-Hanabile*, s. 318.

onu başa kakmanın veya incitmenin sadakayı geçersiz kıldığını ve sadakanın sevabına bu şekilde nail olunamadığını belirtmek istemiştir. **'Malını gösteriş için harcayan kimse gibi,'** yani sadakalarınızı, başa kakarak ve muhatabınızı inciterek boşa çıkarmayın; tıpkı gösteriş yaparak sadaka verip de bu sadakayı boşa çıkaran kişi gibi olmayın. Zira bu kişi, Allah'ın rızasını talep ediyormuş izlenimi verir; ancak niyeti insanların övgüsünü almak, güzel sıfatlarla şöhret bulmak ve böylece insanlar arasında minnetle yâd edilmektir. Ya da kendisine 'Cömert biridir' denilmesi veya buna benzer dünyevî bir maksada matuf bir gayesi vardır. O böyle düşünürken Allah'ın kendisine muamelesini ve rızası ile büyük mükâfatları göz ardı eder. Bu nedenle Allah ﷻ, **'Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde...'** buyurmuştur. Sonra Allah ﷻ, malını riyakârlık amacıyla harcayan kişileri misal olarak göstermiştir.

Dahhak şöyle demiştir: **'Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer.'** ayetinde geçen «صَفْوَانٍ» kelimesi 'safvane' kelimesinin çoğuludur. Bazıları 'safvan' kelimesini tekil olarak kullanırlar ki bu da pürüzsüz ve yalın kaya olan 'safa' demektir.

'Üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer ki sağanak bir yağmur isabet etmiş de onu çıplak, pürüzsüz kaya haline getirivermiştir,' yani o kayayı kupkuru ve pürüzsüz bir hale getirmiş ve üzerinde hiç toprak bırakmamıştır. Riyakârların amelleri de böyledir. Onlar insanlara amellerini izhar etseler de Allah katında onların amelleri batıl/geçersiz olmuştur.

Bu nedenledir ki Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.'** (Bakara, 264)"(331)

112- HER DUYDUĞUNU ANLATMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, insanları çok konuşmaktan sakındırmıştır. Çok konuşanın yanılması da çok olur.

Yalana düşmenin sebeplerinden biri de kişinin, her duyduğunu araştırmadan ve doğru olup olmadığını tespit etmeden konuşmasıdır. Oysa Müslüman, sözünde doğru olmakla, söylediklerinin ve naklettiklerinin doğruluğunu tespit etmekle memurdur. Ta ki böylece yalana düşmesin.

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kişinin, her duyduğunu söylemesi, ona yalan olarak yeter."*(332)

113- PEYGAMBER ﷺ ADINA YALAN SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Muğire b. Şube ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işittiğini rivayet etmiştir: *"Benim adıma yalan uydurulması, başka birinin adına yalan uydurulması gibi değildir. Kim benim adıma kasten yalan uydurursa, o, ateşteki yerine hazırlansın. Kimin ölümünün ardından feryat edilirse, o kişiye bu feryat sebebiyle azap edilir."*(333)

(331) İbn Kesir, *Tefsir-i Kur'ân-ı Azim*.
(332) Müslim, 5.
(333) Buhari, 1291.

Bazen uydurulmuş olan hadisler öyle çirkin şeyleri kapsar ki bu şeyler apaçık olan Kur'an'a ve sahih sünnete muhalif olur. Bu nedenle İmam Nevevi, *Müslim Şerhi*'nde şöyle demiştir: "Bir kişinin, uydurma olduğunu kesin olarak bildiği veya zann-ı galiple o rivayetin uydurma olduğu şüphesini taşıdığı bir hadisi rivayet etmesi haramdır. Eğer bir kimse, rivayetin uydurma olduğunu kesin olarak biliyorsa veya bu hususta zann-ı galip taşıyorsa ve o rivayetin uydurma olduğunu belirtmiyorsa o kişi de Allah Rasûlü ﷺ'in adına yalan söyleyen kişilerin kapsamına girer. Daha önceden zikredilen şu hadis de buna delalet eder: *'Kim yalan olduğu belli olan bir sözü benim sözümmüş gibi söylerse o da yalancılardan biri olur.'*"(334)

114- RÜYALAR VE DÜŞLER KONUSUNDA YALAN SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Bir kişi, rüyasında görmediği bir şeyi görmüş gibi anlatırsa iki arpa tanesini birbirine düğümlemekle mükellef tutulur. Kişi iki arpa tanesini birbirine düğümleyemez. Bu nedenle o iki arpa tanesini düğümleyinceye kadar ona azap edilir! Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Her kim görmediği bir rüyayı gördüğünü iddia ederse (kıyamet gününde) *ona iki arpa tanesini birbirine düğümlemesi teklif edilir ki bu asla yapamayacağı bir şeydir. Her kim kendisinden hoşlanmayan ve kaçan bir topluluğun konuşmalarını dinlemeye*

(334) Müslim, Mukaddime.

çalışırsa, onun iki kulağına kıyamet gününde kurşun dökülür. Her kim de bir suret resmederse ona azap edilir ve o kişi çizdiği resme ruh üflemekle mükellef tutulur. Oysa o kişi asla ruh üfleme kudretinde olamaz."(335)

Yani bir kimse görmediği bir rüya hususunda yalan söylerse, bu kişi güç yetiremeyeceği bir işi yapmakla mükellef kılınır. Bu işi yapamayacağı için de azap görür. Aynı şekilde bir kimse, kendisinden hoşlanmayan ya da konuştuklarının duyulmaması için kendisinden kaçan bir topluluğun ne söylediklerini dinlemeye çalışırsa, kıyamet günü bu kişinin kulaklarına kurşun dökülür.

Canlı bir varlığın resmini çizen kişi de azapla tehdit edilmiştir. Zira bu kişi sanki Allah'ın yarattığına nazire yapmak istemiştir. Dolayısıyla azap görür ve kendisi, bu resme ruh vermekle mükellef tutulur. Oysa bunu yapması mümkün değildir. Bundan dolayı da azabı daimî olur. Zira o, Yaratıcı'ya, kudreti konusunda nazire yapmak istemiştir.

Başka bir hadiste ise rüya görmediği halde gördüğünü iddia eden kişinin günahının büyük olacağı beyan edilmiştir. Çünkü o kişi, Allah ﷻ adına yalan söylemiştir. Oysa sadık rüya nübüvvetten bir cüzdür. Nitekim Ebu Hureyre ﵁'ın rivayet ettiği bir hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Benim ismimle isim koyunuz; ancak künyem*(336) *ile künye vermeyiniz! Rüyasında*

(335) Buhari, 7012.

(336) Yani "Ebu'l-Kasım" künyesini kimseye vermeyiniz.

beni gören bir kimse, (gerçek suretimle) *beni görmüş demektir. Çünkü şeytan benim suretime giremez. Kasten benim hakkımda yalan uyduran kimse de cehennemdeki yerine hazırlansın."*(337)

115- SÜNNETİN HÜCCET OLDUĞUNU İNKAR ETMEKTEN VE ONA MUHALEFET ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Hayır! Rabbine andolsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar."** (Nisa, 65)

Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in temettü haccı yaptığını söylerken Urve b. Zübeyr ﷺ ise Ebu Bekir ﷺ ve Ömer ﷺ'ın temettü haccından nehyettiğini söylemiştir. Bunun üzerine İbn Abbas ﷺ şöyle demiştir: "Bu Urveciğe ne oluyor da Ebu Bekir ve Ömer'in temettü haccından nehyettiğini söylüyor? Ben bunu söyleyenlerin helak olacağını görüyorum. Ben, 'Allah Rasûlü ﷺ böyle buyurdu' diyorum; o ise 'Ebu Bekir ve Ömer şöyle dedi' diyor."(338)

İbn Abbas ﷺ'nın bu sözünde şu beyan edilmiştir: "Konumu ne olursa olsun bir kimsenin söylediği sözler, Allah Rasûlü ﷺ'in sözlerine tercih edilemez."

Mut'a yahut temettü haccı, hac yapmak isteyenin hac ile beraber umreye niyet etmesidir. Kişi, Mekke'ye vardığında umresini yapar ve işi biter. Bu durumda ih-

(337) Buhari, 6197; Müslim, 2134; Tirmizi, 2276.
(338) *Müsned*, 5/48.

ramdan çıkıp kendisine helal olan her şeyden temettü, yani istifade etmesi caizdir. Bu hal üzere hac ibadetlerinin vaktinin gelmesini bekler. Vakti geldiğinde hac için yeniden ihrama girer.

Nitekim İbn Abbas'ın rivayet ettiği hadiste, konumu ne olursa olsun hiç kimsenin sözünün Nebi ﷺ'in sözüne tercih edilemeyeceği beyanı vardır.

İmam Malik şöyle demiştir: Allah Rasûlü ﷺ vefat ettiğinde bu husus tamamlanmıştı. Bu nedenle başkalarının görüşlerine değil, Allah Rasûlü ﷺ'in söylediklerine tabi olmak gerekir. Ne zaman ki bir kişinin görüşüne tabi olunsa, ama arkasından başka bir insan gelip de onun görüşü daha kuvvetli olsa, senin yapman gereken, görüşü daha kuvvetli olan kişinin görüşünü almandır. Senin tabi olduğun kişinin arkasından daha kuvvetli görüşü olan bir kişi gelirse senin ona uyman gerekir. Bu durum hep böyle devam eder."(339)

Günümüzde kendilerine "tenvirî/diyalogcu" diyen, bütün semavî dinlerin İbrahimî ve tek din olduğunu, bunun da İbrahim'in dini olduğunu söyleyen akım (kişiler) Nebevî sünnete karşı gelip sünneti bile bile inkar etmekte, bu görüş ve düşüncelerini farklı ülkelerde yaymaktadırlar.

115- ALLAH RASÛLÜ ﷺ'E İSYAN ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Kim Peygamber'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevi-**

(339) İbn Abdilberr Kurtubi el-Maliki (ö. 463h.), *Camiu Beyani'l-İlmi ve Fadlih*, s. 426.

rirse, (bilsin ki) **Biz seni onlara bekçi göndermedik."** (Nisa, 80)

İbn Kesir Tefsiri'nde şöyle geçer: "Allah ﷻ Peygamberine ﷺ ve kullarına bildirmiştir ki kim Rasûlüne itaat ederse Allah'a ﷻ itaat etmiştir; kim ona isyan ederse Allah'a ﷻ isyan etmiştir. Bunun sebebi, Peygamber ﷺ'in kendi hevasından konuşmadığı, söylediklerinin vahye dayandığıdır.

İbn Ebi Hatim şöyle demiştir: Ebu Hureyre ؓ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *'Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur. Kim* (bizden olan) *yöneticiye itaat ederse bana itaat etmiş olur. Kim de yöneticiye isyan ederse bana isyan etmiş olur.'*(340)"(341)

Hadiste şu beyan edilmiştir: Peygamber ﷺ'e isyan eden, Allah ﷻ'ya ve Kur'an'a isyan etmiş olur. Sünneti inkâr eden, Kur'an'ı inkâr etmiş olur. Kur'an'ı ve sünneti inkâr eden ise Allah'a isyan etmiştir. Sünnet ile amel etmeyen kimse -Allah korusun- hem kendisi sapmıştır hem de başkalarını saptırmıştır. Zira sünnet, İslam kaynaklarının ikincisidir.

Eyyub Sahtiyani şöyle demiştir: "Bir kişiye sünnetten söz ettiğinde o kişi, 'Bunu bırak da bize Kur'an'dan konuş.' derse, bunu söyleyen kişi hem sapmış hem de insanları saptırmıştır."(342)

(340) Buhari, 7137; Müslim, 1835.
(341) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, 2/363.
(342) *el-Kifaye fi İlmi'r-Rivaye*, s. 16.

Süfyan-ı Sevri de şöyle demiştir: "Eğer doğudan ve batıdan birilerinin sünnet ehli olduğu haberi sana ulaşırsa o kişiye selam gönder ve onlara dua et! Zira Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat çok azaldı!"(343)

Süfyan-ı Sevri yine şöyle demiştir: "Ehl-i sünneti hayırla yâd ediniz. Çünkü onlar gariplerdir."(344)

Yine şöyle demiştir: "Ehl-i Sünnet mensuplarına güzel davranın, zira onlar "garip-guraba" kimselerdir."(345)

117- ALLAH RASÛLÜ ﷺ'E SÖVMEKTEN SAKIN!

İbn Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: "Gözleri görmeyen (âmâ) bir adamın bir ümmü veledi vardı. Bu kadın, Peygamber ﷺ'e söver, onun hakkında ileri geri şeyler söylerdi. Onun efendisi olan ve gözleri görmeyen kişi onu bundan nehyederdi fakat kadın vazgeçmezdi. Efendisi onu meneder ama kadın dinlemezdi. Kadın bir gece Allah Rasûlü ﷺ hakkında çirkin şeyler söylemeye, ona küfretmeye başladı. Bunun üzerine âmâ olan efendisi çapayı alıp o kadının karnına sapladı; üzerine yüklenip onu öldürdü. (Hamile olduğu için) ayakları arasından bir çocuk düştü; etraf kan revan içinde kaldı. Sabah olunca bu olay Allah Rasûlü ﷺ'e anlatıldı. Allah Rasûlü ﷺ insanları topladı ve şöyle buyurdu:

'Bu işi yapan şahıs hakkında Allah adına yemin verdiriyorum (onu arıyorum). *Şüphesiz onun üzerinde benim hakkım vardır. Mutlaka ayağa kalksın!'*

(343) Lalekai, *Şerhu Usuli itikadi Ehli's-Sünne ve'l-Cemaat*, s. 119.
(344) A.g.e., s. 119.
(345) Lalekai, *Şerhu Usuli itikadi Ehli's-Sünne ve'l-Cemaat*, s. 49.

Bunun üzerine âmâ ayağa kalktı, safları yararak ve titreyerek Peygamber ﷺ'in önüne gelip oturarak şöyle dedi: 'Ya Rasûlallah! Ben o cariyenin efendisiyim. O sana küfrediyor ve hakaretler savuruyordu. Ben kaç defa onu nehyettim ama geri adım atmadı; engel olmaya çalıştım fakat vazgeçmedi. Benim ondan iki tane inci tanesi gibi oğlum da var. Bana karşı da yumuşak davranırdı. Ancak dün gece yine sana küfretmeye, çirkin sözler sarfetmeye başladı. Ben de çapayı aldım, karnına sapladım. Üzerine de yüklendim ve onu öldürdüm.'

Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Dikkat edin! Şahit olunuz ki o kadının kanı hederdir.'*(346)"(347)

Sahabe, Allah Rasûlü ﷺ'e büyük sevgi besler, onun için kendi nefislerini, anne-babalarını ve çocuklarını feda edebilirlerdi. Sahabe, Allah Rasûlü ﷺ'e olan muhabbetleri uğruna çok değerli ve pahalı şeyleri bile harcamışlardır. İşte yukarıda bahsi geçen İbn Abbas ﷺ'nın rivayet ettiği hadiste de bu görülmektedir.

Gözleri görmeyen bir sahabînin bir ümmü veledi vardı. (Ümmü veled; çocuk doğurmuş olan cariye demektir.) Bunlar efendisi ölünceye kadar cariye olarak kalır, efendisi öldükten sonra özgürlüğüne kavuşurdu. İşte bu cariye, Allah Rasûlü ﷺ'e hakaretler etmiş, yani onu ayıplamış ve yermişti. Âmâ olan kişi onu bundan nehyetmiş ancak o cariye dinlememişti, adam vazgeçirmeye çalışmış ama vazgeçirememişti.

(346) "Heder" demek, herhangi bir kısasa veya cezaya gerek olmaması demektir (Mütercim).

(347) Ebu Davud, 4361.

Bir gece vakti kadın yine Allah Rasûlü ﷺ'e hakaret etmiş ve küfretmişti. Âmâ olan kişi de eline çapa alıp kadının karnına vurmuş, üzerine bastırarak da onu öldürmüştü.

"Ayakları arasından bir çocuk düştü" ibaresinden kasıt, ya o kadın hamile olduğu için çocuğunu düşürmesi -ki o çocuk ölmemiştir- ya da ufak bir çocuğun, annesinin yanına gelerek ayaklarının önüne düşmesidir. Bundan dolayı etraf kan revan içinde kalmıştı. Sabah olduğunda bu olay Allah Rasûlü ﷺ'e haber verilince Allah Rasûlü ﷺ insanları topladı; bir önceki gün olanlarla ilgili olarak Allah adına yemin verdirerek kendisine itaat edilmesi hakkının olduğunu da belirtti ve bu yüzden bu olayı işleyen kişinin bunu itiraf etmesi gerektiğini ifade etti.

Derken o kişi ayağa kalktı, safları yararak, titreye titreye geldi, Allah Rasûlü ﷺ'in önüne oturdu ve şöyle dedi: "Ya Rasûlallah! Ben o cariyenin efendisiyim. O sana küfrediyor ve hakaretler savuruyordu. Ben kaç defa onu nehyettim ama geri adım atmadı; engel olmaya çalıştım fakat vazgeçmedi. Benim ondan iki tane inci tanesi gibi oğlum da var. Bana karşı da yumuşak davranırdı. Ancak dün gece yine sana küfretmeye, çirkin sözler sarfetmeye başladı. Ben de çapayı aldım, karnına sapladım. Üzerine de yüklendim ve onu öldürdüm."

Allah Rasûlü ﷺ de şöyle buyurdu: *"Şahit olun ki o kadının kanı hederdir."*

Yani, batıldır ve kısas gerektirmez.

Allah Rasûlü ﷺ'e hak etmiş olduğu şekilde ta'zim göstermek ve onu sevmek, ona karşı edepli olmak gerekir. Ona karşı edepli olmak Allah ﷻ'ya karşı edepli olmaktır. Aynen ona itaat etmenin Allah ﷻ'ya itaat olması gibi.

Abdurrahman es-Sa'di, tefsirinde, **"Ey iman edenler! Seslerinizi, Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın, yoksa siz farkına varmadan işledikleriniz boşa gider."** (Hucurat, 2) ayetiyle ilgili şöyle demiştir:

"Bu ayet, Allah Rasûlü ﷺ'e karşı edepli olmayı belirten bir hitaptır. Yani onun karşısında sesi yükseltmemek, sözü aşikâr ve bağırarak ifade etmemek gerekir. Bilakis, onun karşısında sesi kısmak, edeple, yumuşak bir şekilde ve tazim göstererek konuşmak gerekir. Zira Allah Rasûlü ﷺ onlardan biri gibi değildir. Allah Rasûlü ﷺ ümmetinin üzerinde olan hakkı ve kendisine inanmasının gerekliliği hususunda nasıl farklı ise hitap edilme hususunda da öyle farklıdır. Ona olan imanın tamam olması ancak onu sevmekle mümkündür. Bahsetmiş olduğumuz hususlara riayet etmemeye karşı Müslümanlar uyarılmıştır. Kişinin böyle bir durumda amelinin boşa gitmesi gibi bir tehlike de vardır. Üstelik kişi bunun farkında bile olmaz. Aynı şekilde Allah Rasûlü ﷺ'e karşı edepli olmak, amellerin kabul edilmesinin ve sevap kazanılmasının sebeplerindendir.

Sonra Allah ﷻ, Peygamber ﷺ'in yanında sesini kısan kişileri methederek onların kalplerini, takva için

imtihana tabi tutmuştur. Yani onları sınava tabi tutmuş ve neticede onların kalpleri, takva için salih bir hale gelmiştir.

Sonra Allah ﷻ onlara, işlemiş oldukları şerli ve çirkin işleri içeren günahlarından dolayı onları affetmeyi ve mahiyetini sadece Allah ﷻ'nun bileceği büyük mükâfatlar vermeyi va'detmiştir. Bu büyük mükâfatlar içinde sevgilinin cemali de vardır.

Bu ayette, Allah ﷻ'nun emir, nehiy ve imtihanlarla kalpleri imtihan ettiğine işaret edilmiştir. Kim Allah ﷻ'nun emirlerine yapışır, O'nun rızasına tabi olur, bunun için mücadele eder ve bunları hevasının önüne geçirirse, kalbi takva için saf ve temiz hale gelmiş ve salih olmuş olur. Kim de bunu yapmazsa, malumdur ki o kişinin kalbi takva için salih bir hale gelmez."(348)

Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Yanında ismim anıldığı halde bana salavat getirmeyen kimsenin burnu yere sürünsün. Ramazan ayına girdiği halde günahlarını bağışlatmadan Ramazandan çıkan kimsenin de burnu yere sürünsün. Anne-babası yanında yaşlanmasına rağmen onları razı etmeyip de cennete giremeyen kimsenin de burnu yere sürünsün."(349)

(348) *Sa'di Tefsiri*, s. 799.
(349) Tirmizi, 3445.

118- TEKELLÜFTEN[350] SAKIN!

Enes b. Malik ﷺ şöyle anlatıyor: Biz Ömer ﷺ'ın yanındayken o şöyle dedi: "Biz tekellüften nehyedildik."[351]

Bir rivayet ise şöyledir: "Bir adam, Ömer b. Hattab ﷺ'a ﴿وَفَاكِهَةً وَأَبًّا﴾ (Abese, 31) ayetinde geçen lafızlardaki «أَبًّا» kelimesinin ne anlama geldiğini sordu, Ömer ﷺ şöyle dedi: 'Biz tekellüften (lüzumsuzca araştırıp sorgulamaktan) nehyedildik.'"

Tekellüf, ihtiyaç olmadığı halde bir meşakkatin altına girmektir. Sözle veya fiille olması arasında fark yoktur. İnsanın, bilgisinin olmadığı bir işin sorumluluğu altına girmesi, Allah'ın genişlik vermiş olduğu bir meselede kendi nefsine veya başkasına bu meseleyi zorlaştırmasıdır. Bir kişiye bir şey sorulduğunda o kişi bu meseleyle ilgili bir bilgiye sahip değilse, 'Allah en iyisini bilir.' desin.

"Ebb" kelimesinin pek çok anlamı vardır ki hayvanların yediği nebatat (yonca), saman, kuru meyve gibi manalar bunlar arasındadır. Ömer ﷺ'ın bu kelimeyi açıklamaktan imtina etmesinin sebebi, Allah ﷻ'nun neyi murad ettiğinin kat'i olarak bilinmemesidir. Muhtemelen Ömer ﷺ "ebb" kelimesinin anlamını, Araplar arasında meşhur olduğu için biliyordu; ancak başka in-

(350) Kişinin, ihtiyaç bulunmadığı ve bilgisi olmadığı halde bir meseleye derinlemesine dalması demektir. Sözle de fiille de olsa durum aynıdır.

(351) Buhari, 7293.

sanları, bilgileri olmadan ayeti tefsir etmeye karşı korkutmak istediği için böyle davranmıştı.(352)

119- KOCANA (YAPTIĞI İYİLİKLERE KARŞI) NANKÖRLÜK ETMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle demiştir: Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Bana ateş* (cehennem) *gösterildi. Cehennemliklerin çoğunluğunun kadınlar olduğunu gördüm. Zira onlar inkâr* (nankörlük) *ederler."*

Bunun üzerine "Allah'ı mı inkâr ederler?" diye soruldu. Peygamber ﷺ de şöyle buyurdu: *"Kocalarını*(n hakkını) *inkâr ederler, iyiliği inkâr ederler. Onlardan birine uzun zaman iyilik yapsan, sonra senden* (sevmediği) *bir şey görse, hemen 'Zaten senden hiçbir iyilik görmedim' der."*(353)

Ebu Said el-Hudri ﷺ şöyle rivayet eder: "Allah Rasûlü ﷺ Kurban veya Ramazan Bayramı namazını kıldırmak üzere mescide yöneldi. Yolda kadınlara rastladı. Onlara, *'Ey kadınlar topluluğu, sadaka verin! Zira cehennem ehlinin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu bana gösterildi.'* dedi. Kadınlar, 'Neden ya Rasûlallah?' diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ de 'Lanet eder ve kocalarınızın iyiliğine nankörlük yaparsınız. Kararlı ve basiretli bir adamın aklını, din ve akıl bakımından eksik olup da sizden daha fazla çelen birini görmedim.' diye cevap verdi. Bunun üzerine kadınlar, 'Ya Rasûlallah! Aklımı-

(352) Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Muflih el-Makdisi el-Hanbelî, *el-Furu*, 2/388.
(353) Buhari, 29; Müslim, 907.

zın ve dinimizin noksanlığı nedir?' diye sordular. Allah Rasûlü ﷺ, *'Bir kadın'ın şahitliği erkeğin şahitliğinin yarısına denk değil midir?'* diye sordu, kadınlar, 'Tabiî ki' dediler. Allah Rasûlü ﷺ, *'İşte bu, onların akıllarının eksik olmasından ileri gelir.'* dedi. *'Ayrıca kadın âdet dönemine girdiğinde oruç tutmayı ve namaz kılmayı bırakmaz mı?'* diye sordu. Kadınlar 'Evet ey Allah'ın Rasûlü!' dediler. Allah Rasûlü ﷺ de, *'İşte bu da onların dininin noksanlığı demektir.'* buyurdu."(354)

Allah Rasûlü ﷺ kadınların dilleriyle lanet okumaları ve küfretmeleri caiz olmayan kişilere karşı böyle davrandıklarını işittiğinde kadınları bu tavırları sergilemekten sakındırmıştır. Yine kadınları, sülaleye karşı nankörlük yapmamaları için uyarmış, eşlerine teşekkür etmelerini ve onların iyiliklerini itiraf etmelerini emretmiştir. Sonra da kadınların, akıllı insanların akıllarını başlarından aldıklarını da belirtmiştir.

Şeyh Ali b. Sultan Muhammed el-Kari şöyle demiştir: "Hadiste geçen 'lub' kelimesi, hevâ kirinden arınmış akıllı bir erkeğin sıfatıdır. Yani işlerini kontrol eden kişidir. Akıl ile o kişinin beraber zikredilmesi, kadınların fitnesinin büyüklüğünü hissettirmek içindir ki kadınların fitnesi erkeklerin aklını giderir. Akıllı ve kontrollü bir erkek için bile durum böyleyse diğer erkekler için durumun nasıl olduğu hususunda zannın nedir?! Hadiste, 'Sizden biriniz' denilmemiştir. Zira kadınların tümünün bu hususta sıkıntı oluşturması daha olasıdır.

(354) Buhari, 304, Müslim, 80.

Cerir'in kadınlar hakkındaki şu sözü ne güzeldir: Aklı başında erkekleri yere sererler; hatta öyle ki erkekleri hareketsiz bırakırlar. Bunu yapan kadınlar Allah'ın en zayıf kullarıdır."(355)

120- KENDİNİZE, ÇOCUKLARINIZA VE MALLARINIZA BEDDUA ETMEKTEN SAKININ!

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle anlatıyor: "Biz Allah Rasûlü ﷺ ile birlikte Batn-ı Buvat(356) gazvesinde yola koyulduk. Kendisi Mecdî b. Amr el-Cüheni'yi arıyordu. Su taşıyan bir deveye bile bizden beş, altı veya yedi kişi nöbetleşe biniyordu. Derken Ensar'dan bir adamın biniş nöbeti o deveye denk geldi ve onu çöktürüp bindi. Sonra onu sürdü. Ama deve biraz durakladı. O da ona, 'Deh! Allah sana lanet etsin!' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Kim bu devesine lanet eden kişi?'* diye sordu. O adam, 'Ben ya Rasûlallah!' dedi.

Allah Rasûlü ﷺ de şöyle buyurdu: *'Onun üzerinden in ve lanetlenmiş hayvanla bize yoldaşlık etme! Kendinize beddua etmeyin! Çocuklarınıza beddua etmeyin! Mallarınıza beddua etmeyin! Yapacağınız beddualar, Allah'tan bir şey istenildiğinde duâların kabul edilip istenilenin verildiği bir saate rast gelmesin!'*"(357)

(355) Ali b. Sultan Muhammed el-Kari, *Mirkatu'l-Mefatih Şerhu Mişkati'l-Mesabih*, 1/167.
(356) Cüheyne dağlarından biridir.
(357) Müslim, 3009.

121- KADIN FİTNESİNDEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini kadın fitnesinden sakındırmıştır. İsrailoğullarının düştüğü ilk fitne, kadın fitnesi olmuştur. Haram yolla kadınlara meyletmekten sakının; aksi takdirde onların fitnesine sürüklenmiş olursunuz. Dünyanın tatlılığı ve büyüleyiciliği sakın sizi aldatmasın. Zira Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Dünya hayatı sizi aldatmasın. O aldatıcı** (şeytan da) **Allah'ın affına güvendirerek sizi aldatmasın."** (Lokman, 33)

Ebu Said'den gelen bir hadise göre, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Dünya tatlı ve yeşildir. M - hakkak ki Allah sizi orada halife kılarak nasıl amel işleyeceğinize baktı. Dünyadan da kadınlardan da sakının! Çünkü İsrailoğulları'ndaki ilk fitne kadınlar yüzünden çıkmıştır."* Bir rivayette ise şu ziyade vardır: *"Nasıl amel işleyeceğinizi görmek için…"*(358)

İbnu'l-Cevzi, kitabında şöyle anlatıyor: "Mekke'de güzel bir kadın vardı. Onun bir de kocası vardı. Bu kadın bir gün aynaya baktı ve kocasına şöyle dedi: 'Bu yüzü görüp de fitneye uğramayacak biri var mı?' Adam, 'Evet' dedi. Kadın, 'Kimdir o?' dedi. Adam 'Ubeyd b. Umeyr' dedi. Kadın, 'Onu fitneye uğratmam için bana izin verir misin?' dedi. Adam da 'Sana izin veriyorum.' dedi.

Derken kadın, bir fetva sormak istiyormuş gibi Ubeyd'in yanına gitti. Mescid-i Haram'ın bir köşesinde baş başa kaldılar. Kadın, ay gibi parlayan yüzünü açınca Ubeyd, 'Ey Allah'ın kulu, yüzünü ört.' dedi. Kadın,

(358) Müslim, 2742.

‘Sana tutuldum! Ne istediğime bir bak!’ dedi. Ubeyd, ‘Sana bazı şeyler soracağım. Eğer bu sorularıma cevap verirsen ne istediğine bakacağım!’ dedi.

Kadın, ‘Ne sorarsan sor, doğru cevap vereceğim’ dedi. Ubeyd, ‘Bana söyler misin, eğer ölüm meleği senin ruhunu teslim almak için gelse, senin ihtiyacını karşılamış olmam seni sevindirir miydi?’ dedi. Kadın, ‘Asla!’ dedi. Ubeyd, ‘Doğru söyledin.’ dedi.

Yine şöyle sordu: ‘Eğer kabre girmiş olsan, sorgusual için hesap versen, bu durumda senin ihtiyacını gidermiş olmam seni sevindirir miydi?’ Kadın, ‘Asla!’ dedi. Ubeyd, ‘Doğru söyledin’ dedi.

Sonra şöyle sordu: ‘İnsanlara kitapları verildiğinde sen kitabının sağdan mı, soldan mı verileceğini bilmiyorken senin ihtiyacını karşılamış olmam seni sevindirir miydi?’ dedi. Kadın, ‘Asla!’ dedi. Ubeyd, ‘Doğru söyledin’ dedi.

Yine şöyle sordu: ‘Sen Sırat köprüsünden geçerken, kurtulup kurtulamayacağını bilmiyorken senin ihtiyacını gidermiş olmam seni sevindirir miydi?’ Kadın, ‘Asla’ dedi. Ubeyd, ‘Doğru söyledin’ dedi.

Yine şöyle sordu: ‘Mizan getirildiğinde, senin sevap kefenin mi, yoksa günah kefenin mi ağır geleceğini bilmiyorken, senin ihtiyacını karşılamış olmam seni sevindirir miydi?’ Kadın, ‘Asla’ dedi. Ubeyd, ‘Doğru söyledin’ dedi.

Yine şöyle sordu: ‘Allah’ın huzurunda sorguya çekildiğin zaman senin bu ihtiyacını karşılamış olmam

seni sevindirir miydi?' Kadın, 'Asla' dedi. Ubeyd, 'Doğru söyledin' dedi ve şöyle devam etti: 'Ey Allah'ın kulu! Rabbinden kork! Muhakkak ki Allah sana büyük lütufta bulunmuş, sana güzellik vermiş!'

Bunun üzerine kadın, kocasının yanına döndü. Kocası, 'Ne yaptın?' dedi. Kadın, 'Sen de boş insansın, ben de...' dedi ve o saatten sonra namaza, oruca ve ibadete yöneldi.

O kadının kocası şöyle dedi: 'Benim Ubeyd b. Umeyr ile ne işim vardı ki?! Benim karımı ifsat etti. Önceden karım bana her gece bir gelin gibi davranırdı. Ubeyd onu rahibe gibi yaptı.'"(359)

122- KADIN VE EVLATLARINA KARŞI DİKKATLİ OL!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Eşlerinizden ve evlatlarınızdan size düşman olanlar da çıkabilir. Böyle olanlara karşı dikkatli olun!"** (Teğabun, 14)

Beğavi'nin tefsirinde İbn Abbas'ın bu ayetle ilgili olarak şöyle dediği zikredilmiştir: "Bu ayette zikredilen erkekler Mekke ehlinden olup da İslam'ı kabul eden kişilerdi. Bu kişiler Medine'ye hicret etmek istediklerinde eşleri ve çocukları onları bundan menederek şöyle dediler: 'Sizin Müslüman olmanıza sabrettik. Ancak hicret etmenize sabretmeyiz.' Bunun üzerine o erkekler, eşlerinin ve çocuklarının söylediklerini dinleyip hicret etmekten vazgeçtiler. Sonrasında ise Allah ﷻ, **'Onlar-**

(359) İbnu'l-Cevzi, *el-Muntazam Tarihu'l-Mulük ve'l-Umem*, 6/197-198.

dan sakının.' buyurdu. Yani, onlara itaat edip de hicreti terk etmeyin!

Ayetin devamı şöyledir: **"Bununla beraber müsamaha gösterir, kusurlarına bakmaz, onları affederseniz bu da sizin için bir fazilettir. Çünkü Allah Ğafûr'dur, Rahîm'dir** (affı ve ihsanı boldur)**."** (Teğabun, 14)

Burada kastedilen, eşlerinin ve çocuklarının yanında oturup da hicret etmeyen kişilerdir. Bunlar daha sonra hicret ettiklerinde, kendilerinden daha önce hicret edenlerin dinî ilimleri tahsil ettiklerini görünce kendilerini hicretten geri bırakan eş ve çocuklarını cezalandırmak istediler. Onlar eğer hicret edenlerle beraber hicret etmiş olsalardı aileleri ve çocukları zaten onlara maddî anlamda yardım etmeyecek ve bir hayırları da dokunmayacaktı. Allah ﷻ, bu erkeklere, ailelerini affetmelerini ve onlara müsamaha göstermelerini emretmiştir.

Ata b. Yesar şöyle anlatıyor: 'Bu ayet Avf b. Malik el-Eşcai hakkında nazil olmuştu. Avf b. Malik, eş ve çocukları olan biriydi. O, gazve için yola çıkmak isteyince eşi ve çocukları ağladı, onu yufka yürekli hale getirerek, 'Sen burada bizi kime bırakıyorsun?' dediler. Bunun üzerine Avf onlara acıdı ve yanlarında kaldı. Bunun üzerine **'Ey iman edenler! Eşlerinizden ve evlatlarınızdan size düşman olanlar da çıkabilir. Böyle olanlara karşı dikkatli olun!'** (Teğabun, 14) ayeti nazil oldu. Yani aileniz ve çocuklarınız sizi itaati terk etmeye sevk etmesin; onların bu tekliflerini kabul etmekten sakının!

'Bununla beraber müsamaha gösterir, kusurlarına bakmaz, onları affederseniz bu da sizin için bir fazilettir. Çünkü Allah Ğafûr'dur, Rahîm'dir (affı ve ihsanı boldur)**.'** (Teğabun, 14)

Bu ayette kastedilen anlam ise şudur: 'Onları, sizinle ihtilaf ettikleri için cezalandırmayın. Muhakkak ki Allah bağışlayan ve merhamet edendir.'"(360)

Ya'la el-Amiri şöyle demiştir: "Hasan ve Hüseyin, Allah Rasûlü ﷺ'in yanına koştular, Allah Rasûlü ﷺ de onları kucaklayarak şöyle buyurdu: *'Muhakkak ki çocuk, korkaklık ve cimrilik demektir.'*"(361)

Yani çocuk, malda cimrilik yapma sebeplerindendir. Yine o, bir baba için korkaklık sebebidir. Çünkü çocuk kişinin cihattan geri kalmasına ve bu hususta gevşek davranmasına sebebiyet verir. Bunun nedeni çocuk sevgisi, onlardan uzak kalma korkusu ve onların başına gelebilecek sıkıntılarla ilgili endişelerdir.

Esved b. Halef'ten gelen bir rivayette ise "Üzüntü kaynağı" ibaresi de geçmektedir. Zira çocuk hastalandığında ya da çocuğun başına bir sıkıntı geldiğinde veya çocuk, anne-babasından bir şey istediğinde anne-babasının alım gücü yoksa bunlar anne-babayı üzüntüye sevk eder.

Çocukları terbiye etmenin ve onlarla ilgilenmenin faziletiyle ilgili pek çok hadis varid olmuştur.

(360) *Begavi Tefsiri*, 8/143.
(361) İbn Mace, 3666.

123- AİLEN HAKKINDA İFRATA DÜŞMEKTEN SAKIN!

Sa'd b. Hişâm b. Âmir, Allah yolunda gazveye niyet edip Medine'deki bir toprağını satarak bedeliyle silah ve at satın almak, böylece ölünceye kadar Bizanslılara karşı cihat etmek istemişti. Medine'ye gelince, Medinelilerden bazı kimselere rastladı. Onlar kendisini bu işten nehyettiler; ona Allah Rasûlü ﷺ'in hayatında altı kişilik bir cemaatin bunu yapmak istediğini fakat Allah Rasûlü ﷺ'in onları bundan nehyettiğini ve kendilerine, *"Benim şahsımda sizin için güzel bir örnek yok mudur?"* buyurduğunu haber verdiler. Onlar, bunu söyleyince Sa'd önce boşadığı karısına dönmüş ve buna dair de şahit getirmiştir.(362)

124- EVİN MAHREMİYETİNİ İHLAL ETMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işitmiştir: *"Kim bir cemaatin evin(in için)e onların izinleri olmadan bakar da (onlar da) onun gözünü çıkarırsa (o adamın bu) gözü heder olur."*(363)

Her kim başka bir kişinin evini izinsiz olarak gözetlerse ve ev sahibi de o kişinin gözüne vurup gözünü telef ederse, vuran kişiye herhangi bir kısas gerekmez. Çünkü evi gözetleyen kişi, hanenin mahremiyetini çiğnemiştir. Kişiye düşen, gözlerini sakınması ve hane halkından izin almasıdır.

(362) Müslim, 746. Müminlerin annesi Aişe ﷺ tarikiyle.
(363) Buhari, 6902, Müslim, 2158; Ebu Davud, 5172.

125- AVRET YERİNİ AÇMAKTAN SAKIN!

Hâyâ, İslam ahlakındandır. Allah ﷻ hâyâ sahibidir, hâyâyı ve örtünmeyi/gizlenmeyi sever. Nitekim ayıpları örten/gizleyen O'dur. Bu nedenle Müslümanın, avret yerlerini insanlara karşı örtmesi gerekir.

Ya'la b. Umeyye ﷺ şöyle anlatıyor: "Bir gün Allah Rasûlü ﷺ, bir adamın, insanların ihtiyaçlarını giderdikleri bir mekânda yıkandığını gördü. Bunun üzerine minbere çıktı, Allah'a hamd u sena ettikten sonra şöyle buyurdu: *"Allah ﷻ hâyâ sahibidir, örtendir. O, hâyâyı ve örtünmeyi/gizlenmeyi sever. İçinizden biri yıkanacağı zaman* (insanların gözü önünde olmaktan) *gizlenerek yıkansın."*(364)

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle anlatır: "Allah Rasûlü ﷺ bir adamın baldırının açıldığını görünce şöyle buyurdu: *"Baldırını ört! Muhakkak ki erkeğin baldırı, onun avret yerindendir."*(365)

Ebu Said el-Hudri ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Konuşarak ve avret yerleri açık olarak iki kişi birlikte abdest bozmaya gitmesinler. Çünkü Allah böyle bir duruma gazap eder."*(366)

İki kişi tuvalet ihtiyacı için dışarı çıkıp da oturarak, arada bir perde olmaksızın avret yerlerini açmış bir şekilde konuşamazlar. Zira böyle bir durumda birbirlerinin

(364) Ebu Davud, 4012; Nesai, 404.
(365) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2493; Hâkim, 7363.
(366) Ebu Davud, 15; *Hidayetu' Ruvat ile Tahrici Ehadisi'l-Mesabihi ve'l-Mişkat*, Elbani, H. No: 341.

mahrem yerlerini görebilirler. Oysa insan her hâl ve şartta avret yerini gizlemekle emrolunmuştur.

126- KADINLARLA TOKALAŞMAKTAN SAKININ!

Makil b. Yesar ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden birinizin başına iğne ile dürtülmesi, onun için, helali olmayan bir kadına dokunmasından daha ehvendir/hayırlıdır."*(367)

Umeyme bt. Rukayka şöyle anlatıyor: "Ensardan bir grup kadınla beraber Allah Rasûlü ﷺ'in yanına geldim. Ona, 'Ya Rasûlallah! Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, kimseye iftira atmamak ve iyilikte sana karşı gelmemek üzere biat etmek istiyoruz.' dedik.

Allah Rasûlü ﷺ, *'Gücünüz yettiği kadar.'* dedi. Biz de 'Allah ve Rasûlü ﷺ bize daha merhametlidir. Hadi sana biat edelim ya Rasûlallah!' dedik.

Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Ben kadınlarla tokalaşmam. Yüz kadına söylediğim söz bir kadına söylediğim söz; bir kadına söylediğim söz de yüz kadına söylediğim söz gibidir.'* buyurdu."(368)

Yani, kadınlardan sözlü olarak biat almam kâfidir.

127- EY HANIM KARDEŞİM! ZİNETİNİ/SÜSÜNÜ GÖSTERMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyuruyor: **"Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılsın diye ayaklarını yere vurmasın-**

(367) Taberani, *Mucemu'l-Kebir*, 487.
(368) Nesai, 4181.

lar (Dikkatleri üzerine çekecek tarzda yürümesinler)**."** (Nur, 31)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Cahiliye döneminde kadınların ayaklarında halhal vardı ve yolda yürüdükleri zaman ayaklarını yere vururlardı ki erkekler bu halhalın sesini duysunlar. Allah ﷻ, mümin kadınların işte böyle yapmasını yasakladı. Bir kadının örtülü olan ziynetini, açığa çıkması için hareket ettirmesi de böyledir. Bu durum Allah ﷻ'nun yukarıdaki ayetteki yasağının kapsamına girer.

Yine kadının, dışarı çıkarken erkeklerin kendisinin sürdüğü kokuyu alması için koku sürmesi de bu tür yasaklardandır."(369)

128- EY HANIM KARDEŞİM! EVDEN ÇIKARKEN KOKU SÜRMEKTEN SAKIN!

İslam, bir erkeği, helali olmayan bir kadına bakmaktan sakındırmıştır. Bir kadın koku sürer, evden dışarı çıkar da erkeklerin olduğu yere uğrarsa, erkeklerin bakışlarını üzerine çekmeye sebep olmuş olur ki bu da göz zinası sayılır.

Ebu Musa el-Eşari ﷺ'ın rivayet ettiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Her göz zinakârdır. Bir kadın koku sürünür de bir topluluğun yanından geçerse, o şöyle şöyledir."*(370) Yani zinakârdır.

(369) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, 6/49.
(370) Ebu Davud, 4173; Nesai, 5126.

129- EY HANIM KARDEŞİM! AÇILMAKTAN VE SÜSLENMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini, yakalarının üzerine** (kadar) **örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları** (mümin kadınlar)**, ellerinin altında bulunanlar** (köleleri)**, erkeklerden, ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler."** (Nur, 30-31)

"Onlardan bir şey isterseniz perde arkasından isteyin." (Ahzab, 53)

Ümmü Seleme ﵂ şöyle rivayet etmiştir: "**'Ey Peygamber! Zevcelerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına, dış elbiselerini üstlerine giymelerini emret.'** (Ahzab, 59) (âyet-i kerimesi) inince, Ensar kadınları dışarıya çıktılar. (Başlarına bağladıkları siyah) örtülerden dolayı sanki başlarında (siyah) kargalar varmış gibi görünüyorlardı."[371]

Müminlerin annesi Aişe ﵂ şöyle anlatıyor: "Biz Allah Rasûlü ﷺ'in yanındayken bazen binitli kimseler yanımızdan geçerdi. Onlar bizim hizamıza geldiklerinde

(371) Ebu Davud, 4101.

cilbablarımızı kafamızdan yüzümüze sarkıtırdık. Onlar geçip gidince tekrar yüzümüzü açardık."[372]

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ'in hadisinde geçen *'Kasiyatun ariyatun* (giyinik çıplaklar)'[373] lafzı giyinen ama yeterince örtünmüş olmayan kadını ifade eder. Yani o kadın, elbise giyinmiştir ama hakikatte çıplaktır. Mesela ince elbise giyen ama bu elbise vücudunu gösteren ya da dar elbise giyip de vücudunun hatları belli olan/görünen kadın gibi. Oysa Müslüman kadının kıyafeti bol ve kalın olduğu için vücudunu, organlarının şeklini ve boyutunu göstermez."[374]

Ebû Hureyre ﷺ'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Rasulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Ateş ehlinden iki sınıf vardır ki henüz onları görmedim: Ellerinde sığır kuyruğu gibi kırbaçlar olup bunlarla insanları dövenler, bir de giyinmiş olduğu halde çıplak gibi olup baştan çıkaran, Allah'a itaatten çıkan kadınlar. Onların başları deve hörgücü gibidir. Bunlar ne cennete girebilir ne de kokusunu alabilir-*

(372) Ebu Davud, 3381.

(373) Hadisin metni şöyledir: *"Cehennem halkından iki grup insan var ki ben henüz görmedim. Bunlardan birinin, ellerinde sığır kuyruklarına benzer kamçılar vardır ki onlarla insanları döverler. Diğer grup ise elbise giydikleri halde çıplaktırlar. Erkeklere meyledecekler, onları da kendilerine meylettirirler. Başları eğilmiş deve hörgücüne benzer. Bunlar ne cennete girer ne de onun kokusunu alırlar. Oysa cennetin kokusu şu kadar mesafeden alınabilir."* (Müslim, 2558; *Müsned*, 7043) (Mütercim).

(374) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 22/146.

ler. Hâlbuki onun kokusu şu kadar uzak mesafeden duyulur."(375)

130- EY HANIM KARDEŞİM! YÜZÜNÜ TIRMALAMAKTAN VE YAKA PAÇA YOLMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma** (fakirlik) **ile deneriz.** (Ey Peygamber!) **Sabredenleri müjdele! O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman, 'Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz' derler. İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır."** (Bakara, 155-157)

Allah Rasûlü ﷺ, Müslümanın başına gelecek musibetlerden dolayı olumsuz davranışlar sergilemekten ümmetini sakındırmıştır. Musibetler ne kadar büyük olursa, bu musibetlerin şiddetine sabreden kişi de o oranda büyük mükâfat alır. Ölüm musibetiyle karşılaşan kişi, Allah'ın fiilleri hususunda O'nun takdirine öfkelenirse, üzülüp feryat ederse, elleriyle yüzünü tokatlayıp tırmalarsa, yakasını paçasını yırtarsa, ağıt yakarsa; bilin ki tüm bu cahiliye davranışları Allah ﷻ'nun yasakladığı hususlardandır. Nitekim İbn Mesud'un ﷺ rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Ölenin arkasından yüzünü gözünü tırmalayan, yakasını paçasını yırtan, cahiliye insanı gibi bağıra çağıra ağıt yakıp beddua eden kişi bizden değildir."*(376)

(375) Sahih-i Müslim, 2128.
(376) Buhari, 1294; Müslim, 103.

131- KADIN İLE KOCASI ARASINA FİTNE TOHUMU EKMEKTEN SAKIN!

Esma bt. Ebu Bekir ﵄ şöyle anlatıyor: Bir kadın, "Ya Rasûlallah! Benim bir kumam var. Kocam benim karnımı doyurmadan ben karnımı doyurmuş gibi yapsam bu durumun bana günahı olur mu?" diye sorunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu:

"Verilmeyen bir şeyle karnını doyurmuş gibi yapan kişi, iki yalan elbise giyen kişi gibidir."(377)

Yani burada kadın, kocasının kendisine kumasından daha fazla önem verdiğini ima ederek kumasını öfkelendirmek istemiş, bunun üzerine de Allah Rasûlü ﷺ o kadına, *"Verilmeyen bir şeyle karnını doyurmuş gibi yapan kişi, iki yalan elbise giyen kişi gibidir."* demiştir.

Dolayısıyla kendisinde olmayan bir şeyi varmış gibi gösteren, insanları kandıran kişi gibidir. Sahip olmadığı bir şeyle süslenen kişi, iki yalan elbise giyen kişi gibidir. Birini giyerken diğerini kamufle eder.

Allah Rasûlü ﷺ de o kadını, kocasıyla kuması arasında fesat çıkartabileceği düşüncesiyle böyle yapmaktan nehyetmiş ve bunu kadın için kerih görmüştür. Zira böyle bir durumda kadın ile koca arasına nefret sokulmuş olur ve bu da kini doğurur.

(377) Buhari, 5219.

132- KARDEŞİNİN TALİP OLDUĞU KIZA/KADINA TALİP OLMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Zandan sakınınız. Çünkü zan sözün en yalanıdır. İnsanların gizli hallerini araştırmayın, başkalarının gizli konuşmalarını dinlemeye kalkışmayın. Birbirinize buğzetmeyin ve kardeşler olun. Bir kimse, kardeşinin talip olduğuna, o onu nikâhlayıncaya ya da terk edinceye kadar talip olmasın."*(378)

Allah Rasûlü ﷺ, bir Müslümanın bir kıza/kadına talip olup da bunu açıkça söylemesi durumunda başka bir kişinin o kıza/kadına talip olmasını yasaklamış ve bundan sakındırmıştır. Zira talip olma ya nikâhla neticelenir ya da nikâh olmadan ayrılık vuku bulur. Nikâhla sonuçlanmazsa, o zaman başka bir kişinin o kıza/kadına talip olma hakkı olur.

133- EY HANIM KARDEŞİM! VELİN OLMADAN NİKÂH KIYMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ ve Aişe ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: *"Velisiz nikâh olmaz."* Aişe ﷺ şöyle de rivayet etmiştir: *"Velisi olmayanın velisi sultandır* (yöneticidir)*."*(379)

Nikâh akdi, ancak kadının velisiyle sahih olur. O da akrabalarla veya asabe ile (baba tarafından olan akra-

(378) Buhari, 5143, 5144.
(379) İbn Mace, 1880, Elbani, "sahih" demiştir.

balarla) olur. Bunun sebebi; kadının hukukunu korumak ve onu faydalı olana sevk etmektir.

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kadın, kadını evlendiremez. Kadın, kendini de evlendiremez. Zinakâr kadın o kimsedir ki kendi kendini evlendirir."*(380)

134- BİR KADINLA BİR ERKEK BAŞBAŞA KALMAKTAN SAKINSIN!

Hüküm koyucu olan Şeriatın sahibi, bir erkeği, namahrem bir kadınla halvette kalmaktan sakındırıyor. Halvet, namahrem bir kadınla baş başa kalmaktır. Yani bir kadın ile bir erkeğin yanında, bakışlara engel olacak üçüncü kişinin olmamasıdır. Cabir b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir erkek, yanında mahremi olmayan bir kadınla baş başa kalmasın. Zira üçüncüsü şeytan olur."*(381)

Bu hadisin Ömer b. Hattab'tan rivayeti ise başka lafızlarla şöyle geçer: *"Dikkat edin! Bir erkek, bir kadınla baş başa kalmasın. Zira üçüncüleri şeytan olur."*(382)

Münavi şöyle demiştir: "*'Bir erkek, mahremi olmayan bir kadınla baş başa kalmasın'* ifadesinden maksat, yabancı bir kadınla baş başa kalmamasıdır. *'Üçüncüsü şeytan olur'* ibaresinden maksat ise şu-

(380) İbn Mace, 1882. Elbani, "zinakâr" lafzı haricinde sahih demiştir.
(381) Benzer lafızlarla bakınız: Tirmizi, 1171; *Müsned*, 178, İbn Hibban, 5586.
(382) *Müsned*, Ahmed, 14651.

dur: Böyle bir durumda insanın kalbine vesvese gelir. Bu vesveseyle insanın kalbine şehveti tetikleyen, hâyâ perdesini kaldıran ve günahlara sürükleyen düşünceler gelir ki neticede kadın ile erkek arasında, cinsel ilişki ya da cinsellik öncesi fiillere götürerek cinselliğin yaşanmasına sebebiyet veren ve yasaklanmış olan haram haller meydana gelir."(383)

İbnu'l-Cevzi, Rebi b. Haysem'in iffetini şöyle anlatmıştır: Ebu'l-Kasım el-Cellab, Sa'dan'ın kendisine şu olayı anlattığını nakletmiştir: "Bir gün bir topluluk, çok güzel bir kadına, Rebi b. Haysem'e musallat olmasını emrettiler ve bu işi başardığı takdirde on bin dirhem vereceklerini söylediler. Bunun üzerine o kadın, sahip olduğu en güzel elbiseyi giydi, en güzel kokuyu sürdü, sonra da Rebi mescitten çıkarken ona doğru yürüdü. Rebi o kadına bakınca onun hali Rebi'yi korkuttu. Kadın açılarak Rebi'ye doğru yöneldi. Bunun üzerine Rebi ona şöyle dedi:

'Humma/sıtma hastalığı sana bulaşsa ve seni gördüğüm renkten ve güzellikten başka birine dönüştürse halin nice olur? Ya da ölüm meleği sana gelse ve şahdamarını koparsa veya Münker-Nekir melekleri gelip seni sorgu-suale çekse halin nice olur?'

Bunun üzerine kadın feryat etti ve bayıldı. Ayıldıktan sonra kendini ibadete vermeye başladı. Hatta öyle bir noktaya geldi ki vefat ettiği gün kendisi yanmış bir kütük gibiydi."(384)

(383) Münavi (v.1031h.), *Feyzu'l-Kadir Şerhi Camiu's-Sağir*, 3/94.
(384) İbnu'l-Cevzi, *Sıfatu's-Safve*, s. 503.

Meymun b. Mehren şöyle demiştir: "Nefsini üç şeyle imtihan etme!

- Yönetici ve kudretli insanın (sultan/başkan) yanına gitme. Hatta ona 'Allah'a itaati emrederim' düşüncesinde olsan bile…

- Mahremin olmayan bir kadınla baş başa kalma! Hatta ona 'Allah'ın kitabını öğretirim' düşüncesinde olsan bile…

- Hevâ sahibi birine kulak kabartma! Zira onun sözlerinden kalbine neyin asılı kalacağını bilemezsin."(385)

135- EVLİLİKLE İLGİLİ SIRLARI İFŞA ETMEKTEN SAKIN!

Ebu Said el-Hudri ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kıyamet günü Allah katında emanete ihanet eden en büyük hâin, karı-koca olarak cinsel ilişki yaşadıktan sonra kadının sırrını yayan erkektir."*(386)

Allah Rasûlü ﷺ, evlilik sırlarını ifşa etmekten sakındırmıştır. Bu sırlar ister mahrem hususlar ve cinsellik, ister dokunma, isterse normal irtibat olsun fark etmez. Çünkü bu tür sırları ifşa etmek, emanete en büyük ihanetlerdendir. Bu, evliliğe ait özel hususları ifşa etmektir. Dolayısıyla ne erkek, karısının sırrını yaymalı ne de kadın, kocasının sırlarını yaymalıdır.

Abdullah b. Mes'ud ﷺ'dan rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Bir kadın, başka bir ka-*

(385) Makdisi, *Adabu'ş-Şeriyye*, 3/461.
(386) Müslim, 1437.

dını eliyle yoklayıp sonra kocasına gidip o kadının bedeninin vasıflarını, adam onu görüyormuşçasına anlatmasın."(387)

136- RAMAZAN AYINDA GÜNDÜZ VAKTİ CİNSEL İLİŞKİYE GİRMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Oruç tuttuğunuz günlerin gecesi kadınlarınıza yaklaşmanız size helal kılındı, onlar sizin örtünüz, siz de onların örtülerisiniz. Allah, nefsinize güvenemeyeceğinizi biliyordu, bu sebeple tevbenizi kabul edip sizi affetti; artık onlara yaklaşabilirsiniz. Allah'ın sizin için takdir ettiğini dileyin. Tan yerinde, beyaz iplik siyah iplikten sizce ayırdedilinceye kadar yiyin için, sonra orucu geceye kadar tamamlayın. Mescidlerde itikâfa çekildiğinizde kadınlarınıza yaklaşmayın. Allah insanlara yasaklardan sakınsınlar diye ayetlerini böylece apaçık bildirir."** (Bakara, 187)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Oruç ilk farz kılındığı zamanlarda Müslümanlara gece vakti de yemek, içmek ve cinsel ilişki haramdı. Bu durum bazı Müslümanlar için meşakkat oluşturmuştu. Bunun üzerine Allah ﷻ bu durumu hafifleterek Ramazan ayının gecelerinde yemeyi, içmeyi ve cinsel ilişkiyi mubah kıldı. Kişi ister uyusun isterse uyumasın durum aynıdır. Bu mubah kılınmanın sebebi, bazı Müslümanların emredilenler hususunda kendilerine ihanet etmeleriydi."(388)

(387) Buhari, 5240.
(388) *Sadi Tefsiri*, a.g.e.

Ebu Hureyre'nin rivayet ettiğine göre adamın biri Allah Rasûlü ﷺ'e gelerek, "Mahvoldum" dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *"Sorun nedir?"* diye sorunca adam, "Ramazan günü oruçluyken eşimle ilişkiye girdim." dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *"Bir köle bulabilir misin?"* diye sordu. Adam, "Hayır" deyince Allah Rasûlü ﷺ, *"İki ay peşpeşe oruç tutabilir misin?"* diye sordu. Adam, "Hayır" dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *"Altmış fakiri doyurmaya gücün yeter mi?"* deyince adam yine "Hayır" diye cevap verdi. O sırada Ensardan biri bir arakla çıkageldi. Arak, (15 sa'lık bir ölçü birimi olup) içine hurma konulan bir kaptır. Allah Rasûlü ﷺ adama, *"Bunları al götür ve muhtaç olan birine tasadduk et"* dedi. Adam, "Ya Rasûlallah! Bizden daha fakir olana mı? Seni hakla gönderen Allah'a yemin olsun ki Medine'nin kara taşlı iki yanı arasında bizden daha fakir bir aile yoktur" dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *"Git ve onu çoluk çocuğuna yedir"* buyurdu.(389)

137- KADINLARA ARKADAN YAKLAŞMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ evliliği çiftler için kutlu yuvalar kurulsun diye var etmiş, eşlerin güzel geçinmesini emretmiş, temiz kalmak ve selim fıtratı muhafaza etmek için de eşlerin birbirlerinden belli sınır ve şartlarla istifade (istimta) etmesini meşru kılmıştır.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Sana kadınların ay hâlini sorarlar. De ki: O bir ezadır** (rahatsızlıktır)**. Ay**

(389) Buhari, 6710; Müslim, 1111.

hâlinde olan kadınlardan uzak durun. Temizlenin-ceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri va-kit, Allah'ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri sever, çok temiz-lenenleri sever." (Bakara, 222)

Kurtubi, *Tefsir*'inde, bazı âlimlerden naklederek şöyle demiştir: "Aybaşı halinde/hayızlı olan kadının cinsel organındaki arızî necaset sebebiyle cinsel ilişkiyi haram kılmışken daimî necaset bulunan makat (dübür) kısmını haram kılması daha evladır."(390)

Allah ﷻ kişinin, hanımına arkadan yaklaşmasını ha-ram kılmıştır. Eğer bu mubah olmuş olsaydı, o zaman koca, hanımının aybaşı halinde ona arkadan yaklaşırdı. Ancak Allah ﷻ, kadın aybaşı halini bitirip gusül abdesti-ni alıncaya kadar erkeğin, karısına yaklaşmasını haram kılmıştır. Ayrıca Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın izin verdiği yerden onlara yaklaşın."** (Bakara, 222) Yani, arka taraftan değil ön taraftan yaklaşın, demiştir.

Ebu Hureyre ؓ'ın rivayet ettiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Eşine arkadan yaklaşan kişi melundur/ lanetlenmiştir."(391)

Kadına (cinsel açıdan) arkadan yaklaşmada (ters iliş-kide) fıtratı ifsat etme, nesli zayi etme ve temiz mizaca muhalefet etme vardır ve bu, çiftlere çok zarar verir.

(390) Kurtubi, 2/74.
(391) Ebu Davud, 2162; *Müsned*, 9440.

138- ZİNADAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Zinaya yaklaşmayın. Zira o bir hâyâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur."** (İsra, 32)

Abdullah b. Abbas ﷺ, Ömer ﷺ'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Uzun zaman sonra bazı kimselerin, 'Biz Allah'ın kitabında recm cezasını bulamıyoruz' demesinden ve böylece Allah'ın indirmiş olduğu bir farzı terk ederek sapmalarından sakındırıyorum. Dikkat ediniz! Evli olduğu halde zina eden kimse üzerine buna dair bir delil bulunduğunda yahut gebelik veya itiraf olduğunda recm cezası sabit olmuş bir haktır. Süfyan b. Uyeyne, 'Ben bunu böylece ezberledim' dedikten sonra Ömer, 'Dikkat edin! Allah Rasûlü ﷺ recm yaptı, ondan sonra da biz yaptık' dedi."(392)

Bir müddet geçtikten sonra insanlar, "Recm, Allah'ın kitabında mevcut değildir" demeye başlayınca Ömer ﷺ insanları bu sözü söylemekten men etmiştir. Zira böyle konuşmak, onları dalalete sürükleme sebebi olurdu. Zira Allah Rasûlü ﷺ ve ondan sonra da sahabe bu uygulamayı yapmıştır. Bu uygulamayı terk etmek, Allah'ın ﷻ farzlarından birini terk etmektir. Sünnette sabittir ki Kur'an'da "Yaşlı erkek ve yaşlı kadın zina ederlerse onları recm edin" ayeti varken bu ayet neshedilerek kıraati kaldırılmış, ancak hükmü baki kalmıştır. Yine sabittir ki Allah Rasûlü ﷺ recm hükmünü yaşlı bir kadına ve erkeğe uygulamıştır. Recm, zina eden evli

(392) Buhari, 6829.

Müslümana uygulanır ki bu da delille tespit edilir. Zina; ya şahitler (adil olan dört şahit) ile ya bekâr bir kadına tecavüz edilerek hamile bırakılması ile ya da zina eden kişilerin itirafıyla sabit olur.

Ebu Umame el-Bahili ﷺ şöyle nakleder: "Bir genç, Allah Rasûlü ﷺ'e gelerek, 'Ya Rasûlallah! Zina etmem için bana izin ver!' dedi. Sahabîler kalkıp ona doğru yürümek istedi, onu bu sözünden dolayı kınadı ve 'Uzak dur!' dediler. Allah Rasûlü ﷺ ona, *'Yaklaş bana!'* dedi. Bunun üzerine o genç oturdu. Allah Rasûlü ﷺ, *'Annen için aynı şeyi ister misin?'* dedi. Genç, 'Allah beni sana feda etsin, hayır vallahi.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'İnsanlar da anneleri için böyle bir şeyi istemezler. Peki, kızın için aynı şeyi ister misin?'* dedi. Genç, 'Allah beni sana feda etsin, hayır vallahi.' dedi.

Allah Rasûlü ﷺ, *'İnsanlar da kızları için böyle bir şeyi istemezler. Peki, kız kardeşin için böyle bir şeyi ister misin?'* dedi. Genç, 'Allah beni sana feda etsin, hayır vallahi.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'İnsanlar da bunu kız kardeşleri için istemez. Peki, halan için böyle bir şeyi ister misin?'* dedi. Genç, 'Allah beni sana feda etsin, hayır vallahi.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'İnsanlar da halaları için böyle bir şeyi istemezler. Peki, teyzen için böyle bir şeyi ister misin?'* dedi. Genç, 'Allah beni sana feda etsin, hayır vallahi.' dedi.

Allah Rasûlü ﷺ, *'İnsanlar da teyzeleri için böyle bir şeyi istemezler.'* dedi. Sonra Allah Rasûlü ﷺ elini o gencin sırtına koyarak, *'Allah'ım! Onun günahlarını*

bağışla, kalbini temizle ve iffetini koru' diye dua etti. Ebu Umame der ki: 'Artık o andan sonra o genç, kimseye dönüp bakmadı.'"(393)

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Sizden kimin, hür mümin kadınlarla evlenmeye gücü yetmezse sahip olduğunuz mümin genç kızlarınızdan** (cariyelerinizden) **alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz birbirinizdensiniz. Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost tutmamaları hâlinde, sahiplerinin izniyle onlarla evlenin, mehirlerini de güzelce verin. Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa, onlara hür kadınların cezasının yarısı uygulanır. Bu** (cariye ile evlenme izni)**, içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."** (Nisa, 25)

İbn Kesir, 've la müttehizati ehdan' ibaresiyle ilgili İbn Abbas'ın şöyle dediğini nakleder: "ve la müttehizati ehdan, yani musafihatu demek, açıkça zina eden kadınlardır ki kendilerine gelerek fuhuş yapmak isteyen erkekleri geri çevirmezler. Yani dost hayatı yaşarlar."(394)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Ve la müttehizati ehdan" ibaresinde kastedilen, gizlice dost hayatı yaşayanlardır."(395)

(393) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 22211.
(394) İbn Kesir, a.g.e., 2/261.
(395) *Sa'di Tefsiri*, a.g.e., 1/174.

İmam Taberi ise şöyle demiştir: "'Ve la müttehizati ehdan' ibaresinden kastedilen, zina etmek için arkadaş edinen kişidir."(396)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatır: "Allah Rasûlü ﷺ, evli olmayıp da zina eden bir cariyenin durumu sorulduğunda şöyle buyurdu: *'Biri zina ederse ona celde vurun, tekrar zina ederse yine celde vurun. Yine zina ederse tekrar celde vurun. Sonra da onu, örülmüş ip karşılığında da olsa satın."*(397)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işittiğini nakletmiştir: *"Sizden birinin bir cariyesi zina eder de bu apaçık ortaya çıkarsa, ona celde haddi uygulayın. Onu azarlayıp kınamayın. Tekrar zina ederse yine celde haddi uygulayın, azarlayıp kınamayın. Üçüncü kez zina eder de bu yaptığı işi apaçık ortaya çıkarsa, kıldan yapılmış bir ip karşılığında bile olsa onu satın."*(398)

139- MUTA NİKÂHINDAN SAKIN!

Ali b. Ebu Talib ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ Hayber günü, kadınlarla mut'a nikâhı yapmayı ve evcil eşek/merkep etlerini yemeyi nehyetti."(399)

Mut'a nikâhı, bir mal vermek suretiyle belirli bir zamana kadar bir kadınla evlenmektir. Mut'a nikâhı daha önceden helal idi; ancak Allah Rasûlü ﷺ Hayber günü

(396) Taberi, *Camiu'l-Beyan*, 6/602.
(397) *Fethu'l-Bari*, 6447.
(398) Buhari, 2234; Müslim, 1703.
(399) Buhari, 4216.

mut'a nikâhını yasakladı ve bu, kıyamete kadar haram olarak kaldı.

140- KADINLARIN ERKEKLERE BENZEMESİNİN, ERKEKLERİN DE KADINLARA BENZEMESİNİN YASAK KILINMASI

Allah Rasûlü ﷺ erkeklerin kadınlara benzemesini yasaklamıştır. Erkekler süslenme ve giyim konusunda kadınlara benzememelidir. Kadınlara mahsus huy ve fiillerde de onlara benzemek büyük günahtır (sakıncalıdır).

Aynı şekilde erkeklere mahsus konularda kadınların onlara benzemesi de caiz değildir. İbn Abbas ﷺ'nın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah ﷻ, kadınlara benzeyen erkeklere de erkeklere benzeyen kadınlara da lanet etmiştir."*(400)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ kadın elbisesi giyen erkeğe de erkek elbisesi giyen kadına da lanet etmiştir."(401)

141- EŞCİNSELLİKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Lut, kavmine dedi ki: Sizden önceki milletlerden hiçbirinin yapmadığı fuhşu mu yapıyorsunuz? Hakikaten siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz haddi aşan bir toplumsunuz."** (Araf, 80-81)

İbn Kesir, bu ayetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir: "Lut ﷺ, İbrahim ﷺ'ın yeğeniydi. O, İbrahim ﷺ ile beraber iman etmiş, onunla beraber Şam'a hicret

(400) Buhari, 5885.
(401) Şevkani (v.1255h.), *Neylu'l-Evtar*.

etmişti. Allah ﷻ, Lut ﷺ'ı Sodom ehline ve çevre beldelerine peygamber olarak göndermişti. Lut ﷺ oradaki insanları Allah ﷻ'ya davet etmiş, daha önceden hiçbir insanın yapmayıp da onların ortaya çıkartmış oldukları çirkin işlerden (homoseksüellik), günah ve haramlardan onları men etmiş, onlara iyiliği emretmişti. Bu fiil Âdemoğlunun daha önceden alışmadığı, bilmediği ve akıllarına bile gelmeyen homoseksüellikti. Bunu ilk defa Sodom ehli *-Allah'ın laneti onların üzerine olsun-* yapmıştı.

Dimeşk Camsini yapan Emevî halifesi Velid b. Abdulmelik şöyle demiştir: "Eğer Allah ﷻ bize Lut ﷺ'ın kavminin kıssasını zikretmemiş olsaydı bir erkeğin başka bir erkekle ilişkiye gireceğini hiç düşünmezdim."

Bu nedenledir ki Lut ﷺ, kavmine şöyle demişti: **"Sizden önceki milletlerden hiçbirinin yapmadığı fuhşu mu yapıyorsunuz?"** (Araf, 80)[402]

"Rabbinizin, sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıyor da insanlar arasından erkeklere mi yanaşıyorsunuz? Siz gerçekten haddi aşan bir topluluksunuz." (Şuara, 165-166)

Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Lut ﷺ'ın kavminin yaptığı şeyi yapanları görürseniz faili de* (yapanı da) *mefulü de* (yapılanı da) *öldürün."*[403]

Yani bu fiili yapan iki erkeği de öldürün.

(402) İbn Kesir, *Tefsir-i Kur'ân-ı Azim.*
(403) Tirmizi, 1456; Ebu Davud, 4462; İbn Mace, 2561.

Ebu Nadre el-Munzir b. Malik, İbn Abbas ﷺ'nın livatanın cezası hakkında şöyle dediğini nakletmiştir: "Bir beldedeki en yüksek bina aranır, sonra (bu işi yapan) oradan baş aşağı atılır, sonra da taşlanır."(404)

142- KISKANMAMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Üç kişi vardır ki bunlar cennete giremez:*

1- Anne-babasına isyan eden.

2- Deyyus (eşini kıskanmayan erkek).

3- Erkekleşen kadın."(405)

Hadiste geçen *"deyyus,"* hanımının çirkin fiiller işlemesine razı olan, bunu onaylayan kişidir. Bu kişinin kalbinde eşini kıskanma gibi bir his yoktur. Bu kıskanmama hissi ister eşi ister kız kardeşi isterse kızı hakkında olsun farketmez.

Allah ﷻ onların günahlarının çirkinliğinden, rezilliğinden, kıskanma hissi taşımamalarından ve erkek gibi erkek olmamalarından dolayı onların yüzüne bile bakmaz.

143- BASKI İLE EVLİLİK YAPTIRMAKTAN SAKIN!

Aişe ﷺ'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Bir kız, Allah Rasûlü ﷺ'in yanına gelerek, 'Babam beni itibarı artsın diye kendi yeğeniyle evlendiriyor.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ nikâhtaki yetkiyi kıza verdi. Bunun üzerine kız şöyle

(404) İbn Hacer (v.852h.), *ed-Diraye fi Tahrici Ehadisi'l-Hidaye*.
(405) Zehebi, *Kebair*, s. 250; Hakim, *Müstedrek*, s. 246.

dedi: 'Ben babamın yaptığına onay veriyorum ama bu konudaki yetkinin babaya değil kızın kendisine ait olduğunun bilinmesini istedim.'"(406)

İslam, kadınların hukukuna/haklarına özen göstermiş, onu rezil duruma düşmekten korumuş ve değerini yüceltmiştir. Kadınların hukukundan biri de, kendisine denk olmayan biriyle veya istemediği ve sevmediği biriyle evlenmeye zorlanmamalarıdır. Allah Rasûlü ﷺ kadının nikâhlanmasındaki yetkiyi yine kadına vermiştir. Yani evlenmedeki karar kadınlarındır. Onları rızaları olmadan evlendirmek helal değildir. Allah Rasûlü ﷺ nikâhtaki yetkiyi kızın velilerine değil bizatihi kendisine vermiştir. Bu nedenle kadınları, rızaları olmadan evlendirmek helal değildir.

Aynı şekilde, bir erkeği düzeltmek amacıyla kadını fasit bir evliliğe zorlamak da caiz değildir. Zira saliha bir kadın, fasid bir adamla evlenirse yoldan çıkabilir ya da salih bir erkek fasid bir kadınla evlendiğinde bozulabilir. İmran b. Hıttan es-Sedusi, Haricî bir kadınla evlenmişti. Başlangıçta bu kişi Ehl-i Sünnet ve'l-cemaattendi. Ancak çok güzel bir Haricî kadınla evlendikten sonra -ki İmran çirkin ve kısa boylu bir adamdı- o kadını Ehl-i Sünnete döndermek istedi ama kadın bunu kabul etmedi. Derken karısı onu sapkınlığa götürdü ve İmran, Haricî oldu.

(406) Benzer lafızlarla bakınız: Nesai, 3269; İbn Mace, 1864; *Müsned*, 24521.

144- YASAKLANMIŞ NİKÂHTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Size şunlarla evlenmek haram kılındı: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeş kızları, kız kardeş kızları, sizi emziren sütannelerinizi, süt kız kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, kendileriyle zifafa girdiğiniz karılarınızdan olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız, -eğer anneleri ile zifafa girmemişseniz onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur- öz oğullarınızın karıları, iki kız kardeşi** (nikâh altında) **bir araya getirmeniz. Ancak geçenler** (önceden yapılan bu tür evlilikler) **başka. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."** (Nisa, 23)

Allah Rasûlü ﷺ bir kadının, halası ve teyzesiyle beraber aynı anda ve aynı adamın nikâhı altında bulunmasını yasakladı.(407)

145- İDDETİ BİTMEYEN KADINLA EVLENMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İçinizden ölenlerin geride bıraktıkları eşleri, kendi kendilerine dört ay on gün** (iddet) **beklerler. Sürelerini bitirince artık kendileri için meşru olanı yapmalarında size bir günah yoktur. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."** (Bakara, 234)

Abdurrahman es-Sa'di, bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Bir erkek vefat ettiği zaman onun karısı dört ay

(407) Buhari, 5110; Müslim, 1407.

on gün iddet dönemi beklemelidir ki bu farzdır. Bu süreyi beklemesinin hikmeti kadının hamile olup olmadığının anlaşılmasıdır. Eğer anne karnında çocuk beşinci ayda hareket ederse o zaman kadın, çocuğu doğuruncaya kadar iddet süresini bekler. Bir cariyenin iddeti, hür kadının iddetinin yarısı kadardır; yani iki ay beş gündür.

Kadınların iddet süreleri bittiği zaman tekrar süslenmelerinde ve koku sürmelerinde bir sakınca yoktur. Ayette geçen 'maruf'tan kasıt, haram ve mekruh olmayan bir şekilde olmasıdır. Yas tutmanın vucubiyeti ile ilgili iddet süresi, sadece kocası vefat eden kadınlar içindir. Boşanan kadınlar için böyle bir yas tutma söz konusu değildir.

'Allah, yaptıklarınızdan haberdardır' ibaresine gelince; Allah, bütün amellerinizi, zahiri ve batını ile bilir ve size ona göre muamele yapacaktır.

'Kendileri için meşru olanı yapmalarında size bir günah yoktur.' ayeti delildir ki veli, kadına bakar; onu, yapılması caiz olmayan şeylerden men eder ve yapması gereken şeylere zorlar. Velinin muhatap olduğu ve üzerine farz olan husus budur."(408)

146- ŞİĞAR NİKÂHINDAN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﵄, "Allah Rasûlü ﷺ şiğar nikâhını yasakladı" deyince, hadisi nakleden Ubeydullah el-Umer, Nafi'ye, "Şiğar nedir?" diye sorar. O da dedi ki: "Biri diğerinin kızını nikâhlar, diğeri de ona kendi kızını

(408) Sa'di, a.g.e., s. 104.

mehirsiz olarak nikâhlar; yine biri, diğerinin kızkardeşini nikâhlar ve ona da kendi kızkardeşini mehirsiz olarak nikâhlar" dedi.(409)

Böyle bir nikâh çeşidi cahiliyede vardı; hatta günümüzde bile bazı kabilelerde ve uzak bölgelerde devam etmektedir. Allah Rasûlü ﷺ böyle bir evlilikten nehyetmiştir. İslam, bu ve benzeri evliliklerden kadını korumuş, tüm medeniyetlerden önce kadını değerli saymış, kadını ticarî bir mal gibi, alınıp satılan bir eşya gibi görmemiş, erkeğe de evlenirken karısına mehir vermesini farz kılmıştır.

147- İFTİRA ATMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup, sonra** (bunu ispat için) **dört şahit getiremeyenlere seksener sopa vurun ve artık onların şahitliğini hiçbir zaman kabul etmeyin. Onlar tamamen günahkârdırlar."** (Nur, 4)

İbn Kesir şöyle demiştir: Bu ayet-i kerimeye göre, namuslu, hür ve akıl baliğ olan bir kadına iftira atan kişiye uygulanacak ceza (seksen) sopadır. Namuslu bir erkeğe iftira atmak da aynı cezayı gerektirir. Bu hususta âlimler arasında görüş ayrılığı yoktur.

Ancak böyle bir iddiada bulunan kişi delil getirirse ona ceza uygulanmaz. Bu nedenle Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup, sonra** (bunu ispat için) **dört şahit getire-**

(409) Buhari, 6960.

meyenlere seksener sopa vurun ve artık onların şahitliğini hiçbir zaman kabul etmeyin. Onlar tamamen günahkârdırlar." (Nur, 4)

Delili olmadan bir insana iftira atan kişiyle alakalı üç hüküm vardır:

1- Seksen sopa vurulması.

2- Şahitliğinin hiçbir zaman kabul edilmemesi.

3- Allah ﷻ'nun katında da insanların katında da adalet vasfını yitirmiş bir fasık olarak anılması.(410)

148- MÜMİNLERİN ARASINDA ÇİRKİN ŞEYLERİN YAYILMASINI SEVMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Müminler arasında ahlâksızlığın yaygınlaşmasını isteyenlere dünyada ve âhirette can yakıcı bir ceza vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz."** (Nur, 19)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Yani çirkin görülmüş olan işlerdir ve o kişiler fuhşun yayılmasını severler.

'Onlara elîm bir azap vardır' ayetinde kastedilen şudur: Yani onların bedenini ve kalbini acıtıcı azap vardır. Bunun sebebi o kişinin, Müslüman kardeşlerine kalleşlik yapması, onlar için şerri istemesi, onların haysiyetlerine dil uzatmasıdır. Bu ürkütücü azap tehdidi, sadece fuhşun yayılmasını isteyenler ve bunu kalplerinde hoş görenler için ise o fuhşu izhar eden ve müminlerin içine taşıyan kişinin hali nice olur?! Fuhşun yayılması

(410) İbn Kesir, *Tefsir-i Kur'ân-ı Azim.*

ister gerçekleşsin isterse gerçekleşmesin, bunu seven kişi için durum yine aynıdır."(411)

Ebu Berze el-Eslemi Nadele b. Ubeyd ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ey diliyle iman edip de kalbine iman girmeyen kimseler topluluğu! Müslümanların gıybetini yapmayın, onların mahremlerini araştırmayın! Zira kim onların mahremlerinin peşine düşerse Allah da o kişinin mahremlerinin peşine düşer. Allah bir kimsenin mahremlerinin peşine düşerse onu evinde bile olsa rezil eder* (yani en gizli köşede günah işlemiş olsa da ortaya çıkarıp insanlar nezdinde onu rezil eder). *"*(412)

149- EY HANIM KARDEŞİM! BOŞANMAYI TALEP ETMEKTEN SAKIN!

Sevban ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir kadın, geçerli bir sebep olmaksızın kocasından ayrılmak isterse, cennetin kokusu ona haram olur."*(413)

Hükmedici olan şeriatın sahibi, sosyal yapının ve aile birliğinin dağılmaması için Müslümanlara tembihte bulunmuştur. Bu nedenle eşlerin, aile bütünlüğünü korumak ve İslamî aile yapısını ayakta tutmak için hırslı olması, çocukları Nebevî eğitim metoduna göre yetiştirmesi, eş seçerken münasip bir eş seçmeye özen göstermesi gerekir.

(411) Sa'di, a.g.e., 1/563.
(412) Ebu Davud, 4880; *Müsned*, 19776.
(413) Ebu Davud, 2226.

Bu itibarladır ki Allah Rasûlü ﷺ, kadını, geçerli bir sebep olmadan ve apaçık eziyet verici bir hal bulunmadan aile bağını koparıp da boşanmayı talep etmekten sakındırmıştır.

Kadın böyle davranmaktan uzak dursun! Zira (mazereti olmadan) bir kadın, kocasından boşanmak isterse, o kadının akıbeti cennetin kokusunu bile almaktan mahrum kalmaktır.

Abdullah b. Ömer رضي الله عنهما'dan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ cennetin kokusuyla ilgili şöyle buyurmuştur: *"Cennetin kokusu, kırk yıllık mesafeden hissedilir."*(414)

Ebu Hureyre رضي الله عنه, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hiçbir kadın, Müslüman olan hanım kardeşinin kabını boşaltmak maksadıyla onun eşiyle evlenmek için, onun boşanmasını istemesin. Çünkü onun için de takdir edilmiş birisi vardır."*(415)

Yani kadın, kocasından, kumasını boşamasını talep edip de kumasının kabında olanı kendi kabına aktarma arzusunda olmamalıdır. Yani kocasının tek gözdesi olmak isteyip de kumasını, onun nasibinden alıkoymak istememelidir.

Yine Ebu Hureyre رضي الله عنه şöyle nakletmiştir: "Peygamber ﷺ şehirliyi, köylünün malını güncel satış fiyatından daha fazlaya satmak (yani ihtikâr) maksadıyla satın almaktan yahut fiyat artırmak suretiyle müşterileri kandı-

(414) Buhari, 3166.
(415) Buhari, 6601.

rıp kızıştırmaktan, bir kimseyi kardeşinin nikâhı üzerine nikâh yapmaya çalışmaktan, herhangi bir kardeşinin alışverişte anlaşmış olmasına rağmen alışveriş yapmaya kalkışmaktan nehyetti. Hiçbir kadın da kardeşi bir kadının kabındaki yahut çanağındaki nimeti kendi çanağına doldurmak için onun talâkını istemesin (buyurdu)."[416]

150- KOCANA KARŞI DİK BAŞLI OLMAKTAN (NÜŞUZDAN) SAKIN!

Nüşuz; dik başlı olmaktır ki kocasına muhalefet eden, onunla çekişen, onun hukukuna riayet etmeyen ve ona itaat etmeyen kadın için kullanılır.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: "(Evlilik hukukuna) **başkaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve onları dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür.**" (Nisa, 34)

151- EY HANIM KARDEŞİM! KOCANIN HUKUKUNU ÇİĞNEMEKTEN SAKIN!

Muaz b. Cebel ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Eğer bir kişinin başka bir kişiye secde etmesi caiz olsaydı, üzerinde bulunan haklarından dolayı kadının, kocasına secde etmesini emrederdim. Bir kadın, kocasının hakkını ödemedikçe imanın tadını alamaz. Hatta kadın, deve üzerin-*

(416) Buhari, 2140; Müslim, 1403.

deyken bile kocası onu arzulayıp çağırsa, gitmelidir (Bu da kocasının hakkıdır). *"*(417)

Kays b. Sad ﷺ şöyle rivâyet etmiştir: "Ben Hire'ye geldiğim zaman Hirelilerin, başkomutanlarına (Merziban) secde ettiklerini gördüm. (Kendi kendime) 'Rasûlullah secde edilmeye onlardan daha layıktır' dedim. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ'in yanına gelip, 'Ya Rasûlallah! Hire'ye gitmiştim. Onları, başkomutanlarına secde ederken gördüm. Sen secde edilmeye onlardan daha layıksın' dedim. Allah Rasûlü ﷺ şöyle dedi: *'Sen benim kabrime uğramış olsan secde eder miydin?'* Ben, 'Hayır' dedim. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Bunu yapmayın! Eğer ben bir insanın başka bir insana secde etmesini emredecek olsaydım, kadınların, kocalarına secde etmelerini emrederdim. Çünkü Allah kadınlar üzerine kocaları için hak koymuştur.'*"(418)

Abdullah b. Evfa ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki bir kadın, kocasının hakkını ödemedikçe Rabbinin hakkını ödemiş olmaz. Hatta kocası, kendisini arzulayıp çağırsa, kadın, deve üzerinde olsa bile kocasının isteğini geri çevirmemelidir."*(419)

Allah Rasûlü ﷺ, kadını, kocasının haklarını/hukukunu ihmal etmekten sakındırmış, kocasına karşı gelmemesi hususunda ona şiddetle telkinde bulunmuş, kocasının kal-

(417) Hakim, *Müstedrek*, 7531.
(418) Ebu Davud, 2140. Elbani "kabir" kelimesi hariç hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
(419) İbn Mace, 1853; İbn Hibban, 4171.

bini kırmaktan ve ona karşı görevlerini savsaklamaktan menetmiştir. Hatta öyle ki Allah Rasûlü ﷺ bazı hadislerinde secde etmenin ne kadar önemli ve büyük bir değer olduğuna işaret etmiş, tevhid ve ihlasın Allah için olacağını ve bunların tamam olabilmesinin de ancak secdeyle mümkün olacağını ifade buyurmuştur. Kendisine secde edilmesi sadece Allah ﷻ'nun hakkı iken Allah Rasûlü ﷺ, kocanın hakkının büyüklüğünü vurgulamak için itaat/saygı anlamındaki secde üzerinden şöyle buyurmuştur: *"Eğer bir insanın başka bir insana secde etmesi caiz olsaydı, üzerinde bulunan haklardan dolayı kadının, kocasına secde etmesini emrederdim."*(420)

Abdullah b. Amr ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kocasına muhtaç olduğu halde ona teşekkür etmeyen* (minnettar olmayan) *kadına Allah rahmet nazarıyla bakmaz."*(421)

Muaz b. Cebel ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir kadın dünyada kocasına eziyet ederse,* (o kişinin cennette hanımı olacak olan huri) *ona şöyle der: 'Allah seni kahretsin! Ona eziyet etme! O senin yanında bir emanettir. Senden ayrılıp bize gelmesi yakındır.'"*(422)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir adam karısını yatağa çağırır da kadın yüz çevirirse ve kocası da ona öfkeli ola-*

(420) *Sahih-i İbn Hıbban*, 4171.
(421) Hâkim, 2696, 7399; Nesai, *Sünenu'l-Kübra*, 9082.
(422) Tirmizi, 1174; İbn Mace, 2014.

rak gecelerse, sabah olana kadar melekler o kadına lanet eder."(423)

152- EY HANIM KARDEŞİM! MAHREMİN OLMADAN YOLCULUĞA ÇIKMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Abbas'tan rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Kadın ancak yanında mahremi ile yolculuk yapabilir.* (Namahrem) *bir erkek, kadının yanına ancak yanında mahremi varken girebilir."* Bir adam, "Ya Rasûlallah! Ben falanca orduya katılarak savaşa çıkmak istiyorum. Eşim ise hac yapmak istiyor." dedi. Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Sen de onunla birlikte git."*(424)

153- ZİHARDAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İçinizden karılarına zihâr yapanların karıları asla onların anaları değildir. Onların anaları sadece, kendilerini doğuran kadınlardır. Gerçek şu ki onlar çirkin ve asılsız bir söz söylüyorlar. Şüphesiz Allah affedicidir, bağışlayıcıdır."** (Mücadele, 2)

İbn Kesir şöyle nakleder: Havle bt. Sa'lebe şöyle demiştir: "Vallahi Mücadele suresinin başındaki ayet ben ve Evs b. Samit hakkında inmiştir. Ben onunla evliydim. O yaşlanmış ve ahlâkı da kötü olmuştu. Bir defasında yanıma geldiğinde ona bir karşılık verince o öfkelendi ve 'Sen bana annemin sırtı gibisin!' diyerek çıkıp git-

(423) Buhari, 3237; Müslim, 1436.
(424) Buhari, 1862.

ti. Sonra kabilesinin meclisinde bir müddet oturduktan sonra yanıma geldi ve benimle ilişkiye girmek istedi. Ben de ona, "Havle'nin canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki bana o sözü söyledikten sonra Allah ve Rasûlü bu konuda hüküm belirtmeden bana dokunamazsın" dedim. Üzerime çullanmak istedi ancak yaşlı olduğu için bir kadının yaşlı ve zayıf bir adama engel olabildiği gibi ben de ona engel oldum. Sonra komşumun yanına gittim ve ondan elbise aldım. O elbiseleri giyip Peygamber ﷺ'in yanına gittim. Onun huzurunda oturup kocamla yaşadıklarımı anlattım ve ona kocamın kötü huyundan şikâyettte bulundum.

Ben anlatırken Peygamber ﷺ, *'Ey Havlecik! Kocan yaşlı biridir. Ondan yana Allah'tan sakın!'* dedi. Vallahi daha oradan ayrılmadan hakkımda âyet nazil oldu. Vahiy indiği esnada her zaman olduğu gibi Peygamber ﷺ'i sıkıntı bastı. Peygamber ﷺ kendine gelince, *'Ey Havlecik! Allah seninle kocan hakkında âyet indirdi.'* buyurdu ve bana şu âyetleri okudu:

'Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Allah sizin konuşmanızı işitir. Çünkü Allah işitendir, bilendir. İçinizden zihar yapanların kadınları, onların anneleri değildir. Onların anneleri ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Şüphesiz onlar çirkin bir laf ve yalan söylüyorlar. Kuşkusuz Allah affedicidir, bağışlayıcıdır. Kadınlardan zihar ile ayrılmak isteyip de sonra söylediklerinden dönenlerin, kadınlarıyla temas etmeden önce bir köleyi özgürlüğe kavuştur-

maları gerekir. Size öğütlenen budur. Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Buna imkân) **Bulamayan kimse, hanımıyla ilişkiye girmeden önce art arda iki ay oruç tutar. Buna da gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu** (hafifletme)**, Allah'a ve Rasûlüne inanmanızdan dolayıdır. Bunlar Allah'ın hükümleridir. Kâfirler için acı bir azap vardır.'** (Mücadele, 1-4)

Sonra Peygamber ﷺ, Havle'ye şöyle buyurdu: *'Ona bir köle âzâd etmesini söyle!'*

Dedim ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Azat edeceği kölesi yok ki!' Dedi ki: *'O zaman pes peşe iki ay oruç tutsun.'* Dedim ki: 'Allah'a yemin olsun ki o ihtiyar bir adamdır. Oruç tutacak halde değildir.' Dedi ki: *'Altmış yoksula bir vesk*(425) *hurma yedirsin.'* Dedim ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Buna da sahip değil.' Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle dedi: *'Biz de ona bir arak*(426) *hurma ile yardım edeceğiz.'* (Havle dedi ki:) Dedim ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Ben de ona bir arak hurma ile yardım edeceğim.' Buyurdu ki: *'Doğru ve güzel bir iş yaparsın. Git ve o hurmayı, onun adına sadaka olarak ver. Sonra amcan oğluna güzel ve hayırlı davran.'* (Dedi ki:) Ben de öyle yaptım."(427)

Zihar, kişinin, kendi karısına, "Senin sırtın bana annemin sırtı gibidir" demesidir.

---

(425) Vesk: Medine'de kullanılan bir hacim ölçüsü olup 165 ile 200 kg arasında farklı şekilde değerlendirilmektedir. (Mütercim).

(426) Arak: Bu da o dönem kullanılan ve günümüzde yaklaşık 30.6 kg ağırlığında bir ölçektir. (Mütercim).

(427) *İbn Kesir Tefsiri*, Mücadele Suresi tefsiri.

154- EŞİNİ ALDATMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"O'nun varlığının delillerinden biri de, kendileriyle ülfet edip huzura ermeniz için size kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesidir. Şüphesiz bunda, tefekkür eden bir toplum için nice dersler ve ibretler vardır."** (Rum, 21)

Ebu Meymun el-Kürdî ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her kim bir kadınla az veya çok bir mehir karşılığı evlenirse, içinde o mehri ödeme düşüncesi yoksa ve kadına yalan söyleyip onun hakkını vermeden ölürse, kıyamet gününde Allah'ın huzuruna zinakâr biri olarak çıkar. Her kim de birinden borç alır da onu geri ödemeyi düşünmezse, onu aldatarak malını gasp ederse ve borcunu ödemeden ölürse, Allah'ın huzuruna hırsız olarak çıkar."*(428)

Ukbe b. Amir ﷺ da Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Yerine getirmenize en evla şart, namusları kendinize helal kılmanızı sağlayan (evlilik sözleşmesinde koşulan) şartlardır."*(429)

Eşler arasında davranışlarda da mal dağıtımında da adil olmak şarttır. Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kimin iki eşi olur da aralarında adaletli davranmazsa, o, kıyamet günü bir tarafı sarkık olarak gelir."*(430)

(428) Taberani, *Mu'cemu's-Sağir*, 111; Elbani, *Sahihi't-Terğib*, 1807.
(429) Buhari, 2721.
(430) Ebu Davud, 2133; Tirmizi, 1141; Nesai, 3942.

Cabir b. Semure ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah birinize hayır ihsan etmişse, o kişi bu hayrı önce kendi nefsine ve hane halkına kullanmaya başlasın."*(431)

155- HULLE YAPMAKTAN VE YAPTIRMAKTAN SAKIN!

Ali b. Ebu Talib ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah hulleciye de kendisi için hulle yapılana da lanet etmiştir."*(432)

Allah ﷻ, karısını üç defa boşayan ve kendisine tekrar helal olması için onun başka biriyle evlenmesine göz yuman adama da (ilk kocasına), ilk eşine helal olması için kendi nikâhına alıp da tekrar boşayarak ilk kocasına gönderen adama da (ikinci kocası) lanet etmiştir. Böyle bir tavır en âdi işlerdendir ki Allah'ın azabına müstahak bir davranıştır.

156- GECE VAKTİ YOLCULUKTAN DÖNÜNCE EVE GİRMEDE ACELE ETMEKTEN SAKIN!

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle anlatır: Biz Allah Rasûlü ﷺ ile beraber bir gazvedeydik. Medine'ye geldiğimizde evlerimize gitmek için ayrıldık. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Geceleyin, yani akşam vakti girinceye kadar bekleyin ki saçı başı dağınık olan kadın taransın, uzun süre kocasından ayrı kalan kadın da etek traşı olsun."*(433)

(431) Müslim, 1822.
(432) Ebu Davud, 2076; İbn Mace, 1936.
(433) Buhari, 5079; Müslim, 715.

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle söylemiştir: Kendileri Medine'ye döndüklerinde ailelerinin yanına gitmek için hızlanmışlardı. Ancak Allah Rasûlü ﷺ onlara beklemelerini, sabırlı olmalarını ve yatsı namazından sonra evlerine gitmelerini söylemiştir. Bunun sebebi, kadınların saçlarını düzeltmeleri ve süslenmeleridir. Zira dağınık saç kadınlarda çirkin görüntü oluşturur. Biraz beklemedeki hikmet, kadına hazırlanmaları ve görünüşlerini düzeltmeleri için fırsat vermektir.

157- EŞİNİN HAKKINI ZAYİ ETMEKTEN SAKIN!

Vehb b. Abdullah es-Sevai Ebu Cuhfe şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, Selman ile Ebu'd-Derda'yı kardeş yapmıştı. Selman bir gün Ebu'd-Derda'yı ziyaret etti. Ümmü'd-Derda'nın üzerinde eski püskü elbiseler görünce (ki hicab ayeti henüz inmemişti) ona, 'Bu halin de neyin nesi?' diye sordu. O da, 'Kardeşin Ebu'd-Derda'nın dünyaya ihtiyacı yok.' dedi. Ebu'd-Derda gelince ona yemek yapıp önüne koydu. Selman, 'Buyur ye!' dedi. Ebu'd-Derda, 'Ben oruçluyum' dedi. Selman, 'Sen yemedikçe ben de yemeyeceğim.' dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derda yedi.

Gece olunca Ebu'd-Derda namaza kalkmak istedi. Selman ona, 'Uyu' dedi, Ebu'd-Derda da uyudu. Bir süre sonra yine kalkmak istedi. Selman yine, 'Uyu' dedi, Ebu'd-Derda da uyudu. Gecenin sonuna doğru gelince Selman, 'Şimdi kalk.' dedi. İkisi birlikte kalkıp namaz kıldılar.

Selman, Ebu'd-Derda'ya, 'Rabbinin senin üzerinde (ibadet) hakkı vardır, nefsinin senin üzerinde (dinlenme) hakkı vardır, ailenin senin üzerinde (iyi geçinme) hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını ver.' dedi.

Ebu'd-Derda, Allah Rasûlü ﷺ'in yanına gelerek durumu ona anlattı, Allah Rasûlü ﷺ de ona, *'Selman doğru söylemiş.'* buyurdu."(434)

158- DÖVME YAPTIRMAKTAN, YÜZDEKİ KILLARI ALMAKTAN, SAÇ EKLEMEKTEN VE DİŞLERİN ARASINI AYIRMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah ﷻ dövme yaptıran, dövme yapan, yüzlerindeki kılları alan, güzel görünmek için dişlerinin arasını ayrık hale getiren, saç ekleyip ekleten ve Allah'ın yarattığını değiştiren kadınlara lanet etmiştir."*

Allah Rasûlü ﷺ'in bu sözü Esed kabilesinden Ümmü Yakub adındaki bir kadının kulağına gitti. Bunun üzerine Ümmü Yakub, Abdullah b. Mesud ﷺ'a gidip, "Bana, senin şu şu kadınlara lanet okuduğun haberi geldi." dedi. Bunun üzerine İbn Mesud ﷺ şöyle dedi:

"Allah Rasûlü ﷺ'in lanetlediği, Allah ﷻ'nun kitabında da lanetlenmiş olan kişileri ben neden lanetlemeyeyim?" Bunun üzerine kadın, "Ben Kur'an'ın iki kapağı arasındaki ayetleri okudum. Ancak senin söylediğini bulamadım." dedi. İbn Mesud ﷺ, "Eğer Kur'an'ı baş-

(434) Buhari, 1968.

tan sona okumuş olsaydın benim dediğimi orada bulurdun. Allah ﷻ, **'Peygamber size neyi getirdiyse onu alın. Size neyi yasakladıysa ondan kaçının'** (Haşr, 7) buyurmuyor mu?" dedi. Kadın, "Elbette" şeklinde cevap verdi. İbn Mesud ؓ, "Allah Rasûlü ﷺ tüm bunları yasaklamıştır." dedi.

Ardından kadın, "Ben senin eşinin de bunları yaptığını gördüm." dedi. Bunun üzerine İbn Mesud ؓ, "Git bak bakalım." dedi. Kadın gitti, ancak umduğu şeyi bulamadı. Bunun üzerine İbn Mesud ؓ şöyle dedi: "Eğer eşim bunlardan birini yapsaydı, onunla bir arada olmazdım! (Yani boşardım)."(435)

Ebu Hureyre ؓ'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah saçına saç ekleyen ve ekletene; dövme yaptıran ve dövme yapılmasını isteyen kadına lanet etsin!"*(436)

159- İPEK GİYMEKTEN VE ALTINDAN YAPILMIŞ EŞYA KULLANMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ ümmetini, bazı haramları helal saymaktan sakındırmıştır. Zira bazı Müslümanlar tevil yoluyla ve fasit hilelerle haramları helal saymıştır. Mesela zinayı "karşılıklı rıza" diyerek, ipek giymeyi "modernlik" diyerek, içkiyi "başı ve sinirleri yatıştırıcı, sakinleştirici" diyerek, müziği "ruhun gıdası, eğlence kaynağı" diyerek helal sayıyorlar.

(435) Buhari, 4886.
(436) Buhari, 5933.

Ebu Malik el-Eş'ari'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimden bazı kavimler çıkacak ve bunlar zinayı,* (erkekler için) *ipeği, içkiyi ve çalgı aletlerini çalmayı helal sayacaklar. Andolsun ki bazı topluluklar bir dağın yakınında konaklayacaklar. Çobanları onlara ait koyunlar ile gelecek. Fakir bir kimse bir ihtiyaç için yanlarına vardığında onlar, 'Sen yarın bize tekrar gel' diyecekler. Allah da onlara geceleyin azap gönderecek, dağı başlarına yıkacak.* (Bu azaptan kurtulan) *diğerlerini ise kıyamet gününe kadar suretlerini değiştirerek maymunlara ve domuzlara dönüştürecektir."*(437)

Allah Rasûlü ﷺ bu hadisinde bazı insanların bir dağın kenarında konaklayacaklarına, bir fakir ihtiyacı için geldiğinde onu geri çevirip ona adeta "Bugün git, yarın gel" diyeceklerine işaret buyurmuştur. Onların bu sözlerindeki maksatları, karşılarındaki fakiri oyalamak, ona herhangi bir şey vermemektir. Bunun üzerine onlara gece vakti azap inecek, onlar da helak olacaktır. Bu azabın gönderildiği gece helak olmayanları ise Allah ﷻ, maymuna ve domuza çevirecektir. Bu, ahir zamanda, fitne döneminde yaşanacak olaydır. En doğrusunu Allah bilir.

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle anlatır: "Allah Rasûlü ﷺ bir adamın parmağında altın bir yüzük görünce onu çıkartıp atarak şöyle buyurdu: *"Bazılarınız ateşten bir kora meyledip onu parmağına takıyor."*

(437) Buhari, 5590.

Peygamberimiz gittikten sonra adama, "Yüzüğü al ve ondan istifade et (sat ve faydalan)" denildi; o adam da "Hayır, vallahi Allah Rasûlü ﷺ'in attığı bir şeyi asla almam." dedi.(438)

160- ALTIN VE GÜMÜŞ KAPTA YEMEK YEMEKTEN VE SU İÇMEKTEN SAKIN!

Müminlerin annesi Ümmü Seleme ﵂, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Gümüş kaptan bir şey içen kimse, karnına yudum yudum cehennem ateşini doldurur."*(439)

Abdurrahman b. Ebu Leyla'dan rivayet edildiğine göre onlar Huzeyfe'nin yanında idiler. Huzeyfe kendisine su getirilmesini istedi. Bir mecusi de ona su getirdi. Mecusi bardağı uzatınca Huzeyfe onu fırlatarak şöyle dedi: "Eğer ona böyle yapmamasını bir ya da iki defa söylememiş olsaydım böyle yapmazdım… Ben Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu işitmiştim: *'İnce ipek de kalın ipek de giymeyin! Altın ve gümüş kaplardan bir şey içmeyin ve bunlardan yapılmış tabaklarda yemek de yemeyin! Çünkü bunlar bu dünyada onların (kâfirlerin), ahirette ise bizimdir.'*"(440)

161- SAKALINI KESMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﵄, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Müşriklere muhalefet ederek sakalları uzatınız, bıyıkları kesiniz."*

(438) Müslim, 2090.
(439) Buhari, 5634; Müslim, 2065.
(440) Buhari, 5426.

İbn Ömer ﷺ hac ya da umre yaptığı zaman sakalını avucunun içine alarak avucundan taşan kısmını keserdi.(441)

Allah Rasûlü ﷺ, müşriklere ve Mecusilere muhalefet edilmesini emretmiştir. Zira onlar sakallarını çok kısaltırlardı, bazıları ise tamamen keserdi.

Aynı şekilde Allah Rasûlü ﷺ onlara benzememek adına bıyıkların kısaltılmasını ve etraflarının alınmasını da emretmiştir.

İbn Ömer ﷺ hac veya umre yaptığı zaman sakalını çene tarafından avucunun içine alarak avucundan taşan kısmını keserdi. O, şu ayette geçenin kısaltma ile ilgili olduğunu düşünürdü:

"Siz Allah'ın dilemesiyle güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz." (Fetih, 27)

162- FITRATA MUHALEFET ETMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Şu beş şey fıtrattandır: Sünnet olmak, avret yerlerini temizlemek (etek tıraşı)*, koltuk altlarını tıraş etmek, tırnakları kesmek ve bıyıkları kısaltmak."*(442)

(441) Buhari, 5892; Müslim, 259.
(442) Buhari, 5889; Müslim, 257.

163- SAĞ TARAFA VE KIBLEYE DOĞRU TÜKÜRMEKTEN SAKIN!

Enes b. Malik ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden biri namaz kılıp da Rabbine münacatta bulunduğu zaman, o anda O'na en yakın durumdadır. O halde bu kişi böyle bir durumda sağ tarafına tükürmesin. Ancak sol ayağının altına tükürebilir."*

Saîd, Katâde'den şöyle nakletmiştir: "İleriye doğru veya ön tarafına tükürmesin. Ancak sol tarafına veya ayaklarının altına tükürebilir."

Şu'be şöyle demiştir: "Ne ön tarafına ne de sağ tarafına tükürür. Sol tarafına veya ayağının altına tükürür."

Humeyd, Enes yoluyla, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Kişi ne önüne ne de sağına tükürsün. Ancak soluna veya ayağının altına tükürebilir."*(443)

164- İÇKİ VE KUMARDAN SAKIN!

Allah ﷻ Kur'an'da içki ve kumarı şöyle haram kılmıştır: **"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar** (putlar)**, fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz?"** (Maide, 90-91)

İmam Kurtubi şöyle demiştir: "İçki, aşama aşama haram kılınmış ve bu hususta peyderpey birçok ayet inmiştir. Cahiliye dönemindeki insanlar içkiye müpte-

(443) Buhari, 531.

la idi. İçkinin haram kılındığı hususunda inen ilk ayet, **'Sana şaraptan, kumardan soruyorlar. Onlara de ki: İkisinde de hem büyük günah hem de insanlar için menfaatler** (faydalar) **vardır.'** (Bakara, 219) ayetidir.

İçkide faydanın olması, ticarî açıdan içkiyi satanların kazanç sağlamasıydı. Bu ayet indiği zaman bazı insanlar içkiyi terk ederek 'Büyük günah içeren bir şeye bizim ihtiyacımız yoktur.' derken bazı insanlar da 'Biz faydasını (kazancını) alır, günahını terk ederiz.' dediler. Bunun üzerine, **'Sarhoşken namaza yaklaşmayın.'** (Nisa, 43) âyeti indi.

Bu ayet indikten sonra bazı insanlar içkiyi bırakıp "Bizi namazdan alıkoyan şeye ihtiyacımız yoktur." dediler. Bazıları ise şu ayet ininceye kadar namaz vakitleri dışında içki içtiler: **'Ey iman edenler! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi birer pisliktir.'** (Maide, 90)

Bu ayet inince artık içki onlara tamamen haram kılınmış oldu. Hatta bazıları şöyle dedi: "Allah ﷻ hiçbir şeyi içkiden daha şiddetli bir şekilde haram kılmamıştır."

Ebu Meysere şöyle anlatıyor: 'Bu ayet Ömer b. Hattab ﷺ vesilesiyle inmişti. Şöyle ki: Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'e içkinin kötülüklerini, içki nedeniyle insanların çok kötü bir seviyeye düştüğünü söylemiş ve Allah ﷻ'ya, içkiyi haram kılması için şöyle dua etmişti: 'Ya Rabbi! İçki hakkında bize açık ve kesin bir beyanda bu-

lun!' Bunun üzerine yukarıdaki ayet indi. Ömer ﷺ da şöyle dedi: 'Artık içkiden vazgeçtik, uzaklaştık.'"(444)

Allah ﷻ kumarı da aynı ayette haram kılmıştır. Allah Rasûlü ﷺ bir Müslümanın, arkadaşına, "Gel kumar oynayalım." demesini yasaklamıştır. Kumar, iki taraftan birinin, karşısındakinin malına konması ya da galip gelen kişinin, karşısındakinin herhangi bir şeyini almasıdır. Böyle bir şey yapanın, söylediği söze kefaret olması için bir şeyleri sadaka olarak vermesi gerekir.

Zira Ebu Hureyre'nin rivayet ettiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Kim yemin eder de yemininde, 'Lat ve Uzza hakkı için' derse, hemen 'La ilahe illallah' desin. Kim de arkadaşına, 'Haydi gel, kumar oynayalım!' derse hemen sadaka versin."*(445)

Bu hadiste kumarın Lat ve Uzza adına yeminle beraber anılması, kumarın cahiliye işi olması hasebiyledir. Bu hadiste dilin, Allah'tan başkasının adına -putların adına- yemin ederek hata yapmasına karşı uyarı vardır.

Zehebi şöyle demiştir: "Sadece kumarın sözünü etmek ("kumar oynayalım" demek) bile günahsa ve sadaka vermeyi gerektiriyorsa fiilen kumar oynamak hakkındaki zannın nedir?! Kumar, batıl yollarla insanların mallarını yeme kapsamına girer."(446)

Abdullah b. Ömer ﷺ şöyle anlatıyor: "Ebu Bekir Sıddîk ve Ömer b. Hattab ﷺ ile Allah Rasûlü ﷺ'in asha-

(444) *Kurtubi Tefsiri*, Maide suresi, 90. ayet.
(445) Muttefekun aleyh. Buhari, 4860; Müslim, 1647.
(446) Zehebi, *Kebair*, s. 167.

bından bazı kişiler Allah Rasûlü ﷺ'in vefatından sonra oturup en büyük günahın ne olduğunu konuşmaya başlamışlardı. Bu hususta onlarda neticeye götürecek nihaî bir bilgi yoktu. Bu nedenle beni Abdullah b. Amr b. As ﷺ'ya bu hususa dair soru sorayım diye gönderdiler. O da bana büyük günahların en büyüğünün içki içmek olduğunu bildirdi. Ben de yanlarına dönüp söylediklerini haber verdim. Ancak bunu kabul etmediler ve hep birlikte kalkıp onun yanına gittiler. Evine varınca Abdullah b. Amr, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu onlara haber verdi: *"İsrailoğullarından bir kral bir adamı yakalayıp onu içki içmek, birini öldürmek, zina etmek ve domuz etini yemek hususlarında muhayyer bıraktı; bunlardan birini yapmaması durumunda kendisini öldüreceğini söyledi. Bu kişi içki içmeyi seçti ama içki içtikten sonra hükümdarın kendisinden istediği* (diğer işlerin) *hiçbirinden geri duramadı* (yani hepsini de yaptı)*."*

Abdullah b. Abbas devamla şöyle dedi: "Allah Rasûlü ﷺ o gün bize şöyle dedi: *'Kim içki içerse kırk gün süreyle Allah onun hiçbir namazını kabul etmez. Mesanesinde içkiden bir şeyler olduğu halde ölen kişiye cennet haram kılınır. Eğer kırk gün içinde ölürse cahiliye ölümü ile ölür.'*"(447)

Yani o kişinin içki içmesi, onu, kendisine sunulmuş olan haramları işlemekten alıkoymadı. Bu nedenle içki içmek kötülüklerin anası sayılmıştır. Zira o kişi, içki iç-

(447) Hâkim, 7236.

tikten sonra sarhoş olmuş, sonra da adam öldürmüş, zina etmiş ve domuz eti yemiş; böylece itaati hafife alarak hem dünyasını hem de ahiretini ifsat etmiştir.

İçki içen kişinin namazının kırk gün boyunca kabul olmayacağı hususuna gelince; bu sürede kişi namaz kılmış olsa bile üzerinden namazın farziyeti düşer ama namaz kıldığından dolayı sevap alamaz. Kişinin içki içtikten sonra kıldığı namazdan sevap alamamasının sebebi, vücudunda içkinin kalıntısının bulunmasıdır. Vücuttan bir yiyeceğin veya içeceğin tamamen atılması ancak kırk gün sonra mümkün olur.

Mesaneden kasıt da böbreklerden çıkan idrarın birikmiş olduğu kesedir.

165- KAPLARA ÜFLEYEREK BİR ŞEY YİYİP İÇMEKTEN SAKIN!

Ebu Katade el-Haris b. Rebi ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Biriniz bir şey içeceği zaman nefesini kaba üflemesin. Tuvalete gittiğinde sağ eliyle cinsel organını tutmasın, sağ eliyle taharet yapmasın."*(448)

İbn Abbas ﷺ der ki: "Allah Rasûlü ﷺ kabın içine solumayı ve üflemeyi yasakladı."(449)

166- AŞIRI GÜLMEKTEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ insanları aşırı gülmekten sakındırmıştır. Zira mübalağalı bir şekilde aşırı gülmek kalbin

(448) Buhari, 153.
(449) Ebu Davud, 3728.

fesada uğramasına sebep olur, kalbi daha çok karartır. Neticede de kalbin manevî açıdan ölmesine yol açar. Çünkü Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Ya Ebu Hureyre! Takvalı ol ki insanların en abidi olasın! Allah'ın sana taksim ettiğine razı ol ki insanların en zengini olasın! Nefsin ve ailen için sevdiğin şeyleri diğer Müslümanlar ve müminler için de sev, nefsin ve ailen için hoşlanmadığın şeyleri diğer müminler için de isteme ki gerçek mümin olasın! Komşularına iyilik yap ki gerçek Müslüman olasın! Çok gülmekten sakın, zira çok gülmek kalbi ifsad eder."*(450)

167- İNSANLARI HAKİR GÖRMEKTEN SAKIN!

İnsanları hakir (aşağı/hor) görmek rezilce bir davranıştır ki bu vasfa sahip olan kişi ayıplanır. Başkasını hakir görmek çoğu kez kişinin mürüvvetini ya da dünyasını ve ahiretini berbat eder. Gerçek Müslüman, kim olursa olsun başkasını hakir görmez. Onu nesebinden, görevinden, fakirliğinden, konumundan, küçüklüğünden veya cehaletinden dolayı hakir görmez. Böyle yapmak kişinin düşünce ufkunda bir noksanlık, akıbetin ne olacağını takdir etme hususunda da sığ bir bakıştır. Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Müslüman, Müslümanın kardeşidir; ne ona zulmeder ne de onu yüz üstü bırakır. Onu tahkir de etmez. (Göğsüne üç defa işaret ederek şöyle buyurdu:) *Takva buradadır. Kişinin Müslüman kardeşini hor*

(450) Tirmizi, 2305; İbn Mace, 4217.

görmesi, şer olarak ona yeter. Müslümanın Müslümana kanı da malı da namusu da haramdır."(451)

Rivayet edilir ki bir adam, karısıyla oturup yemek yiyormuş. Ellerinde kızarmış tavuk varmış. Derken kapıya bir dilenci dikilmiş. Adam kapıya çıkmış ve o dilenciyi azarlamış. Dilenci de dönüp gitmiş. Daha sonra bu adamın elindeki nimetler gitmiş ve fakir düşmüş, ardından karısını da boşamış. Karısı da daha sonra başka bir adamla evlenmiş.

Yeni kocası bu kadınla oturup kızarmış tavuk yiyormuş. Bir dilenci gelip kapıyı çalmış. Adam, karısına, tavuğu o dilenciye vermesini söylemiş. Kadın tavuğu alıp kapıya çıkarak dilenciye uzatmış. Bir de bakmış ki ilk kocası! Tavuğu ona vermiş ve ağlayarak içeri girmiş. Kocası ona niçin ağladığını sorunca kadın, dilencinin eski kocası olduğunu söyleyerek ilk kocasının dilenciyi nasıl azarladığını anlatmış. İkinci kocası ise 'Vallahi o dilenci de bendim!' demiş."(452)

Hatib el-Bağdadi'nin *Tarih*'inde şöyle geçer: "Harun Reşid'in huzurunda bir gün Kesai ve Yezidi bir araya gelmişlerdi. Cehrî olarak kılınan namaz vakti gelmişti. Onlar Kesai'yi namaz kıldırması için imamlığa geçirdiler. Kesai 'Kafirun' suresini okurken dili tutuldu, kekeledi. Selam verdikten sonra Yezidi ona, 'Kûfe ehlinin kurrasının Kafirun suresinde dili mi tutuldu?' dedi. Derken diğer namaz vakti girince bu defa imamlığa Yezidî'yi

(451) Müslim, 2568; Ebu Davud, 4917; Tirmizi, 7988.
(452) Muhammed Ebşihî, *el-Mustatraf fi Kulli Fenni Mustazraf*, s. 38.

geçirdiler. O da namaz kıldırırken Fatiha suresinde kekeledi, dili tutuldu. Selam verdikten sonra Kesai ona şöyle dedi: 'Dilini tut, bir şey söyleme ki onunla imtihan olmayasın. Bela, söze müvekkeldir (Bela, kişinin sözüne vekil kılınmıştır).'"(453)

168- İNSANLARI GÜLDÜRMEK AMACIYLA YALAN SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Muaviye b. Hide el-Kuşeyri, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işittiğini rivayet etmiştir: *"İnsanları güldürmek amacıyla konuşup da yalan söyleyen kişiye yazıklar olsun, yazıklar olsun, yazıklar olsun."*(454)

Enes b. Malik ؓ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir adamın bir söz söyleyip de bir topluluğu güldürmesi nedeniyle gökler ötesinden yere çakılmasına karşı dikkatli olun! Yine bir adamın bir söz söyleyip de onunla arkadaşlarını güldürmesi ve bu nedenle Allah'ın gazabına uğramasına, Allah'ın razı olmamasına ve böylece cehenneme gitmesine karşı da dikkatli olun!"*(455)

Müslüman doğru sözlüdür, yalan söylemez, boş ve saçma sözlerden uzak durur, insanları güldürmek maksadıyla söylediği sözler de ancak doğrulardır. İnsanları güldürmek amacıyla şaka yollu bile olsa yalan söylemenin haramlığı büyüktür. Allah Rasûlü ﷺ, ashabıyla şaka yapmış, ancak doğru sözden başka bir şey söylememiştir.

(453) Bağdadi, *Tarihu Bağdad*, 13/345.
(454) Tirmizi, 2315.
(455) Münziri, *Terğib ve Terhib*, s. 44.

169- YELLENMEKTEN DOLAYI GÜLMEKTEN SAKIN!

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ, yellenmekten dolayı gülmeyi yasakladı."(456)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kul, mescitte namazı beklediği ve abdesti bozulmadığı* (hades) *sürece namazdadır."* Arap olmayan biri, "Hades ne demektir ya Ebu Hüreyre?' diye sorunca Ebu Hureyre ﷺ, "Yellenme sesidir." demiştir.(457)

170- ÂLİMLERİ KÜÇÜK GÖRMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah'tan, sadece âlim kulları hakkıyla korkar."** (Fatır, 28)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah'tan hakkıyla korkanlar, Allah'ı tanıyan âlimlerdir. Zira Azîm ve Kadîr olanı tanımak ne kadar tamam olursa, O'nu bilmek ne kadar mükemmel olursa, O'ndan korkmak da o kadar büyük ve çok olur."(458)

Abdullah b. Mübarek şöyle demiştir: "Âlimleri küçük gören kimsenin ahireti, emîrleri (yöneticileri) küçük görenin dünyası, kardeşlerini küçük görenin ise mürüveti gider."(459)

Abdullah b. Asım el-Herevi şöyle demiştir: "Bir gün yaşlı bir kişi Abdullah b. Mübarek'in yanına girer. Bakar ki Abdullah b. Mübarek, sert ve yüksek bir yastığa

(456) Taberani, *Mucemu'l-Evsat*, 9433.
(457) Buhari, 176.
(458) *İbn Kesir Tefsiri*, 6/544.
(459) Ebu'l-Kasım İbn Asakir, *Tarihu Medineti Dımeşk*, 32/444.

yaslanmış. Yaşlı adam şöyle der: 'Ben ona bir şey söylemek istedim ama onun haşyet içinde olduğunu görünce acıdım ve sormadım.

O şöyle demiştir: "Allah ﷻ, **'Müminlere söyle, gözlerini** (harama karşı) **yumsunlar'** (Nur, 30) buyurmuşken, Allah bir Müslümanın, kadının güzel yerlerine bakmasına bile rıza göstermemişken zina eden kişinin hali nice olur?! Yine Allah ﷻ, **'Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline** (yazıklar olsun)**!'** (Mutaffifin, 1) buyurmuşken, başkasının malını tümden gasp edenlerin hali nice olur?! Allah ﷻ, **'Bazılarınız, diğer bazılarının gıybetini yapmasın.'** (Hucurat, 12) buyurmuşken onu öldüren kişinin hali nice olur?!"

Yaşlı adam, devamla, "Onun bu halini görünce acıdım ve bir şey söylemedim." der.(460)

Fudayl b. Iyad şöyle demiştir: "Sen Allah'a karşı ne kadar heybet sahibi olursan, insanlar da sana karşı o kadar heybet duyarlar."

Yine Fudayl b. Iyad şöyle demiştir: "Herkes, Allah ﷻ'ya, kendi derecesine/değerine göre itaat eder."(461)

171- İNSANLARLA ALAY ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da diğer kadınları alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha**

(460) Ebu'l-Kasım İbn Asakir, *Tarihu Medineti Dımeşk*, 32/439.
(461) Hatib Bağdadî, *Tarihu Bağdad*, 3/371.

iyidirler. Birbirinizi karalamayın, birbirinizi (kötü) **lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır! Kim de tövbe etmezse, işte onlar zâlimlerin ta kendileridir."** (Hucurat, 11)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah ﷻ insanlarla alay etmeyi yasaklamıştır. Bu, insanlarla dalga geçmek ve onları küçük görmektir. Nitekim sahih hadiste Allah Rasûlü ﷺ kibrin, Hakk'ı inkâr etmek, insanları küçük görmek olduğunu ifade etmiştir. Böyle davranmak haramdır. Zira bazen hakir görülen kişi, Allah katında, hakir görenden ve alay edenden daha değerli olabilir.

'Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; zira onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler; çünkü alay edilenler edenlerden daha iyi olabilirler.' ayetinde önce erkekler, ardından da kadınlar böyle davranmaktan nehyedilmiştir.

'Nefislerinizi lemzetmeyin (kaş göz işaretiyle arkadan alay edenler)**.'** ibaresi ise "İnsanları lemzetmeyin." demektir. Hemmaz ve lemmaz kişiler melun ve yerilmiş insanlardır. Nitekim Allah ﷻ, **"Arkadan çekiştirenlerin** (humeze)**, kaş göz hareketiyle alay edenlerin** (lümeze) **vay haline!"** (Hümeze, 1) buyurmuştur.

Hemz, fiille; lemz ise sözle olur. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Hemmazin meşşain binemim.'** (Kalem, 11) Yani insanları hakir gören, onları iğneleyen, insanların arasında laf taşıyanlardır. Lemz, sözle olur. Bunun için bu ayette, **'Kendinizi lemzetmeyin'** buy-

rulmuştur, tıpkı **'Kendinizi öldürmeyin.'** (Nisa, 29) ayeti gibi. Yani bir kısmınız bir kısmınızı öldürmesin.

İbn Abbas, Mücahid, Said b. Cübeyr, Katade ve Mukatil b. Hayyan, **'Nefislerinizi lemzetmeyin.'** ayetinin 'Bir kısmınız bir kısmınızı diliyle iğnelemesin.' anlamında olduğunu söylemiştir.

'Vela tenabezu bi'l-elkab.' ayeti ise şu anlamdadır: 'Birbirinizi lakaplarla çağırmayın. Zira böyle bir hitap şekli, çağrılan kişiyi kötü yapar.'"[462]

Abdurrahman es-Sa'di ise şöyle demiştir: "Bu ayette müminlerin birbirleriyle ilgili haklarına işaret edilmiştir. **'Bir topluluk bir diğerini alaya almasın'** ayetinde şu ifade edilmiştir: Bir kişinin, mümin kardeşini küçük düşürme içeren her sözü ve fiili haramdır. Zira böyle bir tavır, alay eden kişinin kendini beğendiğine delalet eder. Oysa alay edilen kişi, belki de alay edenden daha hayırlı biridir. Genelde ve reel hayatta böyle olduğu görülür. Alay etmek, ancak kalbi kötü ve yerilmiş olan huylarla dolu insan tarafından yapılan davranışlardır. Bu bağlamda Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Bir kişiye, kardeşini hakir görmesi şer olarak yeter.'*[463]

'Nefislerinizi lemzetmeyin,' yani birbirinizi ayıplamayın. 'Lemz' sözle, 'hemz' ise fiille olur. İkisi de yasaklanmıştır, haramdır ve failleri cehennem ateşiyle tehdit edilmiştir. Nitekim şöyle buyurulmuştur: **'Arkadan**

(462) İbn Kesir Tefsiri, 7/376.
(463) Müslim, 2565; Ebu Davud, 4882; İbn Mace, 4213.

çekiştirenlerin (humeze)**, kaş göz hareketiyle alay edenlerin** (lümeze) **vay haline!'** (Hümeze, 1)

Kişi için mümin kardeşinin kendisi gibi adlandırılmasının sebebi şudur: Müminlerin hali bir bedenin hali gibidir. Bir kişi başka birini çekiştirirse o da onu çekiştirir. Buna ilk çekiştiren kişi sebebiyet vermiş olur.

'Vela tenabezu bi'l-elkab,' yani biriniz, kardeşini, o duyduğu zaman hoşuna gitmeyecek sözlerle ayıplamasın ve ona lakap takmasın. 'Tenabuz' budur. Ancak kişiyi ayıplamayan ve tahkir etmeyen lakaplar bu kapsama girmez.

'İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır!" Yani imanı, onun kaideleriyle ilgili amelleri, gerektirdiği hususları, emirlerini ve nehiylerini yüz çevirerek fıska ve isyana karşılık satmanız ne kötü bir şeydir! Lakaplarla çağırmak da böyledir.

'Kim de tövbe etmezse, işte onlar zâlimlerin ta kendileridir.' Tövbe etmek kulun üzerine farzdır. Kul Allah'a tövbe edecek, kardeşini yermeye mukabil onu methederek, istiğfar ederek ve helallik isteyerek onun hakkından kurtulmuş olacaktır.

İnsanlar iki kısımdır. Birincisi, nefsine zulmetmiş ve tövbe etmemiş kuldur. İkincisi ise tövbe etmiş ve iflah olmuş kuldur. Üçüncü bir sınıf yoktur."[464]

Taberi ise şöyle demiştir: "Allah ﷻ, müminlerin birbirlerine lakaplarla seslenmelerini nehyetmiştir. Burada 'lakapla seslenmek'ten maksat, kişinin arkadaşını,

(464) Sa'di, *Tefsir*, s. 801.

onun hoşlanmayacağı bir isimle veya sıfatla çağırmasıdır. Allah ﷻ bu nehyi umumi yapmış, bazı lakaplara mahsus kılmamıştır. Müslüman birinin, kardeşine, onun hoşlanmayacağı bir isimle veya sıfatla seslenmesi caiz değildir."(465)

172- GÜNAHLARI KÜÇÜK GÖRMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Günahları küçük görmekten sakının! Zira onlar bir kimsede birikir de neticede onu helak eder. Bunun misali, çölde konaklayan bir topluluğun misalidir ki yemek vakti geldiğinde o topluluktan biri gidip dal parçası getirir, başka biri de başka dal parçası getirir. Derken bu dal parçaları yığın haline gelir ve o kavim ateş yakarak yemeklerini pişirirler."*(466)

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini günahların büyüklerinden de küçüklerinden de sakındırmıştır. Muhakkak ki küçük günahlar bazen insanın hissedemeyeceği kadar çoğalır ve onu helak edici bir hale gelir. Küçük günahlarda ısrarcı olmak, küçük günahlara kefaret olacak şeyler yapılmadığı zaman onu büyük günahlara çevirir. Mesela çölde olan biri, bir kavmin yanına geldiği zaman ateş tutuşturmak için ağaç dallarını topladıklarını görür. Küçük dallar bir araya gelince büyük olmaya başlar ve onlar ateşi tutuşturarak yemeklerini pişirirler.

(465) Taberi, *Tefsir*.
(466) *Müsned*, 22301; Taberani, *Mucemu'l-Evsat*, 7323.

İmam Nevevi şöyle demiştir: "Âlimler *-Allah onlara merhametle muamele etsin-* şöyle demişlerdir: 'Küçük şeylerde ısrarcı olmak onları büyük yapar.'"(467)

173- MEVKİ-MAKAM SEVGİSİNDEN SAKIN!

İmam Makdisi şöyle demiştir: "Şunu bil ki bir insanın kalbine mevki-makam sevgisi galebe çalarsa, onun, insanların hukukunu gözetme hususunda gayreti kısır olur, insanlara müptela olur, onlara riyakârlık yapar, sözleri ve fiilleriyle onların kalbinde daha değerli olmaya bakar. Bu da nifak tohumu ve fesadın temeli demektir. Zira insanların kalbinde değerli olmanın peşinden koşmak için yapılan her şey, kişiyi kalbinde olmayan bir şeyle insanlara karşı ikiyüzlü davranmaya mecbur eder. Bu durum da kişiyi ibadetlerle riyakârlık yapmaya, yasaklara bulaşmaya ve kalpleri avlamaya tevessül etmeye sürükler. Nitekim Allah Rasûlü ﷺ, mal ve itibar sevgisinin dine verdiği zararı, koyun sürüsüne bırakılmış iki aç kurdun verdiği zararla kıyaslamıştır: *"Bir koyun sürüsünün içine dalmış iki aç kurdun sürüye verdiği zarar, kişinin servet ve mevki uğruna dinine verdiği zarardan daha çok değildir."*(468)

İmam Makdisi makam sevdasını şöyle açıklamıştır: "Makam sevdası helak edici hususlardan olduğuna göre onu tedavi etmek şarttır. Onun tedavisi, ilim ve amelden müteşekkildir. İlim açısından; makam sevgisinin sebeplerinin bilinmesidir ki bu sebep de insanların gözlerinde

(467) İmam Nevevi, *Şerhu Sahih-i Müslim*, 2/86.
(468) Tirmizi, 2376; *Müsned*, Ahmed, 15794.

ve kalplerinde mükemmel bir model olma düşüncesidir. Bu, temiz ve saf bir düşünce olsa bile nihayeti yine ölümdür. O halde kişi, dünyada makam sevdasına sahip olan kişilerin başlarına gelen afetleri, hasedin onlara nüfuz ettiğini, ezaya maruz kaldıklarını düşünmelidir. Makam sevdasına sahip olan insanlara baktığında onların, makamlarını kaybetme korkusu yaşadıklarını, insanların nezdinde sahip oldukları itibarı yitirme endişesi taşıdıklarını görürsün.

Kalpler, tenceredeki kaynamadan daha şiddetli bir şekilde kaynar (değişir). Makamı korumakla meşgul olmak peşin üzüntü ve keder demektir. Dünyanın umut edilen şeyleri, korkutucu şeylerini bile karşılamaz. Kaldı ki ahirette kaçırılan şeylerden bahsetmiyoruz bile. İşte bu, ilim yönünden tedavidir.

Amelle tedaviye gelince; bu da insanların kalbinde bir makam oluşturmayacak hareketleri yapmaktır. Rivayet edilir ki kralın biri bir gün zahid bir insanı ziyarete niyet etti. Kral, zahid insana yaklaşınca o zahid kişi bakliyat ve süt isteyip oburca yedi, lokmaları büyükçe yuttu. Böylece kralın gözünden düşmüş oldu.

İbrahim en-Nehaî, kadı olarak görev yapması talep edilince kırmızı bir gömlek giyip çarşıda oturmuştur.

Bil ki zahid kişi insanlardan uzaklaştığında bu hal, insanların kalbinde bir değerinin olmasını zorunlu kılar. Eğer zahid kişi insanların kalbinde değerli olma fitnesinden korkarsa, o zaman selametli bir şekilde insanların arasına karışsın, çarşıda yürüsün, ihtiyaç duyduğu er-

zakları satın alıp bunları kendisi taşısın, onların dünyasından tamahını kesip atsın. Böyle yaparsa onun muradı tamam olmuş olur.

Bişr-i Hafi bir attarın yanında otururdu.

O insanlar zahitliğin ilkelerini bugüne kadar korumuşlardır.

Bil ki insanların çoğu, başkalarının yermesinden korktukları ve övgülerini de sevdikleri için helak olmuşlardır. Onlar, hep insanların rızasına göre hareket ederler; övgülerini ümit eder, yergilerinden korkarlar.

İşte bunlar da helak edici hususlardandır. Bunları tedavi etmek farz olmuştur."[469]

174- BAŞKA İNSANLARI İFSAT ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah müfsidleri sevmez."** (Kasas, 77)

Ebu'd-Derda'dan rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ *"Oruç, namaz ve zekâtın derecesinden daha üstün olan bir şeyi* (ibadeti) *size bildireyim mi?"* deyince sahabîler, "Evet" dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"İki* (dargın) *kişinin arasını düzeltmektir. Çünkü iki kişinin arasını bozmak* (imanı kökünden) *söküp atar."*[470]

Muhammed b. Ziyad el-Ekfani el-Elhani şöyle anlatıyor: "Bir kadın, Ebu Müslim'in[471] karısının kafasını

(469) İbn Kudame el-Makdisi, *Muhtasaru Minhacu'l-Kasidin*, s. 207-208.
(470) Ebu Davud, 4919; Tirmizi, 2509.
(471) Zahid, Abdullah b. Sevb Ebu Müslim el-Havlani'dir.

karıştırarak onu kışkırttı. Bunun üzerine Ebu Müslim o kadına beddua etti. Derken o kadın gözlerini kaybetti. Sonra Ebu Müslim'e gelerek, 'Ey Ebu Müslim! Şunları şunları yaptım ama tekrar yapmayacağım!' dedi. Ebu Müslim, 'Allah'ım, eğer bu kadın doğruyu söylüyorsa gözlerine tekrar kavuştur!' dedi ve kadın, gözlerine kavuştu."(472)

175- NİFAKTAN VE USANMAKTAN SAKIN!

Büyük sahabî Hanzala ile ilgili şöyle bir rivayet vardır: "Ebu Bekir bana rastlayıp, 'Ey Hanzala, nasılsın?' diye sordu. Ben, 'Hanzala münafık oldu' dedim. O, 'Subhanallah. Bu nasıl söz ey Hanzala!' deyince ben şu cevabı verdim: 'Biz Peygamber ﷺ'in yanında bulunduğumuzda, bize cennet ve cehennemi anlattığı zaman, sanki onları gözle görür gibi oluyoruz. Sonra onun yanından çıkınca kadınlarımızla, mallarımızla ve çocuklarımızla meşgul oluyor, her şeyi unutuyoruz.'

Ebu Bekir, 'Vallahi bizde de aynı şey oluyor' dedi. Böylece ben ve Ebu Bekir beraberce yürüyüp Allah Rasûlü ﷺ'in yanına girdik. Söze başladım ve 'Ya Rasûlallah! Hanzala münafık oldu.' dedim.

Peygamber ﷺ, *'Ne oldu?'* diye sorunca şöyle anlattım: 'Senin yanındayken bize cennet ve cehennemden bahsettiğinde sanki onları gözle görüyormuş gibi oluyoruz. Dışarıya çıkınca ise her şeyi unutuyor, kadınlarımız, çocuklarımız ve mallarımız ile meşgul oluyoruz.'

(472) *Tarih-i Medineti Dimeşk*, 27/214.

Bunun üzerine Peygamber ﷺ, *'Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki devamlı benim yanımdaki gibi olsaydınız, yataklarınızda ve yollarınızda melekler gelip sizinle tokalaşırdı. Ne var ki ey Hanzala! İnsan bazen böyle olur, bazen öyle olur.* (İnsanlar için bu normaldir).' dedi ve bunu üç kere tekrarladı."(473)

Muhammed b. Zeyd b. Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet edilmiştir: "Bazı insanlar İbn Ömer'e, 'Bizler sultanımızın (yöneticimizin) huzuruna girdiğimizde onlara, dışarıya çıktığımız zaman konuşmuş olduklarımızın tersini söylüyoruz' dediler. Bunun üzerine İbn Ömer, 'Biz bu hareketi (Peygamber ﷺ zamanında) münafıklık sayıyorduk' dedi."(474)

176- BÖBÜRLENMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, en takvâlı olanınızdır."** (Hucurat, 13)

İbn Kesir bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Allah katında birbirinize karşı üstünlüğünüz neseple/soyla değil takvayladır."(475)

Hafsa bt. Ömer رضي الله عنها, Safiyye bt. Huyey رضي الله عنها'ya karşı böbürlenip onu basit gördüğünde Allah Rasûlü ﷺ onu böyle davranmaktan menetmiştir. Allah Rasûlü ﷺ, ailesine karşı insanların en hayırlısı ve kadınlarıyla en iyi ve güzel geçineniydi.

(473) Müslim, 2750; Tirmizi, 2314.
(474) Buhari, 7178.
(475) *İbn Kesir Tefsiri*, 7/386.

Enes b. Malik ﷺ şöyle anlatıyor: Safiyye ﷺ'ya, Hafsa ﷺ'nın 'Yahudi kızı' dediği haberi ulaşınca Safiyye ﷺ ağlamaya başladı. Peygamber ﷺ, Safiye ﷺ'nın yanına girdiğinde o ağlıyordu. Allah Rasûlü ﷺ, *'Seni ağlatan olay nedir?'* diye sordu. Safiyye ﷺ, 'Hafsa bana 'Yahudi kızı' diyor' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Sen bir Peygamber kızısın, amcan da Peygamberdi ve şu anda da bir Peygamber'in nikâhı altındasın. Hangi konuda sana karşı övünüyor?'* Sonra Hafsa'ya, *'Ey Hafsa! Allah'tan kork'* buyurdu."(476)

Kurtubi şöyle demiştir: "Hadiste geçen 'muhtal,' nefsine böbürlenme gözüyle bakan kişidir. 'Fahur' ise insanları küçümseyerek onlara bakan kişidir. İkisi de gizli şirktir."(477)

177- YAPTIĞIN İYİLİĞİ BAŞA KAKMAKTAN SAKIN!

Ebu Zerr el-Gıfari ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Üç kişi vardır ki kıyâmet günü Allah onlarla konuşmayacaktır.*

1- Verdiği şeyi başa kakan.

2- Yalan yere yemin ederek malını pazarlayan.

3- Elbisesini (kibir ve gururla) *sürüyen!"*

Bir rivayette ise *"Allah onlarla konuşmaz, onlara bakmaz ve onları temize çıkartmaz. Onlara elîm bir azap vardır."* ibareleri geçer.(478)

(476) Tirmizi, 3894; *Müsned*, 11943.
(477) Kurtubi, *Camiu'l-Ahkâm*, 20/265.
(478) Müslim, 106.

"Mennan;" verdiği şeyi başa kakan, üstünlük taslayan ve caka satan kişidir. Oysa yardım edilen kişiye yapılan iyilikler başa kakılmamalı, yardım eden kişi muhatabına sözle de fiille de üstünlük taslamamalı, ona, borçlu olduğu hissi yaşatılmamalıdır. Yoksa böyle davranan kişi, yardım edilen kişinin kalbini kırmış ve onu rencide etmiş olur.

178- KİBİRLENMEKTEN VE GÖSTERİŞTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴾

"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen (ağırlık ve azametinle) **ne yeri yarabilir ne de dağlarla yükseklik yarışına girebilirsin."** (İsra, 37)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Allah ﷻ, kullarını kibirli ve caka satarak yürümekten sakındırmıştır. Ayette geçen, «لَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا» ibaresinden maksat kibirli ve zorba insanların yürüyüşüdür.

«إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ» ibaresinin anlamı ise şöyledir: 'Sen yürüyüşünle yeryüzünü yaramazsın.'"(479)

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabiî ol, sesini alçalt. Muhakkak ki seslerin en çirkini merkeplerin sesidir."** (Lokman, 18-19)

(479) *Tefsir-i İbn Kesir.*

Abdullah b. Mesud ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, *'Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez.'* buyurduğunda bir adam, 'Peki, bir adam elbisesinin ve ayakkabılarının güzel olmasını isterse!' dedi, Peygamber ﷺ de şöyle buyurdu: *'Allah güzeldir, güzeli sever. Kibir, hakkı inkâr edip insanlara üstten bakmaktır.'*"(480)

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir zamanlar bir kişi nefsini beğenerek salına salına yürüdü, bundan dolayı da Allah onu yerin dibine geçirdi. O, kıyamet gününe kadar battıkça batacaktır."*(481)

Yine Abdullah b. Ömer ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etti*: "Kim kibirlenerek elbisesini çekecek olursa, kıyamet gününde Allah ona bakmayacaktır."* Ebu Bekir ﷺ, 'Gereken dikkati göstermeyecek olursam elbisemin iki ucundan biri gevşeyebiliyor.' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Sen bu işi büyüklenmek için yapmazsın.'*"

Musa dedi ki: "Ben Salim'e, 'Abdullah, 'Kim izarını(482) çekerse' diye mi zikretti?' diye sorduğumda o, 'Ben onu, ancak 'elbisesini' derken işittim' dedi."(483)

Harise b. Vehb el-Huzai, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: *"İri cüsseli olup da kibirli*

(480) Müslim, 91; Ebu Davud, 4091; Tirmizi, 1998.
(481) Buhari, 3485, 5789; Müslim, 2091; Tirmizi, 2491.
(482) İzar; vücudun belden aşağı kısmını örten elbisedir (Mütercim).
(483) Buhari, 3665.

tavır takınan, katı kalpli ve içinde insanlara kötü duygular besleyen kişi cennete giremez."(484)

179- HADDİ AŞIP TAŞKINLIK YAPMAKTAN (BAĞY) SAKIN!

Ebu Bekre Nefi b. Haris, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ahirete ertelenecek cezasıyla beraber, sahibi için zulmetmek ve sıla-yı rahimi terk etmek kadar, Allah'ın dünyada ceza vermede çabuklaştırmasına layık bir günah yoktur."*(485)

Enes b. Malik ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah bana, tevazulu olmanızı ve birbirinize zulmetmemenizi emretti."*(486)

Abdullah b. Mesud ﷺ şöyle anlatıyor: "Malik er-Rahavi, Allah Rasûlü ﷺ'e 'Ya Rasûlallah! Gördüğün gibi bana güzellik verilmiştir. Bu hususta ayakkabımın bağı konusunda bile olsa kimsenin benden üstün olmasını istemiyorum. Bu, bağy (taşkınlık/zulüm) midir?" diye sorunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Bu bağy değildir. Bağy, hakkı inkâr etmek, insanlara tepeden bakmaktır.'"*(487)

Allah Rasûlü ﷺ haddi aşmaktan (taşkınlıktan, bağy'den) ümmetini sakındırmıştır. Bağy; zulmetmek ve haddi aşmak demektir. Ahirette de azap edilecek olmasına rağmen dünyada hiçbir günahın cezası, zulümden/

(484) Ebu Davud, 4801.
(485) Ebu Davud, 4902; Tirmizi, 2511.
(486) *Sahihu'l-Cami*, Elbani, 1726.
(487) *Kebair*, 362. Senedi kuvvetli.

taşkınlıktan daha öncelikli olarak erkenden gelmez. Üstelik malumdur ki dünyadaki azaplar, ahiretteki azapları ortadan kaldırmaz.

180- MÜSLÜMANLARI KINAMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Cehennemde ikisi birbirine zarar verecek şekilde bir araya gelmezler."* Sahabîler, "Kim onlar ya Rasûlallah?" diye sorunca Allah Rasûlü ﷺ, *"Bir kâfiri öldürüp sonra doğru yolu tutan mümin."* buyurdu.(488)

Yani mümin kişi, günahı olursa cehenneme girer. Ancak orada kâfir onu göremez. Ta ki kâfir kişi, onu kınayıp da "İmanı da cihadı da kendisine fayda vermedi." demesin!

Hadiste geçen, "sümme seddede" ibaresinden maksat ise "sonra, dinî hayatında doğru yol/istikamet üzere yaşaması"dır.

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ey dili ile Müslüman olup iman kalbine nüfuz etmemiş olan topluluk! Müslümanlara eziyet etmeyin, onları ayıplamayın! Kusurlarını araştırıp durmayın! Çünkü kim Müslüman kardeşinin ayıp ve kusurunu araştırırsa, kıyamet günü Allah da onun ayıbını ortaya çıkarır. Allah kimin ayıbını ortaya çıkarırsa, evinde bile olsa onu rezil eder..."*(489)

(488) Müslim, 1891; Nesai, 3109.
(489) Tirmizi, 2032.

181- YÖNETİCİYE KARŞI GELMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ, mümin kullarını tefrikadan sakındırmış, onları tek bir kelimede (tevhidde) ve tek bir yöneticinin şemsiyesi altında toplanmaya teşvik etmiştir. Eğer onların kelimeleri farklı, yöneticileri ayrı ayrı olursa o zaman kuvvetleri zayıflar, güçleri düşer, rüzgârları diner. Bu durumda düşmanlar onlara galip gelir.

Kişinin, yöneticisinden memnun olmasa bile sabretmesi, yöneticisine karşı ayaklanmaması gerekir. Zira kim yöneticiye (idareyi elinde bulunduran otoriteye) karşı bir karış bile ayaklanırsa, o, cahiliye ölümü üzere ölmüş olur. Cahiliye de dalalettendir. Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her kim başındaki idarecisinden* (emîrden) *hoşlanmayacağı bir şey görürse buna sabretsin. Çünkü kim sultanın otoritesinden bir karış dahi olsa dışarı çıkarsa, o, cahiliye ölümü ile ölür."*(490)

Fudayl b. Iyad şöyle demiştir: "Eğer benim kabul edilecek bir duam olsaydı bu duayı devlet yöneticisi için yapardım. Zira yönetici salih olursa beldeler de insanlar da emniyet içinde olur."(491)

182- CAHİLİYE TAASSUBİYETİNDEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim itaatten çıkar, cemaatten ayrılır ve bu halde ölürse cahiliye ölümü ile ölmüş*

(490) Buhari, 7053.

(491) Ebu'l-Kasım Lalekai (v.418h.), *Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sünne ve'l-Cemaat*, 1/176.

olur. Kim de körü körüne çekilmiş cahillik bayrağı altında savaşır, asabiyet (ırkçılık) *için öfkelenir, asabiyete çağırır veya asabiyete yardım eder, bu esnada da öldürülürse, bu ölüm de cahiliye ölümüdür. Kim ümmetimin üzerine gelip iyi olana da kötü olana da ayırım yapmadan vurur, mümin olanlarına hürmet etmez, ahit sahibine verdiği sözü de yerine getirmezse, o benden değildir, ben de ondan değilim."*(492)

Cundub b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim körü körüne çekilmiş cahiliye bayrağının altında taassubiyete davet ederken veya taassubiyete yardım ederken savaşır da öldürülürse, onun ölümü cahiliye ölümü olmuş olur."*(493)

183- ZALİM YÖNETİCİDEN SAKIN!

Ma'kil b. Yesar ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir kimse Müslüman bir topluluğun başına geçer de vefat ettiğinde onlara ihanet etmiş şekilde* (onları kandırmış şekilde) *vefat ederse, Allah o yöneticiye cenneti haram kılar."*(494)

Abdurrahman b. Semure ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sen* (kendiliğinden) *bir görevi* (mevki-makam) *isteme! Eğer sen istemeden görev sana verilirse, o işte* (Allah tarafından) *yardım görürsün. Eğer talebin üzere sana görev veri-*

(492) Müslim, 1848.
(493) Müslim, 1850.
(494) Muttefekun aleyh. Buhari, 7151; Müslim, 142.

lirse işinde yalnız bırakılırsın. Bir şeye yemin edip de başkasını daha hayırlı gördüğünde, daha hayırlı olan işi yap ve yemininin kefaretini ver."(495)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizler mevki-makama karşı çok hırslı olacaksınız. Halbuki idarecilik, kıyamet günü pişmanlık olacaktır. O makam ne güzel bir sütannedir ne de kötü bir sütten kesendir."*(496)

Yani kişi yöneticiliğe ilk atandığı zamanlarda insanlar onlara meth u sena ederler. Ancak yöneticiliğe atananlar kıyamet gününde, yönetici olmaktan pişman olacaklardır, zira haklarına/hukuklarına riayet etmedikleri insanlar, onları eleştirerek onlardan haklarını isteyeceklerdir.

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"O yöneticilere yazıklar olsun ki çalışma ekibi, kıyamet günü Süreyya yıldızında, perçemlerinden asılı olmayı, o yöneticinin ekibinde olmaya tercih ederek bunu temenni ederler."*(497)

Ebu Umame el-Bahili ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir devlet yetkilisi, halkı içinde su-i zan ile muamele yapmaya kalkışacak olursa, onları yoldan çıkarmış olur."*(498)

Malik b. Dinar şöyle anlatıyor: "Ömer b. Abdulaziz halife olduğu zaman dağların tepelerindeki koyun ço-

(495) Buhari, 6722.
(496) Buhari, 7148.
(497) İbn Hıbban, 4483.
(498) Ebu Davud, 4889.

banları, 'İnsanların başına geçen salih halife de kimdir?' dediler. O çobanlara, 'Bu kanıya nereden vardınız?' diye sorulunca onlar şöyle dediler: 'Salih bir halife yönetime geçince kurtlar da aslanlar da koyunlarımızdan uzaklaşır oldu.'"(499)

İbn Asakir, Nadr b. Şumeyl'in şöyle anlattığını zikretmiştir: "Halife Memun'un yanına gittim. Bana, 'Ey Nadr, nasıl sabahladın?' dedi. Ben, 'Allah'a hamd olsun, hayır içinde geçti.' dedim. O, 'İrca(500) nedir?' dedi. Ben, 'Krallara uygun bir dindir ki bununla dünyalarını elde ederler, dinlerini de noksanlaştırırlar.' dedim. O, 'Doğru söyledin.' dedi."(501)

Hasan b. Rebi şöyle demiştir: "Bir yolculuktayken Abdullah b. Mübarek'in durumu ağırlaştı. O esnada, 'Canım sevik(502) çekiyor' dedi. Biz o yemeği aradık ama sadece sultan için çalışan bir adamın yanında bulabildik. Ona durumu anlatınca Abdullah b. Mübarek, 'Bırakın, almayın.' dedi ve onu yemeden vefat etti."(503)

Musa b. el-Muğire şöyle anlatıyor: "Ben Reyyah b. Ubeyde el-Bahilî'nin şöyle dediğini işittim: 'Ben bir gün Ömer b. Abdulaziz'in yanındayken bir bedevi geldi ve 'Ey müminlerin emîri! Beni sana getiren bir ih-

(499) Nevevî, *Tehzibu'l-Esma ve'l-Lügat*, 2/18.

(500) Mürcie mezhebinin (İrca) düşünceleridir. Mürcie, günahın imana zarar vermediği tezini savunarak, büyük günah işleyene ümit veren ve onun hakkındaki nihaî kararı Allah'a havale edip tehir eden bir fırkadır.

(501) *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, İmaduddin İbn Kesir, 14/221.

(502) Buğday ve arpa unundan yapılan bir tatlı çeşididir.

(503) Zehebi, *Tarihu'l-İslam*, 5/84.

tiyacımdır. Vallahi fakirlik beni tüketti. Kıyamet günü benim hakkım sana sorulacaktır.' dedi. Ömer b. Abdulaziz, 'Bana durumunu anlat!' dedi. Bedevi durumunu anlatınca Ömer b. Abdulaziz başını önüne eğip ağladı. Hatta öyle ki gözyaşları yeri ıslattı. Ömer b. Abdulaziz, bedeviye, 'Kaç kişisiniz?' dedi. Bedevi, 'Ben ve üç kızım var!' dedi.

Ömer b. Abdulaziz bunun üzerine bedeviye üç yüz dirhem, kızlarına da yüzer dirhem pay ayrılmasını söyledi. Sonra bedeviye yüz dirhem daha verdi ve şöyle dedi: 'Verdiğim bu yüz dirhem hazineden değil kendi malımdandır. Şimdi gidip bunu ailene harcayabilirsin. Daha sonra Müslümanlara mal dağıtılınca sen de onlarla beraber hakkını alırsın.'"(504)

İnsanlar, yöneticilerinin dini üzeredir. Mal ve emel bir kişiyi âlimlerin yolundan ayırırsa bu defa zalim yöneticiler, kendi siyasetleriyle Şeriata muhalif olurlar, insanları tutuklarlar. Tarihçiler bu konuda birçok rivayet aktarırlar. Rivayetlerden biri şöyledir: Haccac zamanında insanlar bir araya geldiklerinde, "Dün gece kim öldürüldü, kim asıldı, kim dövüldü, kim kesildi?" gibi sorular sorarlardı.

İbnu'l-Esir, Velid b. Hişam'ın biyografisini anlatırken şöyle demiştir: "Velid, Şam ehli nezdinde en iyi halifelerdendi. Camiler inşa etmiş, Şam ve Medine mescitlerini, Mescid-i Aksa'yı yaptırmış; minberler koydurmuş, özürlü insanlara paralar vererek dilenmelerine

(504) İbnu'l-Cevzi, *Menakıbu Ömer b. Abdulaziz*, 91-92.

engel olmuş, emeklilere hizmetçi vermiş, görme engellilere rehber tahsis etmişti. Onun döneminde pek çok büyük fetihler gerçekleşmişti. Endülüs, Kaşgar ve Hind toprakları bunlar arasındaydı.

Velid, bir gün bir bakkala uğradı ve bir miktar bakliyat alarak 'Bu ne kadar?' dedi. Bakkal, 'Şu kadar' deyince Velid, 'Fiyatını biraz artır.' dedi.

Velid, çok bina, atölye ve dükkân açmıştı. İnsanlar onun zamanında bir araya geldiklerinde binalarla ilgili soru sorarlardı. Halife Süleyman, yemek ve nikâh düşkünüydü. İnsanlar onun zamanında nikâh ve yemeklerle ilgili soru sorarlardı.

Ömer b. Abdulaziz ise ibadet sahibi biriydi. İnsanlar da onun zamanında hayır hakkında konuşur, 'Dün gece ne kadar tesbih çektin, kaç sayfa Kur'an ezberledin veya bir ayda kaç gün oruç tutun?' şeklinde soru sorarlardı."

İbn Esir yine şöyle anlatıyor: "Velid'in Şam Cami'ini yaptırmak istediği arsada kilise vardı. Velid kiliseyi yıktı ve mescid yaptı. Daha sonraki dönemde Ömer b. Abdulaziz hilafete geçince insanlar bu durumu ona şikâyet etti. Ömer b. Abdulaziz şöyle dedi:

'Medine'nin dışındakiler çarpışarak fethedildi; biz size kendi kiliselerinizi geri vereceğiz. Ancak Tuma kilisesini yıkacağız. Çünkü bu kilise çarpışarak fethedilmişti. Onun yerine mescit yapacağız.' Onlar, 'Biz size diğer kiliseleri verelim; ancak Tuma kilisesine dokunmayın.' dediler.

Rivayet edilir ki Ömer b. Abdulaziz hilafete geçtiği zaman üç günde bir Kur'an'ı hatmederdi. Ramazan ayında ise her gün bir hatim indirirdi."(505)

Abdullah b. Mübarek şöyle demiştir:

"Kalbi öldüren günahları gördüm;

O günahlarda ısrarcı olmak zilleti miras bıraktı.

Günahların terki ise kalbin ihyası oldu.

Kalbin ihyası, senin için isyanından daha hayırlıdır.

Dini ifsat eden, krallardan,

Kötü rahiplerden ve hahamlardan başka nedir ki?"(506)

184- KÖTÜ KADILARDAN (HAKİMLERDEN) SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, ümmetini, yargılarken bilgisizce, cahilce ve hevâya uyarak yargılamaktan sakındırmış, adaletle ve hikmetle yargılamanın faziletli olduğunu beyan etmiştir. İnsanlar arasında hüküm verirken bu hükmün delile ve mantığa dayanması gerekir. Yargı işini, şeriatın hükümlerini bilen âlimlerin üstlenmesi lazımdır. Allah Rasûlü ﷺ, yargı hükümlerini bilmeyen kişiyi yargılama görevinden sakındırmış ve şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar arasında bilgisizce hükmeden cehennemdedir. Hükmederken zalimce davranan da cehennemdedir."

(505) İbni Esir, *el-Kamil fi't-Tarih*, 4/292.
(506) İbn Kayyım el-Cevziyye, *Medaricu's-Salikin*, 3/209.

Bu da bu gibi makamlara gelen kişinin o görevin ehli olmamasından kaynaklanır. Böyle bir kişinin ifsadı, ıslahından daha çoktur. Nitekim hadiste, insanlar arasında bilgisizce hükmetmenin tehlikesinin boyutları ve insanlar arasında ancak yargılama hükümlerini bilen kişilerin bu görevde olmaları gerektiği beyan edilmiştir.

Büreyde b. el-Hasib el-Eslemi, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hâkimler üç çeşittir; ikisi cehennemde, biri cennettedir. Hakkı bilip onunla hüküm veren cennettedir. İnsanlar arasında bilgisizce hükmeden cehennemdedir. Hükmederken zalimce davranan da cehennemdedir."*

Biz de diyoruz ki: "Yargılayan kişi (usul ve ahkâmı bilerek) içtihat ederse, cennettedir."(507)

185- YÖNETİCİ, TEBAASINI İHMAL ETMEKTEN SAKINSIN!

Yönetici, koruyucu demektir ve mesul olduğu kişilerin ıslahına çalışır. Yöneticinin, maiyetinde bulunan kişilere zulmedenlere karşı maiyetindekilerin hukukunu/haklarını zayi etmemesi, onları himaye etmeyi bırakmaması gerekir. Yöneticinin, maiyetinde olan her insanın adaletle korunması, onun dinî ve dünyevî maslahatlarının ikame edilmesi sorumluluğu vardır.

Eğer yönetici, maiyetinde olanların korunmasıyla ilgili emaneti yerine getirirse, bundan dolayı büyük nasip ve mükâfatlar elde eder. Eğer tam tersi olursa, o zaman

(507) Tirmizi, 1322; Ebu Davud, 3573.

da maiyetinde olan her birey, kendi hakkını ondan ister. Eğer yönetici, maiyetindeki insanların haklarını zayi ederse Allah ﷻ o yöneticiden o insanların hakkını sorar.

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hepiniz çobansınız, hepiniz güttüğünüzden* (idare ettiğinizden) *sorumlusunuz. İmam* (lider)*, bir çobandır, sürüsünden* (yönetimindeki insanlardan) *sorumludur. Kişi, ailesinin çobanıdır, ailesinden sorumludur. Kadın, kocasının evinde çobandır, görevli olduğu işten sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının çobanıdır, onun idaresinden sorumludur."*

İbn Ömer ﷺ devamla şöyle dedi: 'Bunları Peygamber ﷺ'den duydum; şunu da söylediğini zannediyorum: *'Kişi, babasının malının çobanıdır; onun idaresinden sorumludur.* (Kısaca) *hepiniz çobansınız, hepiniz yetkinizde bulunan işlerden sorumlusunuz.'*"[508]

el-Müstevrid b. Şeddâd, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim bizim emrimizde görevliyse,* (hanımı yoksa) *evlensin, hizmetçisi yoksa bir hizmetçi tutsun, evi yoksa ev alsın."*

(el-Müstevrit b. Şeddad) dedi ki: Ebu Bekir (Muafa b. İmran el-Mevsili) şöyle dedi: Bana haber verildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Kim bundan başka bir servet edinirse, o kimse hain veya hırsızdır.'*"[509]

(508) Buhari, 2409; Tirmizi, 1705; Ebu Davud, 2928.
(509) Ebu Davud, 2945; İbn Huzeyme, 2370.

186- KÖTÜ YAVER VE YARDIMCILARDAN SAKIN!

Hüküm koyan Şari,[510] Müslümanların yönetimini üstlenen kişiyi, kendisine yardımcı seçeceği ve ekip kuracağı zaman, bunları; kendisini doğru yola ve hidayete yaklaştırıcı, fesat ve hevâ ehlinden uzaklaştırıcı kişilerden seçmeye gayret etmesi için uyarmıştır.

Muhakkak ki Allah ﷻ bir emîrin (emîr, Müslümanların yönetimini üstlenen kişidir) dünya ve ahirette hayrını murat ederse, ona Müslümanların işlerini üstlenme sorumluluğu verir; ona sözünde, işinde ve nasihatinde doğruluk vasfı taşıyan bir vezir yardımcı kılar. Öyle ki bu vezir, emîr hakkı/hukuku unuttuğu zaman ona doğruyu gösterir. Emîr bu hakları bilse bile vezir o hukuku uygulama hususunda emîre yardımcı olur.

Şayet Allah ﷻ bir emîr için bunun tersini murat ederse, o zaman da o emîre, aldatma, yalan ve benzeri hususlarda kötü sıfatları bulunan bir veziri nasip eder. Öyle ki emîr, yerine getirmesi gereken görevlerini ve hakları unuttuğu zaman vezir ona bunları hatırlatmaz. Emîr tüm bu hakları ve görevlerini bilse bile vezir ona bunları uygulaması hususunda yardımcı olmaz.

Müminlerin annesi Aişe ﵂, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah bir emîr* (yönetici) *hakkında hayır dilediği zaman ona doğru* (konuşan ve doğru iş yapan) *bir vezir* (yardımcı) *verir. Eğer o emîr* (yapılması gereken bir işi) *unutursa bu vezir unutulan işi ona hatırlatır. Eğer emîr bu işi kendisi hatırlarsa*

(510) Şari; İslam şeriatının sahibi olan Allah ﷻ'dur.

(o zaman da bu yardımcı o işin yapılması hususunda) *emîre yardımcı olur.*

Eğer Allah o emîr hakkında başka bir şey dilemişse, ona kötü bir vezir (yardımcı) *verir. Emîr, yapılması gereken bir işi unutursa vezir bu işi ona hatırlatmaz. Eğer emîr bu işi* (kendiliğinden) *hatırlarsa, o zaman da bu vezir o işin yapılması hususunda emîre yardımcı olmaz."*(511)

İbn Sirin şöyle demiştir: "Allah ﷻ bir kulun hayrını murat ederse, ona, kalbinden bir vaiz nasip eder, bu vaiz ona iyiliği emredip onu kötülükten de nehyeder."(512)

187- KADINLARI İDARECİ YAPMAKTAN SAKIN!

Ebu Bekre Nufey b. Haris şöyle anlatıyor: "Cemel vakası günlerinde Cemel savaşına katılmış olanlara yetişip onlarla birlikte savaşmaya tam gidecekken Allah Rasûlü ﷺ'den işitmiş olduğum bir sözle Allah beni faydalandırmıştır. Allah Rasûlü ﷺ kendisine, Farisîlerin, başlarına Kisra'nın kızını hükümdar yaptıkları haberi ulaşınca şöyle buyurmuştu: *"İşlerini yönetmek üzere başlarına bir kadın getiren bir toplum asla iflah olmaz."*(513)

Allah ﷻ'nun kadına verdiği mizaç, erkeğinkinden farklıdır. Nitekim Allah ﷻ Kur'an'da, erkeklerin kadınlar üzerinde kaim olduğunu beyan etmiştir. Yönetimde öyle işler vardır ki kadınların yapmasıyla o işler salah bulmaz. Bunun sebebi kadınların fıtratı ve acziyetidir.

(511) Ebu Davud, 2932.
(512) Ahmed b. Hanbel, *Kitabu'z-Zühd*, 248.
(513) Buhari, 4425.

Kadınların bir beldenin veya bölgenin idaresine gelmesi de böyledir. Zira yönetimde olmak erkeğe has umumi bir sıfattır; yönetime gelen kişi tebaasının işleriyle ilgilenmeli ve o işleri yürütmelidir. Bu itibarla, kadının yönetime gelmesi sağlıklı olmaz; zaafiyeti sebebiyle böyle bir durumda sonuç hezimet ve hüsran olur.

İbn Kudame şöyle demiştir: "Kadınların devlet yöneticiliğine geçmesi veya bir beldenin idaresini üstlenmesi sahih olmaz. Bunun için Allah Rasûlü ﷺ, ondan sonra gelen halifeler ve halifelerden sonra gelenler de bir kadını hâkim yapmamış ve bir beldenin yönetimine getirmemişlerdir. Eğer bu caiz olsaydı bu kadar zamanda kadınlar yönetim ve yargının dışında kalmazdı."(514)

188- ADALETİ İHMAL ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İnsanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmedin."** (Nisa, 58)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Bu ayette, Allah ﷻ insanlar arasında adaletle hükmedilmesini emretmiştir. Bu bağlamda Muhammed b. Kâb, Zeyd b. Eslem ve Şehr b. Havşeb 'Bu ayet yöneticiler hakkında inmiştir.' demişlerdir. Yani onlara, insanlar arasında adaletle hükmetmeleri emredilmiştir. Bir hadiste de Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Bir hâkim zulmetmediği sürece Allah onunla beraberdir. Eğer o hâkim zulmederse o zaman Allah onu, kendi nefsine havale eder.'*(515)"(516)

(514) İbn Kudame, *Muğni*, 2/422.
(515) Tirmizi, 1330.
(516) İbn Kesir, *Tefsir*, 2/341.

Bir eserde ise şöyle geçer: *"Bir günlük adalet, kırk yıllık ibadet gibidir."*

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "**'İnsanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmedin.'** (Nisa, 58) ayetindeki 'insanlar arasındaki hüküm,' hadler (cezalar) ve haklardır. Bunlar 'hudud (hadler/cezalar)' ve 'hukuk (haklar)' olmak üzere iki kısma ayrılır. Hadler ve kullar arasındaki hukuk, belirli bir kavme mahsus bir şey değildir. Bilakis bunların tüm Müslümanlara veya bir grubuna faydası vardır ki herkes bu faydaya muhtaçtır. İşte bunlar 'Hududullah' olarak adlandırılmıştır. Mesela yol kesenlere (eşkıyalara), hırsızlara ve zina edenlere verilen cezalar Hukukullah ile ilgilidir. Yine devlet ve vakıf malları ile belirli kişiler için olmayan vasiyetler bu hükümle ilgilidir."

Emîrlik, yönetimle ilgili en mühim hususlardandır. Bu bağlamda Ali b. Ebu Talib ﷺ şöyle demiştir: "İnsanlar için iyi veya facir bir yönetim olmazsa olmazdır." Bunun üzerine ona, "Ey müminlerin emîri! İyi yönetimi anladık da facir yönetim neyin nesi?" diye sorulunca Ali ﷺ şöyle dedi: "O yönetimle cezalar uygulanır, yollar emniyette olur, düşmanlara karşı cihad edilir ve ganimetler taksim edilir."(517)

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Kişi bilmeli ki insanların sorumluluğunu üstlenmek (yönetici olmak) dinî ödevlerin en büyüklerindendir. Hatta dinin ve dünyanın kaim olması ancak yönetimle mümkün olur.

(517) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/297.

Âdemoğlunun maslahatlarının tamama ermesi ancak birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermek için bir araya gelmeleriyle mümkün olur. Bir araya geldikleri zaman ise onlar için bir liderin (emîrin) olması kaçınılmaz olur."(518)

189- MAKAMI KÖTÜYE KULLANMAKTAN SAKIN!

Ebu Humeyd es-Saidî şöyle nakletmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ bir adamı zekât memuru olarak görevlendirmişti. Bu kişi görevden dönünce Allah Rasûlü ﷺ'e gelip, 'Ya Rasûlallah! Bunlar sizindir, bunlar da bana hediye olarak verildi' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Anne-babanın evinde oturup bekleseydin bunlar sana hediye edilir miydi?'* buyurdu. Daha sonra, namazın ardından kalkıp kelime-i şehadet getirdi, Allah'ı layıkıyla meth u sena edip şöyle buyurdu:

'Şimdi, bizim görevlendirdiğimiz memura ne oluyor da bize gelip de 'Bu sizin toplamam için beni görevlendirdiğiniz (mal ve paradır)*, bu da bana verilen hediyedir.' diyebiliyor? Muhammed'in nefsini elinde bulundurana yemin ederim ki* (ümmetin malından) *bir şeyi haksız yere alan kimse kıyamet gününde bunu boynunda taşıyarak gelir. Bu mal bir deve ise anırarak gelir, bir sığır ise böğürerek gelir, bir koyun ise meleyerek gelir. Ben size tebliğ ettim.'"*

Ebu Humeyd şöyle dedi: "Peygamber ﷺ daha sonra ellerini kaldırdı. Biz koltuk altlarının beyazlığını görebiliyorduk. Bu hadisi benimle beraber Zeyd b. Sabit

(518) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 28/390.

de Allah Rasûlü ﷺ'den dinlemişti. (İsterseniz) Ona da sorun."(519)

Havle bt. Kays'tan rivayet edildiğine göre o şöyle dedi: Rasûlullah ﷺ'in şöyle buyurduğu işittim: *"Bazı kimseler var ki Allah'ın malını, hakları olmadıkları halde istedikleri gibi harcıyorlar. Kıyamet gününde onlara ateş vardır."*(520)

İşçilerden, memurlardan, yöneticilerden ve daha başka alanlarda yetkili olanlardan Allah'a ait olan malları, hakları olmadıkları halde batıl yollarla harcayanlara; ganimetler ve beytülmal konusunda müsrif davranıp hak ve doğru yerde sarf etmeyenlere; işte bunlara kıyamet gününde cehennem vardır. Ancak tevbe ederlerse ve yaptıkları haksızlıkları düzeltirlerse başka…

Ebu Bekir b. Abdullah b. Ebu Sebre, Musa b. Ukbe'den şöyle nakletmiştir: "Iyaz b. Ganm(521) yönetici olduktan(522) sonra sülalesinden bir grup yanına gelerek

(519) Buhari, 6636.

(520) Buhari, 3118, Ahmed, 27318.

(521) Muhtemelen milâdî 582'de doğdu. Müslüman olmadan önce adı Abdüganm idi. İsim ve künye benzerliği sebebiyle amcası İyâz b. Züheyr ve kendisinden hadis rivayet ettiği İyâz b. Amr el-Eş'arî ile karıştırılmaktadır. Hudeybiye Antlaşması'ndan (6/627) önce Müslüman olduğu ve bu antlaşmada bulunduğu belirtilmektedir. 2. Habeşistan hicretine katıldı; Bedir, Uhud ve Hendek başta olmak üzere Peygamber ﷺ'in bütün gazvelerine iştirak etti (İbn Hacer, 3/50) (Mütercim).

(522) Ebu Bekir ﷺ onu Irak'a komutan olarak gönderdi; Suriye ordusuna katılıp Şam, Kudüs, Haleb, Rakka şehirlerinin ve çevresinin fethinde görev yaptı. 636 yılında Yermük savaşında dağılarak Anadolu'ya çekilen Bizans ordusunu Malatya'ya

sıla ve gözetilme haklarını istediler. Iyaz, onları güler-yüzle karşıladı, misafir etti ve izzet-i ikramda bulundu. Onlar Iyaz'ın yanında birkaç gün kaldı ve yardım almak ümidiyle yolculukta karşılaştıkları sıkıntıları Iyaz'a anlattılar. Onlar beş kişiydi ve Iyaz onların her birine on dinar verdi. Onlar bu dinarları geri verdiler, kızdılar ve incitici sözler söylediler. Iyaz;

'Ey amcaoğullarım! Sizin akrabalığınızı, hakkınızı ve yolculukta çekmiş olduğunuz sıkıntıları inkâr edemem. Size vermiş olduğum dinarlar ihtiyacımın olduğu malları ve hizmetçimi satarak verdiğim dinarlardı. Beni mazur görün.' dedi. Onlar;

'Senin özrünü kabul etmiyoruz. Sen Şam'ın yarısını yönetiyorken her birimize verdiğin miktar, ailemizin yanına bile götürmeye yetmez.' dediler. Iyaz;

'Siz bana Allah'ın malını çalmamı emrediyorsunuz. Vallahi testereyle ikiye bölünmem veya kafama balyozla vurulması, bana bir kuruşa ihanet etmemden ya da bir Müslümanın veya muahidin[523] hakkını gasp etmemden daha sevimli gelir.' dedi. Onlar ise şöyle dediler:

'Elinde ve bütçende olan şeyler konusunda seni mazur gördük. Sen idareyle ilgili bize makam ver. İnsanlar

kadar takip etti, şehri cizye karşılığında fethetti. Bu, Müslüman Arapların Anadolu'da ilk ciddi askerî seferi olmuştur. Ömer ﷺ zamanında Cezire bölgesinin fethiyle görevlendirildi. 638-643 yılları arasında Urfa, Diyarbakır, Mardin gibi önemli şehirleri Arap topraklarına kattı. Bölgedeki Rum ve Ermenilerin inançlarına karışmayıp adam başına cizye ödemeleri karşılığında onları serbest bırakmıştır (Mütercim).

(523) İslam devletine vergi ödeyerek himâye gören gayrimüslimdir.

sana karşı ne yapıyorsa biz de onu yaparız; onlar nasıl menfaat elde ediyorsa biz de öyle ederiz. Sen bizim ahvalimizi biliyorsun. Biz senin belirlediğin çizgiyi aşmayız.'

Iyaz, 'Ben sizin hayır ve fazilet ehli olduğunuzu biliyorum. Ancak ben böyle yaparsam, kendi kavmimden birilerini bir yerlere getirdiğim Ömer ﷺ'ın kulağına gider, o da beni bu hususta kınar. Ufak olsun büyük olsun bir meselede onun beni kınamasını kaldıramam.' dedi.

Onlar, 'Seni de bu makama Ubeyde b. el-Cerrah getirdi, sen de onun akrabasısın. Eğer sen bizi bir yere getirirsen, bu da Ömer ﷺ'ın kulağına giderse bu durumu ona anlatırsın.' dediler.

Iyaz dedi ki: 'Ömer ﷺ'ın nezdinde benim yerim Ubeyde b. el-Cerrah'ın yeri gibi değildir. Ömer'in beni göreve ataması, Ubeyde b. el-Cerrah'ın benim hakkımdaki olumlu sözlerinden dolayı olmuştu. Oysa Ubeydullah b. el-Cerrah beni çok iyi de tanımıyordu. Zira nefsimle ilgili bildiklerimi o bilseydi benim hakkımda o kadar olumlu konuşmazdı.'

Bunun üzerine o topluluk, Iyaz'ı kınayarak geri döndüler. Iyaz vefat ettiği gün üzerinde ne mal vardı ne de kimseye borcu… Hicretin yirminci senesinde altmış yaşındayken vefat etti."(524)

190- HAKKIN OLMAYAN ŞEYİ ALMAKTAN SAKIN!

Ebu Zer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'den şöyle işittiğini rivayet etmiştir: *"Kendisine ait olmayan bir şeyin kendi-*

(524) İbn Asakir, *Tarihu Medinetu Dımeşk*, 47/282.

sine ait olduğunu iddia eden kişi bizden değildir. Bu kişi cehennemdeki yerine hazırlansın!"(525)

Ümmü Seleme ﵂, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Siz anlaşmazlıklarınızda bana geliyorsunuz. Belki de bazılarınız delilini sunma bakımından meramını diğerinizden daha iyi anlatır. Bu durumda ben delilini iyi sunarak kendi meramını daha iyi anlatan kişiye, kardeşine ait bir hakkı verirsem ona ateşten bir parça vermiş olurum. Sakın böyle bir şeyi almasın!"*(526)

Bir rivayette ise şöyle geçer: *"Kıyamet günü, aldığı şeyle getirilir."*(527)

Sana ait olmayan bir şeyi meşru olmayan yollardan almanın, o şeyin sana ait olduğunu iddia etmenin ve onu sahiplenmenin akıbeti ne kadar kötüdür!

Nice insan vardır ki kendisine ait olmayan bir malın kendisine ait olduğunu iddia eder!

Nice mülk edinen de kendisinin olmayanı mülk edinmiştir!

Nice insan kendi hakkı olmayan mirasın peşine düşmüştür. Kendisine emanet olarak bırakılan malın emanet olduğunu inkâr eden nice insan olmuştur! Kendisine ait olmayan görevin kendisine ait olduğunu iddia eden de nice insan olmuştur! Bunun örneği çoktur.

(525) Müslim, 61.
(526) Buhari, 2680.
(527) İbn Mace, 2317.

Kişinin, kendisine ait olmayan bir şeyi almaması ve onun kendisine ait olduğunu iddia etmemesi gerektiği konusunda pek çok nas gelmiştir.

Malik b. Süleyman şöyle anlatıyor: "İbrahim b. Tehman, devlet hazinesinden her ay hatırı sayılır maaş alır ve cömertçe de infak ederdi. Bir gün halifenin meclisinde ona bir mesele sorulunca o, 'Bilmiyorum.' dedi. Bunun üzerine, 'Her ay şu kadar maaş alıyorsun ama bir meseleyi güzelce bilmiyorsun!' dediler. Bunun üzerine İbrahim b. Tehman şöyle dedi:

'Ben bu maaşımı bildiklerim için alıyorum. Eğer bilmediklerim için almış olsaydım devletin bütçesi tükenirdi. Çünkü bilmediklerim epey çoktur.' İbrahim Tehman'ın bu cevabı halifenin hoşuna gitti ve onun maaşını artırdı."(528)

Said b. Kesir, babasının şöyle anlattığını nakletmiştir: "Süleyman b. Abdulmelik Medine'ye gelmişti. O zamanlar Ömer b. Abdulaziz onun atadığı Medine valisiydi. Süleyman b. Abdulmelik orada insanlara öğle namazını kıldırdı. Sonra halife için tahsis edilen kapısı (maksure) açıldı. Sonra sırtını mihraba dayayıp yüzünü insanlara döndü. Sonra kim olduğunu bilmeden Safvan b. Süleym'e bakarak, 'Ey Ömer! Bu adam da kimdir? Ben bu kişiden daha güzel yüzlü birini görmedim.' dedi.

Ömer b. Abdulaziz, 'Ey müminlerin emîri! Bu kişi Safvan b. Süleym'dir.' dedi. Halife, hizmetçisine, 'Ey

(528) Bağdadî, *Tarih Medineti Selam el-Ebu Bekir el-Hatib el-Bağdadi*, 7/20.

genç! İçinde beş yüz dinar olan bu keseyi al da şu namaz kılan kişiye götür.' dedi. Hizmetçi o keseyi aldı ve Safvan'ın yanına gelerek oturdu. Safvan namazı bitirince ona, 'İhtiyacın nedir? Bak şurada duran müminlerin emîridir; halifedir, içinde beş yüz dinar olan bu keseyi sana vermem için beni gönderdi ve sana, 'Kendisine ve ailesine harcasın!' dedi.' dedi.

Safvan, 'Halifenin bu keseyi gönderdiği kişi ben değilim.' dedi. Hizmetçi, 'Sen Safvan b. Süleym değil misin?' dedi. Safvan, 'Evet, benim.' dedi. Hizmetçi, 'O zaman sana gönderdi.' dedi. Safvan, 'O zaman git bunu teyit et ve gel!' dedi. Hizmetçi, 'Tamam, sen bunu tut, ben gidip teyit edeyim.' dedi.

Safvan, 'Eğer bunu tutarsam kabul etmiş olurum. Sen git teyit et, ben burada oturuyorum.' dedi. Bunun üzerine hizmetçi gitti; Safvan da katırını tutarak oradan çıktı ve halife Süleyman Medine'den ayrılıncaya kadar da hizmetçi onu göremedi.'"[529]

İmam hafız Ebu'l-Kasım Ali b. Hasan, kitabında Rebi, Ebu Osman, Ebu Harise ve Ebu Mücalid tarikleriyle şunu rivayet etmiştir:

"Ömer b. Hattab ﷺ, atadığı yöneticilere, oturduğu meclisler ile insanlar arasında kapalı bir kapı bırakmamalarını, özel semer vurulmuş hayvanlara binmemelerini, ipek giymemelerini, özel yapılmış halis yemekler yememelerini, cemaatle namazı terk etmemelerini ve laf taşıyanları sofralarına oturtmamalarını şart koşmuştu."

(529) İbn Asakir, *Tarihu Medinetu Dımeşk*, 24/130.

191- KENDİ NEFSİNİ BEĞENİP DE BAŞKALARINI KÜÇÜK GÖRMEKTEN SAKIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: "Ömer b. Hattab beni, Bedir savaşına katılanların ve ileri gelenlerin meclisine alırdı. İçlerinden biri bundan rahatsız olmuş olacak ki 'Bunu neden bizim yanımıza getiriyorsun? Bizim onun gibi çocuklarımız var!' dedi. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: 'O, sizin bildiğiniz kimsedir.'

Bir gün onu davet edip yine onların meclisine aldı. (Olayın bundan sonraki kısmını İbn Abbas şöyle anlatmıştır:) O gün beni onlara göstermek için çağırdığını anladım. Ömer onlara, 'Allah ﷻ'nun 'İza cae nasrullahi ve'l-feth' suresinin anlamını sordu. Bazıları, 'Bu surede yardıma mazhar olup da fetih nasip olunca Allah'a hamd etmemiz ve O'ndan bağışlanma dilememiz bize emredildi.' dedi. Bazıları ise sustu ve hiçbir şey söylemedi.

Sonra Ömer bana, 'Ey İbn Abbas! Sen de mi böyle düşünüyorsun?' diye sordu. Ben 'Hayır.' dedim. Ömer, 'Peki, sen ne düşünüyorsun?' diye sorunca şöyle cevap verdim: 'Burada Allah Rasûlü ﷺ'in vefatı anlatılmıştır. Allah ﷻ bunu Peygamberine bildirmiştir. Şöyle ki: 'Allah'ın yardım ve zaferi -ki bu senin vefatının alametidir- geldiği zaman Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan af dile. Çünkü O tevvabtır (tövbeleri çok kabul eder).' buyurmuştur.' Ömer de 'Ben de bu surenin anlamını sadece söylediğin gibi biliyorum.' dedi."(530)

(530) Buhari, 4294, 4970.

192- BİR İŞİ SAĞLAM YAPMAMAKTAN SAKIN!

Müminlerin annesi Aişe ﵂, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah ﷻ, içinizden birinin, bir iş yaptığı zaman o işi sağlam ve eksiksiz yapmasını sever."(531)

İmam Şafiî şöyle demiştir: "Fetva isteyen kişi, hasta; fetvayı veren de tabiptir. Tabip işinde mahir olmazsa hastasını öldürür."(532)

193- ALAN EL OLMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, insanları, dilenen el olmaktan sakındırmıştır. Bu el, sadaka ve zekât isteyen eldir. Allah Rasûlü ﷺ, bize, infak etmeyi işaret etmiş, bunu yaparken de işe önce kendi nefsimizden ve ailemizden başlamamızı söylemiştir.

Sadakaların en faziletlisi, kişinin, kendisinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra başkalarına infakta bulunmasıdır. Böyle yapan, yani infak eden kişi, elinde olanın hepsini tasadduk edip de muhtaç hale gelmemelidir.

Hakîm b. Hizâm ﵁, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: *"Veren el, alan elden üstündür. Önce bakmakla yükümlü olduğun kişilerden başla! Sadakaların en hayırlısı zenginken verilen sadakadır. Kim iffetli olursa Allah o kişiyi iffetli kılar.*

(531) Ebu Ya'la, 4386; İbn Hacer, *Metalibu'l-Aliye*, 1344.
(532) Bağdadî, *Kitabu'l-Fakih ve'l-Mütefakkih*, 2/394.

Kim tok gönüllü davranırsa Allah o kişiyi muhtaç etmez."(533)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sadakanın en faziletlisi, geride bir zenginlik bırakan sadakadır. Veren el, alan elden daha hayırlıdır. Sen* (infak etmeye,) *geçindirmekle yükümlü olduğun kimselerden başla.* (Çünkü) *kadın, 'Ya bana yedirirsin yahut beni boşarsın' der. Köle, 'Ya bana yemek yedirirsin yahut beni kazanabilmem için çalıştırırsın' der. Çocuk, 'Bana yemek yedir, yoksa beni kime bırakacaksın.' der."* Mecliste bulunanlar, "Ey Ebu Hureyre! Sen bunu Allah Rasûlü ﷺ'den mi işittin?" diye sorunca o şöyle dedi: "Yok, bu, Ebu Hureyre'nin heybesinden çıkarttığıdır!"(534)

Bu hadiste kişinin, kendisine kafi gelenle yetinmesine teşvik etme, insanlardan bir şey istemekten sakındırma ve aza kanaat etme hususları yer almaktadır. Ta

(533) Buhari, 1427; Müslim, 1034.
"Önce bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla," yani ailenin nafakasını karşılamak farzdır ve başkasına sadaka vermekten faziletlidir. Bundan sonra varlığı varsa ve kanaat sahibiyse tasaddukta bulunur. Çünkü Allah'tan, dilenme haline düşmekten afif olmayı (sakınmayı) isteyeni "Allah afif eder," yani onu kanaatkar ve kendisine verilmiş olandan razı kılar.
"Müstağni olursa," yani Allah'tan, gani/zengin olmayı isteyeni, insanlar kendisini iffet ve hayatından dolayı zengin bilsinler diye muhtaç bir durumda olmadığını göstereni ve insanlardan bir şey istemekten afif davrananı, gönlünü zenginlikle doldurmak suretiyle "Allah afif kılar." Hiç şüphe yok ki asıl zenginlik gönül zenginliğidir.

(534) Buhari, 5355.

ki kişi, (sivak ile) birkaç kırıntıyla bile ihtiyacını gidersin ve başkasına el açmasın.

İbn Abbas ﷺ'nın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"İnsanlardan müstağni olun* (bir şey istemeyin). *Hatta bir misvak parçası kadar şey bile olsa* (istemeyin)."(535)

Ali b. el-Fudayl şöyle anlatıyor: "Babamı, İbn Mübarek'e şöyle derken işittim: 'Sen bize zühdü, azla yetinmeyi öğütlerken görüyoruz ki sen, Horasan beldelerinden Harem bölgesini (Mekke-Medine) ziyaret edenlerle eşyalar getirtiyorsun. Sen bize bunun tersini yapmamızı söylerken bu nasıl olur?!'

İbn Mübarek şöyle cevap verdi: 'Ey Ebu Ali! Ben onlarla yüzümü korumak, onuruma ikramda bulunmak ve Rabbime itaat yolunda bana yardımcı olsun diye böyle yapıyorum. Eğer Allah'ın hakkı olan bir şey görürsem eda etmek için o şeyin yanına koşarım.' Bunun üzerine Fudayl şöyle dedi: 'Ey İbn Mübarek! Eğer bu tamamına ererse ne güzel şey olur!'"(536)

194- MÜSLÜMANLARA EZİYET VERMEKTEN SAKIN!

Tabiînden Abdurrahmân b. Şemâse anlatıyor: "Âişe ﷺ'nın yanına bir şey sormaya gitmiştim. Bana, 'Sen kimlerdensin?' diye sordu, 'Mısır ehlinden bir adamım!' dedim. Aişe ﷺ, 'Bu gazanızda arkadaşınızın(537) size

(535) Bezzar, 4824.
(536) İbn Asakir, *Tarihu Medinetu Dımeşk,* 32/456.
(537) Muaviye b. Hudeyc'tir, Muaviye b. Ebu Süfyan'ın atadığı vali veya emîrdi.

muamelesi nasıldı?' diye sordu. Ben de 'Kendisinden bir fenalık görmedik. Bizden birimizin devesi ölse hemen ona deve verir; kölesi ölse köle verir; nafakaya muhtaç olsa nafaka verirdi.' dedim. Bunun üzerine Âişe ﵂ şöyle dedi: 'Şunu bil ki onun, kardeşim Muhammed b. Ebu Bekir'e(538) yaptıkları, Allah Rasûlü ﷺ'den işittiğim şu sözü sana haber vermeme engel olamaz. Allah Rasûlü ﷺ şu evimde şöyle buyurmuştu:

'Allah'ım! Bir kimse ümmetimin idaresiyle ilgili bir görev alır da ümmetime zorluk çıkartırsa, Sen de ona zorluk çıkart! Bir kimse ümmetimin idaresinde bir görev alır da onlara kolaylık gösterirse, Sen de ona kolaylık göster.'"(539)

Ebu Hureyre ﵁, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Mümin müminin aynası; mümin müminin kardeşidir, onun malını korur, onu zayi etmez* (onu zarardan korur). *Gıyabında da onun işlerini yerine getirir ve onu savunup kollar."*(540)

195- İNSANLARIN SUYA ULAŞMASINA ENGEL OLMAKTAN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, bir kişinin, ihtiyacı olma durumu hariç diğer insanlardan suyu esirgeyerek onlara zarar vermesini yasaklamıştır. Yani kişi, suyu olmayan birine su vermemekten men edilmiştir. Ebu Hureyre ﵁'ın rivayet ettiği bir hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

(538) Kardeşi Muhammed b. Ebu Bekir'i, Ali ﵁ Mısır'a vali atamıştı.
(539) Müslim, 1828.
(540) Ebu Davud, 4918; Bezzar, 8109.

"Meradaki (otlaktaki) *herkesin yararına açık olan otların büyümesine engel olacak şekilde ihtiyaçtan fazla olan sudan istifade edilmesine mani olmayın."*(541)

Yani kişi, kendi mülkünde olmayan otlara, meralara ve su kaynaklarına hayvanların ve insanların ulaşmasına engel olmamalıdır.

Yine Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Müslümanlar şu üç şeyde ortaktırlar: Ot, su ve ateş."(542)

Ubade b. Samit ﷺ'tan rivayet edildiğine göre "Allah Rasûlü ﷺ zarar vermemeye, zarara da zararla karşılık vermemeye hükmetmiştir."(543)

196- YERYÜZÜNÜN SINIRLARINI DEĞİŞTİRMEKTEN SAKIN!

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, işlenen çirkinliklerden dolayı Allah'ın lanetine uğramamaları için Müslümanları uyarmış, o çirkinliklere bulaşmamaları için onları ikaz etmiştir. Abdullah b. Abbas ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Babasına küfreden melundur. Annesine küfreden melundur. Allah'tan başka biri için kurban kesen melundur. Yeryüzünün sınırlarını değiştiren

(541) Buhari, 2354.
(542) Ebu Davud, 3477.
(543) İbn Mace, 1909.

melundur.(544) *Âmâ birinin yolunu kaybetmesine sebep olan melundur. Hayvanlara tecavüz eden melundur. Lut'un kavminin yaptığını* (lutîlik) *yapan melundur."*(545)

Ali b. Ebu Talib ﷺ'a, "Allah Rasûlü ﷺ'in sizlere özel olarak söylediği şeyler var mıydı?" diye sorulunca Ali ﷺ şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ şu kılıcımın kabzasındaki hariç her şeyi genel olarak insanlar için söylerdi."

Ardından kılıcının kabzasındaki şu yazıyı gösterdi: *"Allah'tan başkası için kurban kesen kişiye Allah lanet etsin. Yeryüzünün sınırlarını belirleyen işaretleri değiştiren kişiye Allah lanet etsin. Babasına lanet okuyan kişiye Allah lanet etsin. Bidatçiyi barındıran kişiye Allah lanet etsin."*(546)

197- HAKTAN BAŞKA BİR ŞEYİ SÖYLEMEKTEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, sahabesine de kendisinden sonra gelecek ümmetine de Allah yolundaki bir şeyden dolayı başka insanların kınamasından korkmamaları, bir şeyi bildikleri veya gördükleri zaman bunu insanlardan endişe etmeden söylemeleri gerektiğini ifade etmiş ve bu hususlarda onları uyarmıştır.

Hatta kişinin, çirkin işler yapan kişi toplumda itibar sahibi de olsa, ondan utandığı için veya kendisinin ya-

(544) Kendisi veya başkası için yeryüzündeki herhangi bir arazinin (tarlanın/arsanın) sınırlarını değiştiren veya yol gösteren tabelaların yönlerini değiştiren melundur/lanetlenmiştir.
(545) *Müsned*, 1878, 2909; Hâkim, 8124.
(546) Müslim, 1978.

dırganacağından veya başına sıkıntı geleceğinden korktuğu için susmayıp hakkı söylemesi gerektiğini beyan etmiştir.

Ebu Said el-Hudri ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İçinizden birini, bir şeyi gördüğünde, insanlardan korkması, onu hakkı söylemekten alıkoymasın."*(547)

198- İŞÇİNİN HAKKINI YEMEKTEN SAKIN!

İslam, işçinin, çalıştırıldıktan sonra hakkının/emeğinin gasp edilmesini yasaklamış, bu konuda ikazda bulunmuş ve işçi ile işveren arasında adaleti ikame etmiştir. Kim emanete ihanet ederse ve hakkı teslim etmede noksan davranırsa zulümlerin en çirkinini işlemiş olur.

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği kudsî hadis şöyledir: *"Kıyamet günü şu üç kişinin davacısı Ben olacağım:*

- Benim adıma yemin edip de aldatan (sözünü tutmayan).

- Hür bir kişiyi satıp parasını yiyen.

- Bir işçi tuttuğu, o da işini bitirdiği halde onun ücretini vermeyen."(548)

199- KÖLELERİNİ/HİZMETÇİLERİNİ VE ÇALIŞANLARINI DÖVMEKTEN SAKIN!

Tabiî Ebu Ömer Zazan şöyle anlatıyor: "Bir gün İbn Ömer ﷺ'nın yanına gittiğimde o, (tokat attığı) bir kölesini azat etmiş, yerden bir çubuk parçası veya başka bir

(547) İbn Hibban, 275.
(548) Buhari, 2227.

şey almış, şöyle diyordu: 'Ben bir köle azat ettim ama şu çubuk kadar sevap kazanmadım, ancak Allah Rasûlü ﷺ'in şu sözünden dolayı bu köleyi azat ediyorum:

'Kim kölesine tokat atarsa veya onu döverse, bu yaptığının kefareti, ancak onu azat etmesidir.'"(549)

Hayseme b. Abdurrahman -ki tabiîndendir- şöyle nakleder: "Biz Abdullah b. Amr ile beraber oturuyorduk. Derken onun işlerini yürüten vekili geldi ve içeriye girdi. Abdullah ona, 'Kölelere azıklarını verdin mi?' diye sordu. O, 'Hayır.' dedi. Bunun üzerine Abdullah, 'Öyleyse hemen git ve onlara azıklarını ver. Çünkü Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştu:

'Bakmakla yükümlü olduğu kimselerin nafakasını vermemek, insana günah olarak yeter.'"(550)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in kendisine şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Senin hayatının uzun olması ve bir kavmi görmen muhtemeldir. Öyle bir kavim ki ellerinde sığır kuyruklarına benzer kırbaçlar vardır. Onlar sabahtan öğleye kadar Allah'ın gazabında yol alırlar; öğleden akşama kadar da Allah'ın gazabında yürürler."(551)

Yine Ebu Hureyre ﷺ'dan rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Biriniz* (kölesine veya ca-

(549) Müslim, 1657. Kölesine tokat attığı için, köleyi azat etmekten dolayı sevap alamamıştır.
(550) Müslim, 996.
(551) Müslim, 2860; *Müsned*, 8094.

riyesine emir verirken) *'Rabbine*(552) *yemek ver. Rabbine abdest aldır. Rabbine su ver.' demesin. Bunun yerine 'Efendine, mevlana' desin. Yine kölesinden veya cariyesinden bahsederken 'kulum' demesin. Bunun yerine 'gencim/delikanlım' desin."*(553)

200- YÜZE VURMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden biriniz kardeşi ile kavga ederse yüze vurmaktan kaçınsın. Muhakkak ki Allah Âdem'i kendi suretinde yarattı."*(554)

201- İHANET ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾

"Hiçbir peygamberin emanete hıyanet etmesi düşünülemez. Kim hıyanet ederse, kıyamet günü, hıyanet ettiği şeyle birlikte gelir. Sonra da hiçbir haksızlığa uğratılmaksızın herkese kazandığının karşılığı tastamam ödenir." (Al-i İmran, 161)

---

(552) Arapçada "rab," "sahip" manasındadır. O dönemde bu mana göz önünde bulundurularak böyle bir tabir kullanılıyordu. Günümüzde ve özellikle ülkemizde kullanıldığı gibi "rab" denilince sadece "Allah" akla gelmiyordu. Hadisi o dönemin konuşma örfü çerçevesinde anlamak icap eder. (Mütercim).

(553) Buhari 2552, Müslim 2249, küçük farklarla.

(554) Buhari, 6227; Müslim, 2613; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 7279.

İbn Kesir der ki: "Ayetin metninde geçen;

«مَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَغُلَّ» ibaresi hakkında İbn Abbas, Mücahid, Hasan el-Basri ve bazı âlimler şöyle demişlerdir: 'Hiçbir peygambere, ihanet içinde olmak yaraşmaz.'

İbn Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: 'Bazıları Bedir savaşı günü bir eşyayı (kadife kumaşı) kaybetmişler ve 'Belki Allah'ın Rasûlü aldı.' demişlerdi. Bunun üzerine, **'Hiçbir peygamberin emanete hıyanet etmesi düşünülemez.'** ayeti indi."(555)

Adiy b. Amirate'l-Kindi ﷺ şöyle rivayet etmiştir: "Ben Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu işittim: *'Sizden herhangi bir kimseyi biz memur tayin ederiz de o, bir iğneyi veya fazlasını bizden gizlerse bu ihanet olur, kıyamet gününde onu getirir!'*

Bunun üzerine Ensar'dan siyah bir adam ayağa kalkarak onun yanına gitti -ki bu sahne hâlâ gözümün önündedir- ve 'Ya Rasûlallah! Görevden affımı kabul et' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'Sana ne oldu?'* diye sordu. Adam, 'Seni şöyle şöyle derken işittim!' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Yine aynı şeyi söylüyorum: Sizden birini bir zekât işine memur tayin edersek, o, onun azını çoğunu getirir, verileni alır, verilmeyeni bırakır.'*"(556)

Muaz b. Cebel ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ beni Yemen'e vali olarak tayin etmişti. Ben yola çıkmışken arkamdan birini gönderdi, ben de geri döndüm.

(555) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, 2/150, ilgili ayetin tefsiri.
(556) Müslim, 1833.

Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Seni neden geri çağırdığımı biliyor musun? Benim izin verdiklerimin dışında bir şey alırsan bu gulül olur. 'Kim hıyanet ederse, kıyamet günü, hıyanet ettiği şeyle birlikte gelir.'* (Al-i İmran, 161) *İşte seni bunun için çağırdım. Şimdi görevinin başına gidebilirsin.'"*(557)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatıyor: "Biz (Müslümanlar) Hayber'i fethettik ama ganimet olarak ne altın ne de gümüş aldık. Aldığımız ganimet sığır, deve, eşya ve bahçelerden ibaretti. Daha sonra Allah Rasûlü ﷺ ile birlikte Vadi'l-Kura'ya gittik. Beraberinde de kendisine Dibab oğullarına mensup birinin hediye ettiği Mid'am adında da bir köle vardı. Allah Rasûlü ﷺ'in yükünü indirirken kim tarafından atıldığı bilinmeyen bir ok gelip o köleye isabet etti. Herkes, 'Ne mutlu ona! Şehit oldu' dediler. Fakat Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Hayır, nefsim elinde olana yemin ederim ki Hayber gününde paylaştırılmadan önce ganimetlerden aldığı şu hırka onun üzerinde ateş olarak alevlenmiş bulunuyor.'*

Bir adam, Peygamber ﷺ'den bu sözleri işitince bir ya da iki ayakkabı bağıyla geldi ve, 'Bu benim (ganimetin paylaşılmasından önce) aldığım bir şeydi' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'(Bunlar) Cehennem ateşinden bir ya da iki ayakkabı bağıdır.'* buyurdu.(558)

Hâkim, *Müstedrek* adlı eserinde, geçmiş peygamberlerden birinin -ki Yuşa b. Nun idi- gazve için yola

(557) Buhari, *İlelu'l-Kebir*, 200 (Senedi hasendir).
(558) Buhari, 4234; Müslim, 115.

çıktığını,[559] sonra bu gazvede ganimetten mal çalmanın ve haksız yere mal gasp etmenin gerçekleştiğini ve yaşanan olayları rivayet etmiştir. Bu olay Ebu Hureyre ﷺ'ın naklettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ tarafından şöyle ifade edilmiştir:

"Peygamberlerden biri savaşa çıkarken kavmine şunları söyledi: 'Yeni evlenmiş olup da henüz hanımıyla birlikte olmamış kimseler peşimden savaşa gelmesin. Kendisine ev inşa edip de henüz çatısını kurmayan kimseler de peşimden gelmesin! Bir davar ya da deve sürüsü satın alıp bunların yavrulamasını bekleyenler de peşimden gelmesin.'

Sonra o peygamber, kendisiyle gelebilecek durumda olanlarla birlikte savaşa çıktı. İkindi namazı vaktinde veya ikindiye yakın bir vakitte savaşacakları yere yaklaştılar. Bu peygamber güneşe şöyle dedi:

'Sen Allah'ın emrini yerine getirmekle görevlisin; ben de aynı şekilde Allah tarafından görevlendirildim. Allah'ım, güneşi üzerimizde tut!' Bunun üzerine güneş batmadan bekletildi ve Allah ﷻ onlara fetih nasip etti. Sonra ele geçirilen ganimetler toplandı ve ganimetleri yakıp yok edecek ateş geldi fakat bunları yok etmedi. Bunu gören peygamber;

'İçinizde ganimetten mal çalanlar var. Her kabileden bir kişi gelip bana biat etsin!' dedi. İnsanlar biat için geldiler ve onlardan birinin eli peygamberin eline yapıştı. O peygamber;

(559) Filistin'in Eriha bölgesi olduğu söylenmektedir.

'Ganimetten mal çalanlar sizin kabilenizden! Senin kabilendeki herkes bana biat etsin' dedi. Biat başlayınca iki veya üç kişinin eli peygamberin eline yapıştı. Peygamber;

'Ganimeti çalanlar sizlersiniz!' dedi. Onlar da altından bir inek başı gibi bir şey getirip ortaya koydular. Bunun üzerine ateş gelip ganimetleri yok etti. Fakat Allah ﷻ daha sonra ganimetleri bize helal kıldı. Bizim zayıflığımızı ve acziyetimizi gördüğü için ganimetleri bize helal kıldı."(560)

Yuşa peygamber ﷺ, kavminden üç sınıf insanın, akıllarının onlara takılı kalmaması ve bu durumun da o kişileri cihattan alıkoymaması için kendisiyle beraber savaşa çıkmamasını istemişti:

Cihat için yola çıkan bu kavim, Cuma günü ikindi vaktinde ya da ikindiye yakın bir vakitte fethetmek istedikleri bölgeye yaklaştılar. Kâfirlerle savaşıyordu ama güneş batmak üzereydi, yani cumartesi günü girmek üzereydi. Fakat cumartesi gününde savaşmak kendilerine helal olmadığı için Yuşa ﷺ, cihadın başarısız olmasından çekindi ve güneşe, "Sen batmakla memursun, ben de cihat etmekle…" dedi. Sonra savaş bitinceye kadar güneşin batmaması için Allah ﷻ'ya dua etti. Allah ﷻ da onun duasını kabul ederek savaş bitinceye kadar güneşi batırmadı ve onlara o bölgeyi fethetmeyi nasip etti.

Bu ümmetin şeriatına göre, ganimet elde ettikleri zaman onu bir yerde toplarlar, Allah ﷻ o ganimetlerin

(560) Buhari, 3124; Müslim, 1747.

üzerine ateş gönderir, bu ateş de o ganimetleri yakardı. Fakat topladıkları ganimetleri ateş yakmadı. Bu da yaptıkları cihadın makbul olmadığına, ganimetten bir şeylerin çalındığına delildi. Bunun üzerine Yuşa onlara, ganimetten mal çalındığını anladı. Ganimetten kimin çaldığını bilmek için her kabileden bir şahsın (elini tutarak) biat etmesini istedi. Derken bir kişinin eli, Yuşa'ın eline yapışınca o kişinin kabilesinin ganimet malını çaldığını ve ihanet ettiğini anladı. Ardından o kabiledeki herkesin birer birer gelerek biat etmesini istedi. Nihayetinde o kabileden iki veya üç kişinin elleri biat ederken Yuşa'ın eline yapıştı. Böylece Yuşa, hırsızlığı yapanları tespit etti, onlar da çaldıkları altından yapılmış inek kafasını getirip ganimetlerin içine kattılar. Sonra ateş geldi ve o ganimetleri yaktı. Çünkü ganimetler tamam olmuş, içinden alınan bir şey kalmamıştı. Böylece Allah onların cihadını kabul etti.

Nihayetinde Allah bizim acizliğimizi ve zayıflığımızı bildiği için Muhammed'in ümmetine ganimetleri helal kılmıştır. Bu da Allah'nun bu ümmete olan merhametinin ve lütfunun göstergesidir. Ganimetlerin helal olması başka ümmetlere değil sadece bu ümmete mahsustur ki böylece onların cihadı, ganimet için değil Kendisinin rızası için olsun!

İmam Ahmed şöyle demiştir: "Biz Allah Rasûlü'in, kamunun malını çalan (gulül) ve intihar edenin dışında kimsenin cenaze namazını kıldırmadığını bilmiyoruz."(561)

(561) Zehebi, *Kebair*, s. 96.

202- ĞADR'DEN (EMÎR'E VERDİĞİN SÖZE KARŞI ÇIKMAKTAN) SAKIN!

İbn Ömer ﷺ şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Verdiği sözde durmayıp cayan her bir kişi için kıyamet gününde bir bayrak dikilir.'*

Bizler bu adama Allah'ın ve Rasûlü ﷺ'in biat emri üzere biat ettik. Ben bir kişinin, bir adama, Allah'ın ve Rasûlünün biat emri üzere biat etmesinden sonra savaş bayrağı açmasından daha büyük bir sözden cayma bilmiyorum. Sizden herhangi birinin, biatinden caydığını ve başkasına biat ettiğini öğrenirsem, bu, aramızdaki ilişkiyi bitirir."(562)

203- ALLAH'IN TUZAĞINDAN EMÎN OLMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın ansızın gelen tuzağından emîn mi oldular? Fakat ziyana uğrayan topluluktan başkası Allah'ın tuzağından emîn olamaz."** (A'raf, 99)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah Teâlâ, emirlerine karşı gelmeye ve yasakladıklarını işlemeye cür'et etmekten korkutup sakındırarak şöyle buyuruyor: Kasabaların (kâfir olan) halkı; kendileri geceleyin uyurlarken, azabımızın onlara gelip çatmasından emîn mi oldular? Yoksa kendileri, güpegündüz oynarlarken (meşgûliyet ve gaflet halindeyken); azabımızın onlara gelip çatmasından emîn mi oldular?

(562) Buhari, 7111.

Artık onlar Allah'ın düzeninden (onları sıkıntıya, azaba uğratmaya gücünün yetmesinden, gaflet ve dalgınlık içinde onları yakalayıvermesinden) emîn mi oldular? Hüsrana uğrayanlar topluluğundan başkası Allah'ın mekrinden/tuzağından emîn olamaz.

Hasan el-Basrî *-Allah ona rahmet eylesin-* şöyle der: Mü'min, korkarak ve titreyerek itâatleri işler, günahkâr ise kendini emîn hissederek günâhları işler."(563)

Taberi ise *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Allah ﷻ zikrinde şöyle buyurmuştur: Ey Muhammed! Allah'ı ve Rasûlünü yalanlayanlar, O'nun ayetlerini inkâr edenler, Allah ﷻ'nun onlara beden sağlığı gibi vermiş olduğu istidrac niteliğindeki nimetlere ve müreffeh yaşama kananlar -ki kendilerinden önceki diğer ümmetlerin kandığı gibi- Allah'ın mekrinden emîn mi oldular? Oysa Allah ﷻ'nun mekrinden emîn olunmaz. Onların küfür ve günahlarda ısrarcı olmalarına, bu hallerinin de istidrac olmasına rağmen emîn olanlar ancak hüsrana uğrayan kavimlerdir. Yani helak olanlardır."(564)

İnsanın, Müslüman kardeşine tuzak kurmaması ve onu aldatmaması gerekir.

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bizi aldatan bizden değildir. Hile ve tuzak, ateştedir."(565)

(563) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*.
(564) Taberi, *Camiu'l-Beyan*, 10/334.
(565) İbn Hıbban, 5559.

204- BORÇLU OLMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Belirlenmiş bir zamana kadar bir borç ilişkisi kurduğunuzda bunu yazın. Aranızdan bir kâtip bunu adaletle yazsın. Kâtip, Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan geri durmasın. Artık o yazsın, borçlu da yazdırsın; rabbi olan Allah'tan korksun ve borçtan hiçbir şeyi eksik bırakmasın. Eğer borçlu akılca zayıf veya eksik yahut kendisi yazdıramaz durumda olursa velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki şahidi de tanık tutun. Şahitler iki erkek olmazlarsa, rıza göstereceğiniz şahitlerden bir erkekle -biri yanılırsa diğerinin ona hatırlatması için- iki de kadın olsunlar. Çağrıldıklarında şahitler gelmemezlik etmesinler. Borç küçük olsun büyük olsun vadesini belirterek onu yazmaktan üşenmeyin. Böyle yapmanız Allah katında daha adaletli, şahitlik için daha destekleyici ve şüpheye düşmemeniz için daha uygundur. Borç ilişkisinin, aranızda alıp vererek bitirdiğiniz peşin ticaret olması müstesnadır; onu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. Alış-veriş yaptığınızda şahit tutun. Kâtip de şahit de zarar görmesin. Eğer bunu yaparsanız şüphesiz bu sizin yoldan çıkmanız demektir. Allah'tan korkun, Allah size öğretiyor, Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir."**
(Bakara, 282)

Kur'an-ı Kerim'deki en uzun ayet, Bakara suresindeki bu ayettir ki "borç ayeti" olarak adlandırılmıştır. Bu ayet büyük hükümler içermektedir. Bu ayette borç

ve akit çeşitleri izah edilmiştir. "Borç"tan murat, verilen mal veya süresi belli olarak satılan bir malın parasıdır. Borç verdiğimiz zaman veya bir gayrımenkul aldığımız zaman, Allah ﷻ bize bunu yazmamızı emretmiştir. Aynı şekilde, borç alıp verdiğimizde şahitlerin bulunmasını da emretmiştir. Zira yazmak ve şahitler, borç alıp verenler arasında bir sorun yaşanmaması ve unutma gibi bir durumun olmaması için bir garantidir.

Ebu Katade anlatıyor: "Bir adam, Peygamber ﷺ'e, 'Ya Rasûlallah! Allah yolunda sabrederek ve sevabını da Allah'tan umarak, savaştan kaçmadan ileriye atılarak düşmana karşı savaşsam ve Allah yolunda (bu şekilde) öldürülsem Allah bunları günahlarıma kefâret sayar mı?' diye sordu. Peygamber ﷺ şöyle buyurdu:

'Allah yolunda sabrederek ve sevabını da Allah'tan umarak, savaştan kaçmadan ileriye atılarak düşmana karşı savaşıp öldürülürsen Allah ﷻ günahlarını bağışlar. (Adam dönüp gidecekti ki şöyle dedi:) *Ancak borç hariç. Bunu bana Cebrail ﷺ söyledi.'*"(566)

Allah ﷻ, hata ve günahları affedebilir; ancak bir kişinin başka bir insana borcu varsa bu hariç! Hatta kul, Allah yolunda cihada çıkmış olsa bile durum aynıdır. Cihad ve şehadet ile diğer salih amellerin Âdemoğlunun haklarına kefaret olmamasının sebebi, bunların kul hakları içermesidir. Cihad ve şehadet ancak Allah'ın hak-

(566) Müslim, 1885; *Müsned*, 8171, 8172, 22078; İbn Ebi Şeybe, *Musannef*, 19618.

larıyla ilgili hususlara kefaret olur. Bu nedenle insan, zaruret olmadıkça borç almamalı, bu konuda gevşek davranmamalı ve niyetinde de aldığı borcu ödeme düşüncesi olmalıdır.

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"İnsanların malını ödeme niyetiyle alan kimseye Allah* (borcunu) *ödettirir. Telef etmek* (ödememek) *niyetiyle alan kimsenin malını ise telef ettirir."*(567)

Seleme b. Ekva'dan rivayet edildiğine göre, Nebi ﷺ'e, cenaze namazını kılması için bir cenaze getirildi. Şöyle dedi: *"Herhangi bir borcu var mı?"* Dediler ki: "Hayır." Bunun üzerine namazını kıldı. Sonra başka bir cenaze getirildi. Yine *"Herhangi bir borcu var mı?"* diye sordu. Dediler ki: "Evet." Şöyle buyurdu: *"Arkadaşınızın namazını kılın."* Ebu Katade şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Onun borcunu üstleniyorum." Bunun üzerine namazını kıldı.(568)

205- FAİZDEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terk edin."** (Bakara, 278)

İbn Kesir şöyle tefsir etmiştir: "Allah ﷻ mümin kullarına, Kendisinden korkmasını emretmiş, Kendi rızasından uzaklaştıracak ve gazabına sevk edecek şeyleri de yasaklamıştır.

(567) Buhari, 2387.
(568) Buhari, 2259.

'Ey iman edenler! Allah'tan korkun.' Yani yaptıklarınızdan dolayı Allah'ı murakabe edin ve O'ndan ürperin.

'Mevcut faiz alacaklarınızı terk edin.' Yani insanlardan anaparanın dışında fazlalık olarak alacağınız parayı terk edin. Bu uyarıdan sonra şu ibare kullanılmıştır: **'Eğer müminseniz...'** Yani Allah ﷻ'nun, ticareti helal kılıp da faizi haram kıldığına inanıyorsanız...

Zeyd b. Eslem, İbn Cüreyc, Mukatil b. Hayyan ve Süddi şöyle demişlerdir: "Ayet, Sakif kabilesinden Amr b. Umeyr oğulları ile Mahzum oğullarından Muğire oğulları hakkında inmiştir. Şöyle ki: Onlar arasında cahiliye döneminde bir faiz alışverişi olmuştu. İslam geldiği zaman da onlar İslam'a girmişlerdi. Sakif kabilesi, diğerlerinden, alacağı faizi istedi. Onlar bu durumu istişare ettiler. Muğire oğulları dedi ki: 'Biz Müslüman olduktan sonra faiz ödemeyiz.'

Mekke'nin emîrinin baş yardımcısı olan İtab b. Useyd, bu konuyu danışmak için Allah Rasûlü ﷺ'e bir mektup yazdı. Bunun üzerine yukarıdaki ayet nazil oldu, Allah Rasûlü ﷺ de ona şu ayeti içeren mektup yazdı: **'Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terk edin. Şayet** (faiz hakkında söylenenleri) **yapmazsanız, Allah ve Rasûlü tarafından** (faizcilere karşı) **açılan savaştan haberiniz olsun.'** (Bakara, 278-279)

Bunun üzerine Sakif kabilesi şöyle dedi: 'Biz Allah'a tövbe ediyoruz ve faiz olarak kalan miktarı terk ediyo-

ruz.' Sonra da faizi almadılar. Bu ifade, ayet indikten sonra hâlâ faiz alışverişi yapan kişilere karşı şiddetli tehdit ve korkutucu azap içerir.

Dediler ki: 'Allah'a tevbe ediyor ve faizin geriye kalanını bırakıyoruz.' Hepsi birlikte o faizden vazgeçtiler. Bu, uyarı geldikten sonra faiz alıp vermeye devam eden kimseye dönük ağır ve kesin bir tehdittir.

İbn Cüreyc şöyle dedi: İbn Abbas şöyle demiştir: **'Eğer faizcilikten vazgeçmezseniz, artık Allah ve Rasûlünün size karşı savaş açtığını bilin. Eğer tevbe ederseniz anaparanız sizindir. Böylece ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz.'** (Bakara 279)

Yani Allah'ın ve Rasûlünün size savaş açacağından emin olun. Daha önce de Rebia b. Külsüm'ün babası yoluyla Said b. Cübeyr'den aktarılan rivayette İbn Abbas şöyle demiştir: Kıyamet gününde faiz yiyene "savaş için silahını al" denilir. Ardından **"Eğer faizcilikten vazgeçmezseniz, artık Allah ve Rasûlünün size karşı savaş açtığını bilin"** ayetini okudu."[569]

Abdullah b. Mesud ﷺ'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ faizi yiyene de yedirene de lanet etti. Râvi diyor ki: Ben, "Kâtibine de şahidlerine de (lanet etmedi) mi?" dedim. (Abdullah,) "Biz ancak işittiğimizi söyleriz" cevabını verdi.[570]

(569) *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim,* 1/716, İbn Kesir el-Kureşi ed-Dımeşki, (v.774h.).

(570) Müslim, 1597. Not: Kim faizden bir şekilde menfaat sağlarsa...

Abdullah b. Abbas ﷺ yine şöyle demiştir: "Rasûlullah ﷺ'e inen son ayet, faiz ayetidir."(571)

206- HIRSIZLIK YAPMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Yaptıklarına bir karşılık ve Allah'tan caydırıcı bir müeyyide olmak üzere hırsız erkek ile hırsız kadının ellerini kesin. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."** (Maide, 38)

Urve'nin müminlerin annesi Aişe'den rivayet ettiğine göre, Kureyş, Mahzum kabilesinden olan ve hırsızlık yapmış kadının durumunu çok dert edinmişti. Bunun üzerine şöyle dediler: "Rasûlullah ﷺ ile bu husta konuşmaya kim cüret edebilir. Herhalde Rasulullah ﷺ'in sevdiği Üsame b. Zeyd'den başkası olamaz." O da gelip Rasûlullah ﷺ ile konuştu. Bunun üzerine o şöyle buyurdu: "*Sen Allah'ın hadlerinden bir had hakkında mı aracılık ediyorsun?!*" Sonra kalkıp hutbe verdi ve şöyle dedi: *"Ey insanlar! Sizden öncekiler ancak aralarında soylu biri hırsızlık yaptığında serbest bırakmaları, mustaz'af biri hırsızlık yaptığında ise ona had cezasını uygulamaları sebebiyle yoldan çıktılar. Allah'a yemin olsun ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapacak olsa Muhammed onun da elini keserdi."*(572)

İbnu'l-Cevzi şöyle anlatıyor: "Fakih olan Ebu Hâkim İbrahim b. Dinar, babasının şöyle anlattığını bana söy-

(571) Buhari, 4544.
(572) Buhari, 6788.

ledi: 'İbn Nisviyye'ye hırsızlık suçlamasıyla iki kişi getirildi. İbn Nisviyye bu iki kişiyi önüne oturttu. Sonra su istedi de su getirildi. Kendisi içmeye başladı, sonra da bardağı bilerek yere atınca bardak kırıldı. O iki kişiden biri panikledi, ancak diğeri sakin kaldı. Panik yapan kişiye, 'Sen git.' dedi. Diğerine ise, 'Aldığını getir.' dedi. Ona, 'Bunu nasıl anladın?' diye sorulunca şöyle dedi: 'Hırsızın kalbi panik yapmaz ve güçlü olur. Panik yapan kişi suçsuzdur. Hatta öyle ki evde fare hareket etse bu kişi rahatsız olur/panikler, panik de hırsızlık yapmasına engel olurdu.'"(573)

Yüce Allah'ın haddi dolayısıyla hırsızın, yaptığı bu işten dolayı eli kesilir ki bu, Allah tarafından ona verilen bir cezadır. Bu, Allah'ın haklarıyla ilgili olan cezalardandır ve hırsızlık yapan kimse affedilmez.

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ'e, bir elbise çalan hırsız getirildi. İnsanlar, 'Bu adam hırsızlık yaptı.' dediler. Allah Rasûlü ﷺ, *'Ben onun hırsızlık yaptığını sanmıyorum.'* buyurdu. Hırsız, 'Evet, yaptım.' dedi. Ardından Allah Rasûlü ﷺ, *'Onu götürün ve elini kesin. Daha sonra da kestiğiniz yeri ateşle dağlayın ve bana tekrar getirin.'* buyurdu. O kişinin eli kesildi ve sonra Peygamber ﷺ'in yanına getirildi. Allah Rasûlü ﷺ o kişiye, *'Allah'a tövbe et.'* buyurdu. O adam, 'Allah'a tövbe ettim.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ de *'Allah senin tövbeni kabul etti.'* buyurdu."(574)

(573) İbnu'l-Cevzi, *Ezkiya*, s. 92.
(574) Elbani, *Talikatu Radiyye*, 3/300.

İmam Zehebi şöyle demiştir: "Hırsızlık yapan kişinin tövbesi, çaldığını sahibine vermediği sürece kabul edilmez. Eğer çaldığını yitirmişse, o zaman mal sahibiyle helalleşmelidir."(575)

el-Vafi adlı kitapta şöyle geçer: "Ferezdak, bir adamın, **'Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah'tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. O azizdir, hakimdir.'** (Maide, 38) ayetini yanlışlıkla 'Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah'tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. O gafurdur, rahimdir' şeklinde okuduğunu duyunca, 'O zaman böyle mi olması gerekirdi? Yani hem bağışlıyorsa (gafur) hem merhamet ediyorsa (rahim), niye eli kesiliyor?' dedi. Bunun üzerine Ferezdak'a, 'Ayetin sonu, 'Azîzun hakîm (izzet sahibidir ve hükmedendir).' şeklindedir' denildi. Feredzak, 'İşte şimdi oldu (yani azîzdir, hakîmdir ve bu nedenle de elinin kesilmesine hükmetti).' dedi."(576)

207- YOL KESMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah'a ve Peygamberine karşı savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası, ancak ya öldürülmeleri ya asılmaları ya el ve ayaklarının çapraz olarak kesilmesi ya da bulundukları yerden sürgün edilmeleridir. Bu, onların dünyada uğradıkları aşağılayıcı cezadır. Âhirette ise onlar için büyük bir azap vardır."** (Maide, 33)

(575) Zehebi, *Kebair*, s. 103.
(576) Selahaddin Halil b. Aybek es-Safedi, *el-Vafi'l-Vefeyat*, s. 258.

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Allah'a ve Rasûlüne savaş açan kimseler Allah'a düşmanlıklarını izhar edenler, yeryüzünü küfür ve cinayetlerle ifsad edenler; insanların mallarını gaspeden ve yeryüzünde korku yayan kişilerdir. Meşhurdur ki bu ayet, eşkıyalık yapanlarla ilgili hükmü beyan etmiştir. Öyle ki o eşkıyalar köylerde ve şehirlerde insanlara musallat olur, onların mallarını gaspeder, insanları korkutur ve öldürürler. Bu nedenle de insanlar, onların saldırabileceği yolları kullanmaktan kaçınırlar ve böylece yollar kesilir."(577)

Abdurrahman b. Ebi Leylâ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ'in sahabîlerinin bize haber verdiklerine göre, onlar bir gün Peygamber ﷺ ile yolculuk yaparken içlerinden biri uyuyakalmış. Bunun üzerine onlardan biri o sahabînin yanında bulunan ipi almış. Adam uyanıp da yanında ipi göremeyince korkmuş. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuş: *"Bir Müslümanın bir Müslümanı korkutması helâl değildir."*(578)

Ali b. Haşrem der ki: "Fudayl b. İyad'ın komşusu bana şöyle demişti: Fudayl tek başına yol kesip eşkiyalık yapan biriydi. Bir gece yine yol kesmek için çıkıp bir kafilenin içine sızdı. O kafileden bazıları birbirine şöyle diyordu: 'Şu köye kadar birbirinizi bırakmayın! Buralarda Fudayl diye bir eşkıya var.' Fudayl bunu duyunca birden ürperdi, 'Ey kafiledekiler! Fudayl benim, geçip gidin. Ben artık Allah'a hiç isyan etmeyeceğim' dedi ve bir daha eski haline dönmedi."

(577) *Teysiru Kelimu'r-Rahman fi Tefsiri'l-Kelimi'l-Mennan*, Sa'di.
(578) Ebu Davud, 5004.

Başka bir rivayet ise şöyledir: "Fudayl o kavmin yanına gitti, onlara 'Siz Fudayl'dan zarar görmeyecek, güven içinde olacaksınız' dedi ve onlar için yiyecek bir şeyler bulmak amacıyla dışarı çıktı. Döndüğünde, o topluluğun içinde birinin okuduğu şu ayeti işitti: **'İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi?'** (Hadid, 16) Fudayl, 'Vallahi geldi.' dedi. İşte Fudayl'ın hidayete erişinin başlangıcı böyle olmuştu."

İbrahim b. el-Eşas der ki: Bir gece Fudayl'ın Muhammed suresini okurken ağladığını gördüm. O, şu âyeti sürekli tekrar ediyordu: **"Andolsun ki içinizden cihat edenlerle sabredenleri belirleyinceye ve haberlerinizi açıklayıncaya kadar sizi imtihan edeceğiz."** (Muhammed, 31)

Sonra Fudayl şöyle dedi: "Ya Rabbi! Eğer haberlerimizi açıklarsan ayıplarımızı ortaya çıkartmış olursun ve bizi rezil etmiş olursun. Eğer haberlerimizi açığa çıkartırsan bizi helak etmiş ve azaba uğratmış olursun."

Fudayl devamla şöyle dedi: "İnsanlar için süslenir, onlar için yapmacık tavırlar takınıp hazırlanırsın. Sen böyle davranmakla sana 'Ne kadar salih bir insan!' demelerini istersin. Onlar seni böyle bilerek senin ihtiyaçlarını karşılarlar, sana meclislerinde yer açarlar ve saygı duyarlar. Oysa bu durum senin için hüsrandır. Eğer durumun böyleyse halin ne kadar da kötüdür!"

İbrahim b. el-Eşas, devamla, Fudayl b. İyad'dan şu sözü de işittiğini söyler: "Eğer elinden tanınmamak ge-

liyorsa bunu yap! Tanınmadığında bir şey kaybetmezsin. Övülmediğinde aleyhine bir durum da olmaz. Allah katında övülen biri olduktan sonra, insanların gözünde yerilmiş olsan da bunun sana zararı yoktur."(579)

208- HARAM KAZANÇTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'den rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki kişi malı nereden kazandığına; helalden mi, yoksa haramdan mı olduğuna aldırış etmeyecektir."*(580)

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ey insanlar! Allah'tan korkun ve rızkı güzel yollardan talep edin. Rızık kişiye geç gelse de insan ona ulaşmadan ölmez. Bu sebeple Allah'tan korkun ve rızkı güzel yollarla talep edin; helal olanı alın, haram olanı terk edin."*(581)

İbnu'l-Cevzi şöyle nakletmiştir: "Ebu Abdurrahman es-Sülemi şunu zikreder: 'Muaza el-Adeviyye, Ümmü'l-Esved'i emzirmişti. Ümmü'l-Esved şöyle dedi: 'Muaza el-Adeviyye bana şunları söyledi:

'Haram yiyerek sütümü ifsat etme! Zira ben seni emzirirken, helal lokma yemek için çok gayret etmiştim. Bu yüzden sen de helal lokmadan başka bir şey yememek için gayret et. Belki de böylece Allah'ın hizmetine nail olur, hükmüne rıza göstermiş olursun.'

(579) İbn Kudame el-Makdisi, *Tevvabîn*, s. 159.
(580) Buhari, 2083.
(581) Nesai, 2144; Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, 256.

Ümmü'l-Esved de şöyle dedi: 'Ne zaman şüpheli bir lokma yediysem bir farzı veya virtlerimden birini kaçırdım.'"(582)

209- ÖLÇÜ VE TARTIDA HİLE YAPMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İnsanların mallarını ve haklarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın."** (Şuara, 183)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "**'İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın.'** demek, 'Onlara mallarını eksik vermeyin.' demektir. **'Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.'** âyetinden murat ise yol kesiciliktir (eşkıyalıktır). Nitekim başka bir ayette Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Her yolun başına oturarak tehdit etmeyin.'** (Araf, 86)"(583)

Allah ﷻ Medine ehliyle ilgili olarak şu ayeti indirmiştir: **"Eksik ölçüp noksan yapan hilekârlara veyl olsun** (yazıklar olsun)**!"** (Mutaffifin, 1-3) Zira Medine ehli o dönemlerde ölçü ve tartıda hile yapıyorlardı. Ancak bu ayet indikten sonra ölçü ve tartıda dürüst olup güzelce ticaret yaptılar.

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle rivayet ediyor: "Allah Rasûlü ﷺ Medine'ye hicret ettiğinde Medineliler ölçü ve tartıda hile yapma hususunda insanların en pisleriydi. Ancak Allah ﷻ Mutaffifin suresini(n yukarıda geçen ayetlerini) indirince ölçü ve tartıda dürüst olup güzelce ticaret yaptılar."(584)

(582) İbnu'l-Cevzi, *Sıfatu's-Safve*, 598.
(583) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*.
(584) İbn Mace, 1822; Nesai, 11654.

Allah Rasûlü ﷺ, alışverişte hile yapılmasını yasaklamış, bu hususta uyarıda bulunmuş, insanların hakkını korumayı öğütlemiş, hile ve aldatmadan, eksik ölçüp tartmaktan sakındırmıştır.

Ömer b. Hattab ﷺ şöyle demiştir: "Bizim çarşımızda, dinde derinlemesine bilgi sahibi olanlar hariç kimse bir şey satmasın."(585)

Yani ancak bilgisi olanlar ticaret yapsın. Yani kimin dinin hükümleri hakkında bilgisi yoksa muamelatı ve haram ticaretin neler olduğunu ve şartlarını bilmiyorsa farkında bile olmadan harama düşer. Faiz, malın kusurlarını gizleme, tartıda hile vb. haramlara düşer.

210- İNSANLARIN MALLARINI İNKÂR EDİP BATIL YOLLARLA YEMEKTEN VE BORCUN ÖDENMESİNİ ERTELEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ, insanların mallarının batıl yollarla alınmasını ve yenmesini nehyetmiş ve şöyle buyurmuştur: **"Aranızda birbirinizin mallarını batıl yollarla yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için onları hâkimlere** (rüşvet olarak) **vermeyin."** (Bakara, 188)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Ali b. Ebi Talha ve -nakledildiğine göre- İbn Abbas şöyle demişlerdir: 'Bir adamın bir kişide malı olur da buna dair bir delili olmazsa, malı alan kişi de malın kendisine ait olduğunu söylerse ve hâkimin huzuruna çıkarak davalaşırlarsa, hakkı ol-

(585) Tirmizi, 487.

madan malı alan kişi haram yemiş ve günaha bulaşmış olur.'

Mücahid, Said b. Cübeyr, İkrime, Hasan el-Basri, Katade, Süddi, Mukatil b. Hayyan ve Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem şöyle demişlerdir: 'Sen haksız olduğunu biliyorsan sakın kimseyle davalaşma.'

Ümmü Seleme ﵂'nın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Ben bir beşerim. Siz anlaşmazlıklarınızda bana geliyorsunuz. Belki de bazılarınız delilini sunmada meramını diğerinizden daha iyi anlatır. Bu durumda ben eğer delilini iyi sunarak kendi meramını daha iyi anlatan kişiye, doğru söylediğini düşünerek kardeşine ait bir hakkı verirsem, ona ateşten bir parça vermiş olurum. Artık isteyen alsın, isteyen bıraksın!'*(586)

Bu ayet-i kerime ve hadis-i şerif, bir hâkimin verdiği hükmün, bir şeyin aslını değiştirmediğini gösterir. Bir şey haramsa hâkimin verdiği hüküm o şeyi helal kılamaz. Helal olan bir şeyi de haram kılmaz. Zira hâkim, zahire yapışır. Eğer hâkimin verdiği hüküm işin hakikatine uygunsa sorun yoktur. Aksi takdirde hâkim, delillere göre hüküm verirse sevap alır, hile yapan kişiye ise günah yazılır. Bu nedenle Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Aranızda birbirinizin mallarını batıl yollarla yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için onları hâkimlere** (rüşvet olarak) **vermeyin.'** (Bakara, 188)

(586) Buhari, 7185.

Yani bir grup insan, diğer insanların mallarını bile bile ve günah işleyerek alırlar. Yani şu kastedilmiştir: 'İddia ettiğiniz konularda haksız olduğunuzu biliyorsunuz ve konuşmalarınızda bunları güzelleştirip savunuyorsunuz.'

Katade şöyle demiştir: 'Ey Âdemoğlu! Şunu bil ki bir hâkimin verdiği hüküm, senin için haramı helal kılmaz, batılı da hak kılmaz. Hâkim, sadece gördüklerine ve şahitlerin ifadelerine göre hüküm verir. Hâkim beşerdir ve isabetli karar da verebilir, hatalı karar da. Bil ki bir kimsenin lehine batıl bir hüküm verilirse ve onun hasmı da delil getiremezse Allah ﷻ kıyamet gününde ikisini bir araya getirir ve dünyada verilmiş olan hükümden daha değerli bir şekilde haklıya hakkı verilir.'"(587)

İnsanlara olan borcunu ödemede gevşek davranıp geciktiren kişilerle ilgili Ebu Hureyre hadisinde Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Ödeme gücü bulunan kimsenin borcunu geciktirmesi zulümdür. Sizden biri, ödeme gücü bulunan bir kimseye havale edilirse kabul etsin."*(588)

İmam Zehebi, malî haklar içeren zulümle ilgili olarak Ebu Bkir رضي الله عنه'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Haram ile beslenmiş bir beden cennete giremez."(589)

Haksız yere vergi almak, eşkıyalık yapmak (yol kesicilik), hırsızlık yapmak, malın kalitesini düşürmek, hainlik yapmak, sahte para basmak, ödünç bırakılan bir

(587) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*.
(588) Buhari, 2288; Müslim, 1564.
(589) Bezzar, *Müsned*, 43; Ebu Ya'la, 83.

şeyi inkâr edip sahibine geri vermemek, ölçü ve tartıda hile yapmak, bir malı bulup da onu etrafına duyurmamak, kusurlu bir malın kusurunu gizleyerek satmak, kumar oynamak ve müşteriye bir malın fiyatını yüksek söylemek de bu kapsama girer."(590)

Ebi Umame İyas b. Salebe el-Harisi'nin rivayet ettiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ, *"Her kim yemin ederek bir Müslümanın hakkını gasp ederse Allah o kimseye cenneti haram, cehennemi de vacip kılar."* buyurunca sahabîler, "Az bir şey olsa da mı?!" diye sormuş, Allah Rasûlü ﷺ de *"Misvak ağacından bir çubuk dahi olsa (böyledir)."* buyurmuştur.(591)

211- RÜŞVETTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Aranızda birbirinizin mallarını batıl yollarla yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için onları hâkimlere** (rüşvet olarak) **vermeyin."** (Bakara, 188)

İmam Beğavi şöyle demiştir: "Hâkimlere, sizin lehinize hükmetmeleri için rüşvet olarak para vermeyin. Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Şu değersiz dünya malını alıp…'** (Araf, 169) Yani yargılamada rüşvet almaktır."

Yine Beğavi şöyle demiştir: "Rüşvet, hakkı batıl veya batılı hak kılmak için verilen şeydir. Zira rüşvet veren kişi, batıla nail olmak için veya hakkın, sahibine verilmesine engel olmak için vermiştir. Rüşveti alan

(590) Zehebi, *Kebair*, s. 100.
(591) Müslim, 137; Nesai, 5419; İbn Mace, 2324.

kişi de hakkı, hak etmeyenlere verir ya da terk etmesi gereken batılı verir. Ancak rüşveti veren kişi hakka nail olmak için veya nefsinden zulmü savmak için vermişse bunda bir beis yoktur."(592)

"Onların ardından da (âyetleri tahrif karşılığında) **şu değersiz dünya malını alıp, 'Nasıl olsa bağışlanacağız' diyerek Kitab'a vâris olan birtakım kötü kimseler geldi. Onlara, ona benzer bir menfaat daha gelse onu da alırlar. Peki, Kitap'ta Allah hakkında gerçekten başka bir şey söylemeyeceklerine dair onlardan söz alınmamış mıydı ve onlar Kitap'takini okumamışlar mıydı? Âhiret yurdu, sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ aklınız ermiyor mu?"** (Araf, 169)

Süddi, *Tefsir*'inde bu ayetle ilgili şöyle demiştir: "İsrailoğulları, yargı konusunda hâkimlere rüşvet verirlerdi. Bunun üzerine onların en hayırlıları bir araya gelerek rüşvet almayacaklarına dair birbirlerinden söz aldılar. Derken içlerinden biri yargılama sırasında rüşvet aldı. Ona, 'Neden yargılarken rüşvet aldın?' diye sorulduğunda o kişi, 'Ben affedilirim.' dedi. Bunun üzerine akid yapanlardan geriye kalanlar o kişinin yaptığından dolayı onu kınadılar. O kişi vefat ettiğinde veya görevi bıraktıktan sonra onun yerine gelen ve onu kınayan kişi de rüşvet aldı ve şöyle dedi: 'Dünya malı, geriye kalanlara gelmiş olsaydı onlar da dünya malını alırdı. Oysa en değersiz mal, dünya metaıdır.'"(593)

(592) Beğavi, *Şerhu Sünne*, 10/87-88.
(593) Abdurrahman Suddi, *Tefsiru Suddi'il-Kebir*.

Abdullah b. Amr ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah'ın laneti rüşvet alanın ve verenin üzerinedir."*(594)

İbn Mesud'dan rivayet edildiğine göre, kendisi Habeşistan'dayken yakalanmış, serbest bırakılmak için iki dinar vermiştir."(595)

212- YETİM MALI YEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ, haksız yere bütün insanların mallarının yenmesini haram kılmıştır ki velisi olmayan yetimin malının yenmesinin akıbeti daha ağırdır. Bu nedenle özellikle yetim malı yemenin haram kılınması, yetimlerin zayıf olması ve hiçbir şeyin farkında olmaması hasebiyledir. Bu suçun ne kadar çirkin bir davranış olduğu ayette şöyle beyan edilmiştir: **"Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler, şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkınmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir."** (Nisa, 10)

Allah Rasûlü ﷺ de yetim malını muhafaza etmenin önemi ve tehlikesinden dolayı yetim malını koruyamayacak kişileri bu konuda ikaz etmiş ve Ebu Zer ﷺ'a şöyle buyurmuştur: *"Ey Ebu Zer! Ben seni zayıf olarak görüyorum. Nefsim için istediğimi senin için de istiyorum. İki kişi de olsa sakın onların başına yönetici olma ve yetimin malına veli olma* (o malın muhafazasını üstlenme)*."*(596)

(594) Ebu Davud, 3580; Tirmizi, 1337; İbn Mace, 2313.
(595) Hüseyin b. Mesud el-Begavi (ö.516h.), *Şerhu's-Sunne* 10/87-88.
(596) Müslim, 1826.

213- ALTINI ALTINLA GÜMÜŞÜ DE GÜMÜŞLE (FARKLI MİKTARDA) ALIP SATMAKTAN SAKIN!

Ebu Said el-Hudri ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Altın ile altını ancak eşit olarak değişin, biri diğerinden fazla olacak şekilde takas yapmayın. Gümüş ile gümüşü ancak eşit olarak değişin, biri diğerinden fazla olacak şekilde takas yapmayın.*(597) *Bunlardan* (akit meclisinde) *mevcut olmayanı, akit meclisinde peşin olarak bulunan karşılığında değişmeyin."*(598)

Yani hazır/mevcut olanı ve nakit olanı, mevcut olmayan veresiye karşılığında satmayın.

Yine Ebu Said el-Hudri ﷺ'den rivayet edilen bir hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Altına karşılık altın, gümüşe karşılık gümüş, buğdaya karşılık buğday, arpaya karşılık arpa, hurmaya karşılık hurma, tuza karşılık tuz misli misline ve elden ele (al-ver, yani peşin) *olmalıdır. Kim arttırır yahut artırma talep ederse faize girmiş olur. Bu hususta alan da veren de birdir."*(599)

Bir başka rivayette *"Altına karşılık altın, misli misline..."* denildikten sonra geriye kalanlar aynı şekilde zikredilmiştir.

---

(597) Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır."** (Bakara, 275).

(598) Buhari, 2177.

(599) Müslim, 1584.

214- KARABORSACILIKTAN SAKIN!

Ma'mer b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Karaborsacılık yapan kişi günahkâr olur."*(600)

İhtikâr/karaborsacılık, bir malın fiyatı yükselsin ve o mala talep artsın diye o malı biriktirmek ve saklamak demektir. Hadisin metninde geçen "hati" kelimesi ise "günahkâr" demektir.

215- ŞEHİRLİ, KÖYLÜNÜN MALINI YOLDA ALIP PAZARDA YÜKSEK FİYATA SATMAKTAN SAKINSIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle nakleder: *"Allah Rasûlü ﷺ satıcıların, henüz pazara gelmeden karşılanıp mallarının alınmasını* (simsarlığı) *yasakladı. Şehirli, köylü adına onun malını satamaz."*(601)

Allah Rasûlü ﷺ satıcıların, henüz pazara gelmeden karşılanıp, mallarının henüz pazara girmeden alınıp, sonra da daha yüksek fiyata satılmasını yasakladı. Zira bu, fırsatçılık yapmaktır ve bunda halka zarar verme vardır. Çünkü halk, bu malı pazarda daha düşük fiyattan alabilirdi.

216- CAHİLİYE ALIŞVERİŞİNDEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in, taş (atarak malı belirleme şeklinde yapılan) satışını ve (özellikleri belli olmayan) belirsiz (malların) satışını (ğarar) yasakladığını rivayet etmiştir."(602)

(600) Müslim, 1605.
(601) Buhari, 2274; Ebu Davud, 3439.
(602) Müslim, 1513; Ebu Davud, 3376, Tirmizi, 1230; Nesai, 4518.

Taş atarak yapılan alışverişler cahiliye döneminde yaygın olarak uygulanan, ancak İslam'da fasit (geçersiz) sayılan alışverişlerdendir. Taş atarak satıştan kastedilen şudur: Alıcı taşı atar ve hangi malın üzerine düşerse 'O mal şu fiyata olur' der. Ya da satıcı, 'Taşı ileriye at, nereye kadar ulaşırsa o kadar toprak şu fiyata senindir' derdi. Oysa İslam dini, adil alışverişi onaylamış, karşı tarafı aldatacak alışverişi veya insanlar arasında tartışma ve çekişme oluşturacak alış-satışı yasaklamıştır. Bahsi geçen taş atarak satışta, alan veya satan kişinin aldanması, zulme uğraması ve kandırılması söz konusudur.

217- SAHİP OLMADIĞIN BİR MALI SATMAKTAN SAKIN!

Hakim b. Hizam ﷺ, "Ya Rasûlallah! Bir adam bana gelerek bende olmayan bir malı ona satmamı istedi. Onun istediği malı çarşıdan alıp da ona satabilir miyim?" diye kendisine sorunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Sende olmayan bir malı satma."*(603)

Yani teslim etme hususunda emin olmadığın ya da o malı zann-ı galibe göre teslim edemeyeceğin bir durum varsa, o zaman o malı satma. Mesela bir adam, özellikleri ve nitelikleri belli olan bir malı çarşıdan alıp da satacağını söylese belki de o vasıftaki mal, çarşıda değildir; ya da fiyatı, satacak olduğu rakamdan daha yüksektir. Böyle bir durumda ya alıcı ya da satıcı zarara uğrar. Eğer bir mal tüccarın elinde yoksa veya tüccar o mala ulaşabilecek değilse o zaman böyle bir alışverişin

(603) Ebu Davud, 3503.

hükmü ve hakikati yoktur; o malı satmak caiz değildir. Böyle bir durumda alternatif şudur: Tüccar, bu malın olup olmadığını ve fiyatının ne olduğunu öğrenmek için müşteriden mühlet istemeli, eğer müşteri bunu kabul ederse o zaman alışverişine devam etmelidir.

218- MEYVESİ OLGUNLAŞMAMIŞ BİR ÜRÜNÜ SATMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Olgunlaştığı belli oluncaya kadar ürünü satmayın. Yaş hurmayı kuru hurma karşılığında satmayın."(604)

Zeyd b. Sabit ﷺ şöyle nakleder: Allah Rasûlü ﷺ bundan sonra gerek yaş hurma ile gerek kuru hurma ile 'Araya'(605) satışına izin verdi. Bundan başkasına izin vermedi.

Allah Rasûlü ﷺ alıcı ile satıcı arasında şüphe ve aldatma oluşturacak, onları tartışmaya ve çekişmeye sevk edecek bazı alışveriş türlerini yasaklamıştır. Bu nedenledir ki ağaçtaki meyvelerin, olgunlaşıncaya kadar satılmaması gerekir. Alışverişte, alıcı ile satıcının bilmesi ve açıklığa kavuşturulması gereken detaylı konular vardır.

(604) Buhari, 2183.

(605) İslam hukukunda, belli bir miktar kuru hurmanın tahminen aynı miktardaki taze hurmayla değiştirilmesini ifade eden terimdir (Mütercim).

219- MESCİTLERDE ALIŞVERİŞ YAPMAKTAN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ Peygamber ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Camide ticaret yapan birini gördüğünüzde 'Allah ticaretinde kazanç vermesin' deyiniz. Camide, kaybolmuş bir eşyasını araştıran* (ilan eden) *kimseyi işittiğinizde 'Allah onu sana geri vermesin* (buldurmasın)*' deyiniz."*(606)

Malumdur ki alışveriş mekânları, çarşı-pazarlardır; bu nedenle mescitler alışveriş mekânına, insanların menfaat ve ticarî kâr elde edeceği yerlere çevrilmemelidir.

Aynı şekilde mescitler, eşyasını kaybedenlerin ilanda bulunacağı, seslerin yükseltileceği yerler de değildir. Çünkü mescitler Allah'ın evidir; namaz kılmak, ilmi yaymak ve zikir için yapılmış ve bu gayeyle inşa edilmiştir.

Bu nedenle Allah ﷻ'nun evlerinin mahremiyetini şahsî çıkarlardan ve namaz kılanların kafalarının karışmasından korumak gerekir.

Allah Rasûlü ﷺ haram ve şüpheli olan şeylerin alışverişini yapmaktan da ümmetini sakındırmıştır. Bu nedenle Müslüman tüccarın dinini ve ahiretini şüpheli şeylerden koruması gerekir.

Bunun için de onun, fıkıh kitaplarına bakarak alışveriş hükümlerine vakıf olması; şüpheli şeylerle ilgili ola-

(606) Ebu Davud 473; Tirmizi, 1321; İbn Mâce, 767; İbn Hibban, 1651.

rak ilim ehlinden yardım alması, ticarî akitlerin rükün ve şartlarını öğrenmesi gerekir ki harama düşmesin.

220- MAL FİTNESİNDEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Mallarınız ve çocuklarınız sizin için ancak bir fitnedir** (bir imtihandır)**. Büyük ecir ise Allah katındadır."** (Teğabün, 15)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Yani Allah ﷻ tarafından bir sınav ve imtihandır. Böylelikle Allah ﷻ, Kendisine itaat eden ile isyan edeni bilir."

İbn Kayyım el-Cevziyye şöyle demiştir: "Ne zaman mal senin kalbinde değil de elinde olursa, çok bile olsa sana zarar vermez. Ancak mal senin elinde olmasa bile kalbinde olursa o zaman sana zarar verir. İmam Ahmed, 'Bir adamda bin dinar olursa o kişi zahid olabilir mi?' diye sorulunca şöyle cevap verdi: 'Evet, ancak mal çoğaldığında sevinmemesi, mal azaldığında ise üzülmemesi şartıyla.'

Belki de Allah'ın rahmetine mazhar olası İmam Ahmed bu sözüyle şımarıklık ve taşkınlıktan dolayı ortaya çıkan sevinci kastetmişti. Müminin nimet karşısındaki sevinci, o nimetin kadrini bilmesi, onu Allah'ın rızasını ve sevgisini kazanacak yerlerde kullanarak şükretmesidir. İmam Ahmed'in mal sahibi olunmasını hoş görmemesi mümkün değildir. Nitekim sahabîler, ellerinde mal olmasına rağmen ümmetin en zahidleriydi. Süfyan-ı Sevri, 'Mal sahibi zahid olabilir mi?' diye sorulduğunda, 'Evet, eğer malı arttığında şükrediyorsa,

eksildiğinde de hem şükredip hem de sabrediyorsa o kişi zahiddir.' dedi."[607]

Hasan el-Basri de şöyle demiştir: "Her ümmetin taptığı bir putu vardır. Bu ümmetin putu ise dinar ve dirhemdir."[608]

221- VERİLEN SÖZDEN CAYMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Akidleri** (verdiğiniz sözleri) **yerine getirin! Siz ihramlıyken avlanmayı helâl saymamak şartıyla, size okunacak** (bildirilecek) **olanların dışında kalan sağmal hayvanlar sizin için helâl kılındı. Şüphesiz ki Allah ne dilerse hükmeder."** (Maide, 1)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Verilen sözleri yerine getirmenin gerekli olduğuna inanmak, Allah'ın mümin kullarına olan emridir; yani verilen sözleri bozmamak, eksik yapmamak, onları yerine getirmek gerekir. Bu ayet, kul ile Rabbi arasındaki sözlere de şamildir. Öyle ki kul, kulluğun gereklerini yerine getirmeli, en güzel şekilde kulluğunu eda etmeli, bu hususta haklarla ilgili bir şeyi eksik yapmamalıdır. Yine kul, kendisi ile Peygamber arasındaki ona itaat ve tabi olma sözüne, kendisi ile anne-baba ve akrabalar arasındaki onlara iyilik yapma, arayıp sorma ve iletişimi kesmeme sözlerine de riayet etmelidir.

(607) İbn Kayyım, *Medaricu's-Salikin*, 231, Daru'n-Neşri'l-Camiat.

(608) *el-Adab eş-Şeriyye*, 3/192, Fakih, Muhaddis imam Abdullah Muhammed b. Müflih el-Makdisi'dir.

Yine bu söz kul ile arkadaşları arasında, fakirlikte ve zenginlikte, ferahlıkta ve sıkıntıda arkadaşlık hukukuna dair akdi de kapsar. Aynı şekilde kul ile insanlar arasındaki ticarî akitleri de kapsar; alım-satım, kiralama, bağış gibi... Hatta Müslümanların, haklarını eda etmeleri, Allah ﷻ'nun **"Müminler ancak kardeştir."** (Hucurat, 10) buyurarak onlardan aldığı bir akittir. Bu akit adalet hususunda yardımlaşmak, birbirlerine destek vermek, ülfet içinde olmak ve birbirinden kopmamak üzerinedir.

İşte bu emir, dinin esas ve usullerine şamildir. Hepsi de Allah'ın, riayet edilmesini emretmiş olduğu akitler kapsamına girer."(609)

222- İSRAFTAN VE SAVURGANLIKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"(O kullar,) harcadıklarında ne israf ederler ne de cimrilik... İkisi arasında orta bir yol tutarlar."** (Furkan, 67)

Taberi'de, bu ayetin tefsiriyle ilgili İbn Abbas'tan şöyle nakledilmiştir: "Burada bahsedilenler müminlerdir. Onlar, israf etmezler ki Allah'a isyan yolunda harcama yapsınlar! Cimrilik de yapmazlar ki Allah'ın hukukuna engel olsunlar."(610)

Osman b. Esved şöyle anlatıyor: "Ben Mücahid ile beraber Kâbe'de tavaf yapıyorken o şöyle demişti: 'Bir kimse Allah yolunda on bin dirhem harcasa o kişi müsrif olmaz. Ancak bir kimse Allah'a karşı

(609) Sa'di, a.g.e., 1/812.
(610) *Taberi Tefsiri*, 17/497.

günah işleme hususunda bir dirhem harcasa müsriflerden olur.'"[611]

Allah ﷻ, mallarını gayrimeşru yerlerde ve şer'i yolların dışında harcayanları, saçıp savuranları ikaz etmiştir. Öyle ki onlar, hevalarına tabi olarak günah yolunda veya nereye harcanması gerektiğini bilmeden böyle yapmışlardır. Allah ﷻ bu hususta şöyle buyurmuştur: **"Saçıp savuranlar, şeytanların dostlarıdırlar. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür."** (İsra, 27)

Mücahid şöyle demiştir: "İnsan malının tümünü hak yolunda harcamış olsa, savurgan olmuş olmaz. Eğer malının birazını bile hak olmayan bir yolda harcasa, savurgan olmuş olur."[612]

Ebu Musa el-Eşari ﷺ şöyle demiştir: "Üç kişi vardır ki Allah'a dua ederler ama dualarına icabet edilmez. O kişiler şunlardır:

1- Nikâhı altında kötü ahlaklı bir kadın olduğu halde o kadını boşamayan kimse.

2- Başkasından alacak malı olduğu halde bunun üzerine şahit tutmayan kimse.

3- Kendi malını sefihe (algılaması düşük, kendini ifade edemeyen kişiye) veren kimse."

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Mallarınızı sefihlere** (aklı ermezlere) **vermeyin.'** (Nisa, 5)[613]

(611) Ebu Muzaffer Semani, *Tefsiru'l-Kur'an*, 3/532.
(612) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*.
(613) Hakim, 3181. Elbani "sahih" demiştir.

223- CİMRİLİK ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."** (Haşr, 9)

Abdullah b. Amr ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sakın cimri olmayın! Çünkü sizden öncekiler cimrilik sebebiyle helâk olmuşlardır. (Şeytan) onlara cimriliği emretmiş, onlar da cimri olmuşlar; akrabalık bağlarını koparmayı emretmiş, onlar da koparmışlar; fücûru emretmiş, onlar da facir olmuşlardır."*(614)

Yüce Allah insana nüfuz eden kalbî hastalıklar konusunda kullarını uyarmıştır. Cimrilik, kişiyi helak eder, hatta yaygın hale gelmesi durumunda toplumu bütünüyle helak eder. Nefis, insana mallar konusunda cimriliği emreder, insan da cimri davranır. Nefis, insana akrabalık bağlarını koparmasını emreder, insan da akrabalarıyla olan bağlarını kopartır. Nefis, insana günaha ve isyana bulaşmayı emreder, insan da günaha ve isyana girer. İnsanların helak olmasının başlangıcı, nefsin, cimrilik davetine icabet etmesi, bu telkine direnmemesidir. Cimrilik, günahların temelidir.

Ebu'd-Derda ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her gün güneş doğarken, güneşin iki yanında bulunan görevlendirilmiş iki melek, insanlar ve cinler hariç tüm canlılara şöyle ilan ederler:*

(614) Ebu Davud, 1698.

'Ey insanlar! Rabbinize koşun! İhtiyaca yetecek kadar az mal, Allah'tan uzaklaştıracak çok maldan daha hayırlıdır.'

Her gün, güneş batarken güneşin iki yanındaki görevlendirilmiş iki melek şöyle nida eder:

'Allah'ım, infak eden kişiye daha fazlasını hemen ver; cimrilik yapanın malını hemen telef et!..'"(615)

Ebu'd-Derda ﷺ'dan rivayet edildiğine göre dedi ki: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Güneşin doğduğu hiçbir gün yoktur ki her iki tarafında birer melek olmasın. Onlar öyle bir seslenirler ki nidalarını sakaleyn hariç Allah'ın bütün mahlukatı işitir: 'Ey insanlar! Rabbinize yönelin, çağrısına icabet edin!' Güneşin battığı hiçbir gün yoktur ki her iki tarafında birer melek olmasın. Onlar, öyle bir seslenirler ki nidalarını sakaleyn hariç Allah'ın bütün mahlukatı işitir: Allah'ım! İnfak edenin infak ettiğinin yerini doldur, cimrilik edenin de malını telef et!' Allah, bu konuda; bu iki meleğin söylediği 'Ey insanlar! Rabbimize yönelin, çağrısına icabet edin!' sözü hakkında Yunus Suresinde bir ayet indirmiştir:* **'Allah esenlik yurduna çağırır, dilediğini de dosdoğru yola iletir.'** *Allah yine bu iki meleğin söylediği 'Allah'ım! İnfak edenin infak ettiğinin yerini doldur, cimrilik edenin de malını telef et!' sözü hakkında da bir ayet indirmiştir:* '(Ortalığı) **bürüdüğü zaman geceye andolsun, açılıp aydınlandığı zaman gündüze andolsun, erke-**

(615) *Müsned*, 21721; Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, 3412.

ği ve dişiyi yaratana andolsun ki şüphesiz sizin çabalarınız elbette çeşit çeşittir. Onun için kim (elinde bulunandan) **verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü** (kelime-i tevhidi) **tasdik ederse, Biz onu en kolay olana kolayca iletiriz. Fakat kim cimrilik eder, kendini Allah'a muhtaç görmez ve en güzel sözü** (kelime-i tevhidi) **yalanlarsa, biz de onu en zor olana kolayca iletiriz.'"**(616)

Başka bir hadiste Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Bir erkekteki en şerli/kötü davranış, aç gözlü bir cimrilik ve sarsıcı bir korkaklıktır."*(617)

Bir gün bir adam Abdullah b. Mübarek'in yanına gelerek ondan, başkasına ait olan borcunu ödemesini istedi. Bunun üzerine Abdullah b. Mübarek, o adam için kendi yardımcısına bir mektup yazdı. Adam mektubu vekile ulaştırınca vekil, o adama, "Sen Abdullah b. Mübarek'ten borcun için ne kadar miktar talep ettin?" dedi. Adam, "Yedi yüz dirhem." cevabını verdi. Bunun üzerine vekil, Abdullah b. Mübarek'e mektup yazarak, "Bu adam senden yedi yüz dirhem istediğini söylüyor, sen ise yedi bin dirhem vermemi yazmışsın. Kasadaki birikimler tükendi." dedi. Abdullah b. Mübarek de ona şöyle yazdı: "Kasadaki paralar tükendiyse ömür de tükendi: Kalemimle ne yazdıysam o kişiye bunu ver."(618)

(616) Ahmed, 21721; Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, 3412.
(617) İbn Hibban, 3250; *Müsned-i Şihab*, 1338.
(618) İbn Asakir, *Tarihu Medineti Dımeşk*, 32/453.

224- ZEKÂTA ENGEL OLMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Namazı kılın, zekâtı verin ve rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin."** (Bakara, 43)

İbn Kesir Tefsiri'nde şöyle geçer: "Mukatil şöyle demiştir: Ayette ehl-i kitaba yönelik olarak geçen **'Namaz kılın'** ifadesi 'Allah Rasûlü ﷺ ile beraber namaz kılın' demektir. **'Zekât verin'** ifadesi, zekâtlarınızı Allah Rasûlü ﷺ'e verin' demektir. **'Rükû edin'** ifadesi ise 'Ümmet-i Muhammed ile rükû edin' demektir.

Mübarek b. Fadale, Hasan el-Basri'nin şöyle dediğini nakletmiştir: **'Zekâtı verin'** ayeti, farziyeti ifade eder. Ameller ancak zekât vermekle ve namaz kılmakla kabul edilir.'"(619)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatıyor: "Ebu Bekir ﷺ şöyle demişti: "Vallahi eğer onlar, 'Allah Rasûlü ﷺ'e zekât olarak vermiş oldukları bir oğlağı bana vermeseler bundan dolayı onlarla savaşırdım.'

Ömer ﷺ ise şöyle demişti: 'Ben gördüm ki Ebu Bekir'in kalbini, savaşmak için Allah açmıştı ve bunun hak olduğunu anladım.'"(620)

Peygamber ﷺ Efendimizin vefatından sonra bir kısım Müslümanlar zekat vermemeye başladı. Bunun üzerine Ebu Bekir ﷺ zekat vermeyen bu insanlarla savaşarak zekat vermelerini sağladı. Çünkü zekat da namaz gibi insanlar üzerine farzdır.

(619) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*.
(620) Buhari, 1456; Müslim, 20.

225- İNSANLARIN MALINI GASPETMEKTEN SAKIN!

Seleme b. Abdurrahman ile bazı insanlar arasında bir arazi yüzünden husumet vardı. O, Aişe ﵂'nın yanına gelerek durumu anlattı. Aişe ﵂ ona şöyle dedi: "O araziden uzak dur. Zira Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştu: *'Kim zulmederek bir karışlık toprağı gaspederse, yedi kat yer onun boynuna dolanır.'*"(621)

226- LEŞ YEMEKTEN, KAN İÇMEKTEN VE DOMUZ ETİ YEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"De ki: Bana vahyolunanda, leş veya akıtılmış kan yahut domuz eti -ki pisliğin kendisidir- ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvandan başka bir yiyeceğin kimseye haram kılındığına dair bir şey bulamıyorum. Başkasına zarar vermemek ve sınırı aşmamak üzere kim** (bunlardan) **yemek zorunda kalırsa bilsin ki Rabbin, bağışlayan ve esirgeyendir."**
(Enam, 145)

Sa'di Tefsiri'nde şöyle geçer: "Allah ﷻ müşrikleri, helalleri haram saymalarını ve bunu da Allah'a nispet etmelerini zikrettikten sonra onların bu söylediklerini batıl kılmış, Peygamberine de, Zatının haram kıldığı şeyleri insanlara izah etmesini emretmiştir. Böylelikle insanlar bu haramlar dışında kalanların helal olduğunu bilsinler! Kim haram kıldığı şeyi Allah ﷻ'ya nispet ederse, o, batıla sapmış yalancının tekidir. Zira bir şey ancak Allah ﷻ'nun ve Peygamber ﷺ'in emriyle haram kılınabi-

(621) Buhari, 3195; Müslim, 1612.

lir. Bu bağlamda Allah ﷻ, Peygamberi ﷺ'e, **'Bana vahyolunanda… kimseye haram kılındığına dair bir şey bulamıyorum…'** buyurmuştur. Yani, 'Yenmesi haram kılınanlar ancak şunlardır…' Burada, yenmesi dışındaki faydalanma başka bir hususdur. **'leş veya…'** 'Leş' demek şer'i bir kesim olmadan ölen hayvanlardır, bu da helal olmayan bir şeydir.

Diğer bir ayette Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Size leş, kan ve domuz eti haram kılınmıştır.'** (Maide, 3) Burada **'kan'**dan maksat, hayvan kesildiğinde çıkan kandır. Bu kanın bedende durması zararlıdır. Bu kan vücuttan çıktığı zaman, etle yenmesi durumunda içereceği zarar gitmiş olur. Bu lafzın mefhumu şöyledir: Hayvan kesildiği zaman ette ve damarlarda kalan kan helaldir.

'Domuz eti -ki pisliğin kendisidir-' lafzıyla ise domuz etinin pis olduğu zikredilmiştir ki ayetin tümünde üç şey pislik olarak ifade edilmiştir. "Rics" demek, zarar verici necaset demektir. Allah ﷻ size lütufta bulunarak bunları haram kılmıştır. Bu pis şeylere yaklaşmaktan uzak durmanız, sizin için temiz bir davranıştır.

'Ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvan…' Yani Allah'tan başka biri adına kesilmiş olan hayvanlardır. Bunlar müşriklerin, taptıkları putlar adına kestikleri hayvanlardır. İşte bu, Allah ﷻ'ya itaatten çıkıp da günaha girmeyi ifade eden fısktır. Bunların hepsi haramdır. Kim zorunlu kılan bir sebep ve ihtiyaçtan dolayı bu şeyleri yerse, yani yiyecek başka bir şeye sahip değilse ve nefsinin ölmesinden korkarsa,

istemeyerek ve haddi aşmadan (ihtiyacından fazla olmadan) ondan yerse muhakkak ki Allah ﷻ bu durumda olan kişiye müsamaha gösterecektir."(622)

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: "Müminlerin annesi Sevde bt. Zem'a'nın bir koyunu ölmüştü. O, Allah Rasûlü ﷺ'e, 'Ya Rasûlallah! Koyunum öldü' deyince Allah Rasûlü ﷺ, *'Derisini alsaydınız ya?'* buyurdu. Sevde ﷺ, 'Ölmüş bir hayvanın derisini mi alsaydık?' dedi. Bunun üzerine Peygamber ﷺ ona şöyle dedi: *'Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:* ***'De ki: Bana vahyolunanda, leş veya akıtılmış kan yahut domuz eti -ki pisliğin kendisidir- ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvandan başka, yiyecek kimseye haram kılınmış bir şey bulamıyorum. Başkasına zarar vermemek ve sınırı aşmamak üzere kim*** (bunlardan) ***yemek zorunda kalırsa bilsin ki Rabbin bağışlayan ve esirgeyendir.'*** (Enam, 145) *Siz o deriyi yemiyorsunuz, bilakis tabaklayıp ondan istifade ediyorsunuz.'* Sevde bt. Zem'a ﷺ da bunun üzerine birini göndererek koyunun derisini yüzdürdü, onu tabaklayarak tulum yaptırdı ve eskiyinceye kadar onu kullandı."(623)

Allah Teala şöyle buyurmuştur: **"Size şunlar haram kılındı:** (Eti yenen hayvanlardan boğazlanmaksızın ölen) **ölü hayvan, akmış kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan hayvan, bir de henüz canı üzerindeyken yetişip kesmediğiniz boğulmuş, vurulmuş,**

(622) *Tefsiru's-Sadi*, s. 277.
(623) *Müsned*, 3026; Ebu Ya'la, 2364.

yuvarlanmış, başka bir hayvan tarafından boynuzlanmış, yırtıcı/canavar tarafından parçalanmış hayvanlar; ancak yetişip (Besmele ile) **kestiğiniz hayvan müstesna. Bir de dikili taşlar üzerinde** (Cahiliye devrinde taşlara hürmeten) **kesilenler, fal okları ile kısmet aramanız. İşte bunlar yoldan çıkıştır. Bugün kâfirler, dininizi söndürebilmekten ümitlerini kestiler; artık onlardan korkmayın, yalnız Benden korkun. Bugün sizin için dininizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak 'İslâm'ı seçtim. Her kim son derece açlık halinde çaresiz kalırsa, günaha meyil kastı olmaksızın, canını kurtaracak kadar haram etlerden yiyebilir. Çünkü Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir."** (Maide, 3)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "'Boğulmuş,' yani elle veya iple yahut başı, ölmeden çıkaramayacağı kadar dar bir yere konularak ölmüş, 'vurulmuş' sopa veya taş veya ahşapla vurularak yahut kasıtlı veya kasıtsız şekilde üzerine bir şey yıkarak ölmüş, 'yuvarlanmış' yani dağ, duvar veya dam benzeri yüksek bir yerden düşerek ölmüş, 'başka bir hayvan tarafından boynuzlanmış,' yani başka bir hayvanın boynuzlaması neticesinde ölmüş, 'yırtıcı/canavar tarafından parçalanmış,' yani kurt, aslan, kaplan yahut hayvanları avlayan yırtıcı kuşlar tarafından parçalanarak (hayvan, bu yırtıcı hayvanların parçalaması sebebiyle ölmüşse yenmesi helal olmaz) ölmüş olandır."(624)

(624) *Teysir el-Kerim er-Rahman Fi Tefsir Kelam el-Mennan*, 1/277, Abdurrahman es-Sadi.

227- EVCİL EŞEK ETLERİNİ YEMEKTEN SAKIN!

Ali b. Ebu Talib ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ Hayber günü, kadınlarla mut'a nikâhı yapmayı ve evcil merkep etlerini yemeyi nehyetti."(625)

Allah Rasûlü ﷺ yabanî eşeklerin ve atların aksine evcil eşeklerin etlerinin yenmesini yasaklamıştır.

Cabir b. Abdullah ﷺ şöyle naklediyor: "Allah Rasûlü ﷺ Hayber günü evcil eşeklerin etlerini yemeyi yasakla - ken at etlerinin yenmesine izin vermişti."(626)

Abdullah b. Amr ﷺ şöyle nakleder: "Allah Rasûlü ﷺ Hayber günü, evcil eşeklerin ve pislik yiyen hayva - ların yenmesini ve (üzerine) binilmesini yasakladı."(627)

Allah ﷻ yiyeceklerden güzel olanları helal kılmış, zararlı olanları ise haram kılmıştır. Hadisin metninde geçen "cellale" kelimesi tezek yiyen ve necasetle beslenen hayvanlardır. Nitekim Allah Rasûlü ﷺ, o hayvanların terinin kişiyi kirletmesi endişesinden dolayı onlara binilmesini de yasaklamıştır.

228- ALLAH'IN HARAM KILDIKLARINI (KUTSALLARI) ÇİĞNEMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Allah'ın nişanelerine** (şeair)**, haram aya, kurbanlığa ve gerdanlık takılan hayvanlara, Rablerinden nimet ve rıza isteyerek Beyt-i Haram'a gelenlere saygısız-**

(625) Buhari, 4216.
(626) Müslim, 1941.
(627) Ebu Davud, 3811; İbn Mace, 4447.

lık etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Haram'a girmenizi engellediği için bir topluma olan kininiz, aşırı gitmenize sebep olmasın. İyilik ve takva hususunda yardımlaşın, günah ve düşmanlık hususunda yardımlaşmayın. Allah'tan korkun. Allah'ın cezalandırması şiddetlidir." (Maide, 2)

Abdurrahman es-Sa'di, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "**'Ey iman edenler! Allah'ın nişanelerine** (şeair) **saygısızlık etmeyin.'** Yani Allah'ın size saygı göstermenizi ve yapmamanızı emrettiği hususları çiğnemeyin. Nehy, hem fiilden hem de o fiilin helal olduğuna inanmaktan uzak durmayı kapsar. İhramla ilgili yasaklar da Kâbe'deki yasaklar da bu kapsamdadır.

'Haram aylarda,' yani bu aylardaki savaştan uzak durun, diğer zulüm çeşitlerinden de kaçının! Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Doğrusu Allah'a göre ayların sayısı, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısına uygun olarak on ikidir; bunlardan dördü haram aylardır. İşte doğru olan hesap budur. O aylarda kendinize zulmetmeyin…'** (Tevbe, 36)

Cumhur ulemaya göre haram aylardaki savaşma hususu şu ayetle neshedilmiştir: **'Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün.'** (Tevbe, 5)

Bu ayetin dışında da kâfirlerle savaş emri mutlak olarak emredilmiş, savaştan kaçınmak ise mutlak olarak tehdit edilmiştir. Şöyle ki: Allah Rasûlü ﷺ haram aylardan olan Zi'lkade ayında Taif ehliyle savaşmıştır.

Bazı âlimler ise haram aylarda savaşma hususunun, ne bu ayetle ne de diğer ayletlerle mensuh olmadığını ifade etmişler ve mutlak olanın mukayyede hamledileceğini beyan etmişlerdir.

Bazı âlimler ise şu ayrımı yapmışlardır: Haram aylarda savaşı başlatmak caiz değildir. Ancak daha önceden başlatılmış olan bir savaşın devam ettirilmesi ve tamamlanması caizdir.

Bu âlimler, Allah Rasûlü ﷺ'in Taif'te savaşmasını şöyle açıklamışlardır: Huneyn'deki savaş Şevval ayında başlamıştı. Bu savaşlarda kasdedilen; savunma değil, saldırıdır. Eğer kâfirler savaşı başlatmışsa o zaman Müslümanların bu ayda kendilerini savunup kâfirlere karşı savaşması caizdir. Bunda âlimlerin icması vardır.

'Kurbanlara,' yani hac veya umrede Kâbe'ye sunulmak üzere olan hayvanlara saygısızlık yapmayın, onların yerlerine götürülmesine engel olmayın, onları çalmayın ve onlara güç getiremeyecekleri yükleri yüklemeyin. Çünkü böyle bir durumda hayvanların Kâbe'ye ulaşmadan önce telef olma endişesi vardır. Bilakis siz, o hayvanları getirenlere de hayvanlara da tazim gösterin.

'Gerdanlık takılan hayvanlara:' Bu, sadece Kâbe'ye sunulmak üzere olan hayvanlara hastır. Bu gerdanlıklar o hayvanların boynuna takılır ki Allah'ın nişaneleri izhar edilmiş olsun, insanlar riayet etsin, insanlara sünnet öğretilsin ve Allah'a sunulacak olan kurbanlar oldukları belli olsun, insanlar da ihtiram göster-

sin. Bu nedenle bu hayvanlara gerdanlık takmak sünnet olan şiarlardandır."(628)

229- HİLEDEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey ehl-i kitap! Biz birtakım yüzleri silip dümdüz ederek arkalarına çevirmeden yahut cumartesi yasaklarını çiğneyen kimseleri lânetlediğimiz gibi onları da lânetlemeden önce, sizdekini doğrulamak üzere indirdiğimiz kitaba iman edin. Allah'ın emri mutlaka yerine gelecektir."** (Nisa, 47)

Ömer b. Hattab ﷺ, bir adamın şarap sattığı haberi ulaşınca dedi ki: "Allah kahretsin! Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu bilmiyor mu: *'Allah yahudilerin canını alsın. Onlara iç yağı haram kılınmıştı da eritip sattılar.'*"(629)

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Yahudilerin işledikleri günahları işleyip de Allah'ın haramlarını küçük hileler yaparak helal saymayın."(630)

Şabi şöyle rivayet etmiştir: "Bir defasında Şureyh'in yanındayken bir kadın geldi ve bir erkekten davacı oldu. Kadın derdini anlatırken ağlıyordu. Ben, 'Ey Ebu Umeyye! Bu darda kalan kadının mazlum olduğunu düşünüyorum.' dedim. Şureyh bana şöyle dedi: 'Ey Şabi!

(628) Sa'di, a.g.e., 1/218.
(629) Buhari, 2223; Müslim, 1582.
(630) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 29/29.

Yusuf'un kardeşleri de akşam vakti babalarının yanına geldiklerinde ağlıyorlardı.'"(631)

230- MAZLUMUN BEDDUASINI ALMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Zulüm yüklenen kişi gerçekten perişan olmuştur."** (Taha, 111)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Yani kıyamet günü Allah ﷻ her hak sahibine hakkını verecektir. Hatta boynuzsuz koyunun hakkı boynuzlu koyundan alınacaktır.(632)

Nitekim Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Haklar sahiplerine ödenecektir. Hatta boynuzsuz koyunun hakkı, kendisine toslayan boynuzlu koyundan alınacaktır."*(633)

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, Muaz b. Cebel'i Yemen'e (vali olarak) gönderirken ona şöyle dedi: *'Mazlumun bedduasından sakın! Zira onun bedduasıyla Allah ﷻ'nun arasında bir perde yoktur.'*"(634)

Abdullah b. Ömer ﷺ ise şöyle demiştir: *"Mazlumun bedduasından sakının! Zira onun bedduası gökyüzüne, sanki kıvılcım saçarcasına yükselir."*(635)

Müzeyne kabilesinden Isam b. Zeyd şöyle anlatıyor: "Haricilerden bir adam, Hasan el-Basri'nin meclisine

(631) Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzi, *Ezkiya*, 130.
(632) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*.
(633) İbn Hıbban, 7363.
(634) Tirmizi, 2014.
(635) Elbani, *Sahihu'l-Cami*, 118.

geliyordu ve onları rahatsız ediyordu. Hasan el-Basri'ye, 'Ey Ebu Said! Vali ile konuşsan da bu adamı buradan uzaklaştırsa!' denince Hasan el-Basri sükût etti. Bir gün Hasan el-Basri, cemaatiyle otururken bu adam çıkagel-di. Hasan el-Basri onu görünce, 'Allah'ım, onun bize eziyet verdiğini biliyorsun. Bizi ondan kurtar!' dedi. Sonra vallahi adam dimdik bir haldeyken bir anda yere düştü. Ailesine götürüldüğünde yatağında ölmüştü.

Hasan el-Basri bu olayı hatırladığında ağladı ve in-sanlara şöyle dedi: 'Allah'a karşı, aldanmamalıydı.'"(636)

231- SANA ZULMEDENLER HARİÇ İNSANLARA BEDDUA ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah kötü sözün açık-ça söylenmesini sevmez, ancak haksızlığa uğrayan başka. Allah her şeyi işitici ve bilicidir."** (Nisa, 148)

İbn Kesir, Tefsir'inde şöyle demiştir: "Ali b. Ebi Tal-ha, İbn Abbas ﷺ'nın yukarıdaki ayetin tefsiri noktasın-da şöyle dediğini rivayet etmiştir: 'Allah ﷻ, bir kimse-nin başka bir kimseye beddua etmesini sevmez. Ancak mazlum kişi müstesnadır. Mazlumun zalime beddua etmesine ruhsat vermiştir. Zira, **'haksızlığa uğrayan başka'** ibaresi bunu gösterir. Ancak mazlum kişi sabre-derse, kendisi için daha hayırlı olur.

Hasan el-Basri şöyle demiştir: 'Mazlum kişi zalime beddua etmesin; ancak 'Allah'ım, ona karşı bana yar-dım et, hakkımı ondan al.' desin.'

(636) İbn Ebi Dünya, *Mücabu'd-Daved*, 93.

Bir rivayette ise Hasan el-Basri'nin şöyle dediği nakledilmiştir: 'Allah ﷻ mazlumun, zalime, haddi aşmayacak şekilde beddua etmesine ruhsat vermiştir.'"(637)

232- EMANETE İHANET ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işiten ve görendir."** (Nisa, 58)

Enes b. Malik ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Emaneti olmayanın* (emanete riayet etmeyenin) *imanı olmaz, verdiği sözü tutmayanın dini olmaz."*(638)

Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Emaneti sahibine ulaştır. Sana ihanet edene sen ihanet etme!"*(639)

Allah Rasûlü ﷺ, bir müminin, emanete ihanet etmesini ve verdiği sözü tutmamasını yasaklamış ve bundan sakındırmıştır. Zira imanı kâmil olan mümin böyle yapmaz. Emanete ihanet edenin ve verdiği sözü tutmayanın imanı noksandır. Emanete riayet etmek imanın en önemli sıfatlarındandır. Emaneti ehline ulaştırmak, şer'i olarak farzdır ve bu farziyet, seninle insanlar arasındaki tüm emanetlere şamildir. Karşındaki kişi ister facir olsun ister salih olsun durum aynıdır. Çünkü bunda kulların

(637) İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, ilgili ayetin tefsiri.
(638) *Müsned*, 12567; Bezzar, 7196; Ebu Ya'la, 2863.
(639) Ebu Davud, 3534.

hakkı vardır. Bu itibarla insanların birbirlerinin haklarına riayet etmesi farzdır. Emanetleri ehline, zorluk çıkarmadan ve sıkıntı oluşturmadan teslim etmek gerekir.(640)

Ebu Hureyre ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, mecliste bulunanlara konuşma yaparken bir bedevi gelip, 'Kıyamet ne zaman kopacak?' diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ konuşmasına devam etti. Bunun üzerine bazıları, 'Allah Rasûlü ﷺ soruyu duydu fakat hoşlanmadığı için bir şey söylemedi' dediler. Bazıları da 'Belki de işitmedi' dediler. Peygamber ﷺ konuşmasını bitirince, *'Kıyamet hakkında soru soran kimdi?'* dedi. O kişi, 'Benim ya Rasûlallah!' deyince Allah Rasûlü ﷺ, *'Emanet zayi edildiği zaman kıyameti bekle'* buyurdu. Adam, 'Emanetin zayi edilmesi nasıl olur?' diye sorunca, Peygamber ﷺ, *'İş, ehlinden başkasına verilirse kıyameti bekle.'* buyurdu."(641)

Hasan b. Arefe, Abdullah b. Mübarek'in, kendisine şunları anlattığını rivayet etmiştir: "Şam'dayken bir kişiden bir kalem ödünç almıştım. Onu sahibine teslim etmeyi unuttum. Derken Merv şehrine gelince bir de baktım ki kalem cebimde kalmış. Bunun üzerine Şam'a(642) dönüp kalemi sahibine teslim ettim."(643)

(640) Burada geçerli olan emanet, sadece para veya eşya gibi maddî emanetler değildir. İşleri ehline vermek ve sorumlulukları yerine getirmek gibi manevî emanetler de vardır; devlet yöneticiliğinin ehline verilmesi gibi.

(641) Buhari, 59.

(642) Şam ile Merv şehirlerinin arası yaklaşık olarak 3.000 km'dir.

(643) Zehebi, *Siyeru Alami'n-Nubela*, 8/593.

233- VEBADAN SAKIN!

Cabir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kapların kapağını kapatınız, tulumların ağızlarını bağlayınız. Zira senede bir gece vardır ki o gecede yeryüzüne veba iner. O gece veba, kapağı kapalı olmayan kaplara, ağzı bağlı olmayan tulumlara sirayet eder* (bulaşır)*."*

Bir rivayette ise şöyle geçmektedir: *"Senede bir gün vardır ki veba o günde yeryüzüne iner."*(644)

234- TAUNDAN SAKIN![645]

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle rivayet etmiştir: "Ömer b. Hattab ﷺ Şam'a doğru yola çıktı. Serğ[646] denilen yere varınca orduların kumandanları Ebu Ubeyde b. el-Cerrah ve arkadaşları onu karşılayıp Şam topraklarında taun ortaya çıktığını haber verdiler.

(İbn Abbas devamla şöyle anlatıyor:) Bunun üzerine Ömer, 'Bana ilk muhacirleri çağırınız.' dedi. Onları çağırttı ve onlarla istişare ederek Şam'da taun çıktığını haber verdi. Bunun üzerine onlar ihtilafa düştüler. Bazıları, 'Sen bir iş için çıkmıştın ve bu nedenle o işten geri dönmen görüşünde değiliz.' dedi. Bazıları da 'Seninle beraber bulunanlar, insanların (iyilerinin) geriye kalan-

(644) Müslim, 2014.

(645) Taun; bazı dilcilere göre, bulaşıp yayılan her hastalığın adıdır. (Bugün için Covid de bu kapsama dahil edilebilir) Tâunu vebanın bir türü kabul eden İbn Kayyım el-Cevziyye'ye göre her tâun, vebadır, ancak her veba, tâun değildir. (*et-Tıbbü'n-Nebevî*, s. 29-30) Bkz: *TDV İslam Ansiklopedisi*, "Tâun" maddesi.

(646) Şam'daki Tebük vadisidir.

ları ve Allah Rasûlü ﷺ'in sahabesidir. Bu sebeple onları bu taunun üzerine götürmeni uygun görmüyoruz.' dediler. Ömer ﷺ, 'Tamam, çıkabilirsiniz.' dedi.

Daha sonra, 'Bana Ensar'ı çağırın.' dedi. Ben de onları çağırdım. Ömer ﷺ onlarla da istişare etti. Onlar da muhacirlerin gittikleri yoldan gittiler ve onların ihtilaf ettikleri gibi ihtilaf ettiler. Ömer ﷺ onlara da, 'Tamam, çıkabilirsiniz.' dedi.

Daha sonra, 'Sen bana burada Mekke fethi Muhacirlerinden (Medine'den hicret edenlerden) olup Kureyş'in yaşlılarından olanları çağır.' dedi. Ben de onları çağırdım. Bu hususta ona karşı iki kişi dahi ihtilaf etmeyerek, 'Biz senin insanları alıp geri dönmen ve onları bu taunun bulunduğu yere götürmemen gerektiği görüşündeyiz' dediler.

Ardından Ömer ﷺ ahali arasında, 'Ben sabahleyin dönmek üzere bineğimin üzerinde olacağım. Siz de sabah vakti bineğinizin üzerinde olunuz.' diye nida ettirdi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde b. el-Cerrah, 'Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?' dedi. Ömer ﷺ da şöyle dedi:

'Bu sözü keşke senden başkası söylemiş olsaydı ey Ebu Ubeyde! Evet, biz Allah'ın kaderinden, yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz. Şimdi bana görüşünü söyle. Senin develerin olsa ve birisi otları bol, diğeri kurak olmak üzere iki tarafı birbirinden farklı bir vadiye insen; develerini otları bol alan yerde de otlatsan Allah'ın kaderiyle otlatacaksın; kurak olan yerde de otlatsan Allah'ın kaderiyle otlatacaksın değil mi?'

(İbn Abbas devamla şöyle anlatıyor:) Bir süre sonra, bazı ihtiyaçlarını görmek üzere huzurda bulunmayan Abdurrahman b. Avf çıkageldi ve şöyle dedi: 'Bu hususta benim bir bilgim vardır. Ben Allah Rasûlü ﷺ'i şöyle buyururken işittim: *'Sizler onun* (taunun/salgın hastalığın) *bir yerde ortaya çıktığını işitirseniz bulunduğu yere gitmeyiniz. Sizin bulunduğunuz bir yerde ortaya çıkarsa da ondan kaçmak amacıyla bulunduğunuz yerden çıkmayınız.'*

Bunun üzerine Ömer ﷺ Allah ﷻ'ya hamd etti, sonra da (Medine'ye) geri döndü."(647)

Ebu Hureyre ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hasta olanları sağlıklı olanlara yaklaştırmayın."*(648)

235- BİDATTEN VE GÜNAHTAN SAKIN!

Cerir b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Her kim İslam'da güzel bir çığır açarsa, hem yaptığının ecrini hem de onunla amel eden başkalarının ecrini -amel edenlerin ecrinden hiçbir şey eksilmeksizin- alır. Kim de İslam'da kötü bir çığır açarsa, hem yaptığının günahını hem de onu yapanların günahını -yapanların günahlarından hiçbir şey eksilmeksizin- yüklenir."*(649)

Berbehari, telif ettiği *Şerhu Kitabi's-Sünne* adlı eserinde şunu zikretmiştir: "Küçük bidatlerden sakının. Zira

(647) Buhari, 5729; Müslim, 2221.
(648) Buhari, 5774.
(649) Müslim, 1017; Tirmizi, 2675; İbn Mace, 203.

küçük bidatler daha sonra büyüğe dönüşür. Bu ümmette ortaya çıkan bidatlerin tümü, başlangıçta hakka benzeyen küçük bidatlerden oluşmuştur. Bu tür bidatlere bulaşan kişi bu şekilde aldanmış, sonrasında da o bidatlerden kurtulmaya güç yetirememiştir. Daha sonrasında ise bu bidatler, Sırat-ı Mustakim'e muhalif bir din haline gelmiştir. Bu işe bulaşan kişi İslam dairesinden çıkar.

Şimdi (özellikle de kendi zamanında) konuşmasını dinlediğin insanlara bir bak! Acele karar vermeden ve önyargıya sahip olmadan şu soruyu sor ve cevabını almaya çalış! O kişinin konuştuğu mesele hakkında sahabenin ve âlimlerin sözleri var mı? Eğer konuşan kişinin, sahabe ve âlimlerin izini takip ederek konuştuğunu görürsen ona tabi ol ve herhangi bir şey için onu çiğneme! Başka bir şeyi ona da tercih etme. Yoksa ateşe düşersin.

Bil ki bidatler konusunda yoldan çıkmak iki şekilde olur. Birincisi; hayırdan başka bir muradı olmayıp da yolda tökezleyen adamdır. Bu kişiye, zellesinden/hatasından dolayı tabi olunmaz, bu kişi helak olmuştur. İkincisi; hakka karşı inatçı olan, kendinden önceki muttaki insanların yaşamına muhalif davranan kişidir. Bu kişi yoldan sapmış, başkalarını da saptırmış kişidir. Bu ümmetin şeytanıdır. Onu tanıyan kimseler başkalarını ondan sakındırmakla yükümlüdür; başkalarına da onun hikâyesini anlatması gerekir ki başka insanlar onun bidatlerine uyup da helak olmasın!

Ey Allah'ın merhametine mazhar olası kul! Bir kulun Müslümanlığı, tabi olmakla, tasdik etmekle ve teslim ol-

makla tamamlanır. Eğer bir kişi İslam ile ilgili gelen şeylerde Allah Rasûlü ﷺ'in sahabesinin bize yeterli olmadığını söylüyorsa bu kişi yalancıdır (sahabîleri ve daveti yalanlamıştır). Bu bile onların selef-i salihînin yolundan ayrı olduğunu ve tenkit edilmeyi hak ettiğini gösterir. Bu kişi bidatçi, sapan, başkalarını saptıran ve İslam'da olmayan şeyleri icat eden kişinin ta kendisidir!

Ey Allah'ın merhametine mazhar olası kul! Allah Rasûlü ﷺ'in sünneti başka bir şeyle kıyaslanamaz, onun misali getirilemez; o, heva ve hevese uydurulamaz. O Allah Rasûlü ﷺ'in geride bıraktıkları (sünnetleri), 'niçin ve nasıl?' demeden ve şerh edilmeden tasdik edilmelidir. Sünnet hakkında yorum yapmak, ona husumet beslemek, onunla cedelleşmek ve tartışmaya girmek bidattir ve bu tavırlar kalbi şüpheyle zedeler. Hatta kişi hak ve sünnet yoluna isabet etse bile..."[650]

İbn Müflih el-Hanbelî şöyle demiştir: "Şaşırarak gördüğüm ve tenkit ettiğim insanların halleri arasında; insanların harap bir diyar için feryat etmeleri, geçmişteki insanların ve akrabalarının ölümlerine hayıflanmaları, rızık konusunda endişe etmeleri, zamanı ve insanları yermeleri, hayatın çilelerini dile getirmeleri vardır. İslam'ın yıkıldığını, dinin parçalandığını, sünnetlerin kaybolduğunu, bidatlerin ortaya çıktığını, günahlara bulaşıldığını, hayatın hiç de layık olmadığı şekilde boş yaşandığını, eziyet verici ve helak edici çirkin işlerin yapıldığını gördükleri halde hiç kimsenin dini için fer-

(650) Ebu Ya'la el-Hanbeli, *Tabakatu'l-Hanabile*, s. 318-319.

yat ettiğini, ömrünü boş yere geçirdiği için ağladığını, zamanın akıp gitmesine karşı üzüldüğünü müşahede etmedim. Bunun sebebinin de insanların dinleri önemsememeleri, selef-i salihînin tersine dünyayı gözlerinde büyütmeleri olduğunu görüyorum. Oysa selef-i salihîn azla yetinir ve dinleri için gözyaşı dökerlerdi."(651)

236- DÜŞMANLARIN TUZAKLARINDAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İşte bu, Allah'ın inkârcıların düzenini zayıflatıp yok etmesidir."** (Enfal, 18)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Bu, zaferle beraber bir müjdedir. Öyle ki Allah ﷻ, müminlere, gelecekte de kâfirlerin/düşmanların tuzaklarını boşa çıkartacağını, yaptıkları işleri küçülteceğini, her şeylerini akamete uğratıp onları helak edeceğini müjdelemiştir. Hamd edilecek olan ve minnet duyulacak olan Allah'tır."

İbn Kesir, Abbasî hilafetinin, din düşmanı Tatarlar tarafından nasıl ihanete uğradığını ve hicrî 656 yılında durumlarının nasıl değiştiğini şöyle anlatıyor: "Hicrî 656 yılında yeni dönem başlıyordu. Tatar ordusu Bağdat'a gelmişti. Tatar ordusunun önünde Hülagü Han'ın adamları ve Musul'un melikinin adamları vardı. Musul emîri, Bağdat'a karşı Hülagü Han'ın ordusuna yardım etti, Hülagü Han'a mühimmat ve hediyeler gönderdi. Tüm bunları Tatarlardan korktuğu için ve onlara dalkavukluk yapmak amacıyla gerçekleştirmişti (Allah onu kahretsin).

(651) İbn Muflih el-Makdisi, *Adabu Şeriyye*, 3/229.

Bağdat abluka altına alınmış, etrafı küçük ve büyük mancınıklardan oluşan savaş aletleriyle sarılmıştı. Ancak bunlar Allah'ın takdir ettiklerini geri çeviremezdi. Nitekim bir rivayette şöyle geçer: 'Önlem, takdir edilene engel olamaz.'

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Şüphesiz Allah'ın belirlediği vade geldiğinde, artık ertelenmez.'** (Nuh, 4)

'Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye kadar Allah onlarda bulunanı değiştirmez. Allah bir topluma (yaptıklarına bedel olarak) **kötülük diledi mi, artık onun için geri çevrilme diye bir şey yoktur.'** (Rad, 11)

Tatarlar halifenin sarayını kuşatmış ve her yönden ok yağmuruna tutmuştu. Derken bir ok, halifeyi güldürüp eğlendiren bir cariyeye isabet etti. Bu, halifenin nasibinden biriydi. O cariye doğduğunda ona Arife ismi verilmişti. Atılan ok, bu cariyeyi öldürdü. Halife onun ölümüyle çok tedirgin oldu ve şiddetli korku yaşadı. O cariyeye fırlatılan okun üzerinde, 'Allah bir şeyin olmasını murat edip bunu takdir ederse akıl sahiplerinin aklını alır.' yazısı vardı. Bunun üzerine Halife korumayı daha da artırdı, sarayının etrafındaki siperlerin daha da çoğaltılması emrini verdi.

Hülagü Han, Bağdat'a iki yüz bin savaşçısı ile geliyordu. Muharrem ayının on ikinci günüydü. Hülagü Han, Halife'ye çok kin besliyordu. Bu, Allah'ın daha önceden takdir etmiş olduğu sebeplere dayanıyordu. Bu saldırı, Hülagü Han'ın Hemedan'dan Irak'a ilk çı-

kışıydı. Vezir Muhammed b. Alkami, Halife'ye, Hülagü Han'a hediyeler vermesini söylemişti ki Hülagü Han, Irak'ın beldelerine yapacağı seferde yumuşasın. Ancak Halife'nin küçük yaveri Aybek ve bazı kişiler hediye verme hususunda Halife'ye engel oldular ve şöyle dediler: 'Vezir, bu hediyelerin verilmesini söylemekle Hülagü Han'a dalkavukluk yapmak istiyor.'

Onun yerine ufak bir şeyler göndermesini söylediler. Hülagü Han'a ufak şeyler gönderilince o bu gönderilenleri hakir gördü ve Halife'den ismi geçen yaveri ve Süleyman Şah'ı göndermesini istedi. Halife, ikisini de göndermedi. Derken Hülagü Han Bağdat'a sayıca çok olan zalim, kâfir ve facir ordusuyla yaklaştı. Bu ordu Allah'a ve ahiret gününe inanan kimselerden değildi. Bağdat'ı doğu ve batı taraflarından kuşattılar. Bağdat ordusu ise son derece az ve zelildi. Bunların çoğu da Hülagü Han'ın ordusunun karşısında duramadı ve kaçtı. Sayıları on bin atlıya bile ulaşmıyordu. Bunların yavaş yavaş maaşları kesilince onlar çarşılarda ve mescitlerin kapılarında dilenmeye başlamışlardı. Şairler onların, İslam'ın ve Müslümanların düştüğü durumu şiirlerle anlatmaya çalıştılar. Tüm bunlar Rafızî olan Vezir Alkami'nin başının altından çıkmıştı."(652)

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz** (emrini tutar, dinini uygularsanız)**, O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır."** (Muhammed, 7)

(652) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 13/200-201.

Abdurrahman es-Sadi şöyle demiştir: "Allah Teâlâ'nın müminlere bir vaadi şudur: O'nu (Allah'ı); dinine bağlı kalarak, dine davet ederek ve düşmanlarıyla cihad ederek koruyanlar bunu Allah'ın rızasını gözeterek yaparlarsa, Allah da onları korur, ayaklarını sabit kılar. Yani kalplerine sabır, huzur ve sebat verir; bedenlerini de (bu işte) sabırlı kılar; onlara düşmanlarına karşı yardım eder. Bu, sözünde sadık ve cömert olan Allah'tan bir vaaddir. Kim ki sözleri ve amelleriyle Allah'ın dinini korursa, Rabbi de onu korur; ona sebat ve başka korunma vesileleri verir."(653)

237- HARİCÎLERDEN SAKIN!

Câbir b. Abdullah ﷺ'dan şöyle rivayet edilmiştir: Rasûlullah ﷺ, Huneyn'den dönerken Cirâne'de Bilâl'in elbisesinde taşıdığı gümüşleri dağıtıyordu. Bunu gören bir adam dedi ki: "Ey Muhammed! Adil ol!" Rasûlullah ﷺ şöyle cevap verdi: *"(Yazıklar olsun sana!) Eğer ben adil olmazsam, kim adil olur? Eğer ben adil olmazsam, sen zarara ve hüsrana uğradın demektir!"* Bunun üzerine Ömer b. Hattab ﷺ dedi ki: "Bırak da ya Rasûlallah, şu münafığı öldüreyim." Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: *"Hayır, bırak! İnsanların 'Muhammed arkadaşlarını öldürüyor!' demelerinden Allah'a sığınırım. Şüphesiz bu ve bunun gibiler Kur'an okurlar ama Kur'an onların boğazlarından öteye geçmez. Dinden, okun yaydan çıktığı gibi çıkarlar."*(654)

(653) *Tefsirü's-Sadi*, s. 785.
(654) Müslim, 1063.

Said b. Cemhan şöyle anlatıyor: "İbn Ebi Evfa'nın yanına gitmiştim. Onun gözleri görmüyordu. Ona selam verdim. Bana, 'Sen kimsin?' dedi. Ben, 'Said b. Cemhan'ım' dedim. Bana, 'Babana ne oldu?' diye sorunca, 'Onu Ezrakîler[655] öldürdü' dedim. O, 'Allah Ezrakîlere lanet etsin. Allah Ezrakîlere lanet etsin.' dedi. Sonra da, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu ifade etti: *'Onlar ateşin köpekleridir.'* Ben, 'Sadece Ezrakîler mi, yoksa tüm Haricîler mi?' diye sorunca o, 'Haricilerin tümü.' dedi."[656]

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Haricîlerin bidatleri gibi ilk ortaya çıkan bidatler Kur'an'ın yanlış anlaşılmasından kaynaklanmıştır. Şüphesiz onların amacı Kur'an'a muhalefet etmek değildi. Ancak onlar Kur'an'dan bazı ayetleri, ayetin işaret etmediği şekilde anladılar. Bu nedenle de günah işleyenleri tekfir etmenin farz olduğu zannına kapılarak şöyle dediler: 'Mümin kişi, iyi ve takva sahibi bir insandır. Eğer bir kişi iyi ve takva sahibi değilse o zaman kâfirdir ve cehennemde ebediyen kalacaktır.'"[657]

(655) Nafi b. Ezrak'ın peşinden gidenlerdir. Öyle ki onlar, kendilerine muhalif olan beldeleri küfür beldeleri; burada oturanları da kâfir kabul ederler. Yine, kâfirlerin çocuklarının ebediyen cehennemde kalacaklarını da söylerler. Zina eden kişinin recmedilmesi gerektiğini inkâr etmişlerdir. İftira cezası noktasında; iftira atılan erkek için değil, kadın için had cezası uygulanacağını iddia etmişlerdir. Hırsızın elinin kesilmesi için de az bir malı çalması ile çok malı çalması arasında fark gözetmemişlerdir.

(656) *Müsned*, 19415; Hâkim, 6435.

(657) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 13/20.

238- AŞIRI SUFÎLERDEN KAÇIN!

Misyonerler eski ve yeni dönemde radikal sufileri ve kitaplarını didik didik araştırmışlardır. Araştırılan kişiler arasında Hallac-ı Mansur, Tilmisani, İbnu'l-Farid, İbn Arabî, İbn Sebin ve diğerleri vardır. Onlar, Cüneyd-i Bağdadî gibi mutedil sufilere önem vermemişlerdir. Zira Cüneyd-i Bağdadî gibi mutedil mutasavvıflar tevhid üzere yaşayan insanlardı. Şaşırtıcı soru şudur: Neden müsteşrikler hulul, ittihad ve vahdet-i vücut ehli olan radikal sufilerin kitaplarını neşretmeye önem veriyorlar? Mesela bu radikallerden biri Hallac-ı Mansur'dur ki âlimler onun zındık ve kâfir olduğuna hükmetmişlerken Fransız müsteşrik Massignon, kitabında şöyle demiştir: "Hallac mazlum olarak öldürüldü."

Hafız Ebu Bekir Hatib el-Bağdadî, Cüneyd-i Bağdadî'nin Hallac'a şöyle dediğini zikreder: "Sen İslam'da öyle bir gedik açtın ki bu gediği senin kellenden başka bir şey kapatmaz."

Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye de şöyle demiştir: "Her kim Hallac'ın inandığı ve öldürülmesine sebep olan sözlere inanırsa -Müslümanların ittifakı ile- o kişi kâfir ve mürted olmuş olur. Muhakkak ki Müslümanlar Hallac'ı hulul, ittihad ve benzerî düşüncedeki zındık ve mülhidlerin söylediği sözlerinden dolayı öldürmüşlerdir. Mesela o sözlerden biri şudur: 'Ben Allah'ım; yerdeki ilah ve gökteki ilah…' Hallac'ın çeşitli sihirleri ve harikulade halleri vardı. Sihir konusunda Hallac'a nispet edilen bazı kitaplar vardır. Özetle; Allah ﷻ'nun bir kula hulul

ettiğini, kul ile bütünleştiğini, bir beşerin ilah olduğunu söyleyen kişi kâfir olur ve kanı da helal olur. İşte tüm bu sözlerden dolayı Hallac öldürülmüştür."

Yine İbn Teymiyye şöyle demiştir: "Şeyh Ebu Abdurrahman es-Sülemi, *Tabakatu Sufiyye* adlı eserinde şöyle demiştir: 'Meşayihin (şeyhlerin) çoğu Hallac'ı, sufilerin yolundan çıkartmışlardır. Ebu'l-Kasım el-Kuşeyri de *Risale* adlı eserinde meşayihin çoğunu saymasına rağmen Hallac'ın adını bile anmamıştır. Müslümanların önderlerinden, âlimlerinden ve meşayihinden hiç kimsenin Hallac'ı hayırla zikrettiğini bilmiyoruz. Ancak bazı insanlar Hallac'ın ahvalini bilmedikleri için onunla ilgili konuşmuyorlar."(658)

İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye* adlı eserinde Hallac ile ilgili şöyle demiştir: "Adı, Hüseyin b. Mansur b. Mahamma el-Hallac Ebu'l-Muğis'tir. Kendisine 'Ebu Abdullah' da denir. Dedesi Fars ehlinden bir Mecusi olup adı Mahamma idi. Vasıt'ta büyümüştür. Oraya Büster (Horasan) de denir. Daha sonra Bağdat'a gitti ve oradayken hac yapmak için sık sık Mekke'ye gitti, sonra da birkaç yıl Mekke'de kaldı. Nefsine mukavemet gösterir, nefsiyle mücahede ederdi. Soğuk-sıcak demeden gökyüzünün altında, mescidin ortasında otururdu. Yediği birkaç lokma ekmek, içtiği de birkaç yudum sudan ibaretti. Bir yıl boyunca tuttuğu oruçta iftar yemeği işte bunlardı. Mescid-i Haram'ın karşısındaki Ebu Kubeys dağında bir kayanın üzerinde otururdu. Sufî me-

(658) İbn Teymiyye, *Mecmuu'l-Fetava*, 2/480-483.

şayihinin önderlerinden olan Cüneyd-i Bağdadî, Amr b. Osman el-Mekkî ve Ebu Hüseyin en-Nurî ile aynı dönemde yaşamıştır."(659)

Hatib el-Bağdadî şöyle demiştir: "Onu sufilerden saymayanlar, fiillerinde sihirbazlara, söylemlerinde zındıklara nispet etmişlerdir. Hallac'a tabi olan ve onun hakkında aşırıya gidenler şu zamana kadar da kalmıştır. Hallac'ın sözleri güzel, konuşması tatlıydı. Tasavvuf yolunda şiirleri de vardır."(660)

Hallac daha yolun başında ibadetle, tazarruyla ve sülûkle meşguldü, ancak ilmi yoktu. İbadetlerine devam ediyordu ama ilmi olmadığından içine girecek olan girdi! Seleften biri bu hususta şöyle demiştir: "Kim Allah ﷻ'ya ilim olmadan ibadet ederse onun ifsad ettiği şeyler, ıslah ettiği şeylerden daha çok olur."

Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediği nakledilmiştir: "Âlimlerimizden ifsad olanların yahudilere, abidlerimizden ifsad olanların ise hristiyanlara benzerlikleri vardır. Bu nedenle Hallac'a hulul ve ittihad fikri girmiş, böylece sapkın ve mülhitlerden olmuştur. Pek çok rivayette geçtiği üzere Hallac, halden hale girmiş, beldeden beldeye gitmiştir. O, tüm bu haline rağmen kendisinin, Allah'a çağıran davetçilerden olduğunu izhar etmiştir. Onun sihir öğrenmek için Hindistan'a gittiği haberleri doğrudur. O bunun sebebini şöyle açıklıyor: 'Ben sihirle insanları Allah'a davet ediyorum!'"(661)

(659) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 14/818-819.
(660) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 14/820.
(661) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 14/820.

Ebu Zera et-Taberi de şöyle demiştir: "İnsanlar, Hallac hakkında kabul ve red içindedirler. Ancak ben Muhammed b. Yahya er-Razi'nin onu lanetlediğini ve şöyle dediğini işittim: 'Eğer onu öldürme imkânına sahip olsaydım kendi ellerimle bunu yapardım.'

Ben de ona, 'Onda ne gördün ki onu öldürmek istedin?' diye sorunca şöyle dedi: 'O, 'Allah'ın kitabından bir ayet okudum.' dedi. O, 'Ben de onun gibi bir ayet yazabilirim, ben de onun gibi konuşabilirim' dedi."

Yine Ebu Zera et-Taberi şöyle anlatıyor: "Ebu Yakub el-Ekta şöyle demişti: 'Kızımı Hüseyin b Mansur (Hallac) ile evlendirdim. Bunun sebebi, gittiği yolun güzelliğini ve gayretli olmasını görmemdi. Ancak kısa süre sonra onun hilekâr bir sihirbaz ve habis bir kâfir olduğu bana aşikâr oldu.'"

Ebu'l-Kasım el-Kuşeyri, *Risale* adlı eserinin "Şeyhlerin, Kalplerini Muhafaza Etmesi" babında şunu zikreder: "Hallac, Mekke'deyken Amr b. Osman onun yanına gitmişti. Hallac kâğıtlara bir şey yazıyormuş. Amr b. Osman ona, 'Bu nedir?' diye sorunca Hallac, 'Kur'an'a muarız bir şeyler yazıyorum.' deyince Amr b. Osman ona beddua etti ve Hallac da ondan sonra bir daha iflah olmadı.

Sonra Ebu Yakub'u, kızını onunla evlendirdiği için kınadı ve diğer memleketlere, ona lanet eden ve insanların ondan sakınması gerektiğini ifade eden mektuplar gönderdi. Bunun üzerine Hallac başıboş olarak sağa sola gitti, kimsesiz kaldı.

O, kendini insanlara, Allah'a davet eden biri olarak izhar ediyor, çeşit çeşit hilekârlıklardan da yardım alıyordu. Bir müddet böyle yaşadı, sonra da mücrim kavimlerin kaçamadığı Allah'ın azabı ona da geldi ve şeriatın kılıcıyla öldürüldü. Şeriatın kılıcı, ancak zındıkların omuzlarına iner. Allah ﷻ o kılıcı sadık insanların omzuna indirmekten münezzehtir. Ancak Kur'an-ı Kerim'e saldıran ve Mescid-i Haram'da Kur'an'a nazire yapmak (benzerini yazmak) isteyen kişiler hakkında Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Kim orada** (böyle) **zulüm ile haktan sapmak isterse ona acı azaptan tattırırız.'** (Hac, 25)

Hiçbir ilhad bundan daha büyük olamaz. Hallac'ın bu hali, Kureyşli kâfirlerin inatlarına benzer. Allah ﷻ onlar hakkında şöyle buyurmuştur: **'Onlara âyetlerimiz okunduğu zaman, 'İşittik, dilersek bunun gibisini biz de söyleriz. Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir' diyorlardı.'** (Enfal, 31)"[662]

Hatib el-Bağdadî şöyle rivayet etmiştir: "Hallac, bazı dağ köylerine önden bir adam gönderdi. Bu adam kendini köylülere salih, ibadet eden ve Kur'an okuyan biri olarak gösterdi. Bir müddet böyle kaldı, sonra onlara gözlerinin âmâ (kör) olduğunu söyledi. Bir müddet sonra da ayaklarının tutmadığını söyledi. Önceleri bu adam mescide giderken birinin refakatiyle giderdi; sonra ise taşınarak götürüldü. Bu adam bir sene boyunca böyle davrandı. Sonra köylülere şöyle dedi: 'Ben Allah Rasûlü ﷺ'i rüyamda gördüm. Bana, 'Bu beldeye salih

(662) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 14/826.

bir adam gelecektir. Senin şifaya kavuşman onun eliyle olacaktır.' dedi.'

Hallac'ın o adamla belirlediği vakit yaklaşınca Hallac gizlice o köye girdi. Üzerinde beyaz yünden elbise vardı. Mescitte bir sütunun yanını mesken tutup orada ibadet etti, kimseye dönüp bakmadı. İnsanlar kendisini kör ve kötürüm olarak gösteren kişinin yanına gelerek, "Salih kişi geldi. Hadi ona gidelim." dediler.

İnsanlar onu sırtlarında taşıyarak Hallac'ın önüne getirdiler. Hallac ile konuşup durumu anlattılar. Sahtekârlık yapan o kişi, Hallac'a, "Ey Allah'ın kulu! Ben Allah Rasûlü ﷺ'i rüyamda görmüştüm. Bana şunları şunları söyledi. Belki sen onun bahsettiği kişisin.' dedi.

Bunun üzerine Hallac ellerini kaldırarak Allah'a dua etti. Pek çok insan da orada hazır bir vaziyette ne olacağına bakıyorlardı. Adam birden gözlerini açtı ve ayağa kalktı. İnsanlar bunu görünce çığlık attılar. Hallac'a çok fazla hürmet gösterdiler. Oysa olanlar gerçek değildi. Hallac onların yanında bir müddet kaldı, sonra aralarından ayrıldı. O sahtekâr kişi bir müddet daha onların yanında kaldı. Sonra şöyle dedi:

'Gözlerime tekrar kavuşmam ve ayaklarımın şifaya kavuşması Allah'ın bana bir lütfudur. Bu nedenle benim, Tarsus sınırlarına gidip de orada cihad etmem gerekir.'

O kişi gitmeye karar verince o köydeki insanlar aralarında çokça mal, binlerce altın ve gümüş toplayıp ona verdiler. Sonra köylülerle vedalaştı, oradan

ayrılarak Hallac'ın yanına gitti ve topladığı malları paylaştılar."(663)

Yine bir kişi şöyle anlatıyor: "Ben Hallac'ın harikulade hallerinin olduğunu duymuştum, onu denemek istedim. Yanına gittim ve selam verdim. Bana, 'Bu saatte canın bir şey çekiyor mu?' dedi. Ben de 'Taze balık istiyorum.' dedim. Bunun üzerine evine girdi ve bir müddet çıkmadı. Sonra evden çıktığında elinde kıpırdayan bir balık vardı. Ayakları ise çamur olmuştu. Bana, 'Allah'a dua ettim, O da bana kumlu bir dereye gidip sana bunu getirmemi emretti. Yer sarsılınca (su çıktı) ve bu çamur da ondandır' dedi.

Ben, 'İstersen ben evine gireyim ve durumu gözden geçireyim. Eğer farklı bir durum görmezsem senin dediklerine inanırım' dedim. Hallac, 'Gir' dedi, ben de evine girdim. Evde başka bir yere açılan bir menfez görmedim ve bu durumda onun yaptığına şaşırıp kaldım. Sonra etrafa tekrar baktığımda tahtadan bir düğme gördüm. O düğmeye basınca duvar yarıldı. Sonra bir kapı çıktı ve ben de o kapıdan içeri girdim.

Derken ilerledim ve ürkütücü bir bostana vardım. O bostanda taze ve hiç görülmedik meyveler vardı. Çok güzel görünüyorlardı. Ayrıca yenmeye hazır pek çok yiyecek, büyük bir gölet ve orada büyük ve çokça balık vardı. Oraya tek girdim, tek de çıktım. Ayağım Hallac'ın ayakları gibi çamur olmuştu. Sonra kapıya geldim ve 'Aç kapıyı, sana inandım.' dedim. Çıktığım

(663) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 14/826.

zaman benim halimin kendi hali gibi olduğunu gördü ve beni öldürmek için arkamdan koştu. Elimdeki balıkla onun yüzüne vurdum ve ona, 'Ey Allah'ın düşmanı! Böyle bir günde beni yordun.' dedim.

O gün ondan kurtulduktan sonra bir yerde karşıma çıktı ve gülerek 'Eğer bu sırrı başkasına söylersen seni öldürmek için bir adam gönderirim.' dedi. O, idam edilinceye kadar ben kimseye bundan söz etmedim."

Bir gün Hallac, adamın birine, "Sen bana iman edersen ben sana bir serçe göndereyim ve bu serçe pislediğinde sen onun pisliğinden bir habbe tanesi kadar alıp bakırdan bir şeyin üzerine sürüp onu ovalayınca altın olsun." dedi. O adam da Hallac'a, "Sen de bana iman et, ben de sana bir fil göndereyim ve bu fil sırt üstü yattığı zaman ayakları göğe erişsin; eğer onu gizlemek istersen de gözlerinden birinin içine koyarsın." dedi. Bunun üzerine Hallac şaşkına döndü ve sükût etti.

Hallac, Bağdat'a gittiği zaman insanları kendine çağırdı ve onlara harikulade şeyler gösterdi. Ayrıca şeytanî ahvaller de gösteriyordu. En çok da Rafızîleri coşturuyordu. Zira onların akılları kıt, hak ile batılı ayırt edebilme yetileri zayıftı.

Hallac bir gün Rafızîlerin reisini çağırdı ve onu, kendisine iman etmeye davet etti. Rafızîlerin reisi şöyle dedi: "Ben kadınları seven bir adamım, ancak kel ve yaşlıyım. Sen bunları benden yok edersen ben de senin masum imam olduğuna iman edeceğim. Hatta sana is-

tersen peygamber, istersen Allah diyeceğim." dedi. Bunun üzerine Hallac şaşırıp kaldı, ona cevap veremedi.

Şeyh Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzi şöyle anlatıyor: "Hallac çok renk değiştiren bir insandı. Bazen renkli elbiseler giyer, bazen cüppe giyer, bazen de kaftan giyerdi. O, her kavmin görüşü üzere onlarla beraber olurdu. O kavim ister ehl-i sünnet, ister Rafızî, isterse Mutezile olsun fark etmezdi. O, Ahvez'de ikamet ettiğinde 'kudret dirhemi' adını verdiği dirhemleri çıkartıp harcardı. Şeyh Ebu Ali el-Cübbai'ye bunun nedeni sorulduğunda şöyle cevap verdi: 'Bunların tamamıyla hile yapmaya çalışırdı. Eğer (yaptıkları kerametse,) onu hiç çıkışı olmayan bir eve sokun ve ondan bir dikenden iki ceviz çıkartmasını isteyin.' Ali Cübbai'nin bu sözü Hallac'a ulaşınca Hallac, Ahvez'den ayrıldı."

Hatib el-Bağdadî şöyle anlatıyor: "İbrahim b. Muhallid'in haber verdiğine göre İsmail b. Ali el-Hattabi, *Tarih* adlı eserinde şöyle demiştir: "'Hallac' diye bilinen Hüseyin b. Mansur'un gerçek yüzü ortaya çıktı. O, hakkında haber uçurulduğu için sultan tarafından hapsedilmişti. Bu, Ali b. İsa'nın vezirliğinin ilk döneminde olmuştu. Ali b. İsa'ya, Hallac'ın zındıkça hareketleri, insanları saptırmak için büyüye benzeyen hileli fiilleri, peygamberlik iddiasında bulunması anlatılınca Ali b. İsa onu yakalayıp bu iddiaları açığa çıkartmış, bunlardan sultanı haberdar etmiş, Hallac ise kendisi hakkındaki bu iddiaları kabul etmemişti.

Sultan (Muktedir Billah) onu köprünün üstünde günler boyu çarmıha gerdi. Her gün sabah vakti ona

hakkındaki iddialar soruluyor, sonra oradan indirilip tekrar zindana atılıyordu. Yıllar boyu o zindandan bu zindana sürülerek oralarda tutuldu. En son kaldığı hapis ise sultanın sarayındaki zindandı.

Sonunda sultanın adamlarından genç bir grup galeyana geldi. Ancak Hallac çeşitli büyülerle onların akıllarını çeldi ve gözlerine görünmedi. Hatta öyle ki o gençler, Hallac'ı savunur, himaye eder, ona güzel yiyecekler getirerek rahat ettirir bir hale dönüştüler.

Daha sonra Hallac, Bağdat'ta bulunan yazarlarla ve bazı insanlarla mektuplaşmaya başladı. Onlar da Hallac'a cevap verdiler. Sonra Hallac, işi abartarak kendi nefsini, rububiyet iddiasında bulunmuş gibi anlattı. Bu durum bazı kişiler tarafından sultana haber verildi. Onun yazıştığı kişiler yakalandığı ve onlarda bulunan mektuplar ele geçirildiği zaman Hallac hakkındaki iddiaları tasdik eder nitelikle deliller bulundu. Hatta yakalanan kişilerin bir kısmı bu iddiaları itiraf ettiler. Bu haber yayılınca insanlar onun öldürülmesi gerektiğini söylemeye başladı.

Müminlerin emîri, onun, Hamid b. Abbas'a teslim edilmesini ve kadılar tarafından yargılanarak durumunun açığa çıkarılmasını emretti. Yargılama sürecinde uzun uzun konuşmalar oldu. Sonra halife onun durumundan emin oldu ve onun hakkında söylenenlere vâkıf hale geldi.

Daha sonra, öldürülmesini ve cesedinin yakılmasını emretti. Hicrî 309 yılının Zilkade ayında Salı günü batı

bölgesinde polislerin meclisine getirildi. Bin civarında kırbaç vuruldu, elleri ve ayakları kesildi, boynu kopartıldı. Sonra da bedeni ateşe atıldı. Kafası yeni köprünün çitlerine asılarak insanlara gösterildi. Elleri ve ayakları da kafasının yanına asıldı."

Hallac'ın nasıl öldürüldüğüyle ilgili olarak Hatib el-Bağdadî ve bazı ilim ehli şöyle demiştir: Hallac'ın son yolculuğu Bağdat'a olmuştur. O, sufilerle arkadaşlık yapıp onlara katılmıştır. O dönemler vezir, Hamid b. Abbas'tı. Vezirin kulağına Hallac'ın, sultanın sarayındaki hizmetçileri ve Nasr el-Kaşveri'nin yardımcısını saptırdığı haberi ulaştı. Hatta Hallac onlara, kendisinin ölüleri dirilttiğini, cinlerin kendisine hizmet ettiğini, istediği şeyi ve canının çektiği yiyecekleri kendisine getirdiklerini, hatta birkaç tane kuşu dirilttiğini söylemiştir.

Ali b. İsa'ya, Muhammed b. Ali el-Kannaî denen bir kâtibin Hallac'a taptığı, insanları da buna çağırdığı haber verilince Ali b. İsa onu çağırttı ve evini arattırdı. Bu arada o kişi Hallac'ın arkadaşlarından olduğunu, katibin evinde onun yazısıyla bir mektup bulduğunu, bu mektubun ipek sayfalar üzerine altın suyuyla yazıldığını ve lüks kapaklar içinde olduğunu söyledi.

Yine onun odasında bir sepet bulduğunu, o sepetin içinde Hallac'ın dışkısı, idrarı, teri, ona ait bir şeyler ve yediği ekmeğin kırıntıları olduğunu söyledi. Vezir, Halife Muktedir'e, Hallac hakkında konuşma isteğini iletti. Halife de Vezir'e bu konuda yetki verdiğini söyledi. Bunun üzerine Vezir, Hallac'ın adamlarından bir grubu ça-

ğırttı ve onları tehdit etti. Bunun üzerine onlar, Hallac'ı ilah olarak gördüklerini, ölüleri dirilttiğine inandıklarını itiraf ettiler. Bunun üzerine bazıları Hallac'ın maskesini düşürüp bu yaptıklarını yüzüne söylediklerinde, Hallac bunu inkâr etti ve bu iddiada bulunanları tekzip ederek şöyle dedi:

"Ben nübüvvet ve ulûhiyet iddiasında bulunmaktan Allah'a sığınırım. Ben sadece Allah'a en çok ibadet eden, O'nun için en çok oruç tutan ve hayır işleyen bir kulum. Bundan başka bildiğim yok."

Hallac, kelime-i şehadet ve kelime-i tevhidin üzerine pek bir şey katmazdı. Şu sözü çok tekrar ederdi: "Subhaneke la İlahe illa ente amiltu suen ve zalemtu nefsi feğfir li innehu la yeğfiru'z zunube ille ente"(664)

Hallac siyah cübbe giyerdi. Ayağında ise diz kapaklarına kadar uzanan on üç tane kelepçe vardı. O, bu haldeyken gece ve gündüz toplam bin rekât namaz kılardı. O, Vezir Hamid b. Abbas'ın engel koymasından önce Nasr el-Kaşveri el-Hacib'in odasına girip çıkmasına izin verilenlerdendi. Hallac, kendisine bazen Hüseyin b. Mansur, bazen Muhammed b. Ahmed el-Farisi adını verirdi. Nasr el-Hacib de Hallac'ın bu halini görünce onu çok beğendi ve onun salih bir insan olduğunu zannetti. Daha sonra Hallac'ı Halife Muktedir Billah'ın yanına götürdü. Hallac, Halife'ye rukye yaptı, halifenin hastalığı geçti. Aynı şekilde Halife'nin annesine de rukye

(664) "Sen her türlü eksikliklerden münezzehsin. Senden başka ilah yoktur. Kötü işler yaptım, nefsime zulmettim. Günahımı Senden başka bağışlayacak yoktur."

yaptı, o da iyileşti. Bir müddet sultanın sarayında keyif çattı. Ancak hakkındaki söylentiler yayılmaya başlayınca Vezir Hamid b. Abbas'a teslim edildi. O da Hallac'ın ayaklarına pranga vurdurup zindana attırdı. Onun için Bağdat fakihlerini bir araya getirdi. Onlar da Hallac'ın zındık, kâfir ve şarlatan bir sihirbaz olduğu hususunda hemfikir oldular.

Hallac'a tabi olan iki salih insan, daha sonra Hallac'tan ayrılmışlardı. Onlardan biri Ebu Ali Harun b. Abdulaziz el-Evarci, diğeri de Debbas denen bir kişiydi. Bu iki kişi Hallac'ın rezilliklerini, insanları yalana, günaha ve büyüye nasıl davet ettiğini anlatmışlardır. Aynı şekilde oğlu Süleyman'ın hanımı da Hallac'ın pek çok rezilliğini anlatmıştır. O rezilliklerinden biri de şudur: Bir defasında gelini uyurken Hallac onun yanına gelmiş, o esnada gelini uyanınca, "Namaza kalk." demişti. Oysa amacı namaza kaldırmak değil, ona tecavüz etmekti.

Bir defasında Hallac, kızına, kendisine secde etmesini emretmiş, kızı da "Bir beşer, başka bir beşere secde eder mi?" diye sorunca Hallac, "Evet, bir ilah gökte, bir ilah da yerde vardır." demişti. Bir defasında kızına, ayakkabılarının altına bakmasını, istediği şeyi oradan almasını söylemişti. Kızı onun ayakkabısının altına bakınca dinarların olduğunu görmüştü.

Kadı Ebu Ömer Muhammed b. Yusuf'un olduğu meclise Hallac getirildi. Onun arkadaşlarından olan bazı kişilerin evinden kitaplar da getirildi. O kitaplarda şunlar yazılıydı: "Bir kimse hacca gitmek ister de oraya

gidecek imkân bulamazsa, bahçesine hiçbir necasetin bulaşmayacağı, hiç kimsenin giremeyeceği küçük bir ev inşa etsin. Hac zamanı geldiğinde üç gün oruç tutsun. Sonra Kâbe nasıl tavaf ediliyorsa o da bu evin etrafında tavaf etsin. Sonra bir hacı Mekke'de ne yapıyorsa bu kişi de evde aynısını yapsın. Sonra otuz tane yetim çağırsın ve yediği yemekten onlara yedirsin, onların hizmetlerini kendi üstlensin. Sonra onlara elbise giydirsin ve her birine de üç veya yedi dirhem versin.

Eğer kişi bunu yaparsa, bu onun için hac yerine geçer. Eğer kişi üç gün boyunca hiç iftar yapmadan oruç tutar da dördüncü günü Hindiba bitkisini yerse, böyle yapması onu Ramazan orucundan kurtarır. Bir kimse de gecenin başından sonuna kadar iki rekât namaz kılarsa, bu da onu sonraki namazlardan kurtarır. Bir kimse de şehitlerin ve Kureyşlilerin mezarına on gün boyunca yakın oturur da namaz kılar, dua eder ve oruç tutarsa, iftarda da arpa ekmeği ve tuz dışında bir şey yemezse, böyle yaptığı için artık sonraki ömründe ibadet etmesine gerek kalmaz."

Bunun üzerine Kadı Ebu Ömer ona, "Bu bilgiler sana nereden geldi?" diye sorunca Hallac, "Hasan el-Basri'nin *İhlas* adlı kitabından." dedi. Bunun üzerine kadı Ebu Ömer, "Yalan söylüyorsun ey kanı helal olan kişi! Biz Hasan el-Basri'nin *İhlas* kitabını Mekke'deyken okumuştuk. Orada böyle şeyler yoktu." dedi. Bunun üzerine Vezir, Kadı Ebu Ömer'in yanına giderek, "Sen 'Kanı helal' dedin. Onu bu kâğıda yazsana.'" dedi, ıs-

rar etti, ona bir de kalem verdi ve Kadı Ebu Ömer de Hallac'ın kanının helal olduğunu yazdı.

Bunun üzerine Vezir o kâğıdı Halife Muktedir'e ulaştırdı. Hallac ise onlara şöyle demeye başladı: "Sırtım ateşli humma / sırtım korunmuştur (bana dokunmayın!) kanım da haramdır. Onların mubah saydığını sizin tevil etmeniz size helal değildir. Benim itikadım İslam, mezhebim ehl-i sünnettir. Ebu Bekir'i, Ömer'i, Osman'ı, Ali'yi, Talha'yı, Zübeyr'i, Sa'd b. Ebi Vakkas'ı, Said'i (b. Zeyd), Abdurrahman b. Avf'ı, Ubeyde b. el-Cerrah'ı diğer insanlardan üstün tutarım. Benim sünnet hakkında kitapçılarda satılan kitaplarım vardır. Benim kanımı akıtma hususunda Allah'tan korkun."

Ancak kimse ona da söylediklerine de itibar etmedi. Hallac bu sözlerini tekrar ediyorken orada bulunanlardan bazıları onun söylediklerini yazıyorlardı. Hallac'ı zindana attılar. Halife Muktedir'in cevabı üç gün gecikti. Bu arada Vezir Hamid b. Abbas'ın Hallac'a karşı zannı kötüleşiyordu. Vezir, Halife'ye şöyle yazdı:

"Hallac'ın durumu her tarafa yayıldı. İki kişi bile onun hakkında farklı düşünmüyor. İnsanların birçoğu onun yüzünden fitneye uğradı."

Halife'nin, Vezir'in yazdığı mektuba cevabı geldi. Halife, Hallac'ın güvenlik birimi başkanı olan Muhammed b. Abdussamed'e teslim edilmesini ve bin tane kamçı vurulmasını, eğer ölmezse başının vurulmasını emretti. Vezir, Halife'nin bu kararına sevindi ve güvenlik birimi başkanını çağırarak Hallac'ı teslim etti. Yanlarına da batı

tarafındaki güvenlik merkezine götürülmesi için bir grup görevli tayin etti ki Hallac bir yere kaçmasın. Zilkade ayının Salı gününün gece vaktinin son kısmında eyerli bir katırın üzerinde etrafında da devlet görevlileri varken getirildi. O gece güvenlik merkezinde kaldı ve geceyi çok dua edip namaz kılarak geçirdi.

Hatib el-Bağdadî şöyle rivayet ediyor: "Hallac, güvenlik amiri olan Muhammed b. Abdussamed'e, 'Beni yanına çağır. Sana İstanbul'un fethine denk nasihatler vereceğim.' dedi. Ancak Muhammed b. Abdussamed ona, 'Senin bana buna benzer şeyler söylemek isteyeceğin haber verilmişti. Ancak sana uygulanacak cezanın kaldırılması gibi bir durum yoktur.' dedi. Sonra elleri ve ayakları kesildi, kafası kopartıldı, cesedi yakıldı ve külleri de Dicle nehrine atıldı. Başı, iki gün boyunca, Bağdat'ta bulunan köprüye asıldı, sonra da Horasan'a götürüldü ve çevre yörelerde dolaştırıldı. Taraftarları ise onun kırk gün sonra aralarına döneceğine inanıyordu."(665)

Radikal sufilerin görüşlerini ihya etmek isteyen, Hallac'ın kaybolduğu (gayb) haberlerini yaymak isteyen kişilerin olması şaşırtıcıdır. Onların kafaları çok karışıktır. Hallac'ın fikirlerini yaymak isteyen kişilerin olduğunu görüyoruz.

Avamdan istenen; ilmi önüne gelen medya organlarından, sosyal medya ağlarından, adı "Ramazan Sohbetleri" olan programlardan, dine iftira atan yayınlardan, amacı İslam düşmanlarını memnun etmek ve

(665) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 14/827-841.

dinî sabiteleri sarsmak, Kur'an'ın ve sünnetin emretmediği tasavvufu yaymak olan güçlerden öğrenmeleri değil, ana kaynaklarda uzmanlaşmış hocalardan ve ilim talebelerinden öğrenmeleridir. Zira Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Allah, emrini yerine getirmeye kadirdir. Fakat insanların çoğu** (bunu) **bilmezler."** (Yusuf, 21)

İsbehani, *Hilyetu'l-Evliya* adlı eserinde dinî radikal şekilde yaşayanlarla alakalı şöyle demiştir: "Riyah b. Amr, Malik b. Dinar'dan şöyle işittiğini zikretmiştir: 'Bir adam, sıddıkların mertebesine, ancak karısını terk ederse -dul bırakmış gibi- ve köpeklerin çöplüklerine gidip sığınırsa ulaşabilir.'"(666)

İbnu'l-Cevzi şöyle demiştir: "Bizler tefritte çizgiyi aşmaktan nehyedilmişken günümüzdeki sufiler de tam tersi bir şekilde ifratta çizgiyi aşmışlardır. Kendilerinden önceki sufilerin gayretleri nasıl açlık idiyse, bunların gayretleri yeme ve içmedir. Şimdiki sufilerin yemek alışkanlıklarında kahvaltı, akşam yemeği ve tatlılar vardır. Tüm bunlar veya daha fazlası, temiz olmayan mallardan gelir. Bu tür sufiler kazanç elde etmeyi terk etmişler, ibadetten yüz çevirmişler ve tembellik döşeğini sermişlerdir. Çoğunun gayret ve amacı sadece yemek ve vakit geçirmektir. Onların en iyisinin en güzel hareketi, dilden şükretmektir. Kötülük yaptıkları zaman da istiğfar ederler ve buna da 'farz' adını verirler. Şeriatın farz demediği bir şeye bu ismi vererek suç işlemiş olurlar."(667)

(666) Isfehani, *Hilyetu'l-Evliya*, 1/194.
(667) İbnu'l-Cevzi, *Telbisu İblis*, s. 276.

239- AHBAŞ FIRKASINDAN SAKIN!

Asrımızda bazı sapık fırkalar ortaya çıkmıştır. Onlardan biri de ismi "Ahbaş" olan bir fırkadır. Bunlar Etiyopya'dan (Habeş) olan Abdullah el-Habeşi'ye mensup bir fırkadır. Bu fırkanın akidesi de düşünceleri de ahlakları da fasittir. Onların iddia ve inançları Mutezile ve Cehmiyye fırkasınınki gibidir. İman meselelerinde ameli imandan ayrı bir cüz olarak görürler. Kader konusunda Cebriye mezhebinin görüşlerine inanarak, bir kulun kâfir olmasında Allah'ın o kula yardım ettiğini iddia ederler, sahabeye sövmekten kaçınmazlar, Rafızîlerin yaptığı gibi Aişe ﵂'ya iftira atarlar.

Bu fırka, kadınların ve erkeklerin bir arada olmasını, kadınların süslenip makyaj yapmasını caiz görürler; takiyye yapmaktan ve İslam akidesini, toplumunu ve ümmeti yıkıcı bâtınî fikirleri savunmaktan geri durmazlar. Bunlar din düşmanlarıyla barış içinde olur, din düşmanlarının peşinden gider, ehl-i sünnet ve'l-cemaatten nefret etmeyi önemsemez, onları rencide etme hususunda ellerinden geleni artlarına koymazlar.

İbn Baz, Ahbaş fırkasıyla ilgili olarak şu fetvayı vermiştir: "Bu fırka sapkın bir fırkadır ve reisleri de sapkınlığı ve yoldan çıkmasıyla bilinen Abdullah el-Habeşi'dir. Onlarla irtibatı koparmak, bâtınî akidelerini inkâr etmek, onlara karşı insanları ikaz etmek, insanların onlara kulak vermelerine veya söylediklerini kabul etmelerine engel olmak gerekir."(668)

(668) *Fetava*, 1/2392.

240- MÜNAFIKLARDAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Onları gördüğün zaman dış görünüşleri hoşuna gider. Konuşurlarsa sözlerine kulak verirsin. Onlar sanki elbise giydirilmiş kereste gibidirler. Her kuvvetli sesi kendi aleyhlerine sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakın! Allah onları kahretsin! Nasıl da** (haktan) **çevriliyorlar!"** (Münafıkun, 4)

Taberi, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Allah ﷻ, Peygamberi ﷺ'e şöyle beyan etmiştir: 'Ey Muhammed! Bu münafıkları gördüğün zaman dış görünüşlerinin düzgün ve şık olması senin hoşuna gider. Sözlerine kulak verdiğinde konuşmaları mantıklı insanların konuşmalarına benzer. Ancak onlar istiflenmiş kütükler gibidir. Onlarda ne hayır vardır ne bilgi ne de fıkıh… Onlar, düşleri olmayan suretlerden, aklı olmayan siluetlerden ibarettir.

'Her kuvvetli sesi kendi aleyhlerine sanırlar.' ibaresinde Allah ﷻ şunu beyan etmiştir: Bu münafıklar kötü zanlarından, işledikleri pisliklerden ve yakînlerinin olmamasından dolayı her kuvvetli sesi kendi aleyhlerine sanırlar. Zira onlar, Allah ﷻ'nun kendi haklarında indireceği şeylerle sırlarının açığa çıkmasından ve rezil rüsva olmaktan endişe ederler. Yaptıkları rezilce işler arasında müminlerin kanlarını dökmeleri, zürriyetlerini esir almaları ve mallarını gasp etmeleri gibi fiiller vardır. İşte Allah ﷻ'nun, bu hususları Rasûlü ﷺ'e bildirecek olmasından endişe etmişler ve bu nedenle de helak olacakları zannına kapılmışlardır.

Allah ﷻ, Rasûlü ﷺ'e şöyle buyurmuştur: 'Ey Muhammed! Onlar düşmandır, onlardan sakın! Onlar sizinle karşılaştıklarında dilleriyle sizin yanınızda olduklarını söylerler. Ancak kalpleri, sizin düşmanlarınızla beraberdir ve sizin aleyhinize düşünürler.'

'Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan) **çevriliyorlar,'** yani haktan yüz çevirdikleri için Allah ﷻ onları en kötü şekilde rezil etsin."(669)

Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Sizler, insanları madenler gibi* (cins cins) *görürsünüz. Cahiliye döneminde onların en hayırlıları, anlayışlı olmaları şartıyla, İslam'da da en hayırlılarıdır. Siz insanların en hayırlılarının, yöneticilik işinden en çok hoşlanmayanlar olduğunu göreceksiniz. İnsanların en şerlilerinin ise bir tarafa bir yüzle, diğer tarafa başka bir yüzle giden ikiyüzlü kimseler olduğunu göreceksiniz.'*(670)

Bureyde b. el-Eslemi'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *'Münafığa 'seyyid* (efendi)*' demeyin. O seyyid olsa bile siz bunu söylemekle Rabbinizi gazaplandırmış olursunuz.'*(671)

Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: *"İnsanların en şerlisi, bunlara ayrı bir yüzle, şunlara ayrı bir yüzle gelen ikiyüzlü kimselerdir."*(672)

(669) *Taberi Tefsiri*, 22/652.
(670) Buhari, 3493.
(671) Ebu Davud, 4977; *Müsned*, 22939.
(672) Buhari, 3493.

Allah Teâlâ da şöyle buyurmuştur: **"Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan müminlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya; işte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için elem dolu bir azap vardır."** (Tevbe, 79)

Abdurrahman es-Sa'di şöyle demiştir: "Bu davranış şekli de münafıkların rezilliklerindendir. Onlar *-Allah onları rüsva etsin-* İslam ve Müslümanlar hakkında laf edecek, bunları azgınca ve düşmanca tenkit edebilecek hiçbir fırsatı kaçırmazlar. Allah Rasûlü ﷺ, sadaka vermeye teşvik edince Müslümanlar hemen bu emre amade oldular, her biri imkânına göre mallarını verdiler; kimi çok, kimi de az verdi. Bu sefer münafıklar çok verenleri riya ve desinler diye vermekle ayıplarken az verenleri 'Allah bunun sadakasına muhtaç değildir' diyerek tenkit ettiler. Bunun üzerine Allah **'Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan müminlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya; işte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için elem dolu bir azap vardır.'** (Tevbe, 79) ayetini indirdi.

'Güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanlar'ı, yani güçlerinin yettiğini verenleri de tenkit edip 'Allah, bunların sadakalarına muhtaç değildir' diyorlar ve onlarla alay ediyorlardı. Bunun üzerine Allah, yaptıklarına misliyle mukabele etti: **'İşte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir.'** Çünkü onlar bu sözleriyle birçok kabahat işlemişlerdir:

Bu kabahatlerden biri, Müslümanların gizli/saklı hallerini araştırıp haklarında laf söyleyebilecekleri açıklarını bulmaya çalışmalarıdır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: **'İnananlar arasında hâyâsızlığın yayılmasını arzu eden kimseler var ya; onlar için dünyada ve ahirette elem dolu bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.'** (Nur, 19)

Biri de müminleri imanlarından dolayı tenkit etmeleridir. Nitekim bu, Allah'a karşı küfür, dine karşı da nefrettir."(673)

Huzeyfe el-Yeman ﷺ şöyle anlatmıştır: "Bugünün münafıkları, Allah Rasûlü ﷺ döneminin münafıklarından daha şerlidirler/kötüdürler. Çünkü o zamanın münafıkları nifaklarını gizliyorlardı fakat bugünkü münafıklar nifaklarını bütün bütün açığa vuruyorlar."(674)

241- MUTEZİLE FIRKASINDAN SAKIN!

Mutezile, dosdoğru yoldan ayrılmış sapkın bir fırkadır. İtikadın esaslarıyla ilgili meselelerin çoğunda ehl-i sünnete muhalif olmuştur. Bunlardan biri, Allah'ın sıfatlarıdır. Onlar bu sıfatları nefyetmiştir (yok saymıştır). "İlim" ve diğer bazı sıfatlar gibi Allah'ın zatî sıfatlarını yok sayarak şöyle demişlerdir: "Allah ilmi olmadan âlimdir veya zatı gereği ilimle âlimdir. Yine Allah, zatî olan kudretle kadirdir. Zira Allah eğer bu sıfatlarla muttasıf olmuş olsa o zaman bu sıfatların da Allah gibi ezelî

(673) *Teysirü'l-Kerim*, 346.
(674) Buhari, 7113.

(kadim) olması gerekirdi. O zaman da birden fazla ezelî şey olmuş olurdu."(675)

Şehristani, Mutezile'nin sıfatlarla ilgili inançları hakkında şöyle demiştir: "Genel olarak Mutezile fırkasının inançlarından biri, Allah'ın kadim olduğu, kıdemin de zatî sıfatlardan daha hususi olduğudur. Onlar sıfatların kadim olmasını nefyederek şöyle derler:

'Allah, kadim sıfatlar olan ilim, kudret ve hayatla değil de zatıyla âlim, zatıyla kadir ve zatıyla diridir. Bunların manaları kendi zatıyla kaimdir. Eğer sıfatlar kıdem konusunda Allah ile ortak olmuş olsalardı o zaman bu sıfatlar ulûhiyette de O'na ortak olmuş olurdu.'"(676)

Gördüğün gibi bu düşünceler saçmalık ve sapıklıktır. Sıfat, mevsuf ile kaimdir; kendi başına kaim değildir. Bu durumda kıdem konusunda sıfatlar mevsuf ile benzer

(675) Mutezilî olan Ebu'l-Hasan el-Hayyat şöyle demiştir: "Eğer Allah, ilimle âlim olmuş olsaydı, o zaman bu, ya ilmin ezelî olmasıyla ya da ilmin sonradan oluşmuş olmasıyla mümkün olurdu. İlmin ezelî olması mümkün değildir. Zira böyle bir durum, iki şeyin ezelî olarak mevcudiyetini elzem kılar. Bu da fasit bir görüştür." (*İntisar*, s. 82).
Mutezilî olan Kadı Abdulcebbar şöyle demiştir: "Bu meselede asıl olan şudur: 'Eğer Allah bu sıfatlara müstahak olsaydı, bunun anlamı, o sıfatların ezelî olması demek olurdu. Oysa sabittir ki ezelî olan şey, ezelî olması hasebiyle kendisinin dışındaki her şeye muhaliftir. Yine sabittir ki iftirak anında sıfat, mevsufunun muhalifi olur, ittifak anında ise onun benzeri olur. Bu durumda da Allah'ın benzerinin olduğu anlamını gerekli kılar. Hatta Allah ﷻ'nun zatıyla âlim, zatıyla kadir olduğu söylense de bu mananın benzerini mucip kılar. Allah ﷻ ise bu tür benzerliklerden münezzehtir. (*Şerhu Usulü'l-Hamse*, 195).

(676) Şehristani, *el-Milel ve'n-Nihal*, 1/43.

olamaz. Kadimin sıfatı da kadim olur. Kadim olmayanın sıfatı da aynı şekilde kadim olmaz. Fasid olan çokluk kendi nefsiyle kaimdir. Bu tür benzetmeler şer'î ve aklî olarak menfîdir.

Sonra Mutezile'den bazıları şöyle demiştir: "Allah ilimle değil zatıyla âlimdir." Bazıları ise şöyle demiştir: "Allah ilimle âlimdir ki o da zatıdır."

Şehristanî iki görüş arasındaki farkı şöyle açıklamıştır: "'İlim olmadan zatıyla âlimdir' diyen kişiyle 'İlimle âlimdir ki o da zatıdır' diyen kişi arasındaki fark şudur:

Birincisi sıfatları nefyeder, ikincisi ise sıfatın bizatihi kendisinin zat olduğunu kabul eder.(677)

Malumdur ki ehl-i sünnet inancına göre ahiretteki en büyük kazanç cennete girmek ve Allah ﷻ'nun cemalini görmektir. Ancak Mutezile, Allah ﷻ'nun cennette görülmesini de inkâr etmektedir. Zemahşeri, *Keşşaf* adlı eserinde, Al-i İmran suresinde geçen **"Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o gerçekten kurtuluşa ermiştir."** (Al-i İmran, 185) ayetindeki "fevz" kelimesini, Allah'ı görmek olarak değil cennete girmek olarak tevil etmiştir (Oysa "fevz" kelimesi cennete girmekten daha büyük nimettir).(678)

Siracuddin el-Balkınî onun eserine yorum yaparken Zemahşeri'nin bu sözünün, cennette Allah'ın görülmesini kabul etmediğine işaret ettiğini ifade eder ve şöyle der: "Ben Zemahşeri'nin kitaplarını inceleyip araştır-

(677) Şehristani, *el-Milel ve'n-Nihal*, 1/50.
(678) Zemahşeri, *Tefsir-i Keşşaf*, 1/670.

dım ve onun Mutezilî fikirlerini adeta cımbızla ayıklayıp ortaya çıkardım."

242- BÂTINÎLERDEN SAKIN!

İmam Gazali, *Bâtınîlerin Rezillikleri* adlı kitabında onlar hakkında şöyle demiştir: "Bâtınîler İslamî bir mezhep veya grup değildir. Onların yolu, ancak İslam'ı yıkmak, şeriatı ve akideyi batıl kılmak isteyen kişilerin uydurduğu bir yoldur."

Bu ismi almalarının sebebi, Kur'an'ın ve sair kaynakların manalarının batınî olduğunu iddia etmeleridir. İddia ettikleri bu batınî mana, kabuğa göre öz gibidir. Bunlar, cahillerin gözünde açık suretleri andırsa da akıllı ve zeki kimseler nezdinde gaybî hakikatlerin işareti ve remzidirler.

Aklı; gizli, sırlı hallere, batınlara, derinlere dalmaktan geri duranın, zahirî manaya aldanıp çarçabuk ona kanaat edenin zincirlere bağlı, ağırlıklar altında kalmış, günahlarla yüklü olduğunu söylemektedirler. "Zincirler"den kasıtları, şer'i mükellefiyetlerdir. Zira batınî ilim mertebesine yükselen kimsenin teklif yükümlülüğü kalkar; o, yorgunluğu atıp rahata kavuşur."(679)

Onlar hakkında İmam Ebu Mansur el-Bağdadî de şöyle demiştir: "Bâtınîlerin tüm İslam mezhep ve gruplarından ayrılmasıyla ilgili olarak bilin ki Bâtınîlerin Müslüman mezhep ve fırkalara verdiği zarar yahudi, hristiyan ve mecusilerin verdiği zarardan daha çok olmuştur. Hatta Dehrîlerin ve diğer kâfir fırkaların verdiği

(679) Gazali, *Fedaihü'l-Batıniyye*, s. 11.

zarardan bile daha büyük olmuştur. Hatta onların ahir zamandaki Deccal'den bile daha büyük zararı olmuştur. Çünkü onların çıktıkları günden zamanımıza kadar bâtınî iddialarıyla dinden saptırmaları, ahir zamanda çıkacak olan Deccal'in dinden saptırmasından daha çok olmuştur. Zira Deccal'in fitnesi, kırk günden fazla değildir. Bâtınîlerin rezillikleri, yağmur damlalarından ve kum tanelerinden daha fazladır."(680)

Musannif şöyle demiştir: "Tarihçiler, Bâtınîlik dininin temelini atanların, mecusilerin çocukları olduğunu söylemişlerdir. Bâtınîler atalarının dinlerine meyletmişler, Müslümanların kılıçlarından korktukları için de bunu açıklamaya cüret edememişlerdir. Onlar daha önceki temellere dayanan niyetlerini gizlemişlerdir. Bazıları içlerinde mecusi dinlerini üstün tutmuşlar, Kur'an ayetlerini ve sünnetleri, kendi temel görüşlerine uygun bir şekilde tevil etmişlerdir. Seneviyyeler(681) şunu iddia etmişlerdir: "Nur ve karanlık iki kadim şeydir. Nur, fayda ve hayırların failidir; karanlık ise şer ve zararların failidir. Bedenler, nur ve karanlıktan meydana getirilmiştir. Onlardan her biri dört unsura müştemildir. Bu dört unsur; sıcaklık, soğukluk, ıslaklık ve kuruluktur.

İşte bu dört unsurla beraber iki varlık bu âlemi idare ederler. Onlar bu iki varlık hususunda mecusilerle ortak düşüncededir. Ancak Bâtınîler, bu iki varlıktan birinin ka-

(680) *el-Fark Beyne'l-Fırak ve Beyanu'l-Firkati'n-Naciyeti Minhum Akaidu'l-Fireki'l-İslamiyye,* Bağdadi, s. 276.

(681) Düalistlerdir. Âlemi birbirine zıt iki kadim aslın yarattığına inanan din veya mezheplere verilen genel isimdir.

dim (ezelî) olduğunu ve hayırların faili olan ilah olduğunu, diğerinin ise şerlerin faili olan şeytan olduğunu iddia etmişlerdir.

Bâtınîlerin önde gelen isimleri, kitaplarında ilahın, nefsi yarattığını zikretmişlerdir. Onlara göre ilah birinci, nefis ise ikinci olandır. İkisi de bu âlemi idare ederler. Bunlara "birinci" ve "ikinci" ismini vermişlerdir. Bazen de ikisine "akıl" ve "nefis" ismini vermişlerdir. Sonra şöyle demişlerdir: "O ikisi bu âlemi idare eder. Bunu da yedi yıldızın ve ilk tabiatların tasarruflarıyla yaparlar."

Bâtınîlerin, "Birinci ve ikinci olan, âlemi idare eder." sözleri, mecusilerin, hadiseleri iki yaratıcıya izafe etmeleriyle aynıdır. O iki yaratıcının biri ezelîdir, diğeri ise muhdestir (sonradan olandır). Ancak Bâtınîler, iki yaratıcıyı "birinci" ve "ikinci" olarak ifade etmişlerdir. Mecusiler bunu "Yezdan (Ahura Mazda)" ve "Ehrimen" olarak adlandırmışlardır.

İşte bunlar, Bâtınîlerin kalbinde deveran eden düşüncelerdir ve temelleri mecusi inancından alınmıştır. Onların ateşe ibadet ettiklerini izhar etmeleri mümkün değildir. Ancak hile yaparak Müslümanlara şöyle demişlerdir: "Mescitlerin hepsine kor ateş koymak gerekir. Her mescitte bir şamdanlık olmalı ve üzerine de her zaman tütsüyle odun konulmalıdır."

Bermekîler de Halife Harun Reşid'e, Kâbe'nin içinde şamdanlığın üstüne daima tütsü ve buhur koymayı ve bunların yakılmasını süslü gösterdiler. Harun Reşid ise onların böyle yapmadaki maksatlarının Kâbe'de

ateşe tapmak olduğunu, Kâbe'yi bir ateşgedeye çevirmek olduğunu anladı. Harun Reşid'in Bermekîleri yok edişindeki sebeplerden biri de budur.

Sonra Bâtınîler, dinin esaslarını şirk üzere tevil etmek için Şeriatın ahkâmını yok etmek veya mecusilerin ahkâmına götürecek şekilde teviller yapmak amacıyla hile yoluna başvurmuşlardır. Tüm bunlar onların muratlarının Şeriatı tevil etmek, kendi tebalarına, kızlarıyla ve kız kardeşleriyle evlenmelerini, içkiyi ve her lezzeti mubah kılmak olduğunu gösterir.

Süleyman b. el-Hüseyin el-Karmatî'den sonra Bahreyn ve İhsa'da ortaya çıkan bir gencin, eşcinselliği kendi taraftarlarına tavsiye etmesi, kendisiyle ilişkiye girmek isteyene engel olanı öldürmeyi vacip kılması, eliyle ateşi söndüren kişinin elinin kesilme emrini vermesi, üfleyerek ateşi söndüren kişinin dilinin kesilme emrini vermesi Bâtınîlerin sapıklıklarını teyit eder. Bu genç İbn Ebi Zekeriyya et-Tami olarak bilinir. Bu kişi hicrî 319 yılında ortaya çıkmıştır. Onun fitnesi, Allah ﷻ'nun ona bir kişiyi musallat kılıp da onun onu yatağında kesmesine kadar devam etmiştir.

Bâtınîlerin Mecusiliğe meyletmesiyle ilgili söylediklerimizi destekleyen hususlar arasında yeryüzündeki tüm mecusilerin Bâtınîleri sevmesi ve onların kendi memleketlerinde zuhur etmelerini beklemeleri de vardır. Öyle ki onlar, yönetimin tekrar kendilerine döneceğini zannederler. Hatta hülyalarına delil olarak mecusilerin, Zerdüşt'ün Kaştasif'e söylediği şu sözü sunarlar: "Salta-

nat Farslılardan Rumlara ve Yunanlara geçecek, sonra tekrar Farslılara rücu edecektir. Sonra Farslılardan Araplara geçecek, sonra tekrar Farslılara dönecektir."

Müneccim Camasb da bu konuda ona destek vererek saltanatın, Zerdüşt'ün zuhurunun bin beş yüz yılının tamamlanmasından sonra Acemlere geçeceğini iddia etmiştir. Bâtınîlerde Ebu Abdullah el-Urdi diye bilinen bir adam yıldız ilmini bildiğini iddia ediyordu. Bu kişi mecusileri radikal bir şekilde savunuyor ve kitaplar yazıyordu. O kitaplarında şöyle demiştir: "Muhammed'in doğumunun on sekizinci asrı, onuncu bin yıla denk gelmektedir. Bu da Müşteri yıldızı ve Yay burcunun döngüsüne tekabül etmektedir." O sonra şöyle der: "Bu zaman geldiğinde Mecusi devleti tekrar geri dönecek ve tüm dünyaya hâkim olacak."

Ebu Abdullah el-Urdi, bu hâkimiyetin yedi asır süreceğini söylemiştir.

Mecusiler şöyle demiştir: "İskender'in zamanında Acem saltanatının yıkılıp da Yunanlara geçmesi üzerine Zerdüşt'ün ve Camasb'ın saltanatı yıkılacak, saltanat üç asır sonra tekrar Acemlere dönecek. Sonra Acemlerin mülkü yıkılıp Araplara geçecek. Sonra Camasb'ın belirttiği müddet tamamlandıktan sonra tekrar Acemlere geçecek. Bu süre de Müktefi ve Muktedir dönemine denk gelmektedir. Onların vaatleri yerine gelmedi ve saltanat, Mecusilere geçmedi.

Bu tarihten önce Karmatîler, yedinci asırda beklenen kişinin zuhur edeceğini birbirlerine va'dediyorlardı.

Bu iddialarına uyan Süleyman b. Hasan çıkmıştı. Bu kişi hacca gidenlere saldırdı ve çok sayıda hacı adayını öldürdü. Sonra Mekke'ye girdi ve tavaf yapan kim varsa onları da öldürdü. Kâbe'nin örtüsüne kadar saldırdı."(682)

Süleyman b. Hasan, öldürdüğü kişileri zemzem kuyusuna attı. Pek çok Müslüman ordusunu da kırıp geçirdi. Hecr'de açtığı savaşta ise hezimete uğradı. Bunun üzerine Müslümanlara yazdığı kasidesinde ise şöyle dedi:

'Hecr'e dönüşüm sizi aldatmış

Ancak yakında haber size gelecektir

Babil toprağında Merih yıldızı doğunca

Ona diğer yıldızlar da eşlik edecektir, işte o zaman sakının

Ben hiçbir kitapta zikredilmedim mi?

Zümer suresinde gönderilen kişi de ben değil miyim?

Yeryüzünü doğusu ile, batısı ile ele geçireceğim

Rum'un Kayrevan'ına, Türk ülkesine ve Hazar'a kadar gideceğim."

Süleyman b. Hasan'ın kastettiği yıldızlar Zühal ve Müşteri yıldızıdır. Bu yıldız diziliminin ortaya çıkması

(682) Cenabu'l-Hicrî, Ebu Tahir el-Karmatî'dir. Bahreyn'in melikidir. Karmatîlerin önderlerindendir. Fars beldelerinden Cenabe'ye mensup olduğu için "Cenabî" denilmiştir. Hicrî 317 yılının terviye gününde Haceru'l-Esved'i yerinden çıkartmış, onu Hicr'e göndermiştir. Hacıların mallarını gasp etmiş, otuz binini de öldürmüştür. Kâbe'nin örtüsünü indirmiş, kapısını çıkartmıştır. Haceru'l-Esved, Kâbe'ye 339h. yılına kadar da geri getirilmemiştir.

onun yaşlılık dönemine denk gelmişti. Ancak o, çıkartılmış olduğu memleketi hariç yeryüzünde başka bir yeri ele geçiremedi. Yedi asra hükmetmek isterken yedi yıla bile malik olamadı. Bir kadın, evinin damından onun kafasına bir kerpiç attı ve kafasını parçaladı. Bir kadın tarafından öldürülmek, öldürülmelerin en değersiziydi ve en basit can kaybedişti.

1240 yılının sonunda Zerdüşt'ün bin beş yüz yıl olarak verdiği tarih tamamlanmıştı. Ancak mecusilerin beklediği yeryüzünün kralı onlara dönmedi. Bilakis İslam yeryüzünde yayılıp genişlemeye başladı. Allah ﷻ Müslümanlara Balasagun'u, Tibet'i ve Çin'in birçok bölgesini fethetmeyi nasip etti. Sonra da Lemfat'tan Kanuc'a kadar tüm Hind topraklarını fethetmeyi nasip etti. Hind toprakları, devletin ve ümmetin emîni olan Mahmud b. Sebuk Tigin (Gazneli Mahmud) zamanında baştan sonra İslam toprağı haline gelmiştir. Mecusiler ve Bâtınîler buralarda hükmedeceklerini söylemelerine rağmen bunu gerçekleştiremediler, hatta yaptıkları burunlarından geldi! Onlar yaptıklarının vebalini tattılar, kurdukları hülyalarının akıbeti Allah'a hamd olsun ki perişanlık oldu."(683)

Abdulkahır (Bağdadî) şöyle demiştir: "Bana göre Bâtınîlik diniyle ilgili sahih bilgi, onların dehrî ve zındık bir fırka olduğudur. Onlar âlemin ezelî olduğunu söylemiş, şeriatı ve tüm peygamberleri inkâr etmişlerdir. Bunun sebebi, onların, mizaçlarının meylettiği her şeyin mubah olması fikrine meyletmeleridir."(684)

(683) *el-Fark Beyne'l-Fırak*, s. 247-252.
(684) A.g.e., s. 256.

Ayrıca şöyle demiştir: "Bâtınîler, mucizeleri reddeder, meleklerin gökten vahiy, emir ve yasak getirdiğini inkâr ederler. Hatta meleklerin gökyüzünde olduğunu da inkâr ederler. Onlar melekleri, kendi bidatlerine çağıranlar olarak, şeytanları ve İblisleri ise kendilerine muhalif olanlar şeklinde tevil ederler. Onlar, peygamberlerin önder olmayı çok seven bir grup olduğunu, bu nedenle toplumu kendi koydukları kurallarla ve hilelerle yönettiklerini, bunu da nübüvvet ve imamet iddiasıyla lider olmayı talep ettikleri için yaptıklarını iddia etmişlerdir. Bunların her birinin yedili görevleri vardır. Bu görevlerden biri biterse diğer görev verilir. Bunlara Peygamber ve vahiy zikredildiğinde şöyle demişlerdir: "Peygamber, konuşan kişidir. Vahiy ise onun kendi hevâsından uydurduğu şeylerdir. Kim bâtınî tevile dönerse o değerli meleklerdendir. Kim de zahire dönerse o da kâfir şeytanlardandır.

Sonra bunlar şeriatın her rüknünü, sapkınlığı doğuracak tevillerle yorumlamışlardır. Onlar namazın, imamlarına dost olmak anlamında olduğunu; haccın, imamlarını ziyaret etmek ve ona sürekli hizmet yapmak anlamında olduğunu iddia etmişlerdir. Onlara göre oruçtan murad da yemekten kaçınmak değil, imamın sırrını ifşa etmekten kaçınmaktır.

Yine onlar zinayı, bir kişinin verdiği sözü tutmayıp kendilerine ait sırlarını ifşa etmesi olarak tevil etmişlerdir. Yine onlar, ibadetin manasını bilen kişiden ibadetin farziyetinin düşeceğini iddia etmişlerdir.

"Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." ayetinde geçen **"yakîn"** kelimesini ise tevili bilmek şeklinde yorumlamışlardır.

Kayrevani, Süleyman b. Hasan'a gönderdiği mektupta şunları söylemiştir: "Ben sana, insanları Kur'an, Tevrat, İncil ve Zebur hakkında şüpheye düşürmeni, onları şeriatı yok saymaya, kabirden sonra dirilmeyi inkâr etmeye, gökteki melekleri kabul etmemeye ve yerdeki cinleri inkâr etmeye davet etmeni tavsiye ediyorum.

Yine sana, insanlara 'Âdem'den önce çok insan vardı' sözünü söylemeye davet ediyorum. Bu, âlemin ezelî olma hususundaki görüş için sana yardımcı olacaktır."

İşte tüm bunlar, Bâtınîlerin Dehrî olduğuyla ilgili iddialarımızın hakikat olduğuna delildir. Zira Dehrîler âlemin ezelî olduğunu söylemişler, Yaratıcı'yı inkâr etmişlerdir.

Yine bu kişilerin, onlar hakkında söylemiş olduğumuz şeriatı ortadan kaldırma düşüncelerine de delildir. Kayrevani, Süleyman b. Hasan'a gönderdiği mektubunda şunları da söylemiştir:

Yine senin ilmin, peygamberlerin mucizelerini ve sözleriyle nasıl çeliştiklerini kapsayacak kadar geniş olmalıdır. Mesela İsa b. Meryem, yahudilere, 'Ben Musa'nın şeriatını kaldırmıyorum.' demiş, sonra çalışmanın haram olduğu Cumartesi gününü kaldırarak yerine Pazar gününü getirmiş, Cumartesi günü çalışmayı mubah kılmıştır.

Yine Musa'nın kıblesini değiştirerek başka bir yönü kıble olarak belirlemiş, ahmak insanlar da İsa, kendilerine muhalif şeyleri söylediği için onu öldürmüştür."

O mektupta şu da yazılıydı: "Sen, ruh hakkında kendisine soru sorulan, buna cevap olarak **'Ruh, Rabbimin katındadır'** (İsra, 85) cevabını veren ümmetin lideri gibi de olma! Çünkü o ümmetin liderinde bu sorunun cevabı yoktu.

Yine sen, iddiası olup da olağanüstü hile ve büyü dışında delili olmayan Musa gibi de olma! Musa, **'Benim dışımda ilah edinirsen...'** (Şuara, 29) diyen kavmine ve **'Ben sizin en yüce rabbinizim.'** (Naziat, 24) şeklinde hitap eden birine karşı haklı bir delil bulamamıştır. Çünkü o, kendi döneminin sahibiydi.

Kayrevani, Süleyman b. Hasan'a gönderdiği mektubun sonunda ise şöyle demişti: "Hiçbir şey, akıllı olduğunu iddia edip de karısında olmayan güzelliği kızında veya kız kardeşinde bulan, ancak onları kendi nefsine haram kılıp da başkasına nikâhlayan kişinin durumu kadar şaşırtıcı değildir!

Eğer bu cahil akletmiş olsaydı, kızına veya kız kardeşine kendisinin bir yabancıdan daha müstahak olduğunu bilirdi. Bu insanların böyle yapmasının sebebi, efendilerinin (peygamberlerinin) onlara temiz olan şeyleri haram kılmalarından ve onların da akledemeyen gaip birinden korkmalarından kaynaklanır. O gaip kişi de, var olduğunu iddia ettikleri ilahtır. Peygamberleri onlara, görmedikleri kabir hayatının, mahşerin, dirili-

şin, cennetin ve cehennemin var olduğunu haber vermiş, hatta onları sağken kendisine, vefatından sonra ise zürriyetine köle yapmıştır. O peygamber, insanların mallarını şu sözüyle mubah saymıştır: **'De ki: Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum.'** (Şura, 23)

Peygamber'in onlarla olan işinin peşin, onların kendisiyle olan işlerinin ise veresiye olmasını emretmiştir. Onlara, olmayan bir şeyi va'dederek beklemelerini, bunun karşılığında mallarını ve canlarını vermede acele etmelerini istemiştir. Cennet dediğin bu dünya ve nimetlerinden başka nedir ki? Cehennem ve azabı ise şeriata mensup kişilerin yorgunlukları, namazda, oruçta, hacda ve cihadda çektikleri sıkıntılardan başka ne olabilir ki?

Kayrevani, Süleyman b. Hasan'a gönderdiği bu mektupta yine şöyle demiştir: 'Sen ve kardeşlerin Firdevs cennetinin mirasçılarısınız. Ayrıca dünyada cahillere ve dinin kurallarına yapışan kişilere haram kılınmış olan nimet ve lezzetlere de mirasçısınız. O cahillerin erişemeyip de sizin nail olduğunuz rahattan dolayı ne mutlu size!'

Tüm bu zikrettiklerimiz, Bâtınîlerin amaçlarının Dehrî mezhebinin görüşlerini benimsemek, haramları mubah görmek ve ibadetleri terk etmek olduğuna delildir. Sonra Bâtınîlerin insanların zihinlerini karıştırmak ve kendi bidatlerine davet etmek için kademe kademe uyguladıkları çeşitli hileler vardır. O hilelere de şu isimle-

ri vermişlerdir: Teferrüs,(685) te'nis,(686) teşkik,(687) ta'lik,(688) rabt,(689) tedlis,(690) te'sis,(691) iman ve ahd ile ilgili söz vermek, son olarak da hal'(692) ve selhtir.(693)"(694)

243- RAFIZÎLERDEN SAKIN!

Eğer İslam tarihine vakıf olursan pek çok fırkanın İslam'dan ayrılarak saptığını, bunlar arasından en tehlikelisinin ise Rafızîler olduğunu görürsün. Çünkü onlar, imkân bulduklarında kâfirlerle ve münafıklarla dost olur, Müslümanların karşısında yer alıp düşmanların yanında bulunurlar. Rafızîler; sahabenin, Allah Rasûlü ﷺ'in vefatından sonra dinden dönüp kâfir olduklarını iddia etmişlerdir. Onlar, kendi görüş ve mezheplerine muhalif olan herkesi tekfir ederler.

Tarih boyunca bunlar ehl-i sünnete çeşitli vesilelerle hile ve tuzaklar kurmuşlar, bu da günümüze kadar gelmiştir. Onlar bunu takrib (birbirine yaklaştırma) adı altında yapsalar da hakikatte yaptıkları şey saptırmak, hile ve tuzak kurmaktan ibarettir.

Esma bt. Ebu Bekir ﵄, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

(685) Ferasetle bir şeyi kestirmek.
(686) İki şey arasında ünsiyet kurmak.
(687) Şüphe oluşturmak.
(688) Yorum yapmak.
(689) İrtibat kurmak.
(690) Bir şeyin kusurunu gizlemek.
(691) Bir görüşü inşa etmek.
(692) Bir şeyi çekip almak.
(693) Bir şeyi sıyırmak.
(694) Abdulkadir Bağdadî, *el-Fark Beyne'l-Fırak*, s. 429.

"Kıyamet gününde havuz başında sizden yanıma gelenleri bekleyeceğim. Ancak bazı kimseler bana gelmekten alıkonulacaktır. Ben, 'Ey Rabbim! Bunlar bendendir, benim ümmetimdendir.' diyeceğim. 'Onların senden sonra neler yaptıklarını biliyor musun? Vallahi onlar gerisin geriye (eski küfürlerine) *döndüler.' denilecek."*(695)

Bu hadisle kastedilen Ebu Bekir ﷺ döneminde zekatı terkedip dinden dönen, bu nedenle de Ebu Bekir ﷺ'ın kendileriyle savaştığı mürtetlerdir. Rafızîler bu hadisi, sahabenin dinden döndüğüne delil saymışlar, sahabe hakkında kötü konuşmuş ve onlara küfretmişlerdir. Onlar bu hadisi, kendi batıl iddialarına paravan yapmışlardır. Halbuki Ali ﷺ şöyle demiştir:

"Bizim elimizde Allah'ın kitabından ve Peygamber ﷺ'den aldığımız şu yazılı sayfadan başka bir şey yoktur. Bu belgede şunlar yazılıdır: 'Air dağı ile şurası arasına kadar Medine Haram bölgedir. Kim burada Kitap ve sünnete muhalif bir iş yaparsa ya da bidatçilere yardım ederse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun! Böyle bir kimsenin ne tövbesi ne de fidyesi kabul edilir. Müslümanların verdiği koruma güvencesi ve eman tektir (bu bakımdan en alt derecede olan bir Müslümanın verdiği eman herkesi bağlar). Kim bir Müslümana verdiği söze ihanet edip ahdini bozarsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lanetine uğrasın! Böyle birinin ne tövbesi (sarf) ne de fidyesi (adl)

(695) Buhari, 7048.

kabul edilir. Efendilerinin izni olmaksızın başkalarının kendisinin velileri olduğunu iddia eden köle de Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lanetine uğrasın! Böyle kimselerin ne tövbesi ne de fidyesi kabul edilir."(696)

Allah Rasûlü ﷺ, şer'i hükümleri bir kişiye tahsis etmiş değildi; zira o, tüm insanlığa gönderilmişti. O, tebliğde bulundu ve görevlendirilmiş olduğu her hususu mükemmel şekilde yerine getirdi. Zira Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Ey Rasûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez."** (Maide, 67)

Ali ﷺ, kendi yanında Allah Rasûlü ﷺ'den gelen özel bir kitap olmadığını, Allah'ın kitabı ve bazı dinî kaide ve meselelerin olduğu sayfalar bulunduğunu söylemiştir. Allah'ın kitabı bazı insanlara has değildir, her Müslümana gönderilmiştir. Oysa Rafızîler, Ali ﷺ'ın yanında Kur'an dışında bir kitap daha olduğunu iddia etmişlerdir. Oysa Ali ﷺ, "Bizim yanımızda" demiş, "Benim yanımda" dememiştir. Kaldı ki Allah Rasûlü ﷺ'in, Allah'ın diniyle alakalı bir şeyi insanlardan gizleyip de sadece ailesine tahsis edecek bir durumu yoktu.

İbn Kesir, Rafızîlerle alakalı şöyle söylemiştir: "Ehl-i sünnet ile Rafızîler arasında büyük bir savaş olmuştur. Bu savaşta Kerh/Bağdat şehri ve Rafızîlerin olduğu bölge yağmalanmıştır. Hatta öyle ki Rafızî olan Vezir İbn

(696) Buhari, 1870.

Alkami'nin yakınlarının evleri bile yağmalanmıştır. Bunun üzerine Vezir'in kini o kadar şiddetlenmişti ki İslam'a ve Müslümanlara saldırılar düzenlemiş, Bağdad'ın inşa edildiği tarihten günümüze dek bu kadar korkunç ve çirkin saldırıları tarih kaydetmemişti.

Tarihte Tatarları ilk karşılayan kişi vezir İbn Alkami'dir. O ailesiyle, dostlarıyla ve hizmetçileriyle yola çıktı ve Sultan Hülagü Han *-Allah ona lanet etsin-* ile toplantı yaptı. Daha sonra halifenin (Musta'sım Billah) yanına dönerek Hülagü'nün Bağdat'a doğru yola çıktığını haber verdi; Sultan'a boyun eğip anlaşmasını ve Irak'ın haracının yarısını Hülagü'ye vermesini, yarısının da halifede kalmasını istedi. Bunun üzerine Halife, kadılardan, fakihlerden, sufilerden, seçkin insanlardan ve devlet görevlilerinden yedi yüz atlı ile yola çıkma ihtiyacı hissetti. Sultan Hülagü Han'ın menziline yaklaştıklarında Halife'yi durdurdular, on yedi kişi hariç hepsi atlarından indirildi, mallarına el konuldu, sonra da tamamı öldürüldü. Halife, Hülagü Han'ın huzuruna getirildi. Hülagü Han, Halife'ye birçok şeyi sordu. Halife, gördüğü baskı ve diktatörlük karşısında konuşurken kekeledi. Sonra Halife, Bağdat'a geri döndü. Halife'nin sohbet halkasında Hoca Nasreddin et-Tusi,[697] Vezir İbn Alkami ve

(697) İbn Kayyım şöyle demiştir: Küfrün ve inkârın nasîrî (yardımcısı), inkârcıların veziri. Hülagü'nün veziri Nasîr et-Tusî … Rasûlullah ﷺ'in yolunda gidenlerden ve dinine mensup olanlardan intikam almıştır. Hepsini kılıçtan geçirmiş, böylece inkarcı kardeşlerinin ve kendisinin içindeki kini intikam alarak soğutmuştur. Halifeyi, kadıları, fakihleri ve muhaddisleri öldürmüştür. Felsefecileri, müneccimleri, tabiatçıları ve sihirbazları ise ha-

bazı kişiler vardı. Halife adeta kuşatma altındaydı. Sonra Halife, hilafet sarayından epeyce altın, mücevher, değerli taş ve kıymetli eşyaları çıkarttı. Rafızîlerden ve münafıklardan olan bu grup Hülagü Han'a, Halife ile barış yapmamasını söyledi. Vezir şöyle dedi:

'Yarı yarıya haraç kararlaştırılarak yapılan barış olursa bu barış en fazla bir veya iki yıl devam eder; sonra da iş eski haline döner.'

Böylece Hülagü Han'ı Halife'yi öldürmeye teşvik ettiler. Halife tekrar Hülagü Han'ın yanına geldiğinde Hülagü Han, Halife'nin öldürülmesini emretti. Söylendiğine göre Halife'nin öldürülmesine Vezir İbn Alkami ve Nasiruddun et-Tusi işaret etmişti.

Hülagü Han, Nasıruddin et-Tusi'yi kendi hizmetine aldı. Öyle ki Hülagü Han, Alamut kalesini İsmailiyye fırkasının elinden alıp orayı fethettiği zaman Tusi, Şemsu Şumus'un ve daha öncesinden de onun babası Alaaddin b. Celaleddin'in veziriydi. Onlar Nizar b. Mustansır el-

yatta tutmuştur. Mescitlerin, medreselerin, sınır kalelerinin vakıflarını alıp kendine ve avanesine tahsis etmiştir. Kitaplarında alemin kadim olduğunu, ölümden sonra dirilmenin olmadığını, Allah'ın ilim, kudret, hayat, semi, basar gibi sıfatlarını reddetmeyi savunmuştur. Allah'ın alemin ne haricinde ne de dahilinde olduğunu, arşın üzerinde mabud bir ilah olmadığını söylemiştir. İnkarcılara medreseler kurmuş, inkarcıların önderi İbn Sina'nın *İşarat* adlı eserini Kur'an'ın yerine geçirmeye çalışmış, fakat buna gücü yetmemiştir. Bunun üzerine şöyle demiştir: "Bu, havassın Kur'an'ı, o ise avamın Kur'an'ıdır." Namazı değiştirip iki vakte indirmek istemiş ancak başaramamıştır. Son zamanlarda sihir de öğrenmiştir. Böylece puta tapan bir sihirbaz olmuştur. *İğasetu'l-Lehfan ve'l- Makasidü'ş-Şeytan*, 2/263.

Ubeydi'ye mensuplardı. Hülagü Han, kendisine kılavuz olması için onu vezir olarak seçti. Hülagü Han Bağdat'a geldiğinde Halife'yi öldürmekten çekinince, vezir Tusi, Halife'nin öldürülmesini basit gösterdi ve onu kışkırttı. Bunun üzerine Halife, çuvalın içine konulup tekmelenerek öldürüldü. Böylece Halife'nin kanı yere dökülmemiş ve insanlara anlatılıp onlar tarafından intikamı alınmamış olacaktı. Bazıları Halife'nin iple boğularak, bazıları ise suda boğularak öldürüldüğünü söylemişlerdir. En doğrusunu Allah bilir.

Onlar imamların, âlimlerin önde gelenlerinin, kadıların, büyük insanların, reislerin, emîrlerin ve barış içinde yaşayan ehl-i hall ve'l-akdin (şûrâ meclisi üyelerinin) günahlarını alarak gazaba uğradılar. Yine onlar beldelere baskınlar yaptılar, güçlerinin yettiği erkekleri, kadınları, çocukları, gençleri ve yaşlıları öldürdüler.

Çoğu insan kuyularda, çalılıklarda ve izbe yerlerde günlerce saklandı. Bir grup insan ise hanlarda toplanıp kapıları kapattı… Ancak Tatarlar gelip bu kapıları kırdılar veya ateşe verdiler, içerideki insanları da kılıçtan geçirdiler. Bazıları Tatarlardan kaçıp yüksek yerlere sığındılar. Ancak onlar bu insanların peşine düşüp evlerin damında onları öldürdüler. Hatta öyle ki oluklardan kanlar aktı, sokaklar kan revan içinde kaldı. *-Biz Allah'tan geldik ve yine Allah'a döneceğiz!-* Bu katliam, mescitlerde ve toplu yerlerde de devam etti.

Onların bu katliamından sadece yahudi ve hristiyan olan zımmîler, Tatarlara ve Rafızî Vezir İbn Alkami'nin

evine sığınanlar, yüksek meblağlar ödeyerek kendilerini ve mallarını korumak isteyen tüccar kurtulabildi. Bu tarihten sonra Bağdat, en canlı ve kalabalık şehirlerden biriyken en tenha/sessiz şehir haline dönüştü, adeta harabe bir yer oldu, içinde bir avuç insan kaldı. Bu insanlar da korku, açlık ve zillet içinde idi. Vezir b. Alkami, bu olaydan önce Müslüman orduyu dağıtmak ve divandan onların isimlerini düşürmek için uğraştı. Halife Mustansır'ın son günlerinde ordusu yüz bine yakın askerden oluşuyordu. Onların arasında emîrler vardı ki bunlar kisra ve büyük krallar gibiydi. Ancak İbn Alkami onların sayısını azaltmak için gayret gösterdi ve bu sayıyı on bine kadar düşürdü.

Sonra Tatarlara mektup yazdı, bu beldeleri almasını, bunun kendileri için kolay olacağını söyleyerek onu kışkırttı. Bu mektupta, bu beldelerin gerçek ahvalini, erkeklerin zayıf olduğunu haber verdi. Tüm bunların altında İbn Alkami'nin, ehl-i sünneti tamamen ortadan kaldırma hırsı, Rafızîlerin bidatlerini yayma düşüncesi, Halife'nin Fatımîlerin egemenliğine girmek istemesi, âlimleri ve müftüleri yok etme fikri yatıyordu. Oysa Allah ﷻ kendi hükmünde galiptir. Onun hilesini kendi boynuna doladı, ihtişamlı bir izzetten sonra onu zelil kıldı, Halife'ye vezir olduktan sonra Tatarların tetikçisi oldu, Bağdat'ta öldürdüğü erkeklerin, kadınların ve çocukların günahlarını yüklendi... Hüküm yüce ve büyük olan Allah'a aittir."(698)

(698) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 13/200-201.

Ğarib dedi ki: "Farisîler, Abbasî Halifelerinin vezirleri, ordularının komutanları oldular; Abbasî devletinde yüksek mertebelere ulaştılar. Ebu Müslim el-Horasanî ve Bermekîler meşhur oldular. Halife Me'mun zamanında mecusi olan Fadl b. Sehl, vezir ve ordu komutanı oldu. Hatta lakabı "iki riyaset sahibi (harp ve siyaset)" oldu. Böylece Farisîler kızlarını Halifelerle evlendirme imkânına sahip oldular, böylece çocukları onların soyundan geldi, dayıları Farisîlerin elinde büyüdüler. Onlar da çocuklarını kendi inançlarına ve mecusi putperest akidesine göre yetiştirdiler. Mesela Me'mun'un annesi, Farisî olan Maracil'dir. Me'mun halife olduğunda hilafetin başkentini Bağdat yerine Merv olarak belirlemiş, İslam ile ilgisi olmayan felsefî görüşler ileri sürmüştür. Mesela Kur'an'ın mahlûk olduğunu ifade etmiştir. Tüm bu iddialar, mecusi geleneğinden gelen eğitimin kalıntılarındandı.

Farisî olan mecusilerin çoğu, İslam tarihini karalamaya yeltenmiş, Allah Rasûlü ﷺ'in adına hadis uydurmuş; Ebu Bekir, Ömer, Osman gibi en yüce sahabîlere dil uzatmışlardır. Onlar sahabîlerin arasında veya tabiînin içinde vuku bulmuş olayları, fitne kılığına bürümeye çalışmışlardır. Böyle yapmadaki gayeleri, İslam tarihini insanlığa, fitnelerin ve savaşların olduğu, kanların döküldüğü bir tarih olarak takdim etmekti. Hadis, tarih ve siyer kitaplarında geçip de uydurma olan hangi rivayet varsa mecusilerin o rivayetlerin arkasında olduğunu görürsün."(699)

(699) Abdullah Muhammed el-Ğarib, *Vicae Devri'l-Mecus*, 69-71.

Ğarib yine şöyle demiştir: "Mecusilerin geçmişi hep İslam'a ve Müslümanlara entrika ağları örmekle doludur. Onların böyle yapmadaki hedefleri, Müslümanları dinlerinden uzaklaştırmaktır. Halbuki o din Müslümanları dünyaya hâkim kılmış, insanların en hayırlısı yapmıştır. Mecusilerin bir diğer gayreti de İslam hilafetini yıkmak, etnik çekişmeleri tahrik etmekti. Hicrî üçüncü yüzyılın başlarında İslam hilafetini yıprattılar, halifelerin heybetini şehirlere atadıkları valilerin gözünde çeşitli fitne ve entrikalar yaparak düşürdüler. Mecusiler hilafetin zaafını kullanarak Tahir b. Hüseyin'i(700) Horasan'da bağımsızlığını ilan etmesi için teşvik ettiler ve onun yanında yer aldılar.

Böylece Nisabur'da hicrî 259 yılına kadar sürecek olan Tahirîler devletini kurdular. Abbasî döneminin başlangıcından sonra İslam hilafetinin gördüğü ilk ayrılık bu olmuştur. Bu kopma da pek çok devletçiklerin kurulmasına ve ana devletten kopmalara başlangıçlık yapmıştır.

(700) Tahir b. Hüseyin Mus'ab b. Huzai. Halife Mem'un, Bağdat'a girdikten sonra Emin'i hicrî 198 yılında öldürdü ve Me'mun, Tahir b. Hüseyin'i oraya vali olarak tayin etti. Tahir, orada iyice istikrar sağlayınca Me'mun ile irtibatını koparttı. Tahir'i, Me'mun'un adamlarından biri hicrî 207 yılında öldürdü. Tahir'in vefatından sonra onun torunları Horasan'da hicrî 256 yılına kadar hüküm sürdüler. Tahirî devletinden sonra şu devletçikler ortaya çıktı:

1- Karmatîler: İhsa'da, Bahreyn'de, Yemen'de, Umman'da ve Şam'da bir dönem var olmuşlardır.

2- Büveyhîler: Irak'ta, İran'da ve bazı doğu bölgelerinde var olmuşlardır.

3- Ubeydîler: Mısır ve Şam'da var olmuşlardır.

Şunu da zikretmek yerinde olacaktır; Müslümanların sınandığı saldırı ve karalamalar ikinci defa yine Horasan tarafından gelmiştir.

Karmatîlerin Müslüman Araplara yaptığını daha önceden Sabur b. Ektaf[701] yapmıştır. Karmatîler Abdulkays oğullarını evlerinde yaktılar. Hicrî 293 yılında Kûfe'ye girdiler ve orada korkunç bir katliam yaptılar. 294 yılında Mekke yolunda hacı kafilesine saldırdılar ve erkekleri öldürerek kadınları esir aldılar. Hicrî 311 yılında Ebu Tahir Karmatî, Basra'ya girdi ve Basra halkını kılıçtan geçirdi. Ebu Tahir hicrî 317 yılında terviye[702] günü Mekke'ye vardı ve Mescid-i Haram'da bulunan hacıları öldürdü, Haceru'l-Esved'i yerinden çıkarttı. 335 yılına kadar da Haceru'l-Esved onlarda kaldı.

el-Hasan b. Ahmed b. Ebî Sa'îd el-Cenâbî[703] döneminde Karmatîler; Bahreyn, Ahsâ, Yemen, Umman, Şam topraklarını ve Irak'ın güney kesimini yönetimleri altına almışlardır. Mısır'ı işgal etmeye çalışmış ama başarılı olamamışlardır. Ele geçirdikleri yerlerde her bir köye kendi davetçilerini/misyonerlerini yerleştirmişlerdir. Bu Karmatî misyonerleri kendilerine verilen emir ve

(701) İkinci Sasanî şahıdır. Hükümdarlık yılları genelde 241-272 olarak verilir.

(702) Terviye günü, Zilhicce'nin sekizinci gününe, yani Kurban bayramı arifesinden bir önceki güne denir (Mütercim).

(703) el-Hasen b. Ahmed b. Ebî Sa'îd b. el-Hasen b. Behram el-Cenâbî el-Karmatî, Karmatilerin emîrlerindendir. Dedesi el-Hasen b. Behram el-Cenâbî, Karmatilerin en büyüklerinden olup bu mezhebin kurucusudur. Aslen Farisî olup İran'ın Cenabe köyüne mensupturlar.

direktiflere göre hareket etmişlerdir. Karmatîler, o misyonerlere, kadınları belli bir gecede bir araya toplamalarını, erkeklerle karışık vaziyette bir arada, içli dışlı ve gayet samimi bir halde buluşturmalarını emretmişler ve bunun aralarındaki sevgi, sempati ve ülfetin bir gereği olduğunu söylemişlerdir. Karmatilerin önde gelen misyonerlerinden biri olan es-Sanâdîkî, Yemen'e gitmiş ve orada "Dâru's-Safvet/Saflık Yurdu" adını verdiği bir yer kurmuş ve kadınlara erkeklerle birlikte olmalarını emretmiştir. Bu cinsel birleşmelerden doğan çocuklarla ilgilenerek onlara 'Evlâdu's-Safvet/Saflık çocukları' adını vermiştir."(704)

Ğarib yine şöyle demiştir: "Karmatîler, insanları farklı dinde, ırkta ve tabakada olmalarına rağmen kardeş olmaya davet ettiler. Karmatîlerin daveti, Mazdekîlerin(705) daveti gibidir.

(704) Abdullah el-Ğarib, *Vicae Devri'l-Mecus*, 73-74.

(705) Miladî 487 yılında Mazdek b. Bimdat, Enuşirvan Kisra'sının babası Kubad döneminde ortaya çıkmıştır. O, insanların arasında malların eşit şekilde paylaşılması çağrısını yapmış, ihtilaf etmeyi, kin duymayı ve savaşmayı nehyetmişti. Aynı şekilde fücuru ve mubahlığı (evliliğin değil serbest ilişkinin olması gerektiğini/ namusun ortak olmasını) savunmuştu.
Mazdek'in fikirlerini kısaca şu başlıklar altında toplayabiliriz:
1- Dünyada hiç kimsenin mülkü yoktur, özel mülkiyet kaldırılmıştır. Mülk yaratıcınındır ve her şeyin asıl sahibi O'dur.
2- Nikâh yok hükmündedir; evlilik değil serbest ilişki esastır. Karşıdakinin rızası varsa, isteyen istediğiyle birlikte olabilir. Poligami yasaktır. Kadın-erkek eşitliği esastır.
3- Her ne varsa ortaktır, Tanrı onları insanoğlu birlikte kullansın diye yaratmıştır. Hiç kimse bir malı, evi, kadını veya erkeği sahiplenemez (Mütercim).

Karmatî devleti varlığını İhsa'da hicrî 466 yılına kadar sürdürdü. Derken Karmatîleri, Abdulkays oğullarından Abdullah b. Ali, Selçuklu hükümdarı Melikşah'ın yardımıyla ortadan kaldırdı. Ancak Karmatîler, askerî yönden ortadan kaldırılmıştır. İtikadî fikirleri ise İsmailiyye'ye, Nusayrilere ve diğer Bâtınî fırkalara karışmıştır. Bu fikirlerin hâlâ Şam ve İran topraklarının tümünde, Hindistan, Katif ve Necran'da devam ettiğini görebilirsin.

Ubeydîlerin (Fatımîlerin[706]) saltanatı ise Mağrib'te hicrî 296 yılında başlamıştır. Sonra onlar 358 yılında Mısır'ı,[707] sonra da Şam'ı fethettiler ve İslam âleminde en büyük güç oldular. Ubeydîler, Abdullah b. Meymun el-Kaddah'a nispet edilirler ki o mecusiydi ve tarihin tarif ettiği Bâtınî gizli davetçilerin en meşhurlarındandı. Onun bu daveti "Karmatî daveti" olarak ifade edilmiştir. Abdullah b. Meymun geberdiği zaman onun gizli davetini, oğlu Ahmed üstlendi. Ahmed'in vefatından sonra da davetin liderliğini Ahmed'in oğlu Hüseyin üstlendi. Onun kardeşi de Said b. Ahmed idi. Said b. Ahmed, Hıms'a bağlı Selemiyye'de oturup davetini yaymaya devam etti. Daha sonra davet ve davetçilerin durumu tehlike arz edince Halife Muktefi, onu yok etmeye ve davetini de sindirmeye kalkıştı. Bunun üzerine Said b.

(706) Müellif eserinde "Fatımîler" yazmasına rağmen Fatımîler Mecusi olduğu ve ehl-i beytle bağları olmadığı için onlara aslında "Ubeydîler" demek gerekir.

(707) Müellif böyle demesine rağmen Mısır daha önce Müslümanlar tarafından fethedildiği için "Ubeydîler tarafından ihtilal yapılmıştır" demek uygun olacaktır.

Ahmed, Mağrib'e kaçtı. Orada davetçilerine müjdeler verdi, o davetçiler de onun için savaştılar ve Ağlabîler devletinin varlığına son verdiler. Ona da Ubeydullah el-Mehdî lakabı verildi. O, kendisinin ehl-i beytten olduğunu iddia etti ve imamet payesi onlara verildi."(708)

Ubeydîler devletinin önde gelen isimlerinden el-Hakim Biemrillah, ilah olduğunu iddia etmiş, davetçileri de memleketlerinin her yerinde tenasüh ve hulul gibi inançlarını yaymışlardır. Onlar Ruhu'l-Kudüs'ün Âdem'den Ali b. Ebi Talib'e intikal ettiğini, ondan da Hâkim Biemrillah'a geçtiğini iddia etmişlerdir.

Hâkim Biemrillah'ın en önde gelen davetçileri arasında Muhammed b. İsmail ed-Dürzî (Banuş Tigin olarak bilinir) ve Hamza b. Ali b. Ahmed Zevzeni vardı ki Zevzeni, Zuzen topraklarından olan bir Farisîdir. Bu kişi Hâkim Biemrillah'in ilah olduğunu insanlara yaymak için Kahire'ye geldi. Ubeydîler devleti yıkıldıktan sonra ise Şam'da Dürzîler adında bir fırka ortaya çıkmıştır ki bu fırka Ubeydîlerin inanç esaslarını sürdürmüşlerdir.

(708) Şu kitaba bakınız: *el-Hakim Biemrillah ve Esraru'd-Daveti'l-Fatımîyye,* Muhammed Abdullah An'an. Müellif bu kitabında Fatımî devletinin mecusi olduğunu, ehl-i beytle bağlarının olmadığını ispat edip kesin deliller getirerek güzel bir çalışma yapmıştır. Aynı görüşte olan tarihçiler arasında Bakillanî, İbn Şeddad, İbn Hazm, İbn Hallekan, Makrizi, İbn Hacer vardır ki hepsi de güvenilir şahsiyetlerdir. Bunlar Fatımîler dönemine yakın zamanlarda yaşamışlardır. Sonra müellif, bazı müsteşriklerin Fatımîlerin ehl-i beytten olduğuyla ilgili görüşlerini serdederek bunların batıl olduğunu ilmî deliller sunarak reddetmiştir.

Şurası aşikâr ki Karmatîler, ilk dönemlerinde Fatımîlerin dostuydu. Hasan b. Behram adındaki önderleri sağ olduğu sürece de Ubeydîlere bağlı kalmışlardı. Muiz Lidinillah, bu bağlılığı Hasan b. Ahmed Karmatî'ye gönderdiği mektupta ifade etmişti.(709) Ancak iki taraf arasındaki husumet, beşerin tabiatıyla ilgili meselede -her ne kadar aynı mezhepte olsalar bile- ortaya çıkmıştır.

Bu taşkın Fatımî grup, Müslümanlara hep korku salıyordu. Ta ki Selahaddin Eyyubî hicrî 568 yılında gelip onları ortadan kaldırıncaya ve Müslümanları onların şerrinden kurtarıncaya kadar…"(710)

Birbirlerine yakın zamanlarda Ubeydîler (h. 296), Büveyhîlerin (h. 334) ve Karmatîlerin (h. 278) ortaya çıkması ve İslam âlemini paylaşmaları tesadüf müdür? Öyle ki Büveyhîler Irak'ta, Karmatîler Arap yarımadasında, Fatımîler ise Mısır ve Şam'da ortaya çıkmışlardı.

Büveyhîler, Karmatîler ve Ubeydîler, Abbasî devletini zayıflatmışlar, İslamî iktidarı aralarında paylaşmışlar ve ayak bastıkları her yerde küfrü ve zındıklığı yaymışlardı. Artık gözlerin kaydığı, kalplerin boğaza geldiği anda Selahaddin Eyyubî geldi, Şam ve Mısır topraklarını mecusilerden temizledi, Müslümanları tekrar Peygamber ﷺ'in sünnetine kavuşturdu.

Müslümanlar, Selahaddin Eyyubî'den sonra Bâtınîlerin tekrar ayağa kalkamayacaklarını zannetmişlerdir.

(709) Makrizi, *el-Kitab et-Tihad el-Hülefa,* s. 375.
(710) *Vicae Devru'l-Mecus*, s. 83.

Ancak ne var ki onlar *-Allah'ın laneti üzerlerine olsun-* yeniden gizli davetlerine yönelmişler, karanlık dehlizlerde tekrar görüşlerini yaymaya başlamışlardır. İslam orduları Osmanlı zamanında Avrupa'nın başkentlerinin kapılarını çalarken -ki Allah ﷻ İslam ümmetini onlarla bir araya getirdi- Bâtınîler kendilerini, inlerinden dışarı atıp eski inançlarını yaymaya giriştiler. Onlar bu hususta sadece isimlerini değiştirdiler. O isimler de şunlardı: Safevîler, Bahailer, Kadıyaniler, Dürzîler, Nusayriler, Haşhaşiler ve İsmaililer… Bâtınîler eski rollerini üstlenmek için geri döndüler. Müslümanlara karşı Allah'ın düşmanlarıyla dost olmaya ve onlara yardım etmeye döndüler. İngilizlerle, Portekiz, Fransa ve Rusya ile işbirliğine girdiler."(711)

Karmatîlerin liderlerinin tümü Farisîlerdendi. Mesela Ferec b. Osman, Hüseyin b. Zekeriyya, Ali b. Fadl, Hasan'ın oğlu Süleyman ve Yusuf bu kişilerdendi. Karmatîler için Bâtınîler, Haşhaşîler ve Fedailer ismi kullanılırdı. Safevîler, İslamî fetihlerden sonra Fars kralların sülalesinden gelen isimlerdi.

İsmail Safevî, m. 1500 yılında Azerbaycan'da devletini kurmuştu. Sonra bunların nüfuzu Irak'a, Şirvan'a ve İran'a ulaştı. Devletlerinin başkentini Tebriz yaptılar. İsmail Safevî kendisinin yedinci imamın(712) sülalesinden geldiğini iddia etti. O, Şia'nın İslam devleti olduğunu da ilan etti. İsmail Safevî, ehl-i sünnete savaş açtığında çoğu beldeye hâkimlerdi. Sadece Tebriz'de sayıları, nüfusun % 65'inden aşağı değildi.

(711) *Vicae Devru'l-Mecus*, s. 84.

(712) Caferî imamiyesinde yedinci imam Musa Kazım idi.

Fars devleti Şah Abbas Safevî zamanında (1588-1629 m.) üstün bir konuma gelmiştir. Öyle ki İngilizlerden yardım aldı ve onlar için İran'da merkez ve üsler kurdu. Sir Antonio ve Sir Robert Charley, Şah Abbas'ın en büyük müsteşarlarından oldu.(713)

Şah Abbas Safevî, bir taraftan Osmanlı'nın Avusturya ile yaptığı savaşı fırsat bilerek Osmanlı devletine saldırı düzenleyebiliyor, diğer taraftan İngilizler ona destek veriyor, bir taraftan da Osmanlı devletindeki zaaf ve fitnelerden istifade edebiliyordu.

Birinci Şah Abbas'ın aleyhine olarak kendi ailesinden/taraftarlarından biri şöyle şahitlik yapıyordu: "Bölgede Portekizlilerin varlığının tesirleri görüldüğünde birinci Şah Abbas İran'da tahta 1587 yılında geçince Portekiz, İngiltere, Fransa ve Hollanda ile ticarî ilişkilere başladılar ve bu ilişkileri diplomatik, kültürel ve dinî alanlara da taşıdılar. Böylece İran topraklarında köklü değişiklikler ve Batı ile sıkı ilişkilerin kurulduğu kaydedilmiştir. Şah Abbas'ın sarayının misyonerlerle ve papazlarla dolması, onun başlattığı siyasî dönüşümün neticelerindendir. Tacirleri, diplomatları, sanatçıları ve paralı askerleri zikretmiyoruz bile… Böylece Batılılar İran'a kiliseler inşa etmiş oldular."(714)

Safevîler İranlı hacıların yönünü Mekke'den Meşhed'e çevirmek için çalıştılar. Şah Abbas Safevî, İmam Ali Rıza türbesinin kudsiyetini artırmak ve İran-

(713) Brockolman, *Tarihu Şuubi'l-İslamiyye*, s. 502.
(714) Selim Vakim, *İran fi'l-Hadare*, s. 100.

lılara rol model olması için İsfahan'dan Meşhed'e yürüyerek hac yaptı. İşte bu dönemden sonra Meşhed, İran Şiasında mukaddes bir şehir oldu.(715)

Safevî devleti 1500 yılından 1722 yılına kadar varlığını sürdürdü. Bu devleti Osmanlılar ve Afganlar ortadan kaldırdı. Bunlardan sonra ise Afşarlar geldi ki Melik Nadir Şah, onların en meşhur şahsiyetlerindendi. Afşarlar dönemi sona erdikten sonra ise İran, Kaçar ailesini yönetime getirdi. Onlar da hicrî 1344 yılına kadar yönetimlerini devam ettirdiler. Bu tarihte ise yönetime Pehlevi ailesi geldi. Afşarların ve Kaçarların Şiî olduğunu söylemek yerinde olacaktır.(716)

Ebu Hatim der ki: Bize Hermele, İmam Şafiî'den şöyle işittiğini nakletmiştir: "Rafızîlerden daha yalancı şahitlik yapan kimse görmedim."

Müemmil b. İhab, Yezid b. Harun'dan şöyle işittiğini nakletmiştir: "Bidatçiliğin propagandasını yapmadığı müddetçe her bidat sahibinden bir şeyler yazardık. Ancak Rafızîler hariç. Zira onlar yalancı insanlardır."

Muhammed b. Said Isbehani, Şerik'ten şöyle işittiğini nakletmiştir: "Her karşılaştığım kişiden ilim yüklenirim. Ancak Rafızîler hariç. Çünkü onlar hadis uydururlar ve bu uydurduklarını da din edinirler."

Bahsedilen Şerik, Kûfe kadısı olan Şerik b. Abdullah'tır. Süfyan-ı Sevri ve Ebu Hanîfe'nin akranıdır. Şerik, Şiî olduğunu kendi diliyle ifade etmiştir. İçlerin-

(715) *Vicae Devru'l-Mecus*, s. 85.
(716) *Vicae Devru'l-Mecus*, s. 87.

den birinin kendileri hakkındaki şahitliği işte böyledir. İmam Malik'in, Rafızîlerle ilgili soru sorulduğunda şöyle cevap verdiği rivayet edilmiştir: "Onlarla konuşmayın, onlardan herhangi bir rivayette bulunmayın. Muhakkak ki onlar yalancıdır."(717)

Abdurrahman b. Miğvel, babasından şöyle naklet-miştir: "Şa'bi şöyle demiştir: 'Sizi, hevalarına uyan sapkın gruplardan ve en şerlisi olan Rafızîlerden sakındırıyorum. Onlar İslam'a, sevgi veya korkudan dolayı değil Müslümanlardan nefret ettirmek ve onlara zulmetmek için girmişlerdir. Ali ﷺ, onları yakmış ve başka beldelere sürgün etmiştir. Onlardan biri San'a yahudilerinden olan Abdullah b. Sebe'dir. Ali onu, Sabat denen yere sürgün etmiştir. Biri de Abdullah b. Yesar'dır. Ali onu da Hazir denen yere sürgün etmiştir. Bu durum, Rafızî belasının, yahudi belası gibi olduğunu teyit eder. Yahudiler, 'Krallık ancak Davud ehlinden olursa geçerli olur.' demişken Rafızîler de 'İmamet ancak Ali'nin soyundan gelirse geçerli olur.' demişlerdir.

Hristiyanlar 'Allah yolunda cihat, ancak Mesih'in çıkışı ve gökten inişiyle mümkün olur.' demişken Rafızîler de şöyle demişlerdir: 'Cihat ancak Mehdi'nin çıkışı ve gökyüzünde bir münadinin nida etmesiyle mümkün olur.' Yahudiler akşam namazını yıldızların iç içe görünmesi anına kadar geciktirirken Rafızîler de akşam namazını aynı şekilde yıldızların iç içe görünmesi anına kadar ertelerdi. Oysa Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuş-

(717) İbn Teymiyye, *Minhacu's-Sünne*, s. 19-20.

tur: *'Ümmetim, yıldızlar çoğalarak birbirine karışıncaya kadar akşam namazını geciktirmedikçe fıtrat üzere olacaktır.'*(718)

Yahudiler kıbleden biraz saparlardı, Rafızîler de aynısını yaparlar. Yahudiler namazdayken sallanırlardı; Rafızîler de aynı şekilde namaz kılarken sallanırlar. Yahudiler namazdayken elbiselerini sarkıtırlardı; Rafızîler de aynı şeyi yaparlar. Yahudiler iddet beklemezler, Rafızîler de aynı şekilde iddet beklemezler. Yahudiler Tevrat'ı tahrif etmişken Rafızîler de Kur'an'ı tahrif etmişlerdir. Yahudiler, Allah'ın elli vakit namazı farz kıldığını iddia ederler, Rafızîler de aynısını söylerler.(719) Yahudiler, müminlere güzelce selam vermezken Rafızîler de aynısını yaparlar. Öyle ki yahudiler, "es-Sam aleykum." derlerdi. "Sam" ise "ölüm" anlamındadır.

Yahudiler nehir balığını, ağ atılarak tutulan balıkları ve kuyruk yağını yemezler. Rafızîler de bunları yemezler. Yahudiler mest üzerine meshetmeyi kabul etmezken, Rafızîler de aynı şeyi savunurlar. Yahudiler tüm insanların mallarını helal sayarlar, Rafızîler de aynı şeyi söylerler. Allah ﷻ onlar hakkında Kur'an'da bilgi verirken şöyle dediklerini beyan etmiştir: **'Ümmîlere yaptıklarımızdan dolayı bize bir vebal yoktur.'** (Al-i İmran, 75)

Yahudiler (alınları üzerine değil de) tepeleri üzerine secde ederlerdi, Rafızîler de aynısını yaparlar. Yahudiler başlarını sallayarak secde ederlerdi -rükûda yaptıkları

(718) İbn Mace, 689.
(719) Herhalde o zaman öyleymiş!

gibi-, Rafızîler de aynısını yaparlar. Yahudiler, Cebrail ﷺ'ı eksik görerek, 'O, meleklerden bizim düşmanımızdır' derlerdi; Rafızîler de 'Cebrail, vahyi Ali'ye götüreceğine yanlışlıkla Muhammed ﷺ'e götürdü' derler.

Rafızîlerin hristiyanlarla da benzerlikleri vardı. Mesela hristiyanlar, evlenirken kadınlara mehir vermezler, onlardan o şekilde istifade ederler. Rafızîler de muta nikâhını helal görürler.

Yahudiler ve hristiyanlar, iki hususta Rafızîlerden üstündür. Şöyle ki: Yahudilere, 'Sizin en hayırlı olanlarınız kimlerdir?' diye sorulduğunda onlar, 'Musa'nın ashabı' derlerdi. Hristiyanlara aynısı sorulduğunda 'İsa'nın Havarileri' derlerdi. Ancak Rafızîlere 'İnsanların en şerlileri kimlerdir?' diye sorulduğunda, 'Muhammed'in ashabı' derler. Rafızîlere, 'Sahabe için istiğfarda bulunun.' denildiğinde onlar sahabeye küfreder ve kıyamete kadar onlara karşı kılıçlarıyla savaşacaklarını ifade ederler. Rafızîlerin, altında toplanacakları bir bayrakları, sabit duracakları ayakları olmamış, bir topluluk halinde var olmamış ve dualarına icabet edilmemiştir. Onların çağrıları ancak akametle sonuçlanmıştır. Sözleri hep ihtilafla, toplulukları ise hep dağılmakla neticelenmiştir. Allah ﷻ bu tip gruplar hakkında şöyle buyurmuştur: **'Ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa** (fitneyi uyandırmışlarsa) **Allah onu söndürmüştür.'** (Maide, 64)"[720]

İmam Ebu Ya'la şöyle demiştir: "Allah Rasûlü ﷺ'den sonra göz, Ebu Bekir رضي الله عنه'tan daha hayırlı bir kimseyi

(720) İbn Teymiyye, *Minhacu's-Sünne*, s. 8-9.

görmemiştir. Ebu Bekir ﷺ'dan sonra ise Ömer ﷺ'tan daha hayırlı bir kimseyi görmemiştir. Ömer ﷺ'tan sonra Osman ﷺ'tan, Osman ﷺ'dan sonra ise Ali ﷺ'tan daha hayırlı bir kimseyi görmemiştir.

Vallahi onların en çok meth u sena edilenleri, hidayete erdirilmiş olan Hulefa-i Raşidîn'dir. Biz Aşere-i Mübeşşere'nin cennetlik olduğuna şahitlik ederiz. Bu kişiler Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa'd,(721) Said,(722) Abdurrahman b. Avf ve Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır. Allah Rasûlü ﷺ kimin cennetlik olduğuna şahitlik yapmışsa biz de o kişilerin cennetlik olduğuna şahitlik ederiz."(723)

Şeyhü'l-İslam şöyle demiştir: "Rafızîler hayırdan mahrum bir ümmettir. Ne sağlıklı bir akla ne de açık/anlaşılır bir delile sahiptirler, ne makbul dinleri ne de mamur dünyaları vardır."(724)

Ahmed şöyle demiştir: Onlar -Allah'a yemin olsun ki- hidayet rehberi raşid halifelerdir. Aşere-i Mübeşşere'nin de cennetlik olduğuna şahitlik etmemiz icap eder. Onlar Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyir, Sa'd, Said, Abdurrahman b. Avf ez-Zühri, Ebu Ubeyde b. el-Cerrah'tır. Cennetlik olduğuna Rasûlullah ﷺ'in şahitlik ettiği kimselerin biz de cennetlik olduklarına şahitlik ederiz."(725)

(721) Said b. Zeyd'dir.
(722) Sa'd b. Ebi Vakkas'tır.
(723) İbn Ebu Ya'la el-Hanbelî, *Tabakatu'l-Hanabile*, 1/344.
(724) *İktizaü's-Sırat el-Müstakim*, s. 353.
(725) *Tabakatu'l-Hanabile,* 1/344.

244- BAHAİLERDEN SAKIN!

Vicae Devri'l-Mecus adlı kitapta Bahailerin kurucusunun Mirza Ali Muhammed Şirazi olduğu söylenmiştir ki o, Şiî olan İsna Aşeriyya mezhebindendi. Sonra Mirza Ali Muhammed Şirazi, farklı mezheplerden çeşitli görüşleri alarak yeni bir mezhep kurdu. Sebei yahudilerinden "hulul" fikrini almış, Zerdüştlerden gizlenmiş imam (mestur) için "kapı" düşüncesini almıştır. Zira Zerdüşt, kendisinin Mazda için bir kapı olduğunu söylemiştir. Mirza Ali de kendisine Allah'ın hulul ettiğini, böylece Allah'ın insanlara kendini izhar etmek istediğini iddia etmiştir. Mirza Ali, "Bahai" olarak isimlendirilmeden önce İsmailiyye fırkasındandı.

Mirza Ali, davetine 1820 yılında başlamış, etrafına da Farisîler toplanmıştı. Ancak onun daveti, Şah'ın çıkarlarıyla çakışınca Şah onu 1850 yılında idam ettirdi. Fakat onun daveti, idam edildikten sonra en gözde öğrencisi Bahaullah tarafından benimsenerek yayılmaya çalışıldı. Bahaullah, insanları mutlak eşitliğe çağırdı. Bahaullah'a göre Müslüman, yahudi, hristiyan, kadın ve erkek eşitti. O, cemaatle namazın neshedildiğini, İslamî değerlerin hepsinin terk edilmesi gerektiğini savundu. Son olarak İslam'daki helal ve haramları kaldırıp lağvettiğini duyurdu.

Onun yardımcıları ve destekçileri de onu meth u sena etmek ve tazim göstermek için marşlar yazdılar. Bahaullah Farsça, *Kitabu'l-Akdas* diye bir kitap telif etti. O, bu kitabın Kur'an'dan, Tevrat'tan ve İncil'den

daha kutsal olduğuna inanıyordu. Bahaullah'ın ölümünden sonra onun mezhebinin öğretilerini, 1892 yılında oğlu Abbas üstlendi. Oğlu da Abdulbaha veya Ğusnu Azam olarak anıldı.

Bahailer İngilizlerden destek ve yardım aldı. Öyle ki o dönemde İngilizler İslam beldelerinin çoğuna hâkimdi. Bahailer cihadı kaldırıp emperyalist güçlere boyun eğmeyi savunurken İngilizler onlara nasıl destek vermeyebilirdi ki?!

Bugün Bahailer İran'da -ki orada doğmuş ve yayılmışlardı-, Arap beldelerinde, Avrupa'da, Amerika'da, Hindistan'da ve işgal altındaki Filistin'de geniş bir çalışma alanına sahiplerdir.

Bahailer Masonlardan etkilenmişler, Mason liderlere bağlı olmuşlardır. Şunu ifade etmek yerinde olacaktır ki Bahailer, diğer Şia fırkaları gibi takiyyeye inanırlar, dinlerinin özünü diğer insanlardan gizlerler.

Müslüman âlimler bu mezhebin kâfir olduğu ve İslam ile bağlarının olmadığı hususunda icma etmişlerdir.

Bahailer üzerinden Hindistan'da bir fırka türemiştir ki onlara da Kadıyanilik ismi verilmiştir. Bu fırkanın kurucusu Gulam Ahmed'dir. Kadıyanilik, onun Kadıyan köyüne mensubiyeti nedeniyle bu adı almıştır.

Gulam Ahmed, kendisinin beklenen Mehdi olduğunu iddia etmiş, cihadın terk edilmesi gerektiği çağrısında bulunmuştur. Bu fırka, Müslümanların işgalci İngilizlere karşı savaştıkları dönemde ortaya çıkmıştır. Gulam Ahmed'in ortaya çıkışının ve desteklenmesinin arkasın-

da İngilizler vardı. Aynen Bahailerin arkasında oldukları gibi. Kadıyaniliğin işgal altındaki Filistin topraklarında geniş faaliyet alanları vardır."(726)

245- YAHUDİLERDEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Yahudiler 'Üzeyir, Allah'ın oğludur' dediler, hristiyanlar da 'Mesih** (İsa) **Allah'ın oğludur' dediler. Bunlar, daha önceki inkârcıların söylediklerine benzer biçimde ağızlarından çıkan sözlerdir. Allah onları kahretsin!** (Gerçeklerden) **nasıl da yüz çeviriyorlar!"** (Tevbe, 30)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Bu ifade, Allah ﷻ tarafından müminlere, yahudi ve hristiyanlardan oluşan kafir ve müşriklere karşı; bu çirkin ifadeyi kullandıkları ve Allah'a iftira ettikleri için savaşmaya teşviktir. Yahudiler, Üzeyir hakkında 'O, Allah'ın oğludur' demişlerdir. Allah bundan çok çok yüce ve münezzehtir."(727)

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Andolsun ki Allah, 'Allah fakir; biz zenginiz' diyenlerin sözünü işitmiştir. Dediklerini ve haksız yere peygamberleri öldürdüklerini elbette yazacağız, 'Yakıcı azabı tadın!' diyeceğiz."** (Âl-i İmran, 181)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Said b. Cübeyr, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Allah'ın **'Kimdir Allah'a güzel bir borç verecek o kimse ki Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin.'** (Bakara, 245) buyruğu

(726) *Vicae Devru'l-Mecus*, s. 88-89.

(727) *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim* 4/134, Tevbe suresi, İmam İbn Kesir el-Kureşi ed-Dımeşki (v.774h.).

nazil olduğu zaman yahudiler 'Ey Muhammed! Rabbin fakir mi düştü de kullarından borç istiyor?' dediler. Bunun üzerine Allah **'Andolsun ki Allah, 'Allah fakir, biz zenginiz' diyenlerin sözünü işitmiştir.'** (Âl-i İmran, 181) ayetini indirdi. Bunu İbn Merduveyh ve İbn Ebu Hatim rivayet ettiler."(728)

Abdullah b. Mesud ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ ile birlikte Medine harabelerinde yürürken Peygamber ﷺ hurma dalından bir değneğe yaslanıyordu. Derken birkaç yahudiye denk geldi. Yahudiler birbirlerine, 'Ona ruh hakkında sorun' dediler. Bir kısmı, 'Ona bir şey sormayın. Çünkü hoşlanmayacağınız bir şey söyleyebilir.' dediler. Bir kısmı ise, 'Ona muhakkak bir şey soralım.' dediler ve içlerinden biri kalkarak, 'Ey Ebu'l-Kasım! Ruh nedir?' diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ sükût etti. Ben (içimden), 'Ona vahiy geliyor.' dedim. Ayağa kalktım. Vahiy hali geçince, **'Sana ruh hakkında soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir. Size ilimden pek az bir nasip verilmiştir.'** (İsra, 85) ayetini okudu."(729)

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ ile beraber Medine'de mamur olmayan tenha yerlerde yürüdüğünü, Allah Rasûlü ﷺ'in hurma ağacından yapılmış bir asaya yaslandığını ve bir grup yahudiye rastladığını zikretmiştir. Bu yahudilerden bir kısmı Allah Rasûlü ﷺ'e ruh hakkında soru sorarak etrafındaki insanların zihinlerinde şüphe oluşturmak istediler, bazı yahudiler

(728) *Tefsirü'l-Kur'an el-Azim* 4/134, Tevbe suresi, İmam İbn Kesir el-Kureşi ed-Dımeşki (v.774h.).
(729) Buhari, 125; Müslim, 2794.

de buna destek verdiler. Bazı yahudiler ise soru sorulmamasını, aksi takdirde Peygamber ﷺ'in kendilerine hoşlanmayacakları cevaplar verebileceğini söylediler. Sonra soru sormaya karar verdiler. Allah Rasûlü ﷺ'in künyesi Ebu'l-Kasım idi. Yahudiler de bu künyeyle hitap ederek ruh hakkında soru sordular. Allah Rasûlü ﷺ önce sükût etti, sonra kendisine vahiy gelince şu ayeti okudu: **'Sana ruh hakkında soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir. Size ilimden pek az bir nasip verilmiştir.'** (İsra, 85)

Yani ruh, Rabbanî ve gaybî bir mesele olup sadece Allah'ın bildiği bir hususturu. Sizin ilminiz ise çok kısırdır. Zira hangi seviyeye ulaşırsa ulaşsın insanın aklının ve bilgisinin sınırları vardır, her şeyi kuşatamaz. Bu varlıkların sırları, beşerî bir aklın onu kuşatmasından daha geniştir.

Abdullah b. Abbas'ın rivayet ettiğine göre Mervan, kapıcısına, "Ey Rafi'! İbn Abbas'a git ve ona, 'Eğer yaptıklarına sevinen, yapmadıkları ile de övünen herkes azap görecekse o zaman kuşkusuz hepimiz azap görürüz. Öyle değil mi?' diye sor." dedi. (Kapıcı gidip İbn Abbas'a bu soruyu sorunca) o şu cevabı verdi:

'Bu ayetin sizle ilgisi yok! Allah Rasûlü ﷺ (bir gün) yahudileri davet etmiş, onlara bir konu hakkında soru sormuştu. Ama onlar o konuyu gizleyip başka şey söylediler ve onu gösterdiler. Allah Rasûlü ﷺ'e verdikleri bu cevapla da övünmek istediler, ondan hakikati gizledikleri için de sevindiler.

Sonra İbn Abbas şu ayeti okudu: **"Allah, kendilerine kitap verilenlerden, 'Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz' diyerek söz almıştı. Onlar ise bunu kulak ardı ettiler ve az bir dünyalık karşılığında onu değiştiler. Yaptıkları alış-veriş ne kadar da kötü! Sanma ki yaptıklarına sevinen, yapmadıkları ile övülmek isteyenler, evet, sanma ki onlar azaptan kurtulacaklardır. Onlar için elem verici bir azap vardır."** (Al-i İmran, 187-188)[730]

Başka bir ayette Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Kuşku yok ki iman edenlerin, insanlar içinde en amansız düşmanlarının yahudiler ve şirk koşanlar olduğunu göreceksin. Yine, onlar arasında iman edenlere sevgi bakımından en yakın olanların da, 'Biz hristiyanız' diyenler olduğunu göreceksin. Çünkü bunların içinde** (insaflı) **keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar."** (Maide, 82)

İmam Beğavi şöyle demiştir: "Ayette, Müslümanlara en şiddetli davranan kişilerin müşrik Araplar (ve yahudiler) olduğu beyan edilmiştir. Ancak sevgi duyanlar, tüm hristiyanlar değildir. Zira onların Müslümanlara olan düşmanlığı yahudiler gibidir. Mesela Müslümanları öldürmede, esir almada, beldelerini harap etmede, camilerini yıkmada, kitaplarını yakmada yahudiler gibidirler. Onlar ne Müslümanlara dosttur ne de değer verir. Ayette kastedilenler, Müslüman olmuş olan Necaşi ve benzeri kişilerdir. Yine denilmiştir ki: Tüm yahudiler ve

(730) *Sahih-i Buhari*, 4568.

hristiyanlar hakkında nazil olmuştur. Ancak yahudiler daha katı kalpliyken hristiyanlar daha yumuşak kalplidir. Hristiyanlar, yahudilere nispetle müşriklere daha az destek verirler."(731)

Bu ayet apaçık delildir ki tüm kâfirler Müslümanların; Allah'a ve Rasûlüne iman etmiş olanların düşmanıdır. Ancak yahudiler ve müşrik putperestler Müslümanlara daha çok düşmandır. Yahudilerin ve müşriklerin daha çok belirtilmesi, düşmanlıkta daha şiddetli olmaları hasebiyledir.

Allah Rasûlü ﷺ onlara muhalefet etmemizi emretmiştir. Nitekim Enes b. Malik ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ, yanına gelen yahudilere dinlerini sordu. Bunun üzerine oradakiler, 'Ya Rasûlallah! Bunlar yahudiler! Saçlarını boyamıyorlar.' dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Yahudi görüntüsünü değiştirin, ancak siyaha boyayarak değil* (kırmızı/sarı kına ile boyayın)*.'* buyurdu."(732)

Müminlerin annesi Aişe ﷺ şöyle anlatıyor: "Sa'd b. Muaz, Hendek günü yaralandı. Hibban b. el-Arika adında Kureyşli bir adam -ki bu kişi Hibban b. Kays olup Mais b. Amir b. Luey oğullarındandır- ona bir ok atmıştı, ok onun kolundaki atar damara isabet etmişti ve kanaması devam ediyordu. Peygamber ﷺ ona yakın olup da onu kolayca ziyaret edebilmek için mescitte bir çadır kurdurmuştu. Allah Rasûlü ﷺ Hendek'ten dönüp

(731) Beğavi, ilgili ayetin tefsiri.
(732) Benzer lafızlarla bakınız: Müslim, 2105; Tirmizi, 1752.

Medine'deki evine gelince silahını çıkarıp gusül abdesti aldı.

Derken o başındaki tozu silkelerken Cebrail ﷺ geldi ve 'Silahını mı çıkardın? Allah'a yemin ederim ki ben silahımı çıkarmadım. Haydi, onların üzerine git' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *'Nereye?'* diye sorunca Cebrail ﷺ Kurayzaoğullarını işaret etti. Allah Rasûlü ﷺ onların üzerine yürüdü, (on küsur gece muhasara altına aldı,) sonunda onlar Allah Rasûlü ﷺ'in hükmünü kabul ettiler. O da hüküm vermeyi Sa'd'a havale etti. Sa'd şöyle dedi: 'Benim onlar hakkındaki hükmüm şudur: Savaşçıları öldürülecek, kadınları ve çocukları esir alınacak, malları paylaştırılacak.'"

Hişam dedi ki: Babamın bana Aişe ﷺ'dan naklen haber verdiğine göre Sa'd şöyle demiştir: "Allah'ım, sen de biliyorsun ki Rasûlünü yalanlamış, onu sürgün etmiş bir kavme karşı Senin uğrunda cihat etmeyi benim kadar seven biri yoktur. Allah'ım, ben zannediyorum ki artık bizlerle onlar arasında savaşı sona erdirmiş bulunuyorsun. Eğer bundan sonra Kureyş ile savaşılacaksa beni de o savaşa kadar yaşat ki Senin uğrunda onlarla cihat edeyim. Şayet onlarla savaşı sona erdirmişsen benim bu yaramın kanaması durmasın ve bundan dolayı öleyim."

Hemen akabinde yaradan kan fışkırdı. Onlar -ki mescidde Gıfar oğullarına ait bir çadır da vardı- kendilerine doğru akan kanı gördüler. Bunun üzerine, 'Ey çadır ahalisi, sizin tarafınızdan bize bu gelen nedir?' diye seslendiler. Bir de baktılar ki Sa'd'ın yarasından kanlar

akıyor. Bunun üzerine Sa'd ondan dolayı vefat etti. *-Allah ondan razı olsun.-*"(733)

Yahudilerden bazıları Müslüman olmuş ve İslam'ında samimiyet göstermiştir. Bunlardan biri yahudilerin ilim adamlarından olan Abdullah b. Selam'dır. Ancak Ka'b b. Eşref küfrü üzere kaldı. Bundan dolayı yahudi ve hristiyanlardan oluşan ehl-i kitaptan sakınmak gerekir. Çünkü madem iki grup olmaya devam ediyorlar; biz onlarla muamele ederken hangi gruplardan olduklarını bilemeyiz. Özellikle de onların hıyanet ehli ve kalleş kişiler olduklarını, Müslümanların maslahatına hiçbir şey yapmayacaklarını gördükten sonra! Bilakis işleri güçleri Müslümanları ifsat etmeye, siyasî, iktisadî ve askerî alanlarda etraflarındaki çemberi daraltmaya çalışmaktır. Bundan dolayı onlara karşı çok dikkatli olmamız gerekir.

246- HRİSTİYANLARDAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Andolsun ki 'Allah, Meryem oğlu Mesih'tir' diyenler kesinlikle kâfir oldu."** (Maide, 72)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Hristiyan fırkalardan olan Melkîler, Nasturîler ve Yakubîler, Mesih'in Allah olduğunu iddia etmişlerdir ki Allah ﷻ, bunu söyleyen hristiyanların kâfir olduğunu beyan etmiştir. Allah ﷻ, onların bu tür sözlerinden münezzeh ve yücedir."(734)

Allah ﷻ'nun, bu tür sözleri söyleyen kişilerin kâfir olduğunu beyan etmesiyle ilgili bir ayet de şudur: **"An-**

(733) Buhari, 4122; Müslim, 1769.
(734) İbn Kesir, *Tefsir*.

dolsun ki 'Allah, üçün üçüncüsüdür'(735) **diyenler kâfir oldu. Hâlbuki bir tek ilahtan başka hiçbir ilah yoktur. Eğer dediklerinden vazgeçmezlerse and olsun onlardan inkâr edenlere elbette elem dolu bir azap dokunacaktır."** (Maide, 73)

Bir başka ayette Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Dinlerine uymadıkça yahudiler de hristiyanlar da senden asla razı olmayacaklardır. De ki: Doğru yol, ancak Allah'ın yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan and olsun ki Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır."** (Bakara, 120)

Allah ﷻ onları, "hevâlarına uyan kişiler" olarak isimlendirmiştir ki hevâ, Allah katında makbul bir yol/yöntem/yaşam tarzı değildir.

Bir başka ayette de Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmesin! O halde kim böyle yaparsa, artık** (o kişi) **Allah'tan** (dostluk olarak göreceği) **bir şey içinde değildir; ancak** (dost görünerek) **onlardan** (gelebilecek) **bir tehlikeden sakınmanız müstesna! Bununla beraber Allah, sizi kendisine karşı gelmekten sakındırır!"** (Al-i İmran, 28)

İbn Kesir, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "**'Allah, sizi kendisine karşı gelmekten sakındırır'** derken buradaki maksat, kendi intikamından, O'na muhalefet et-

(735) Hristiyanlar Allah'ı, "Baba, Oğul ve Ruhu'l-Kudüs"ten oluşan üçlü bir unsurun parçası olarak düşünmektedirler (Mütercim).

menizden, düşmanlarına dost olmanızdan veya dostlarına düşman olmanızdan dolayı size azap etmesinden sakının. Sonra Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **'Dönüş Allah'adır.'** Yani varacağınız yer Allah'tır ve O, her amel işleyen kişinin amelinin karşılığını verecektir."(736)

Hristiyanların Endülüs'te ne yaptıklarını unutmayalım. Bazılarının zihnine "Neden Endülüs hilafeti düştü?" diye bir soru gelebilir. Hilafet düşse de sekiz asır geçmesine rağmen İslam'ın ve Müslümanların bu ülkede herhangi bir izi kalmaz mı? Endülüs hilafeti düştü de niye hiçbir eseri kalmadı? Tarihte kâfirlerin eliyle düşen ilk devlet Endülüs mü olmuştur? Muhakkak ki Hindistan, Endonezya ve Kudüs de düşmüştü ancak Müslümanlar orada varlığını sürdürdü. İslam'ın ve Müslümanların Endülüs'te yok olmasının sebebi, acımasız teftiş mahkemelerinin kurulmuş olması ve Müslümanların oradan tasfiye edilmesiydi. Bu da mahkemelerin acımasız olduğunu, Müslümanları tutukladığını, onları cezalandırıp diri diri yaktığını, perişan ettiğini, çivili demir aletlerle onlara türlü türlü işkenceler yaptığını, kaynar su ve yağa attığını, çivili tabutlara koyarak ölümlerini beklediğini, organlarını kestiğini, parmaklarını kopardığını, mallarına el koyarak namuslarını çiğnediğini, akla hayale gelmeyen ve gözlerin önünde gerçekleştirilen diğer korku, vahşet, işkence ve azapları işlediğini gösterir.

Tüm bunlar İspanyol keşişler, rahipler ve krallar tarafından Müslümanlara yapıldı. Sayı olarak hiç de azımsan-

(736) İbn Kesir, *Tefsir.*

mayacak Müslüman, idamdan ve işkenceden korktukları için hristiyan olmuşlardı. Bu hristiyanlaştırılmış kişiler İslam Şeriatının tüm kural ve kaidelerini uygulamaktan mahrum bırakıldılar. Onların elinden kurtulanlar da Batı Arap topraklarına kaçarak İslam dinine geri döndü.

Kurtulanların bir kısmı da dağlara kaçtılar. Ancak çok geçmeden kral, ordusuyla beraber onların üzerine hücum etti ve hristiyanlık dinine girmeleri için onlara baskı yapıldı. O Müslümanlar, kendilerini kölelikten kurtarmak için yüksek meblağlar ödemek zorunda kaldılar. Bir kısım Müslüman aklını yitirdi, bir kısmı zindana düştü…

Kurtulanlar çok azdı. Hristiyanlar Müslüman kadınların iffetleriyle oynadı, mescitleri kiliseye çevirdi… Kral, hristiyan olan o Müslümanların peşine casuslar taktı. Eğer o kişiler İslam şeriatına ait bir şeyleri yaptıysa -başörtüsü takmak, İslamî elbiseler giymek, Arapça konuşmak, sünnet olmak, gusül abdesti almak gibi- onlara işkence yapılmasını emretti.

Kralın bu işkenceleriyle beraber bir de keşiş ve rahiplerin önde gelenleri "Divanu'l-Mukaddes" veya "Teftişu'l-Mukaddes" adında gizli mahkemeler kurdular, böylece sonradan hristiyan olanları takip etmek ve kendilerine göre hristiyanlıktan dönen kişilerin hain olduklarına hükmederek onlar hakkında ölüm cezası vermek istediler.

Onlar, "Bizimle beraber olmayan bizim aleyhimizdedir" fikrini savunuyordu. Durumu şüpheli gelen ve Müslümanlığını gizlediklerini düşündükleri kişilerin mal-

larına el koyuyorlardı. Onların katlettikleri insanların cesetleri caddeleri doldurmuş, ambarlarda kümelenmişti. Onların işkence yaptıkları aletler günümüze kadar gelmiştir, bunları hâla müzelerde sergilemektedirler.

Onların mazide yaptıkları günümüzden çok uzak da değildir. Sarayevo'da ve Srebrenitsa'da (1995 m.) binlerce masum ve sivil Müslümanı, yöneticilerinin, güvenlik görevlilerinin gözü önünde ve kameraların karşısında öldürdüler. Binlercesini sürgün ettiler, eşlerinin ve ailelerinin önünde binlerce Müslüman kadının namusunu kirlettiler. Bosna'da çocukların karşılaştığı trajediler ve maneviyatlarının çöküşü zihinlerden çok da uzak değildir!

247- KÂFİRLERİ DOST EDİNMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: "**Ey iman edenler! Eğer Benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız, Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanlara sevgi göstererek, gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin. Oysa onlar, size gelen gerçeği inkâr etmişlerdir. Rabbiniz Allah'a inandığınızdan dolayı Peygamber'i de sizi de yurdunuzdan çıkarıyorlar. Ben, sizin saklı tuttuğunuzu da açığa vurduğunuzu da en iyi bilenim. Sizden kim bunu yaparsa** (onları dost edinirse) **doğru yoldan sapmış olur.**" (Mümtehine, 1)

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: "**Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmesin! O halde kim böyle yaparsa, artık** (o kişi) **Allah'tan** (dostluk olarak göreceği) **bir şey içinde değildir; ancak** (dost görüne-

rek) **onlardan** (gelebilecek) **bir tehlikeden sakınmanız müstesna! Bununla beraber Allah, sizi Kendisine karşı gelmekten sakındırır!"** (Al-i İmran, 28)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah ﷻ mümin kullarını, kâfirlerle dost olmaktan, müminleri bırakıp da onları arkadaş edinerek sevgiyle onlara hitapta bulunmaktan nehyetmiştir. Böyle yapanları tehdit ederek şöyle buyurmuştur: *"Kim böyle yaparsa, artık* (o kişi) *Allah'tan* (dostluk olarak göreceği) *bir şey içinde değildir."*

Yani kim Allah'ın nehyetmiş olduğu bu şeyi yaparsa Allah'ın zimmetinden berî olmuş olur.

Başka ayetlerde ise şöyle buyrulmuştur: **"Ey iman edenler! Müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmeyin. Kendi aleyhinize Allah'a apaçık bir delil mi vermek istiyorsunuz?"** (Nisa, 144)

"Ey iman edenler! Yahudileri ve hristiyanları veli edinmeyin. Onlar birbirlerinin velileridir. Sizden kim onları dost edinirse şüphesiz o da onlardandır. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez." (Maide, 51)[737]

Allah ﷻ, Kur'an'a muhalefet eden ve Hak ile alay eden kâfirlerden yüz çevrilmesini emretmiştir. Bu yüz çevirme de onlarla oturmamak ve onları terk etmek şeklinde olmalıdır. Eğer unutup otursan hatırladığında hemen kalk ve oradan ayrıl. Zira Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde, onlar başka bir söze**

(737) İbn Kesir, *Tefsir*, 2/30.

geçinceye kadar onlardan uzak dur. Eğer şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra artık o zalimler topluluğu ile oturma." (En'am, 68)

İbn Kesir, **"Âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde..."** ibaresi hakkında şöyle demiştir: "Yani yalanlamaya ve dalga geçmeye çalışanları gördüğünde... demektir."

"Onlar başka bir söze geçinceye kadar onlardan uzak dur." ibaresi hakkında şöyle demiştir: "Yani, yalanlamış oldukları sözleri terk edip başka bir söze geçene kadar...."

"Eğer şeytan sana unutturursa..." ibaresi hakkında şöyle demiştir: "Burada murat edilen, toplumun her bir ferdidir. Öyle ki bu fertler, Allah ﷻ'nun ayetlerini tahrif eden ve yerlerini değiştiren yalancılarla beraber oturmasın. Eğer bir kimse unutarak onlarla beraber otururşa, hatırladıktan veya fark ettikten sonra o zalimlerle oturmasın."(738)

248- MECUSİLERİN VE KÂFİRLERİN BAYRAMLARINDAN SAKIN!

Ebu'l-Muğire, Abdullah b. Amr'dan şöyle rivayet etmiştir: "Kim Acemlerin beldelerine gider de nevruzlarını ve kutlamalarını yaparsa ve onlara benzerse, bu durumu ölünceye kadar sürdürürse (tövbe etmeden) kıyamet günü onlarla beraber haşrolunur."(739)

(738) İbn Kesir, Enam suresinin 68. ayetinin tefsiri.

(739) İbn Kayyım el-Cevziyye, *Ahkamu Ehli'z-Zimme*, 3/1248, senedi sahihtir.

Ata b. Dinar, Ömer b. Hattab ﷺ'ın şöyle dediğini nakletmiştir: "Acemlerin anlaşılmaz konuşmalarını öğrenmeyin, müşriklerin bayram günlerinde kiliselerine gitmeyin. Muhakkak ki gazap (o günlerde) onların üzerine iner."(740)

249- MÜŞRİKLERİN ARASINDA İKAMET ETMEKTEN SAKIN!

Cerir b. Abdullah ﷺ şöyle nakleder: "Allah Rasûlü ﷺ Has'am kabilesine bir müfreze(741) gönderdi. Orada bulunan insanlardan bir kısmı Müslüman olduklarını bildirip kendilerini korumak için secdeye kapandılarsa da müfreze, öldürme işinde acele ederek onları da öldürdüler. Durum Allah Rasûlü ﷺ'e ulaşınca onlardan her biri için yarım diyet ödenmesini emretti ve *'Ben müşriklerin arasında ikamet eden her Müslümandan uzağım.'* buyurdu. Kendisine, 'Neden ya Rasûlallah?' diye sorulunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Onların yaktıkları ateşler birbirinden ayırt edilemez.'*"(742)

Tabiînden olan Muhammed b. Abdurrahman Ebu'l-Esved'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Medine halkının (Şam ehliyle savaşmak için) bir ordu çıkarması kesinleşmişti. Ben de bu orduya yazılmıştım. Derken İbn Abbas'ın azatlı kölesi İkrime ile

(740) İbn Kayyım el-Cevziyye, *Ahkamu Ehli'z-Zimme*, 3/1248, senedi sahihtir.
(741) Ordunun bir kısmı olup yaklaşık dört yüz kişiden oluşan asker/savaşçı grubudur.
(742) Tirmizi, 1604.

karşılaştım. Ona, orduya yazıldığımı haber verdim. İkrime benim orduya katılmamı kesin bir dille yasakladı ve İbn Abbas'ın kendisine şöyle dediğini anlattı: Bazı Müslümanlar (imanlarını gizleyerek) müşriklerle birlikte (Mekke'de) kalmıştı. Allah Rasûlü ﷺ döneminde (yapılan Bedir savaşına katılarak) onların çok görünmesine neden olmuşlardı. Savaşta oklar atılıyordu. Bu oklar müşriklerin içinde bulunan Müslümanlara isabet edip onları öldürüyordu. Bazen de onlar, savrulan kılıç darbeleriyle can veriyorlardı. Bunun üzerine Allah ﷻ şu ayeti indirdi: **'Kendilerine yazık eden kimselere melekler, canlarını alırken 'Ne işte idiniz!' diye sordular. Bunlar, 'Biz yeryüzünde çaresizdik' diye cevap verdiler. Melekler de 'Allah'ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!' dediler.'** (Nisa, 97)"[743]

İbn Kesir şöyle demiştir: "Bu ayet-i kerime müşriklerin içinde oturan herkes hakkında inmiştir. Öyle ki, bu kişiler hicret etmeye muktedirken dini ikame etme gibi bir niyet taşımayan kişilerdir. Bu kişinin nefsine zulmettiği ve haram işlediği icma ile sabittir."[744]

Semure b. Cundub ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim bir müşrikle beraber olur ve* (müşrik diyarında) *onunla beraber ikamet ederse, o da müşrik gibidir."*[745]

Ömer b. Hattab ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Yahudiler ile hristiyanları Arap*

(743) Buhari, 4596.
(744) İbn Kesir, a.g.e.
(745) Ebu Davud, 2787.

yarımadasından mutlaka çıkaracağım! Öyle ki orada Müslümandan başka kimseyi bırakmayacağım!"(746)

Aişe ﵂ şöyle anlatmıştır: Allah Rasûlü ﷺ'in ahdettiği sözlerin en sonuncusu şu oldu: *"Arap yarımadasında iki din bırakılmaz* (sadece İslam kalır)."(747)

Ebu Ubeyde Amir b. Cerrah ﵁, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hicaz yahudilerini ve Necran ahalisini Arap yarımadasından çıkartın. Şunu bilin ki insanların en şerlisi, peygamberlerinin kabirlerini mescid edinenlerdir."*(748)

250- FİTNE VE BELALARDAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Bir de öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz** (umuma sirayet eder ve hepsini perişan hale getirir). **Biliniz ki Allah'ın azabı şiddetlidir."** (Enfal, 25)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Allah ﷻ, mümin kulları fitneden sakındırmıştır. Yani fitne, öyle bir bela ve musibettir ki kötülük yapanları da diğer insanları da kuşatır; sadece günahkâra ve günaha bulaşan kimseye sirayet etmekle kalmayıp herkese sirayet eder; artık bu musibet ve belalar ne önlenebilir ne de ortadan kaldırılabilir."(749)

Ebu Hureyre ﵁'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Kimi insan vardır ki*

(746) Müslim, 1767.
(747) Elbani, *Ta'likatu Ravdat*, 3/493.
(748) Elbani, *Camiu's-Sahih*, 233.
(749) İbn Kesir, *Tefsir*, 4/37.

Allah katında bir makamı vardır. O insan o makama ameliyle ulaşamaz. Bundan dolayı Allah onu sürekli onun sevmediği şeylere ibtila eder ki o makama yükselsin/ulaşsın."(750)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Buhari dedi ki: Ahmed b. Hanbel kırbaçlandığında biz Basra'da bulunuyorduk. Ebu'l-Velid et-Tayalisi'nin şöyle dediğini işittim: "Eğer bu olay İsrailoğulları içinde gerçekleşseydi destansı bir olay olurdu." İsmail b. Halil şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel İsrailoğulları arasında bulunsaydı herkesin takdir ettiği bir kimse olurdu."

Müzeni şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel, mihnet gününün; Ebu Bekir, riddet gününün; Ömer, Sakife gününün; Osman, evinin kuşatılması gününün; Ali de Sıffîn gününün… (kahramanlarıdır)."

Kuteybe şöyle demiştir: "Süfyan es-Sevrî ölünce vera'(751) öldü. Şafiî ölünce sünnetler öldü. Ahmed b. Hanbel öldüğü zaman da bidatler yayılacaktır."

Meymuni şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel'in yaşadığı Mihne olaylarından önce de sonra da Ali el-Medeni bana şöyle dedi: 'Ey Meymuni! Ahmed b. Hanbel'in İslam için yaptığını kimse yapmamıştır.' Ben onun bu sözüne çok şaşırdım ve Ebu Ubeyde Kasım b. Sellam'ın yanına gittim. Ona Ali el-Medeni'nin söylediklerini anlatınca o, 'Doğru söylemiş. Ridde olaylarında Ebu Bekir

(750) *Sahih-i İbn Hibban*, 2908.

(751) Vera'; şüpheli şeylere bulaşılacağı korkusuyla helallerin çoğundan kaçınmak suretiyle izlenen takva yoludur. (Mütercim).

ﷺ'ın yanında destekleyenleri vardı. Ancak Ahmed b. Hanbel'in yanında ne yardımcı ne de destek olan vardı.' Sonra Ebu Ubeyde de Ahmed b. Hanbel'i övdü ve 'İslam'da onun gibisini bilmiyorum.' dedi."

İshak b. Raheveyh şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel, Allah ﷻ ile kulları arasında yeryüzünde hüccettir."

Ali el-Medeni şöyle demiştir: "Ben bir sıkıntıyla karşılaştığımda Ahmed b. Hanbel bana fetva verirdi. Ben Rabbimin huzuruna çıktığımda gerisinin ne olacağına ehemmiyet vermiyorum."

Ali el-Medeni yine şöyle demiştir: "Ben Ahmed b. Hanbel'i kendimle Allah ﷻ arasında hüccet edindim. Ebu Abdullah'ın güçlü olduğu gibi kim güçlü olabilir?!"

Yahya b. Main de şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel'de öyle hasletler vardı ki ben onu hiçbir âlimde görmedim. O muhaddis, hafız, âlim, muttaki, zahid ve zeki idi."

Yine Yahya b. Main şöyle demiştir: "İnsanlar bizden Ahmed b. Hanbel gibi olmamızı istediler. Vallahi bizim Ahmed b. Hanbel gibi olacak kuvvetimiz de yok, onun yoluna sülûk edecek gücümüz de yok."

Muhammed b. Yahya ez-Zühli şöyle demiştir: Ahmed b. Hanbel'i benimle Allah arasında hüccet edindim. Hilal b. Ala er-Rakki de şöyle demiştir: Allah bu ümmete dört kişiyle lütufta bulunmuştur: Şafiî ile; hadislerin manalarını kavradı ve tefsir etti. Mücmel olanla müfesser olanı, âmm olanla hass olanı, nasih olanla mensuh olanı ayırt etti. Ebu Ubeyd ile; ğarib kelimeleri

anladı ve onları tefsir etti. Yahya b. Main ile; hadislerdeki yalanları ayıkladı. Ahmed b. Hanbel ile; mihne (Kur'an'ın mahluk olduğu iddiasının hakim olduğu fitne) zamanında sebat etti. Bu dört kişi olmasaydı insanlar helak olurlardı."(752)

İmam Şafiî, kendisine "Ey Ebu Abdullah! Bir adam için en faziletli olan güçlü olması mı, yoksa imtihana uğraması mı?" diye sorulunca şöyle dedi:

"İmtihana uğramadan güçlü olunmaz. Allah ﷻ Nuh عليه السلام'ı, İbrahim عليه السلام'ı, Musa عليه السلام'ı, İsa عليه السلام'ı, Muhammed ﷺ'i imtihan ettiği zaman onlar sabır gösterip metanetli oldular; Allah ﷻ da onları güçlü ve kudretli kıldı. Bir kimse katiyen elemden kurtulacağını zannetmesin. Bu ulvî bir prensiptir. Akıllı olan kişinin bunu bilmesi gerekir. Bu, her insan için böyledir.

İnsan tabiat olarak medenî olup başkaları ile bir arada yaşama isteğine sahiptir ki onun insanlarla beraber yaşaması kaçınılmazdır.

İnsanların onun hakkında iradeleri ve tasavvurları vardır; ondan kendi görüşlerine muvafık davranmasını ister. Eğer kişi insanların görüşlerine ve tasavvurlarına katılmazsa insanlar ona eziyet ederler, işkence yaparlar.

Eğer kişi onların görüş ve tasavvurlarına katılırsa o zaman da bazen o insanlardan azap ve eziyet gelir, bazen de başkalarından…"(753)

(752) İbn Kesir, *Tabakatu'l-Fukahai'ş-Şafiîn*, 2/184-185.
(753) İbn Teymiyye, *Camiu'l-Mesail*, 3/254-255.

251- HADDİ AŞMAKTAN SAKIN!

Abdullah b. Mesud ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in (üç defa) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Aşırıya gidenler* (haddi aşanlar) *helak oldular."*(754)

İslam dini, din ve dünya işlerinde ifrata ve tefrite düşmeden itidale çağırır ve insanı, bilgisi olmadığı konularda aşırıya gitmekten veya nefsine ya da başkasına karşı Allah'ın müsamahalı davrandığı meselelerde zorlaştırıcı şekilde davranmaktan, görüşlerinde veya fiillerinde sert davranmaktan sakındırmıştır. Oysa İslam şeriatı müsamahakâr ve kolaylaştırıcıdır. Bir kimse, "Allah falan kişiyi bağışlamaz." şeklinde kesin bir ifade kullanmamalı. Zira böyle bir söylem, o kişinin Allah adına hükmettiğini gösterir(!)

Cundub b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir kimse, 'Vallahi Allah falan kimseyi bağışlamaz' dedi. Yüce Allah da 'Benim falan kimseye mağfiret etmeyeceğimi Benim üzerime yeminle söyleyen bu kişi kim oluyor ki?! Ben o falan kimseye muhakkak mağfiret ettim ve senin amelini de geçersiz kıldım' buyurdu."*(755)

252- BAŞKASINI TEKFİR ETMEKTEN SAKIN!

Müslümanın, sözlerinde dikkatli olması, delil olmadan birini hemen tekfir etmemesi ve onu fasıklıkla itham etmemesi gerekir. Zira böyle yaparsa, bu, tehlikeli bir iş ve büyük bir vebal olmuş olur. Bu husus, avam

(754) Müslim, 2670.
(755) Müslim, 2621.

tabakasından birilerinin görüşlerine terk edilemeyecek kadar ciddi bir meseledir. Birine "fasık" demek veya onu tekfir etmek âlimlerin ve kadıların görevidir.

Birisi küfürle itham edildiğinde söylenen doğru değilse bu sözün, söyleyen kişiye dönmesinden korkulur.

Nitekim Abdullah b. Ömer ﵄, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bir kişi, kardeşine 'kâfir' diye hitap ederse, bu söz ikisinden birine döner* (Yani 'kâfir' diye hitap edilen kişi kâfir değilse, bu sözü söyleyen kâfir olur)*."*(756)

253- ALLAH'IN RAHMETİNDEN ÜMİDİNİ KESMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"De ki: 'Ey günah işleyerek kendilerine yazık eden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz O çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.'"** (Zümer, 53)

İbn Kesir şöyle demiştir: "Bu ayet-i kerime, kâfirlerden ve diğer insanlardan olan asilerin tümü için tövbeye davettir. Yüce Allah, tövbe edip de dönüş yapanların günahlarını affedeceğini haber vermiştir. Hatta öyle ki hangi günah olursa olsun ve ne kadar çok olursa olsun, denizin köpükleri kadar bile olsa kişi tövbe edip dönüş yapmışsa affedilir.

Bu ayetin tövbe dışında bir şeye hamledilmesi doğru olmaz. Zira tövbe etmeyenin şirki affedilmez."(757)

(756) Buhari, 6104.
(757) İbn Kesir, a.g.e.

Ebu Said el-Hudri'den şöyle rivayet edilmiştir: Nebi ﷺ şöyle buyurdu: *"İsrailoğullarının içinde vaktiyle doksan dokuz kişiyi öldürmüş bir adam vardı! Sonra -kendisi için- tevbenin söz konusu olup olmadığını sormak üzere yola çıktı. Bir rahibe gidip sordu: 'Tövbe etsem kabul olur mu?' Rahib 'Hayır!' dedi. Adam onu da öldürdü. Sonra tekrar sormaya devam etti. Bir adam ona şöyle dedi: 'Falan yerdeki falanca köye var.' Yolda ölüm onu yakaladı. Göğsünü gittiği köye doğru yaklaştırmaya çalıştı. Rahmet melekleri ile azap melekleri adam hakkında münakaşaya tutuştular!*

Allah gitmek istediği köye 'yaklaş,' ayrıldığı köye de 'uzaklaş' diye vahyetti. Ve şöyle dedi: 'Geldiği yerle gideceği yerin arasındaki mesafeyi ölçün, hangisine daha yakınsa ona göre muamele yapın!' Melekler ölçtüler ve gitmek istediği yere bir karış daha yakın olduğunu gördüler. Böylece bağışlandı."(758)

İslam, insanın Allah ﷻ'nun affından ümitsiz olmasını da kibirli davranmasını ve böbürlenmesini de nehyetmiştir. Zira her şeyin anahtarı Allah ﷻ'nun elindedir. Kalpler de O'nun elindedir, nasıl ve ne zaman isterse onu çevirir. Mahlûkatı üzerinde de istediği gibi hükmeder.

254- İNSANLARIN KANINI AKITMAKTAN SAKIN!

Rasûlullah ﷺ, insanların kanlarına (canlarına) dokunmaktan sakındırmıştır. Kıyamet günü kullar arasındaki ilk hüküm, birbirlerine yaptıkları zulümlerle ilgili olarak

(758) Buhari, 3470.

verilecektir. Bu da özellikle kan dökmek, adam öldürmek ve yaralamak gibi konularda olacaktır.

Bu hadis, insanlara zarar vermenin, özellikle de cana kıymanın ne kadar büyük bir günah olduğunu ve kıyamet gününde öncelikle görülecek hesaplardan biri olacağını vurgular.

Abdullah b. Mesud ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Kıyamet gününde insanlar arasında ilk görülecek dava, kan davaları olacaktır."*(759)

Ebu Bekre b. Haris ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Yer ve gök ehli bir Müslümanı öldürmek için bir araya toplansalar Allah ﷻ onların hepsini yüzüstü cehenneme atar."*(760)

Abdullah b. Ömer ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Allah katında dünyanın yok olması, Müslüman birinin öldürülmesinden daha ehvendir."*(761)

Abdullah b. Ömer ﷺ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *"Benden sonra kâfirlerin yaptığı gibi birbirinizin boynunu vurmaya dönmeyin."*(762)

İbadetler konusunda insanın ilk hesaba çekileceği ibadet, namazdır. Şüphesiz namaz, Yüce Allah'ın, kul-

(759) Buhari, 6533.
(760) *Sahih Tergib ve Terhib*, 3/294, Abdulazim el-Munziri. Elbani "sahih" demiştir.
(761) Tirmizi, 1395; İbn Mace, 2619.
(762) Buhari, 6868; Müslim, 66.

ları üzerindeki hakkıdır: *"Kulun ilk hesaba çekileceği şey namaz olacaktır."*(763)

Leys b. Sa'd ve bazı kişiler şöyle anlatıyor: "Bir adam, İbn Ömer ﷺ'ya, 'İlmin tümünü bana yaz' diye mektup gönderdi. İbn Ömer ﷺ da ona şöyle yazdı: 'İlim çoktur. Ancak Allah'ın huzuruna, insanların kanını akıtmadığın için sırtındaki yükün hafifliğiyle, onların mallarından uzak olduğun için boş mideyle, haysiyetlerine laf etmediğin için temiz bir dille ve cemaatle birlikte olmaya güç yetirebiliyorsan bununla git!'"(764)

255- SAVAŞ MEYDANINDAN KAÇMAKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Kim savaş için yer değiştirmek veya başka bir birliğe katılmak amacı olmaksızın savaş sırasında düşmana arkasını dönüp kaçarsa Allah'ın öfkesine uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir, ne kötü bir son!"** (Enfal, 16)

Sadi Tefsiri'nde şöyle denmiştir: "Yani onlar Allah ﷻ'nun gazabına uğramışlardır ve gidecekleri yer cehennemdir. Bu ayet, savaştan özürsüz olarak firar etmenin en büyük günahlardan biri olduğuna işaret eder. Savaştan firar edenlere/kaçanlara bu ayette şiddetli bir tehdit geldiği gibi sahih hadislerde de bu husus beyan edilmiştir.

Ayetin mefhumu şöyledir: Savaşta taktik yaparak düşmanı bozguna uğratmak ve savaşa hâkim olmak için

(763) Tirmizi, 413; Nesai, 465.
(764) Zehebi, *Siyeru Alamu'n-Nubela*, 3/222.

savaş meydanında bir taraftan bir tarafa geçmede, geri dönmede bir sorun yoktur. Zira böyle yapmak, savaşa arkasını dönüp de savaştan kaçmak değildir. Bu şekilde arkasını dönüp gitmek, düşmana galip gelmek amacıyla taktik yaparak düşmanı aldatma, onlara baskın yapma ve galip gelme amacı taşır. Bu tür manevralar savaşçıların taktiklerinden biridir. Bu şekilde bir gruba katılmak, o grubun kâfirlere karşı galip gelmesine yardımcı olur. Böyle manevralar yapmak caizdir. Ordunun içinde olan bir grubun böyle yapmasının hükmü gayet aşikârdır.

Eğer Müslümanların kâfirler önünde hezimete uğraması gibi bir durum varsa ve bu grup da savaş meydanını terk edip Müslüman bir beldeye veya Müslüman bir orduya katılıyorsa, bu caiz olur ki sahabeden bunun caiz olduğunu gösteren birçok rivayet gelmiştir. Belki de Müslümanların geri çekilmeleri, akıbet olarak, daha övgüye mazhar bir davranış olacak ve varlıklarını korumalarını sağlayacaktır.

Ancak Müslümanlar, kâfirlere karşı direnme ve galip olma zannı içindeyse, o zaman bu durum, taktik gereği ruhsat verilen geriye dönme durumundan uzak bir hal olur. Bu ayetin anlamı mutlaktır ve surenin sonunda geri dönmeyle ilgili durumun sayıyla sınırlandırılması hususu gelecektir."(765)

Ebu Eyyub el-Ensari'nin rivayet ettiği hadiste Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

(765) Abdurrahman es-Sadi, *Tefsiru Kerimu'r-Rahman fi Tefsiri Kelami'l-Mennan*, s. 317.

"Kim Allah'a ibadet eder, O'na hiçbir şeyi şirk koşmaz, namazını kılar, zekâtını verir ve büyük günahlardan kaçınır bir şekilde Allah'ın huzuruna gelirse, o kişi cennete girer."

Büyük günahların ne olduğu sorulunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah'a şirk koşmak, Müslüman bir kişiyi* (suçsuz yere ve kasten) *öldürmek ve savaştan kaçmaktır."*(766)

256- UZUN EMELLİ OLMAKTAN SAKIN!

Sakındırılan emel, uzun emelli olmak, uzun yaşayacağına dair hayaller kurmaktır ki bu şekildeki uzun emel, insanı dünyaya bağlayarak onu dünyaya köle yapar, sürekli onunla meşgul olmaya sevk eder ve ölümü ona unutturur. Bu uzun emel dermansız bir dert ve kalbi ifsat edip parçalayan bir hastalıktır.

Yine uzun emel, vakti zayi eder, ahiret yurdundan ve tövbe etmekten insanı gafil kılar, şeytanın vesvese ve tuzaklarına maruz bırakır. Necat (kurtuluş), uzun ömürlü olmada değil güzel amel işlemededir.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Yemin olsun ki sen onları yaşamaya karşı insanların en düşkünü olarak bulursun. Putperestlerden her biri de arzular ki bin sene yaşasın. Oysa yaşatılması hiç kimseyi azaptan uzaklaştırmaz. Allah, onların yapmakta olduklarını eksiksiz görür."
(Bakara, 96)

(766) Nesai, 4009; *Müsned*, 23502.

Uzun emelli olmadaki en şaşırtıcı husus, kişinin yaş olarak büyümesine ve gelişmesine rağmen emellerinin artması, hayallerinin/isteklerinin çoğalmasıdır.

Ebu Hureyre ﷺ'tan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ bu hususla ilgili hadislerinde şöyle buyurmuştur: *"Yaşlı kişinin kalbi, iki şeyde genç kalır. Birisi dünya sevgisi, diğeri de uzun emeldir."*(767)

Abdullah b. Amr ﷺ'tan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Bu ümmetin evveli, yakîn ve zühd ile kurtulmuşken bu ümmetin ahiri de cimrilik ve uzun emelle helak olur."(768)

Abdullah b. Mesud ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ bir hasırın üzerinde uyumuş, kalktığında yan taraflarına o hasırın izleri çıkmıştı. Bunun üzerine biz, 'Ya Rasûlallah! Senin için yumuşak döşek getirsek de onun üzerine uyusan!' dediğimizde Allah Rasûlü ﷺ şöyle cevap verdi:

'Dünyayı neyleyeyim? Benim dünya ile ilgim, bir ağacın altında oturup dinlendikten sonra kalkıp orayı terk eden bir bineklinin durumu gibidir.'"(769)

Hasan el-Basri şöyle demiştir: "Şeytan, insanlara, hatalarını süslü gösterdi ve uzun emelli olmalarını telkin etti."(770)

(767) Buhari, 6420.
(768) İbn Ebi'd-Dünya, 20; Elbani, *Sahihu'l-Cami*, 6746.
(769) Tirmizi, 2377; İbn Mace, 4109.
(770) Kurtubi, *Camiu'l-Ahkam*, 16/249.

257- İNTİHAR ETMEKTEN SAKIN!

Cabir b. Semure ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ'in döneminde bir adam vefat etmişti. Başka bir kişi Allah Rasûlü ﷺ'e gelerek, 'Ya Rasûlallah! Falan kişi vefat etti.' dedi. Allah Rasûlü ﷺ, 'O vefat etmedi.' buyurdu. O adam ikinci ve üçüncü kez yine gelerek falan kişinin vefat ettiğini söyledi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, *'Nasıl vefat etti?'* diye sorunca adam, 'Kendini kesici bir aletle öldürdü.' dedi. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ o kişinin cenaze namazını kıldırmadı."(771)

Cenaze namazını kıldırmamasının sebebi, kafir olduğu hükmünü vermesinden dolayı değil, yaptığı işin çok ağır olmasından dolayıdır.

Cündüb b. Abdullah ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden önce yaşayan kişiler arasında yaralı bir adam vardı. Acıya tahammül edemediği için bir bıçak alıp onunla elini kesti. Kanı durmadı ve öldü. Bunun üzerine Allah ﷻ, 'Kulum canını almada Benden önce davranmak istedi. Ben de ona cenneti haram kıldım' buyurdu."*(772)

Amr b. el-Âs ﷺ şöyle anlatıyor: "Zâtü's-Selâsil gazvesindeyken soğuk bir gecede ihtilâm oldum. Gusledersem helak olacağımdan korkup teyemmüm ettim ve arkadaşlarıma (orduya) sabah namazını kıldırdım. (Medine'ye döndükten sonra) bunu Allah Rasûlü ﷺ'e haber verdiler. Allah Rasûlü, *'Ya Amr, sen ashabına*

(771) *Müsned*, 20816 (Arnavutî Şerhi).
(772) Buhari, 3463.

cünub olarak mı namaz kıldırdın?' diye sordu. Beni yıkanmaktan alıkoyan şeyi haber vererek şöyle dedim: 'Ben Cenab-ı Allah'ın şöyle buyurduğunu işittim: **'Kendi kendinizi öldürmeyiniz, muhakkak Allah size karşı merhametlidir.'** (Nisa, 29) Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ güldü ve hiçbir şey demedi."(773)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Bu dünyada kendini boğan, ateşte de kendini boğacak. Bu dünyada kendini yaralayan, ateşte de yaralayacak."*(774)

258- YALNIZLIKTAN SAKIN!

Nebi ﷺ, hem erkeği hem de kadını eşit şekilde, sebep olacağı yalnızlık duygusundan, şeytanların ve cinlerin zarar vermeleri endişesinden dolayı evde tek başına kalmaya karşı uyarmıştır. Nitekim kişi, geceleri kapıyı çalan birinden yahut vukubulacak hastalıktan dolayı birinin yardımına ihtiyaç duyabilir.

Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre o dedi ki: "Rasulullah ﷺ, tek başına kalmayı; kişinin tek başına gecelemesini, tek başına yolculuk yapmasını nehyetmiştir."(775)

Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: *"İnsanlar yalnızlıkta ne gibi kötülükler olduğunu benim bildiğim kadar bilseler-*

(773) Ebu Davud, 334; *Müsned*, 17845.
(774) Buhari, 1365; Müslim, 109.
(775) Elbani, *es-Silsile es-Sahiha*, s. 60.

di, hiçbir binekli (yolcu)*, geceleyin tek başına yola çıkmazdı."*(776)

259- BIKKINLIKTAN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"İnsan hayır istemekten usanmaz. Fakat kendisine bir kötülük dokunursa hemen ümitsizliğe düşer, üzülüverir."** (Fussilet, 49)

Abdurrahman es-Sa'di, *Tefsir*'inde şöyle demiştir: "Bu ayet insanın mizacından, halet-i ruhiyesinden, sabırsızlığından ve tahammülsüzlüğünden, daima hayır ve şer üzere olmadığından, ancak Allah'ın intikal ettirmesi durumunda kemal halinde olacağından bahseder.

'İnsan hayır istemekten usanmaz.' Yani insan, zenginlik, mal, çocuk ve dünyevî meselelerde dua etmekten bıkmaz. İnsan daima bu hal üzerine olur ve azla da çokla da yetinmez. Hatta öyle ki insan dünyaya sahip olsa daha fazlasını istemeye devam eder.

'Fakat kendisine bir kötülük dokunursa...' Yani hastalık, fakirlik ve çeşitli musibetler dokunursa **'Hemen ümitsizliğe düşer, üzülüverir.'** Yani Allah ﷻ'nun rahmetinden ümidini keser ve bu musibetin kendisini helak edeceği zannına kapılır, sevmediği ve istemediği hususlarla ilgili sebepler dairesiyle ilgili aklı karışır. Ancak iman edenler ve salih amel işleyenler müstesnadır. Zira onlara hayır, bolluk ve hoşlandıkları bir şey geldiğinde Allah ﷻ'ya şükrederler ve bu nimetlerin Allah ﷻ tarafından kendilerine bir istidrac olmasından endişe

(776) Buhari, 2998.

ederler. Evlatlarına, mallarına ve canlarına bir musibet geldiğinde ise sabrederler, Allah ﷻ'nun lütfunu temenni ederler ve ümitlerini yitirmezler.(777)

Aişe ﵂ Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ey insanlar! Amellerden gücünüz yettiği kadarını yapınız. Muhakkak ki siz usanırsınız ama Allah usanmaz. Allah'a en sevimli gelen amel, az da olsa devamlı olan ameldir."*(778)

260- ÖLÜMÜ TEMENNİ ETMEKTEN SAKIN!

Enes b. Malik ﵁, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sizden biriniz, kendisine gelen bir sıkıntıdan dolayı kesinlikle ölümü temenni etmesin! İlle de bir şey diyecekse şunu söylesin: 'Ey Allah'ım! Hayat benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat; ölüm daha hayırlı olduğu zaman da canımı al!'"*(779)

Ebu Hureyre ﵁ şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasûlü ﷺ *'Hiçbirinizi kendi ameli cennete koyacak değildir.'* buyurunca sahabe, 'Seni de mi ya Rasûlallah?' diye sordu. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Beni de! Ancak şu var ki Allah'ın beni mağfiret ve rahmetine gark etmesiyle* (cennete girerim). *Bu nedenle doğruyu araştırıp doğru işler yapın. Allah'a yakınlaşmaya çalışın ve hiçbiriniz sakın ölümü te-*

(777) Sa'di, a.g.e., Fussilet suresi 49. ayetin tefsiri.
(778) Buhari, 5861.
(779) Buhari, 5671.

menni etmesin. Çünkü iyi biriyse belki hayırlı işlerini artırır; kötü biriyse belki tövbe eder.'"(780)

Kays b. Ebi Hazim'den şöyle rivayet edilmiştir: "Bizler hasta olan Habbab'ı ziyarete gitmiştik. Yedi defa dağlanmıştı. Dünya, daha önce yaşamış arkadaşlarımızın hiçbir şeyini eksiltmedi. Bizler ise o kadar şeye sahip olduk ki bunları topraktan başka koyacak yer bulamadık. Eğer Allah Rasûlü ﷺ bizlere ölüm için dua etmeyi yasaklamamış olsaydı şüphesiz ölümüm gelsin diye dua edecektim. Daha sonra bir başka sefer onun yanına gittik. Bu sırada o kendisine ait bir duvarı yapıyordu. Bize şöyle dedi: 'Şüphesiz Müslümana, infak ettiği her şey karşılığında ecir verilir. Şu toprağa yaptığı bir harcama müstesna.'"(781)

261- ANNE-BABAYA İSYAN ETMEKTEN SAKIN!

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur: **"Biz, insana, anne-babasına iyi davranmasını emrettik. Ama onlar, hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyi Bana ortak koşman için seni zorlarlarsa onların sözüne uyma! Sonunda dönüşünüz yalnız Bana olacaktır. İşte o zaman, vaktiyle yapmış olduğunuz her şeyi önünüze koyacağım."** (Ankebut, 8)

Taberi Tefsiri'nde şöyle geçmektedir: "Bu ayetin Allah Rasûlü ﷺ'e iniş sebebi Sa'd b. Ebi Vakkas'tı. Bunu söyleyenler Bişr, Yezid, Said ve Katade kanalıyla şunu naklederler: 'Bu ayet Sa'd b. Ebi Vakkas hakkında in-

(780) Buhari, 5673.
(781) Buhari, 5672.

miştir. Şöyle ki: Sa'd, hicret ettiği zaman annesi, 'Sa'd dönünceye kadar hiçbir ev beni gölgesi altına alamayacak.' dedi. Bunun üzerine Allah ﷻ anne-babaya iyilik yapılmasını, ancak şirk hususunda onlara itaat edilmemesini emretti."

Ebi Bekre Nefi b. Haris ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah ﷻ iki şeyin karşılığını dünyada vermede acele eder. Birincisi taşkınlık* (zulüm ve bozgunculuk)*, ikincisi de anne-babaya kötü davranmaktır."*(782)

Abdullah b. Ömer ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Allah ﷻ kıyamet günü şu üç kişiye* (rahmet nazarıyla) *bakmaz: Anne-babasına kötü davranan, erkeklere benzeyen kadın ve deyyus* (karısını kıskanmayan erkek)*. Üç sınıf da vardır ki bunlar cennete giremez: Anne-babasına kötü davranan, içki tiryakisi ve verdiğini başa kakan kişi."*(783)

262- KÖTÜ İSİM KOYMAKTAN SAKIN!

Müseyyeb b. Hazn'ın babası, Allah Rasûlü ﷺ'in yanına gelmişti. Peygamber ﷺ ona, *"İsmin nedir?"* dedi. O, "Hazn (kaba ve zor)" dedi. Allah Rasûlü ﷺ, *"Senin adın Sehl* (kolaylık) *olsun"* dedi. O, "Babamın verdiği adı değiştirmem" dedi. Müseyyeb der ki: O zamandan beri bizde hazn (sert ve kaba oluş) süregelmiştir.(784)

(782) Buhari, *Tarihu'l-Kebir*, 494.
(783) Nesai, 2562.
(784) Buhari, 6190.

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasulü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde Allah nezdinde isimlerin en hakir olanı, kendisine Meliku'l-Emlak* (krallar kralı, melikler meliki) *adını veren kimsedir."*(785) Süfyan dedi ki: Ebu'z-Zinad'dan başkası, Bunun açıklaması, "Şahan şah'tır" demiştir.

Usame b. Ahderiyye şöyle rivayet eder: "Allah Rasulü ﷺ'e gelen bir heyet içinde kendisine 'Esram' denen bir adam vardı. Allah Rasulü ﷺ ona, *'Adın nedir?'* diye sorunca adam, 'Ben Esram'ım' dedi. Bunun üzerine Allah Rasulü ﷺ ona, *'Sen zur'a'sın'* buyurdu."(786)

Esram, biçilmiş veya kırpılmış ekin demektir. Zur'a ise hayır, bereket ve mahsul verme anlamına gelir.

263- AKRABALIK İLİŞKİSİNİ KESMEKTEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ'ın rivayet ettiği hadiste Allah Rasulü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah mahlukatı yarattı. Yaratma işini bitirince/tamamlayınca, akrabalık bağı kalktı ve Rahman'ın* (korumasına sığınarak) *eteğine yapıştı* (ve yalvarmaya başladı). *Bunun üzerine Allah ona 'Tamam* (ne istiyorsun, söyle)*!' buyurdu. Rahim 'Ben huzurunda, kesilip koparılmaktan Sana sığınıyorum' dedi. Allah da 'Seni gözeteni gözeteyim, seni kesenden de* (ilgimi/rahmetimi) *keseyim, razı mısın?' buyurdu. Rahim, 'Evet* (razıyım)*, ey Rabbim!' dedi. Allah da 'O halde bu hak* (sana verilmiştir)*' buyurdu."*

(785) Buhari, 6205.
(786) Ebu Davud, 4954.

Ebu Hureyre şöyle demiştir: "Dilerseniz, **'Demek yüz çevirdiğinizde yeryüzünde bozgunculuk çıkaracak ve akrabalık bağlarını koparacaksınız öyle mi?'** (Muhammed, 22) ayetini okuyun."(787)

Enes b. Malik ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim rızkının genişletilmesini ve ömrünün uzatılmasını isterse sıla-i rahim yapsın* (akrabası ile ilişkisini devam ettirsin)."(788)

Akrabayla iletişimi sürdürmek, Allah'a yaklaştıran en faziletli itaat ve ibadetlerdendir. Bu yüzdendir ki Allah ﷻ akrabalık bağının kopartılmasını nehyetmiştir. Bu bağları kopartmanın azabı gerektirdiğini, akrabalık bağlarını sürdürmenin ise sevabı gerektirdiğini, rızkı bollaştırdığını ve ömrü uzattığını beyan etmiştir.

"Rahim"den (sıla-ı rahim) maksat, insanın akrabaları ve nesep bağı olan herkestir. Bu kişi ister mirasçı olsun isterse olmasın farketmez. Kişinin nesep olarak en yakın olduğu kişiler, bağlarının en kuvvetli olduğu kişilerdir.

264- YALANCI DECCALLERDEN SAKIN!

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle anlatıyor: "Müseylemetu'l-Kezzab, Allah Rasûlü ﷺ döneminde (Medine'ye) geldi ve şöyle demeye başladı: 'Eğer Muhammed kendisinden sonra işi (yönetimi) bana bırakacak olursa ona tabi olurum.' Medine'ye kavminden birçok insanla beraber gelmişti. Allah Rasûlü ﷺ de onun yanına, beraberinde Sabit

(787) Buhari, 4830.
(788) Buhari, 2067, 5985; Müslim, 2557; Ebu Davud, 1693.

b. Kays b. Şemmas bulunduğu halde geldi. Allah Rasûlü ﷺ'in elinde kurumuş hurma dalından bir sopa vardı.

Nihayet arkadaşlarıyla birlikte bulunan Müseyleme'nin önünde durdu ve ona şöyle dedi: *'Eğer benden şu sopayı vermemi istesen, onu dahi sana vermem. Sen Allah'ın senin hakkında takdir ettiğini aşamazsın. Eğer* (bana itaatten) *yüz çevirecek olursan andolsun Allah seni helak edecektir. Gerçekten ben, senin hakkında bana gösterilenlerin gerçekleşeceğini görüyorum.'*"(789)

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Ben rüyamda elimde altından iki bilezik gördüm. Bunların ne olduğu kafamı kurcaladı. Rüyamda bana, 'Onları üfle' diye vahyedildi. Ben de onları üfledim, her iki bilezik de uçtu. Bu iki bileziği benden sonra ortaya çıkacak iki sahte* (nebi) *diye yorumladım."*(790) Onlardan biri el-Ansi(791) çıktı, diğeri ise Yemame'nin sahibi Müseylemetu'l-Kezzab çıktı.

Kendilerinin peygamber olduğunu iddia eden yalancı deccaller her zaman ve zeminde ortaya çıkmıştır. Onlar yalan ve iftiralarla, kendilerine vahiy indirildiğini iddia ederler. Ancak Allah ﷻ onların bu yalanlarını ortaya çıkartır, onları tarumar eder, Kendi dinini ve son peygamber olan Muhammed ﷺ'i muhafaza eder. Zira ondan sonra peygamber yoktur.

(789) Buhari, 3620.
(790) Buhari, 3621.
(791) San'a'da bulunan Esved b. Ka'b'tır.

Bu deccallerden biri de Müseylemetü'l-Kezzab'tır. Müseyleme, hicretin dokuzuncu senesinde bir heyetle beraber Medine'ye geldi ve Peygamber ﷺ'den, kendisinin vefatından sonra peygamberliği ve yöneticiliği talep etti. Yani, Müslüman olmak ve Peygamber ﷺ'e tabi olmak için Peygamber ﷺ'in vefatından sonra yöneticiliğin kendisine verilmesini şart koştu. Yanında ise kendisine tabi olan pek çok insan vardı. Allah Rasûlü ﷺ, onun Medine'ye geldiğini haber alınca Sabit b. Kays eş-Şemmas ile beraber Müseyleme'nin yanına gitti. Allah Rasûlü ﷺ'in mübarek elinde bir hurma dalı vardı. Müseyleme'ye, *'Eğer sen benden bu hurma dalını istesen, onu dahi sana vermem. Sen, Allah'ın, senin hakkında takdir ettiğini aşamazsın.'* dedi. Yani sen, istediğine ulaşamayacaksın, davetin ve peşinden koştuğun şey sona erecek ve helak olacaksın. Senin hakkında bana gösterilenler (rüya) muhakkak gerçekleşecektir.

Sahihayn'da geçen bir rivayete göre Allah Rasûlü ﷺ, bu konuşmadan sonra Müseyleme'nin yanından ayrıldı ve *"Bu Sabit* (b. Kays) *seninle ilgilenecek* (sana cevap verecek)*."* buyurdu. Allah Rasûlü ﷺ, oradan ayrılmakla Müseyleme'nin şahsına değer vermemiş, onunla ilgilenmemiştir. İbn Abbas ؓ, Ebu Hureyre ؓ'a bu rüyanın ne olduğunu sorunca o ؓ, Allah ﷻ'nun gösterdiği rüyayı Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle anlattığını nakletmiştir:

"Ben rüyamda, elimde altından iki bilezik gördüm. Bunların ne olduğu kafamı kurcaladı. Rüyam-

da bana, 'Onları üfle' diye vahyedildi. Ben de onları üfledim, her iki bilezik de uçtu. Bu iki bileziği benden sonra ortaya çıkacak iki sahte (nebi) *diye yorumladım."*(792)

Sonra Müseyleme, Yemame'ye döndü. Allah Rasûlü ﷺ'in vefatından sonra işi daha ileriye götürdü ve beraberindekilerle beraber dinden döndüler. İslam'dan dönen birçok insan da ona katıldı. Ebu Bekir ؓ onlara birçok kez mektup gönderip vaaz ve nasihatte bulundu, yaptıkları işten onları sakındırdı. Sonra Habib b. Abdullah el-Ensari'yi onlara elçi olarak gönderdi. Müseyleme ise onu öldürdü.

Bunun üzerine Ebu Bekir ؓ, Halid b. Velid'e, orduyu hazırlayıp Yemame'ye gitme emrini verdi. Müseyleme de büyük bir ordu hazırladı ve Müslümanlarla savaşmak için onlarla birlikte yola çıktı. İki taraf arasında büyük bir savaş oldu. Allah ﷻ, Müslümanları sebatkâr kıldı ve Müseyleme, Hamza'yı öldüren Vahşi tarafından, Hamza'yı katleden mızrakla katledildi. Allah ﷻ, Müseyleme'nin ordusunu da hezimete uğratıp tarumar etti. Allah ﷻ, Müslümanlara Yemame'nin fethini nasip etti. Halid b. Velid, Yemame'ye girdi ve orada bulunan her şeyin hâkimiyetini ele geçirdi.

Allah ﷻ, hak din olan İslam'ı üstün kıldı ve Ebu Bekir ؓ'ın ordusu muzaffer oldu. İşte -görüldüğü gibi ve her daim- akıbet, muttakilerindir.

(792) Buhari, 3621.

265- MESİH-İ DECCAL'DEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ, kıyametten önce gelecek olan Deccal'e karşı ümmetini uyarmıştır. "Decl" kelimesi yalan söylemek demektir. "Deccal" ise Allah'ın, kullarını imtihan ettiği bir şahıstır ve Allah onu, bazı şeylere muktedir kılmıştır.

Huzeyfe b. Useyd el-Ğıffari şöyle anlatıyor: "Biz bir gün bir konu hakkında müzâkerede bulunurken Allah Rasûlü ﷺ yanımıza çıkageldi ve, *'Neyi müzâkere ediyorsunuz?'* diye sordu. Sahabe, 'Kıyametten bahsediyoruz.' dediler. Allah Rasûlü ﷺ, *'Siz kıyametten önce on alâmet görmedikçe o kopmayacaktır.'* buyurdu ve Duhan'ı (duman), Deccal'i, dabbeyi, güneşin batıdan doğuşunu, İsa b. Meryem ﷺ'ın inişini, Ye'cûc ve Me'cûc'ü, biri doğuda, biri batıda, biri de Arap yarımadasında olmak üzere üç yerin batacağını, sonuncu alametin ise Yemen'den çıkıp insanları haşrolunacakları yere sürecek bir ateş olacağını anlattı."(793)

Huzeyfe b. el-Yeman ﷺ ise Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Deccal çıkacağı zaman yanında bir su ve bir ateş olacaktır. İnsanların ateş diye görecekleri şey soğuk bir su iken, soğuk su diye görecekleri şey de yakan bir ateştir. Sizden (ona) *kim yetişirse ateş diye gördüğü şeye düşsün. Şüphesiz o tatlı ve serindir."*(794)

(793) Müslim, 2901.
(794) Buhari, 3450.

266- AHİR ZAMANIN FİTNELERİNDEN SAKIN!

Allah Rasûlü ﷺ ümmetini ahir zamana ve o dönemin kapsadığı fitnelere ve alametlere karşı uyarmıştır. Öyle ki bu alametler kıyametin kopacağını, ilmin azalacağını ve kaybolacağını işaret etmiştir.

Ziyad b. Lebid şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ bir şeyi anlatarak, *'Bu, ilmin gitmesi* (yok olması) *döneminde olur.'* buyurdu. Ben, 'Ya Rasûlallah! Kur'an'ı okuduğumuz, çocuklarımıza onu okuttuğumuz ve onlar da kıyamete kadar kendi çocuklarına onu okutacağı halde ilim nasıl zail olur?' dedim. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *'Allah seni ıslah etsin ey Ziyad! Ben seni, Medine'de fıkhı en iyi bilen adam olarak görüyorken mi bunu söylüyorsun?! Şu yahudiler ve hristiyanlar da Tevrat ve İncil'i okuyup da onlarla amel etmekten kaçınmıyorlar mı?'*"(795)

Allah Rasûlü ﷺ, Ziyad'a adeta şöyle demiştir: Ben seni Medine'nin fıkhı en iyi bileni olarak görüyorken, sen yahudilerin ve hristiyanların Tevrat'ı ve İncil'i okuyup saptıklarını ve dinlerini tahrif ettiklerini bilmiyor da bunları mı söylüyorsun? Onlar kitaplarını okuyor ve o kitaptakileri biliyorken onlarla amel etmiyorlar ve bu durum da onları cahil mertebesine, hatta kitap yüklü eşekler mertebesine indiriyor. Bunlar hayvanlar gibidirler, hatta daha aşağı seviyededirler.

Ziyad ﷺ, Kur'an'ın mevcut ve mahfuz olduğunu bilmesine rağmen ilmin Müslümanların nezdinde zail ola-

(795) İbn Mace, 3288.

cağı hususunda şaşkınlık yaşamıştır. Kur'an'ın mahfuz olacağıyla ilgili olarak Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Kur'an'ı kesinlikle Biz indirdik; elbette onu yine Biz koruyacağız." (Hicr, 9)

Taberi, *Tefsir*'inde bu ayeti şöyle tefsir etmiştir: "Biz batıl şeylerin Kur'an'a karışarak fazlalaşmasına karşı da hükümlerin, cezaların ve farzların eksilmesine karşı da Kur'an'ı muhafaza ettik."(796)

267- KÖTÜ AKIBETTEN SAKIN!

Enes b. Malik ﷺ şöyle anlatıyor: Allah Rasûlü ﷺ, Neccaroğullarından hasta olan bir adamı ziyarete gitmişti. O adama, *'Ey dayıcığım! 'La ilahe İllallah' de'* dedi. Adam, 'Ben dayı mıyım, amca mı?' diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ, *'Tabiî ki dayı. Sen 'La İlahe İllallah' de'* dedi. Adam, 'Bunu söylemek benim için hayırlı mı?' dedi. Allah Rasûlü ﷺ de *'Evet.'* dedi."(797)

Enes b. Malik ﷺ şöyle anlatıyor: "Allah Rasûlü ﷺ'e hizmet eden yahudi bir çocuk vardı. Bu çocuk hastalandı. Peygamber ﷺ onu ziyaret etti, başucunda oturarak çocuğa, *'Müslüman ol.'* dedi. Çocuk, yanında duran babasına baktı. Babası ona, 'Ebu'l-Kasım'a itaat et.' dedi.

Bunun üzerine çocuk Müslüman oldu. Allah Rasûlü ﷺ de çocuğun yanından çıktı ve *'Onu ateşten kurtaran Allah'a hamd olsun.'* buyurdu."(798)

(796) *Taberi Tefsiri*, 14/18.
(797) *Müsned*, 12543.
(798) Buhari, 1356.

Ebu Umame el-Bahilî'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: *"Allah ﷻ bir kulun hayrını murat ederse onu ölmeden önce tertemiz yapar."* Sahabîler, "Kulun temizlenmesi nedir?" diye sorunca Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu: *"Salih ameldir ki kul vefat etmeden önce Allah ﷻ o kulun kalbine bunu ilham eder."*(799)

268- KIYAMET GÜNÜNDEN SAKIN!

Ebu Hureyre ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Hicaz topraklarında* (Medine'de) *bir ateş çıkıp, Busra'daki* (Şam'daki bir beldede) *develerin boyunlarını aydınlatmadıkça kıyamet kopmayacaktır."*(800)

Yani Hicaz topraklarında çıkan bir ateşin ışığı, Şam topraklarında bulunan develerin boyunlarını aydınlatacaktır. Bu ateş hicrî 654 yılında zuhur etmiştir. O zaman büyük bir ateş çıktı ve o dönemde yaşayan âlimler buna şahit olduğu gibi sonraki zamanda yaşayan âlimler de bundan bahsetmiştir. Onlardan biri de İmam Nevevi'dir ki o şöyle demiştir:

"Bizim zamanımızda Medine'de 654 yılında büyük bir ateş çıktı. Bu ateş Medine'nin doğu yakasında, Harre'nin arka tarafında çıkmıştı. Bununla ilgili bilgi Şam ve diğer beldelerin sakinleri tarafından tevatür yoluyla gelmiştir. Bana bu bilgiyi Medine ehlinden şahit olanlar haber verdi."(801)

(799) Taberani, *Mucemu'l-Kebir*, 7900.
(800) Buhari, 7118; Müslim, 2902.
(801) Nevevi, *Şerhu Müslim*, 28/18.

İbn Kesir şöyle demiştir: "Busra (Şam) beldesinde oturan pek çok bedevi, Hicaz bölgesinde zuhur eden bu ateşin ışığının develerin boynunda yansıdığına şahit olmuşlardır."(802)

İmam Kurtubi, *Tezkire* adlı eserinde şöyle demiştir: "Hicaz bölgesinde hicrî 654 yılında Cemadi'l-Ahir ayının üçüncü gecesinde yatsı vaktinden sonra, büyük bir depremin ardından ateş çıktı. Bu ateş, Cuma günü kuşluk vaktine kadar sürdü, sonra dindi. Bu ateş, Harre bölgesinin Kurayza tarafında, etrafında burçlar ve minareler olan, surlarla çevrilmiş büyük bir şehir gibi görüldü. Sanki insanlar bu manzarayı sürüklüyormuş gibiydi.

Bu ateş hangi dağa uğradıysa onu parçalayıp eritti, tüm bunların ardından nehir kırmızı-mavi bir renge büründü ve gök gürültüsü gibi ses çıkarttı. Önüne gelen kayaları parçaladı, Iraklı kervanların olduğu yere kadar ulaştı. Sonra bu, bir set haline geldi ki sanki bu set bir dağ gibi oldu. Tüm bunlardan sonra Medine'ye soğuk bir esinti geldi. Bu ateşin sanki kaynayan bir deniz gibi olduğu görüldü."(803)

Hişam (yani, Destevai), Enmat sahibi Cafer'den, o da Ebu'l-Aliye'den şöyle nakletmiştir: "İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki onların kalpleri Kur'an okumaktan bitkin düşecek, ancak o insanlar, Kur'an'ın tadını ve lezzetini alamayacaklar. Emredildikleri şeyleri

(802) İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nidaye*, 8/285.
(803) İbn Hacer, *Fethu'l-Bari*, 13/85.

yapmada kusurlu davrandıklarında, 'Allah bağışlayan ve acıyandır' diyecekler. Nehyedildiği şeyleri yaptıklarında 'Biz affediliriz. Zira biz Allah'a şirk koşmadık' diyecekler.

Onların yaptıkları tüm işler tamahkârlıktan başka bir şey değildir. Onlarda doğruluk diye bir şey yoktur. Kalpleri kurt kalbi gibi, görünüşleri koyun postu gibidir. Dinde en önde olanları bile içindekilerin tersini dışa vuran kişilerdir."(804)

(804) Ahmed b. Hanbel, *Kitabu'z-Zühd*, 245.

SONUÇ

Amr b. el-Hamk el-Huzai, Allah Rasûlü ﷺ'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: *"Allah bir kulun hayrını murat ederse onu, ölümünden önce 'ta'sil' eder."*

Allah Rasûlü ﷺ'e, "Ta'sil nedir?" diye sorulduğunda o ﷺ şöyle buyurdu: *"Ölümünden önce ona salih amel kapısı açar; böylece Allah, o kulundan razı olur."*(805)

"Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir. Peygamberlere selâm olsun!" (Saffat, 180-181)

(805) İbn Hibban, 343.

KAYNAKÇA

1- Kur'ân-ı Kerîm

2- Es-Süddî el-Kebîr (v. 128 h.) – "*Tefsîru's-Süddî el-Kebîr*."

3- İbn Cerîr et-Taberî (v. 310 h.) – "*Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*."

4- el-Begavî (v. 516 h.) – "*Meâlimu't-Tenzîl*."

5- el-Kurtubî (v. 671 h.) – "*el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân*."

6- İbn Kesîr (v. 774 h.) – "*Tefsîru'l-Kur'ân el-Azîm*."

7- es-Sa'dî (v. 1376 h.) – "*Teysîru'l-Kerîmi'r-Rahmân fî Tefsîri Kelâmi'l-Mennân*."

8- Ebû Bekir İbn Ebî Şeybe (v. 235 h.) – "*el-Musannef*."

9- Ahmed b. Hanbel (v. 241 h.) – "*el-Müsned,*"

---------- "*Kitâbu'z-Zühd*."

10- el-Buhârî (v. 256 h.) – "*Sahîh el-Buhârî*,"

---------- "*el-Edebü'l-Müfred*."

11- Müslim (v. 261 h.) – "*el-Câmiu's-Sahîh*."

12- İbn Mâce (v. 273 h.) – "*Sünen-i İbn Mâce*."

13- Ebû Dâvûd (v. 275 h.) – "*Sünen-i Ebî Dâvûd*."

14- en-Nesâî (v. 303 h.) – "*es-Sünenü'l-Kübrâ*."

15- İbn Hibbân (v. 354 h.) – "*es-Sahîh,*"

---------- "*Ravzatü'l-Ukalâ ve Nüzhetü'l-Fudalâ*."

16- el-Begavî (v. 516 h.) – "*Şerhu's-Sünne*."

17- İbn Ebî'd-Dünyâ (v. 281 h.) – "*Mucâbû'd-da've,*"

---------- "*es-Samt*."

18- et-Tahâvî (v. 321 h.) – "*Şerhu Muşkili'l-Âsâr*."

19- Ebû Hâtim er-Râzî (v. 327 h.) – "*Âdâbu'ş-Şâfiî ve Menâkıbuhu*."

20- el-Berbehârî (v. 329 h.) – "*Şerhu's-Sünne*."

21- en-Nîsâbûrî (v. 340 h.) – "*Kitâbu'l-Menâhî ve Ukûbâti'l-Meâsî*."

22- et-Taberânî (v. 360 h.) – *"el-Mu'cemu'l-Kebîr,"*

---------- *"el-Mu'cemu'l-Evsat,"*

---------- *"el-Mu'cemu's-Sağîr,"*

---------- *"Makârimü'l-Ahlâk."*

23- Ebû Tâlib el-Mekkî (v. 386 h.) – "*Kûtu'l-Kulûb*."

24- İbn Batta (v. 387 h.) – "*İbtâlu'l-Hiyel*."

25- el-Hattâbî (v. 388 h.) – "*Meâlimü's-Sünen*."

26- el-Hâkim en-Nîsâbûrî (v. 405 h.) – "*el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*."

27- el-Lâlekâî (v. 418 h.) – "*Şerhu Usûli İ'tikâdi*

Ehli's-Sünne."

28- el-Bağdâdî (v. 429 h.) – "*el-Farku Beyne'l-Fırak*."

29- Ebû Nu'aym el-İsfahânî (v. 430 h.) – "*Hilyetü'l-Evliyâ*."

30- İbn Battâl (v. 449 h.) – "*Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*."

31- İbn Abdilberr (v. 463 h.) – "*Câmi'u Beyâni'l-İlmi ve Fadlih*."

32- el-Hatîb el-Bağdâdî (v. 463 h.) – "*Târîhu Bağdâd,*"

---------- "*el-Kifâye,*"

---------- "*el-Fakîh ve'l-Mütefekkih*."

33- Ebü'l-İshâk eş-Şîrâzî (v. 476 h.) – "*el-Mühezzeb*."

34- es-Sem'ânî (v. 487 h.) – "*Tefsîrü'l-Kur'ân*."

35- el-Gazâlî (v. 505 h.) – "*Fadâihu'l-Bâtıniyye*."

36- İbn Ebî Ya'lâ (v. 526 h.) – "*Tabakâtü'l-Hanâbile*."

37- eş-Şehristânî (v. 548 h.) – "*el-Milel ve'n-Nihal*."

38- İbn Asâkir (v. 571 h.) – "*Târîhu Dımaşk*."

39- el-İşbîlî (v. 581 h.) – "*Kitâbu't-Teheccüd*."

40- İbnü'l-Cevzî (v. 597 h.) – "*Sîretu Ömer b. Abdilazîz,*"

---------- "*et-Tezkire,*"

---------- "*el-Muntazam*,"

---------- "*Telbîsu İblîs*,"

---------- "*es-Safvetü's-Safve*."

41- İbnü'l-Esîr el-Cezerî (v. 606 h.) – "*en-Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs*."

42- İbn Kudâme el-Makdisî (v. 620 h.) – "*el-Muğnî*," "*Kitâbu't-Tevvâbîn*."

43- İbnü'l-Esîr (v. 630 h.) – "*el-Kâmil fî't-Târîh*."

44- el-Münzirî (v. 656 h.) – "*et-Terğîb ve't-Terhîb*."

45- en-Nevevî (v. 676 h.) – "*Ravdatu't-Tâlibîn,*" "*Sahîh-i Müslim Şerhi*."

46- İbn Kudâme (v. 689 h.) – "*Muhtasaru Minhâci'l-Kâsidîn*."

47- İbn Teymiyye (v. 728 h.) – "*Minhâcu's-Sünne,*"

---------- *"Mecmû'u'l-Fetâvâ,"*

---------- *"Siyâsetü'ş-Şer'iyye."*

48- ez-Zehebî (v. 748 h.) – *"Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ,"*

---------- *"Târîhu'l-İslâm."*

49- İbn Kayyim el-Cevziyye (v. 751 h.) – "*Medâricü's-Sâlikîn,*"

---------- *"İğâsetu'l-Lehfân,"*

---------- *"Bedâiu'l-Fevâid."*

50- el-Makdisî (v. 763 h.) – "*el-Furû*,"

---------- "*el-Âdâbu'ş-Şer'iyye*."

51- es-Safedî (v. 764 h.) – "*el-Vâfî bi'l-Vefeyât*."

52- el-Feyyûmî (v. 770 h.) – "*el-Misbâhu'l-Munîr*."

53- İbn Kesîr (v. 774 h.) – "*el-Bidâye ve'n-Nihâye*."

54- eş-Şâtıbî (v. 790 h.) – "*el-Muvâfakât*."

55- el-Heysemî (v. 807 h.) – "*Mecma'u'z-Zevâid*."

56- ed-Devvânî (v. 808 h.) – "*Hayâtü'l-Heyvân el-Kübrâ*."

57- el-Makrîzî (v. 842 h.) – *"İ'tizâzu'l-Hunefâ bi-Ahbâri'l-Eimme el-Fâtimiyyîn."*

58- el-Ebşîhî (v. 852 h.) – *"el-Mustatraf fî Külli Fenni Mustazraf."*

59- İbn Hacer el-Askalânî (v. 852 h.) – *"Fethu'l-Bârî,"*

---------- *"ed-Dirâye."*

60- İbn Âdil ed-Dımaşkî (v. 880 h.) – *"el-Lubâb fî Ulûmi'l-Kitâb."*

61- es-Suyûtî (v. 911 h.) – *"Şerhu Sünen-i İbn Mâce."*

62- eş-Şiblî (v. 967 h.) – *"Âkâmü'l-Mercân fî Ahkâmi'l-Cân."*

63- İbn Hacer el-Heytemî (v. 974 h.) – *"el-Fetâvâ el-Hadîsiyye."*

64- el-Kârî (v. 1014 h.) – *"Mirkatü'l-Mefâtîh."*

65- el-Menâvî (v. 1031 h.) – *"Feyzu'l-Kadîr."*

66- es-San'ânî (v. 1182 h.) – *"Sübülü's-Selâm."*

67- eş-Şevkânî (v. 1250 h.) – *"Neylü'l-Evtâr"*

---------- *"ed-Derârî el-Mudiyye."*

68- el-Azîmâbâdî (v. 1329 h.) – *"Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd."*

69- el-Elbânî (v. 1420 h.) – *"Sahîh el-Câmi',"*

"Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha."

70- Carl Brockelmann (ö. 1956 m.) – *"İslam Milletleri Tarihi."*

71- Abdullah Muhammed (v. 1438 h.) – *"Ve Câe Devrul-Mecûs."*

72- Selîm Vâkîm – *"İran'ın Medeniyetteki Rolü."*

73- Abdüsselâm Vâhid Bâlî – *"İnsanı Cin ve Şeytandan Koruma Kitabı."*

İÇİNDEKİLER

Mukaddime 5
1- Cinlerden Ve Şeytanlardan Sakın! 11
2- Cinlerin Eziyetinden Sakın! 18
3- Şeytanın Vesvesesinden Sakın!.....22
4- Tuvaletteki Cinlerden Sakın! 23
5- Şeytanlarla Beraber Yemek Yemekten Sakın! 24
6- Şeytanın Adımlarını Takip Etmekten Sakın! 25
7- Esnemekten Kaçın! Zira Esnemek Şeytandandır.....26
8- İstidractan Sakın! 27
9- Hasetçi Gözlerden Sakın!.....27
10- Şirkten Sakın! 28
11- Büyü/Sihir Yapmaktan Sakın! 30
12- Kâhine Gitmekten Sakın 33
13- Riyâdan Sakın! 33
14- Kötü Niyetli Olmaktan Sakın!.....34
15- Temimeden Sakın!.....35
16- Allah'tan Başka Bir Kimse (Bir Şey)
İçin Kurban Kesmekten Sakın! 36
17- Taşları Ve Ağaçları Öpmekten Sakın! 38
18- Cahiliye İnançlarından Sakın! 39
19- Canlı Varlıkların Resimleri Bulunan
Eşyaları Kullanmaktan Sakın!.....40
20- Canlıların Heykellerinden Ve Köpekten Sakın!.....41

21- Namaz Kılma Hususunda Üşengeçlik Yapmaktan Sakın!....42
22- Cuma Namazını Terk Etmekten Sakın!.....47
23- Namazda Konuşmaktan Sakın! 47
24- Namazda Gözleri Yummaktan Sakın!.....49
25- Secdede Kollarını Yere Yaymaktan Sakın! 50
26- Namazda, Teşehhütte Sol El
Üzerine Yaslanmaktan Sakın!.....50
27- Abdest Alırken Acele Etmekten Sakın! 50
28- Durgun Suda Gusül Almaktan Sakın! 51
29- Namazdayken Yukarı Bakmaktan Sakın!.....51
30- Rükuda Ve Secdede Kur'an Okumaktan Sakın!.....52
31- Camiye Giderken Soğan Ve Sarımsak Yemekten Sakın!.....53
32- Mazeret Olmadan Ayakta İdrar Yapmaktan Sakın!.....54
33- İdrar Necasetinden Sakın! 54
34- Sağ Elle Taharetlenmekten Sakın! 56
35- Köpeğin Necasetinden Sakın!.....57
36- Camide Cemaatle Namaz Kılmayı
Terk Etmekten Sakın!.....58
37- Cemaatle Namaza Yetişmek İçin Aceleyle
Yürümekten Sakın! 59
38- Safların İçinde Boşluk Bırakmaktan Sakın!.....60
39- Namaz Kılan Kişinin Önünden Geçmekten Sakın!.....60
40- Bir Namazı Başka Bir Namaza Birleştirmekten Sakın!.....62
41- İmamdan Önce Veya Sonra Hareket Ederek
Ona Muhalif Davranmaktan Sakın!.....63

42- Mescitte Parmakları Kenetlemekten Sakın! 64
43- Namazda Elbise Ve Saçları Toplamaktan Sakın!.....65
44- Kabirleri Mescit Edinmekten Sakın! 66
45- Kötü Arkadaş Edinmekten Sakın! 67
46- Kişiyi Hedef Göstermekten Sakın! 68
47- Kalbinin Katı Olmasından ve Kötü Ahlaktan Sakın!.....70
48- Allah'ın Başkalarını Üstün Kıldığı
Nitelikleri Temenni Etmekten Sakın! 71
49- Yerilmiş Olan Şakadan Kaçın!.....74
50- Müslümanlara Eziyet Vermekten Ve
Onları Yermekten Sakın!.....75
51- Hac Esnasında Münakaşa Etmekten Sakın! 76
52- İhramlıyken Avlanmaktan Sakın! 77
53- Kesilecek Hayvanlara Eziyet Etmekten Sakın!.....79
54- Aynı Delikten İki Defa Sokulmaktan Sakın! 80
55- Kardeşinin Yüzüne Kesici Bir
Alet Yöneltmekten Sakın! 82
56- Yüzükoyun Yere Yatmaktan Sakın! 83
57- Tavla Oynamaktan Sakın! 83
58- Öfkeden Sakın! 84
59- Nesep Hususunu Hafife Almaktan Sakın! 85
60- İnsanların Baskısı Altında Kalmaktan Ve
Ağır Borç Altında Ezilmekten Sakın! 86
61- Nefsin İçin İntikam Almaktan Sakın! 88
62- İnsanların Nesebine Dil Uzatmaktan Sakın!.....88

63- Sövmekten Sakın!.....89
64- Rüzgâra Sövmekten Sakın!.....90
65- Horoza Sövmekten Sakın!.....91
66- Dehre (Zamana) Sövmekten Sakın!.....92
67- Ölülere Sövmekten Sakın!.....94
68- Meclisleri Daraltmaktan Sakın!.....95
69- Kabirlerin Üzerine Oturmaktan Sakın!.....96
70- Sahabeye Buğzetmekten Ve Sövmekten Sakın!.....98
71- Lanet Okumaktan Sakın!.....100
72- Allah'ın Azabından Sakın!.....103
73- Tehlikeye Atılmaktan Sakın!.....105
74- Düşmanla Karşılaşmayı Ummaktan Sakın!.....106
75- Dünyadan Sakın!.....107
76- Haram Olan Bakıştan Sakın!.....108
77- Çocuklarını Öldürmekten Ve Kız
Çocuklarını Diri Diri Gömmekten Sakın!.....112
78- Kız Çocuğu Doğduğu Zaman Öfkelenmekten Sakın!.....113
79- Adam Öldürmekten Sakın!.....113
80- İntikam Almak Amacıyla Katilden
Başkasını Öldürmekten Sakın!.....115
81- Sarhoşluk Veren İçeceklerden Sakın!.....115
82- Sigaradan, Uyuşturucudan Ve Türevlerinden Sakın!.....115
83- Haramlara Bulaşmaktan Sakın!.....120
84- Haram Olan Müzik Ve Eğlenceden Sakın!.....121
85- Saçın Bir Kısmını Kesip Bir Kısmını

Kesmemekten Sakın!.....124
86- Tamah Etmekten Sakın!.....125
87- Ticarette Malın Kusur Ve Ayıbını Gizlemekten Sakın!.....126
88- Mahrem Şeylerin Peşine Düşmekten Sakın!.....128
89- Hevanın Peşine Takılmaktan Sakın!.....129
90- Ayrılığa Düşmekten Sakın!.....130
91- Dilinden Sakın!.....131
92- Dedİkodudan, Malı Zayi Etmekten Ve
Çok Soru Sormaktan Sakın!.....135
93- Çirkin (Argo/Müstehcen) Konuşmaktan Sakın!.....136
94- "Nefsim Habis Oldu" Demekten Sakın!.....136
95- Yapmadığın Şeyleri Söylemekten Sakın!.....137
96- İnsanları Çokça Övenlerden Sakın!.....138
97- Komşuya Eziyet Vermekten Sakın!.....140
98- İnsanlara Eziyet Vermekten Sakın!.....141
99- Mahcup Etmekten Sakın!.....141
100- Casusluk Yapmaktan Sakın!.....143
101- Müslümanlara Su-i Zan Beslemekten Sakın!.....145
102- Yalan Söylemekten Sakın!.....145
103- İftiradan Ve Gıybetten Sakın!.....147
104- Bizzat Görmediğin Bir Şeyi Söylemekten Sakın!.....150
105- Yemin-i Ğamustan Sakın!.....151
106- Yalan Sözle Yalancı Şahitlikten Sakın!.....153
107- Şahitliği Gizlemekten Sakın!.....154
108- Ataların Üzerine Yemin Etmekten Sakın!.....156

109- Kardeşinle Üç Günden Fazla Küs Kalmaktan Sakın! 157
110- Cehaletten Sakın! 158
111- Yaptığın İyiliği Başa Kakmaktan Ve
Muhatabını İncitmekten Sakın! 161
112- Her Duyduğunu Anlatmaktan Sakın! 163
113- Peygamber ﷺ Adına Yalan Söylemekten Sakın!.....163
114- Rüyalar Ve Düşler Konusunda
Yalan Söylemekten Sakın!.....164
115- Sünnetin Hüccet Olduğunu İnkar Etmekten
Ve Ona Muhalefet Etmekten Sakın! 166
115- Allah Rasûlü ﷺ'e İsyan Etmekten Sakın! 167
117- Allah Rasûlü ﷺ'e Sövmekten Sakın! 169
118- Tekellüften Sakın! 174
119- Kocana (Yaptığı İyiliklere Karşı)
Nankörlük Etmekten Sakın! 175
120- Kendinize, Çocuklarınıza Ve Mallarınıza
Beddua Etmekten Sakının! 177
121- Kadın Fitnesinden Sakın! 178
122- Kadın Ve Evlatlarına Karşı Dikkatli Ol!.....180
123- Ailen Hakkında İfrata Düşmekten Sakın! 183
124- Evin Mahremiyetini İhlal Etmekten Sakın!.....183
125- Avret Yerini Açmaktan Sakın! 184
126- Kadınlarla Tokalaşmaktan Sakının! 185
127- Ey Hanım Kardeşim! Zinetini/Süsünü
Göstermekten Sakın!.....185

128- Ey Hanım Kardeşim! Evden Çıkarken
Koku Sürmekten Sakın!.....186
129- Ey Hanım Kardeşim! Açılmaktan Ve
Süslenmekten Sakın! 187
130- Ey Hanım Kardeşim! Yüzünü Tırmalamaktan
Ve Yaka Paça Yolmaktan Sakın!.....189
131- Kadın İle Kocası Arasına Fitne
Tohumu Ekmekten Sakın!.....190
132- Kardeşinin Talip Olduğu Kıza/Kadına
Talip Olmaktan Sakın! 191
133- Ey Hanım Kardeşim! Velin Olmadan
Nikâh Kıymaktan Sakın!.....191
134- Bir Kadınla Bir Erkek Başbaşa Kalmaktan Sakınsın!.....192
135- Evlilikle İlgili Sırları İfşa Etmekten Sakın! 194
136- Ramazan Ayında Gündüz Vakti
Cinsel İlişkiye Girmekten Sakın!.....195
137- Kadınlara Arkadan Yaklaşmaktan Sakın!.....196
138- Zinadan Sakın!.....198
139- Muta Nikâhından Sakın!.....201
140- Kadınların Erkeklere Benzemesinin, Erkeklerin de
Kadınlara Benzemesinin Yasak Kılınması 202
141- Eşcinsellikten Sakın! 202
142- Kıskanmamaktan Sakın! 204
143- Baskı İle Evlilik YaptırmAktan Sakın! 204
144- Yasaklanmış Nikâhtan Sakın! 206

145- İddeti Bitmeyen Kadınla Evlenmekten Sakın!.....206
146- Şiğar Nikâhından Sakın!.....207
147- İftira Atmaktan Sakın!.....208
148- Müminlerin Arasında Çirkin Şeylerin Yayılmasını Sevmekten Sakın!.....209
149- Ey Hanım Kardeşim! Boşanmayı Talep Etmekten Sakın!.....210
150- Kocana Karşı Dik Başlı Olmaktan (Nüşuzdan) Sakın!.....212
151- Ey Hanım Kardeşim! Kocanın Hukukunu Çiğnemekten Sakın!.....212
152- Ey Hanım Kardeşim! Mahremin Olmadan Yolculuğa Çıkmaktan Sakın! 215
153- Zihardan Sakın!.....215
154- Eşini Aldatmaktan Sakın!.....218
155- Hulle Yapmaktan Ve Yaptırmaktan Sakın!.....219
156- Gece Vakti Yolculuktan Dönünce Eve Girmede Acele Etmekten Sakın!.....219
157- Eşinin Hakkını Zayi Etmekten Sakın!.....220
158- Dövme Yaptırmaktan, Yüzdeki Kılları Almaktan, Saç Eklemekten Ve Dişlerin Arasını Ayırmaktan Sakın!.....221
159- İpek Giymekten Ve Altından Yapılmış Eşya Kullanmaktan Sakın!.....222
160- Altın Ve Gümüş Kapta Yemek Yemekten Ve Su İçmekten Sakın! 224
161- Sakalını Kesmekten Sakın!.....224

162- Fıtrata Muhalefet Etmekten Sakın! 225
163- Sağ Tarafa Ve Kıbleye Doğru Tükürmekten Sakın!.....226
164- İçki Ve Kumardan Sakın! 226
165- Kaplara Üfleyerek Bir Şey Yiyip İçmekten Sakın!.....230
166- Aşırı Gülmekten Sakın! 230
167- İnsanları Hakir Görmekten Sakın!.....231
168- İnsanları Güldürmek Amacıyla
Yalan Söylemekten Sakın!.....233
169- Yellenmekten Dolayı Gülmekten Sakın! 234
170- Âlimleri Küçük Görmekten Sakın!.....234
171- İnsanlarla Alay Etmekten Sakın! 235
172- Günahları Küçük Görmekten Sakın! 239
173- Mevki-Makam Sevgisinden Sakın!.....240
174- Başka İnsanları İfsat Etmekten Sakın!.....242
175- Nifaktan Ve Usanmaktan Sakın! 243
176- Böbürlenmekten Sakın!.....244
177- Yaptığın İyiliği Başa Kakmaktan Sakın!.....245
178- Kibirlenmekten Ve Gösterişten Sakın!.....246
179- Haddi Aşıp Taşkınlık Yapmaktan (Bağy) Sakın!.....248
180- Müslümanları Kınamaktan Sakın!.....249
181- Yöneticiye Karşı Gelmekten Sakın! 250
182- Cahiliye Taassubiyetinden Sakın!.....250
183- Zalim Yöneticiden Sakın! 251
184- Kötü Kadılardan (Hakimlerden) Sakın! 256
185- Yönetici, Tebaasını İhmal Etmekten Sakınsın!.....257

186- Kötü Yaver Ve Yardımcılardan Sakın! 259
187- Kadınları İdareci Yapmaktan Sakın! 260
188- Adaleti İhmal Etmekten Sakın! 261
189- Makamı Kötüye Kullanmaktan Sakın!.....263
190- HaKkın Olmayan Şeyi Almaktan Sakın!.....266
191- Kendi Nefsini Beğenip de Başkalarını
Küçük Görmekten Sakın! 270
192- Bir İşi Sağlam Yapmamaktan Sakın!.....271
193- Alan El Olmaktan Sakın! 271
194- Müslümanlara Eziyet Vermekten Sakın!.....273
195- İnsanların Suya Ulaşmasına Engel Olmaktan Sakın!.....274
196- Yeryüzünün Sınırlarını Değiştirmekten Sakın! 275
197- Haktan Başka Bir Şeyi Söylemekten Sakın!.....276
198- İşçinin Hakkını Yemekten Sakın!.....277
199- Kölelerini/HizmetçiLerini Ve Çalışanlarını
Dövmekten Sakın! 277
200- Yüze Vurmaktan Sakın!.....279
201- İhanet Etmekten Sakın!.....279
202- Ğadr'den (Emîr'e Verdiğin Söze
Karşı Çıkmaktan) Sakın! 285
203- Allah'ın Tuzağından Emîn Olmaktan Sakın! 285
204- Borçlu Olmaktan Sakın!.....287
205- Faizden Sakın!.....289
206- Hırsızlık Yapmaktan Sakın!.....292
207- Yol Kesmekten Sakın! 294

208- Haram Kazançtan Sakın!.....297
209- Ölçü Ve Tartıda Hile Yapmaktan Sakın!.....298
210- İnsanların Mallarını İnkâr Edip Batıl Yollarla
Yemekten Ve Borcun Ödenmesini Ertelemekten Sakın!.....299
211- Rüşvetten Sakın!.....302
212- Yetim Malı Yemekten Sakın!.....304
213- Altını Altınla Gümüşü De Gümüşle
(Farklı Miktarda) Alıp Satmaktan Sakın!.....305
214- Karaborsacılıktan Sakın!.....306
215- Şehirli, Köylünün Malını Yolda Alıp
Pazarda Yüksek Fiyata Satmaktan Sakınsın!.....306
216- Cahiliye Alışverişinden Sakın!.....306
217- Sahip Olmadığın Bir Malı Satmaktan Sakın!.....307
218- Meyvesi Olgunlaşmamış Bir
Ürünü Satmaktan Sakın!.....308
219- Mescitlerde Alışveriş Yapmaktan Sakın!.....309
220- Mal Fitnesinden Sakın!.....310
221- Verilen Sözden Caymaktan Sakın!.....311
222- İsraftan Ve Savurganlıktan Sakın!.....312
223- Cimrilik Etmekten Sakın!.....314
224- Zekâta Engel Olmaktan Sakın!.....317
225- İnsanların Malını Gaspetmekten Sakın!.....318
226- Leş Yemekten, Kan İçmekten Ve
Domuz Eti Yemekten Sakın!.....318
227- Evcil Eşek Etlerini Yemekten Sakın!.....322

228- Allah'ın Haram Kıldıklarını
(Kutsalları) Çiğnemekten Sakın! 322
229- Hileden Sakın! 325
230- Mazlumun Bedduasını Almaktan Sakın!.....326
231- Sana Zulmedenler Hariç İnsanlara
Beddua Etmekten Sakın! 327
232- Emanete İhanet Etmekten Sakın!.....328
233- Vebadan Sakın!.....330
234- Taundan Sakın!.....330
235- Bidatten Ve Günahtan Sakın!.....332
236- Düşmanların Tuzaklarından Sakın! 335
237- Haricîlerden Sakın! 338
238- Aşırı Sufîlerden Kaçın! 340
239- Ahbaş Fırkasından Sakın!.....357
240- Münafıklardan Sakın! 358
241- Mutezile Fırkasından Sakın! 361
242- Bâtınîlerden Sakın! 364
243- Rafızîlerden Sakın!.....375
244- Bahailerden Sakın! 396
245- Yahudilerden Sakın!.....398
246- Hristiyanlardan Sakın! 404
247- Kâfirleri Dost Edinmekten Sakın!.....408
248- Mecusilerin Ve Kâfirlerin Bayramlarından Sakın!.....410
249- Müşriklerin Arasında İkamet Etmekten Sakın! 411
250- Fitne Ve Belalardan Sakın!.....413

251- Haddi Aşmaktan Sakın! 417
252- Başkasını Tekfir Etmekten Sakın! 417
253- Allah'ın Rahmetinden Ümidini Kesmekten Sakın!.....418
254- İnsanların Kanını Akıtmaktan Sakın! 419
255- Savaş Meydanından Kaçmaktan Sakın! 421
256- Uzun Emelli Olmaktan Sakın! 423
257- İntihar Etmekten Sakın! 425
258- Yalnızlıktan Sakın! 426
259- Bıkkınlıktan Sakın! 427
260- Ölümü Temenni Etmekten Sakın! 428
261- Anne-Babaya İsyan Etmekten Sakın! 429
262- Kötü İsim Koymaktan Sakın! 430
263- Akrabalık İlişkisini Kesmekten Sakın! 431
264- Yalancı Deccallerden Sakın! 432
265- Mesih-i Deccal'den Sakın! 436
266- Ahir Zamanın Fitnelerinden Sakın! 437
267- Kötü Akıbetten Sakın! 438
268- Kıyamet Gününden Sakın! 439
Sonuç 443
Kaynakça 445
İçindekiler 451

Allah'ım! Bu kitabı;
yazan, okuyan dinleyen ve yayınlayan
için faydalı kıl!

Guraba Yayınevi;
Asr-ı Saadette yaşanan İslâm'ı
yayma yolculuğunda kaliteli, seviyeli ve
yararlı eserler yayınlamayı
sürdürüyor.

***Gayemiz**; Asr-ı Saadet'te Yaşanan İslâm'ı*
Yaşamak ve Yaşatmaktır.
***Hedefimiz**; Müslümanların Dört İmamın*
Yolunu Takip Ederek Cennete Girmelerine
Vesile Olmaktır!

